

карову знізіліся па раёне з 2176 кілаграмаў у 1958 г. да 1763 кілаграмаў у 1964 г., ці на 413 кілаграмаў. Такія з'явіліся адбываліся па ўсёй рэспубліцы. Таму тэрмінова былі распрацаваны і прынятыя меры па росце капіталаўкладанняў у сельскагаспадарчую вытворчасць, павелічэнні паставак калгасам і саўгасам, павышэнні закупачных цэн на сельгаспрадукцыю, больш шырокім вырашэнні сацыяльных праблем вёскі.

Прынятые меры ажыўлі гаспадарчу дзеянісць і развіццё вёскі, становіча адбліся на харчовым забеспячэнні насельніцтва.

У жніўні 1959 г. тэрыторыя раёна павялічылася за лік уключэння ў яго склад Малашэвіцкага і часткі Танежышкага сельсаветаў былога Чырвонаслабодскага раёна.

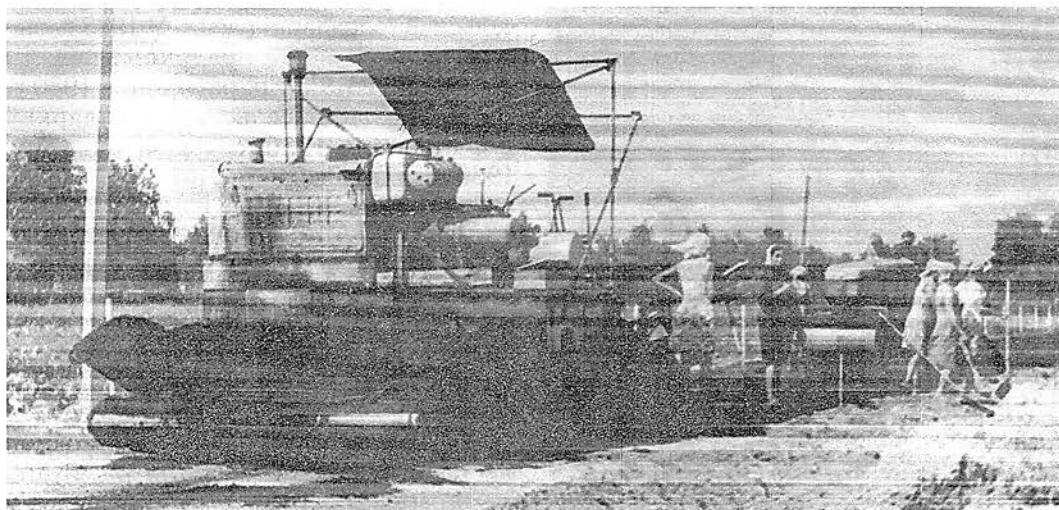
За наступнае пяцігоддзе (1966—1970) падешылася ўраджайнасць збожжавых, вырас іх валавы збор, больш стала жывёлы ў калгасах. Заданне па вытворчасці збожжа працаўнікі вёскі выканалі на 105,7%, цукровых буракоў — 105,4%, малака — 116,6%, мяса — на 115,5%. За гады пяцігодкі валавы збор збожжа ў калгасах і саўгасах раёна павялічыўся ў параўнанні з папярэднім пяцігоддзем

на 44,2%, бульбы — 30,2%, цукровых буракоў — 42,8%, мяса — 62,6%, малака — на 56,1%. Колькасць буйной рагатай жывёлы ўзрасла на 37,3%. Павялічылася колькасць трактароў на 272 адзінкі, аўтамапын — на 59. У гаспадарках раёна працавалі 128 галоўных спецыялістаў, з іх 111 мелі вышэйшую адукацыю.

Добрая вынікі былі дасягнуты ў вясковым будаўніцтве. Усяго за грамадскія фонды калгасаў было пабудавана 176 дамоў і грамадзянамі — 1887, у т. л. 518 цагляных.

У гэты перыяд добрымі паказыкамі вызначыліся калгасы імя Кірава, імя Дзяржынскага, «1 Мая», старшыням якіх С.Д.Ляменшчанку, А.У.Гусакову і В.П.Козелу ў 1966 г. было прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

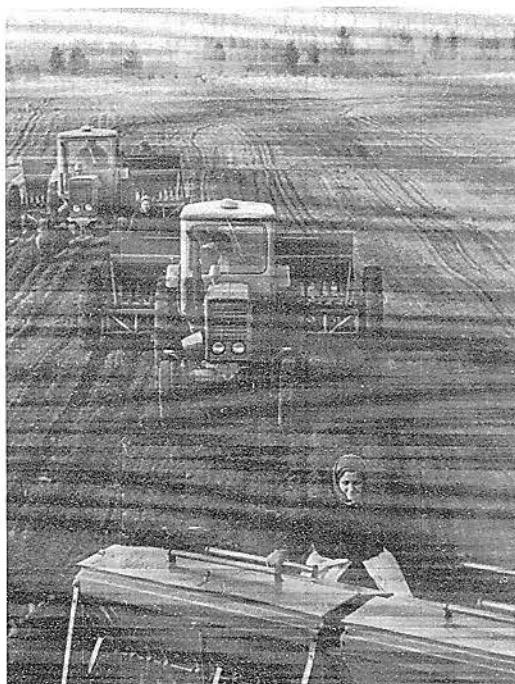
У 1970-я гады больш актыўна пачалі ажыццяўляцца меры па спецыялізацыі, меліярацыі і хімізацыі сельскай гаспадаркі. За гады наступнай пяцігодкі (1971—1975) калгасы і саўгасы раёна атрымалі 15,5 тыс. гектараў меліяраваных зямель. У развіццё гаспадарак было ўкладзена 65,5 млн. рублёў дзяржаўных і калгасных сродкаў. На калгасных палетках



Асфальтаванне дарогі да гаспадарчых пабудоў у калгасе імя Кірава. 1970 г.

значна павялічылася колькасць працуючай тэхнікі. Было атрымана 620 трактароў, 534 камбайнны, 208 аўтамабіляў. Былі ўведзены ў эксплуатацыю 89 кароунікаў, 20 свінарнікаў, 43 збожжасушыльныя комплексы, 2 майстэрні па рамонце тэхнікі. Сярэдпегадавая вытворчасць прадуктаў сельскай гаспадаркі значна павялічылася: збожжа — на 50,5%, бульбы — 9,8%, цукровых буракоў — 21,7%, ільновалакна — 16,5%, малака — 40%, мяса — на 54%. Раён за пяцігодку па выніках Усесаузнага сацыялістычнага спаборніцтва за высокія дасягненні ў вытворчасці і продажы дзяржаве прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі тройчы ўзнагароджваўся Чырвонымі сцягамі ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР, сем разоў выходзіў пераможцам у рэспубліканскіх спаборніцтвах.

Шмат было зроблена ў гаспадарках раёна ў наступныя гады па ўкараненні



Сяўба яравых у калгасе «Чырвоны Кастрычнік». 1975 г.

передавых тэхналогій вырошчвання сельскагаспадарчых культур, па паляпшэнні насеніяводства. Будаваліся кармацэхі, пачаў дзейнічаць комплекс па адкорме буйной рагатай жывёлы ў калгасе «Белічы» на 7 тыс. галоў, жывёлагадоўчыя комплексы ў калгасах імя Кірава і імя Дзяржынскага. Сярэднегадавы аб'ём валавой прадукцыі ў гаспадарках раёна ў параўнанні з папярэдняй пяцігодкай узрос на 14,3%, вытворчасць зерня — 16,1%, мяса — 19,7%, малака — на 22%. Сярэднегадавая ўраджайнасць зерня за гэтыя гады па раёне склада 27, бульбы — 211,5, цукровых буракоў — 225 цэнтнераў з гектара.

У 1981 г. працаўнікамі сельскай гаспадаркі было атрымана з гектара па 29,7 цэнтнера зерня, бульбы — 222, цукровых буракоў — 242. Асабліва высокі ўраджай бульбы быў сабраны калгаснікамі калгаса «Ленінскі шлях»: па 365 цэнтнераў з гектара (1983 г.), цукровых буракоў — па 442 цэнтнёры з гектара (1984 г.). Калгас неаднаразова быў пераможцам Усесаузных спаборніцтваў, удзельнікам ВДНГ у Маскве.

Комплекснае вырашэнне вытворчых і сацыяльна-эканамічных пытанняў станоўча адбілася на эффектыўнасці сельскай гаспадаркі раёна. У 1985 г. вытворчасць валавой прадукцыі павялічылася на 25,5% у параўнанні з 1980 г. Вынікі развіцця сельскай гаспадаркі ў 2-й палавіне 1950-х — 1-й палавіне 1980-х гадоў сведчалі, што працаўнікі раёна прыклалі нямала намаганняў, каб палепшиць становішча гаспадара, павысіць эфектыўнасць вытворчасці, увесці ў дзеянне навыкарыстаныя рэзервы і магчымасці. Пэўныя станоўчыя зрухі былі дасягнуты. Аднак тэмпы росту пачалі запавольвацца, а крызісныя з'явы — узмацинілі.

У эканамічнай палітыцы важнае месца пачынае адводзіцца развіццю аграрнамысловага комплексу. У 1985 г., у сувязі з пастановай ЦК КПСС і



Удзельнікі раёнага злёту
даярак-пяцісічніц у кал-
гасе імя Кірава.

Савета Міністраў СССР «Аб далейшым
удасканаленні кіравання аграрнымыс-
ловым комплексам», у рэспубліцы на
базе Міністэрства сельскай гаспадаркі,
Камітэта па вытворча-тэхнічным
забеспечэнні сельскай гаспадаркі і
шэрагу іншых міністэрстваў быў
утвораны Дзяржаўны аграрны аграрнамысловы
камітэт БССР, у абласцях і раёнах —
аграрнамысловыя аб'яднанні, якія
хутка ўзялі на сябе функцыі каман-
давання і адміністравання, што знізіла
адказнасць гаспадараў за выпікі сваёй
работы. Тым не менш у першыя гады
комплексы набіралі сілу. За гады 12-й

пяцігодкі (1986—1990) працаўнікі
вёскі дасягнулі нядрэнных паказчыкаў.
З гектара па раёне ў сярэднім было
атрымана звыш 36 цэнтнераў збож-
жавых і зернебабовых, 215 — бульбы,
330 — цукровых буракоў і 622 цэнт-
неры кармавых каранеплодаў. У 1988 г.
па запольных участках калгасаў быў
арганізаваны новы саўгас «Слуцк»
агулінай плошчай 5786 гектараў, у т.л.
сельгасугоддзя 4863, з іх ралі 1002
гектары. У 1991 г. аграрныя былі
ліквідаваны.

Аднак у раёнах рэспублікі, у тым
ліку і перадавым Слуцкім, пачынаючы



Прэм'ер-міністр Рэспублікі
Беларусь С.С.Лінг і стар-
шиня Мінскага аблвыкан-
кома М.Ф.Дамашкевіч зна-
мецца з прадукцыяй пера-
працоўчага міні-завода ў
калгасе «Ленінскі шлях».
1999 г.

з 1991 г. назіраецца спад вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі, менш паставуляеца дзяржаве мяса і малака. Прычыны: разрыў эканамічных сувязей з рэспублікамі былога СССР, нестабільнасць у забеспячэнні калгасаў і саўгасаў матэрыйяльна-тэхнічнымі рэсурсамі, парушэнні парытэту цэн на сельскагаспадарчую прадукцыю, што-месячная інфляцыя, дэфіцыт паліва-энергетычных рэсурсаў. І ўсё ж у такіх складаных умовах у 1993 г. у цэлым па раёне атрымана 38 цэнтнераў збожжа з гектара, а ў калгасе «Ленінскі шлях» — па 61,7 цэнтнера. Гэта другі такі паказчык у гісторыі раёна. Добрыя ўраджай былі атрыманы таксама ў калгасах імя Дзяржынскага, «Рачкавічы», імя Леніна, імя Арджанікідзе, «Прамень Камуны», імя Кірава і інш.

У раёне — 29 калгасаў і адзін саўгас, вучгас ПТВ-209, падсобная гаспадарка раённага аб'яднання «Сельгасхімія», эксперыментальная база «Танежкыцы», якія маюць 1540 трактароў, 305 збожжаўборачных, 86 бульбаўборачных, 120 сіласаўборачных і 65 буракаўборачных камбайнau, 13 камбінаваных агрэгатаў «Палессе». Працуе племптушкозавод.

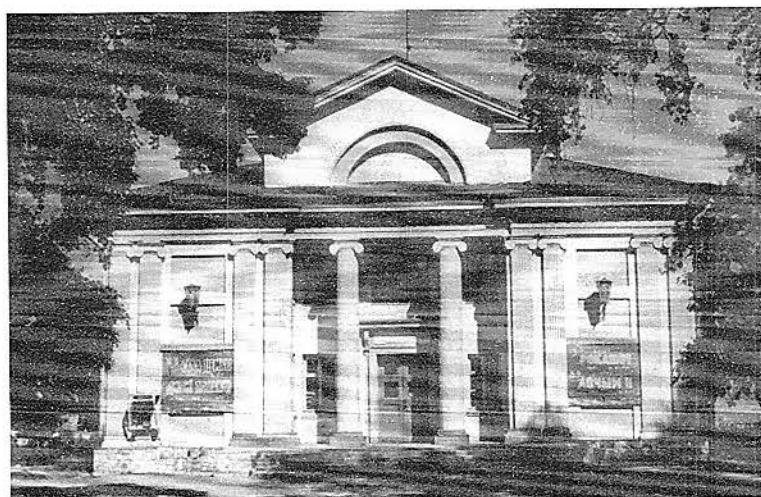
У сельскай гаспадарцы паступова развіваюцца рыначныя адносіны.

Створана 16 фермерскіх гаспадараў, якім выдзелена 216 гектараў зямлі. У шэрагу гаспадараў прысядзібыя ўчасткі калгаснікаў павялічаны да аднаго гектара. Для развіцця новых форм гаспадарання прадастаўлена зямля арэндану сельскагаспадарчаму прадпрыемству «Колас». Створана дапаможная гаспадарка «Крывая града».

Пераход да рыначных адносін, новага грамадска-палітычнага будаўніцтва паставіў у цяжкія ўмовы сельскую гаспадарку раёна, дзе раней былі зроблены нядрэнныя падставы для далейшага нароўнчвання вытворчасці прадукцыі, пальшэння гаспадарання. Але і ў гэтай складанай сітуацыі ідзе паступовае станаўленне рыначных адносін: на прынцыпах новай аснове наладжваюцца гаспадарчыя сувязі, з'яўляюцца новыя структуры.

КУЛЬТУРА І СПОРТ

Разам з аднаўленнем народнай гаспадаркі вялікая ўвага надавалася развіццю культурна-асветніцкіх установ. Пашыралася сетка дамоў культуры, хат-чытален, клубаў, бібліятэк. У 1951 г. у горадзе быў здадзены ў эксплуатацыю двухпавярховы Дом культуры, які ў хуткім часе ператва-



Кінатэтр «Беларусь». Пабудаваны ў 1959 г.

рыўся ў моцны асяродак развіцця мастацкай самадзейнасці. У 1952 г. у двух яго пакоях размясціўся краязнаўчы музей — так з'явілася яшчэ адна ўстанова культуры. Пры Доме культуры працавалі калектывы мастацкай самадзейнасці, сярод якіх поспехамі вылучаўся драматычны гуртак (кіраўнік Л.Бортнік), у 1957 г. быў арганізаваны духавы аркестр. У яго рэпертуары былі творы героіка-патрыятычнай тэматыкі (маршы, фантазіі на тэмы Вялікай Айчыннай вайны і інш.).

На прадпрыемствах горада, у школах, вучылішчах і іншых установах працавала 250 калектываў мастацкай самадзейнасці, у якіх было занята звыш 3 тыс. чалавек. У горадзе працавалі дзіцячая мастацкая школа, парк адпачынку, бібліятэкі, 2 кінатэатры, летні кінатэатр «Дружба», 3 прафсаюзныя клубы, 32 чырвоныя куткі, дзіцячыя юнацкая спартыўная школа, у якой займалася 120 чалавек. Прыкметнай з'явай таго часу ў культурным жыцці не толькі Слуцка, але і ўсёй Беларусі стала пастаноўка ў 1958 г. оперы С.Гулак-Арцёмаўскага «Запарожац за Дунаем». У хуткім часе драматургік быў пераўтвораны ў тэатр, якому ў 1961 г. было прысвоена званне народнага.



У бібліятэцы калгаса імя Дзяржынскага. Справа загадчык бібліятэкі Напраеў. Здымак 1950-х гадоў.

З кожным годам шырэлася сетка бібліятэк у раёне, надавалася ўвага камплектаванию іх фондаў. У 1959 г. колькасць бібліятэк складала 238, а кнігі фонду іх налічваў звыш 350 тыс. кніг. Вялікую работу праводзіў раённы Дом культуры, пры якім быў арганізаваны універсітэт культуры, створаны калектывы мастацкай самадзейнасці ў калгасах. Сістэматична праводзіліся агляды майстэрства самадзейных артыстаў.

1960—1970-я гады адзначыліся новымі поспехамі культработнікаў Случчыны. Многія калектывы сталі ўдзельнікамі абласных і рэспублікан-



Сцэна са спектакля «Разлом» у выкананні артыстаў народнага тэатра. 1961 г.

скіх аглядаў, конкурсай. Дыпламантам III рэспубліканскай дэкады самадзейнага мастацтва стаў калектыв народнага тэатра, які выступіў з п'есай Б.Лаўрынёва «Разлом». У 1969 г. наспяхова выступіў ў Маскве на ВДНГ СССР Казловіцкі народны хор, які быў узнагароджаны бронзовым медалём, і аркестр народных інструменту гарадскога Дома культуры. Належная ўвага надавалася матэрыяльна-тэхнічнай базе ўстаноў культуры. У 1967 г. краязнаўцы музей атрымаў новае памяшканне — будынак былога Дома дваранскага сходу, які з'яўляецца помнікам гісторыі і культуры канца XVIII ст. За 1966—1970 гг. у раёне былі пабудаваны 3 бібліятэкі і 18 клубаў. У дзяржаўных установах культуры горада і раёна ў гэтыя часы працавалі 165 чалавек, з іх 110 чалавек мелі вышэйшую і сярэднюю спецыяльную адукацыю. Тры разы на тыдзень выходзіць газета «Шлях Ілычы», орган Слуцкага гаркома КПБ, раённага і гарадскога Саветаў народных дэпутатаў. У сакавіку 1969 г. быў адзначаны

50-гадовы юбілей «раёнкі». У сувязі з гэтым калектыву яе быў узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Развіваецца самадзейнасць у школьніх установах: у СШ № 1 быў створаны дзіцячы сімфонічны аркестр, у СШ № 6 — музычная студыя.

Добрых вынікаў дасягнулі спартсмены горада. У 1966 г. на спаборніцтвах на першынство СССР па гандболе ў складзе каманды БССР выступаў М.Бойка, які акрамя сярэбранага медаля атрымаў прыз лепшага галкі-пера турніру. У 1969 г. гарадская спартыўная арганізацыя заняла 2-е месца ў рэспубліканскіх спаборніцтвах. Было падрыхтавана 17 спартсменаў 1-га разраду, 93 мелі юнацкія разрады. Быў здадзены ў эксплуатацыю плавальны бассейн.

У 1970-я — пачатку 1980-х гадоў на Случчыне былі створаны ўсе ўмовы для культурнага адпачынку насельніцтва і развіцця народных талентаў. У горадзе працујуць народны тэатр, народны духавы аркестр, дзіцячая тэатральная студыя, цырковая студыя,



Выступленне хору інтэлігенцыі горада на свяце мастацтваў. 1981 г.

вакальны турток, эстрадны аркестр, харавы калектыв, фотаатудыя, аркестры народных інструментаў, баяністаў і духавых інструментаў пры музычнай школе. У 1975—1977 гг. у краіне праходзіў 1-ы Усесаюзны фестываль самадзейнай мастацкай творчасці, дышламантам і медалістам якога стаў народны духавы аркестр. Удзел у фестывалі прымаля і іншыя калектывы. Звыш сотні слухачоў наведвала ўніверсітэт культуры, які на працягу некалькіх гадоў дзеянічаў пры Доме культуры. На прадпрыемствах горада створана больш за 20 калектываў мастацкай самадзейнасці, у якіх прымаля ўдзел звыш 800 чалавек. Развіццё культуры надаецца вялікая ўвага. Толькі ў 1977 г. на яе патрэбы выдзелена каля 190 тыс. рублёў з дзяржаўнага бюджэту.

Непазнавальна змянілася культура вёскі. У раёне працујуць Дом культуры, аўтаклуб, 16 сельскіх дамоў культуры, 71 сельскі і калгасны клубы, раённая масавая і дзіцячая бібліятэкі, 47 сельскіх бібліятэк з агульным кніжным фондам 344 899 экзэмпляраў. Паслугамі бібліятэк карыстаецца звыш 26 тыс. чалавек.

Шырокое развіццё атрымлівае народная творчасць. Пры клубах і дамах культуры працујуць 162 гурткі, у якіх займаецца 2526 чалавек. Толькі ў 1976 г. дадзена 460 канцэртаў, на якіх прысутнічала звыш 85 тыс. гледачоў. З вялікім поспехам праходзяць канцэрты Грэскага, Казловіцкага, Кіраўскага і іншых харавых калектываў.

Значныя поспехі дасягнуты ў галіне кінаабслугоўвання насельніцтва. У раёне працеваў 74 стацыянарныя, 4 перасоўныя і 3 школьныя ўстаноўкі. За гады 8-й і 9-й пяцігодак адкрыты 22 стацыянарныя ўстаноўкі, заменена ўстарэлая апаратура. Усе стацыянарныя ўстаноўкі былі пераведзены на паказ шырокасці экранных фільмаў.

У 1980-я гады для больш поўнага і рацыянальнага выкарыстоўвання маг-

чымасцей устаноў культуры і спорту ў горадзе і раёне былі створаны культурна-спартыўныя комплексы. Але ў хуткім часе на змену ім прыйшлі культурна-сацыяльныя. У іх уваходзілі не толькі ўстановы культуры і спорту, а і медыцыны, гандлю. У раёне такія комплексы былі створаны на базе калгасаў імя Кірава, імя Дзяржынскага, саўгаса «Танежыцы». Шырокое развіццё ў гэтыя і наступныя гады атрымалі святы вуліц, мікраараёнаў, вёсак, Дні памяці, вечары-партрэты, вечары «Ад усёй душы», дні бібліяграфіі, спецыялістаў, дэкады літаратуры, Вахты памяці, урокі мужнасці. Пры ўстановах культуры пачынаюць дзеянічаць клубы па інтарэсах.

За гады 11-й пяцігодкі ў раёне было пабудавана 15 клубаў, Палац культуры ў калгасе імя Кірава, у горадзе — фізкультурна-аздараўленчы комплекс трэста «Слуцксельбуд» і іншыя аб'екты культуры. У 1986 г. было здана ў эксплуатацыю новае двухпавярхове памяшканне дзіцячай музычнай школы.

У 1983—1985 гг. праходзіў Усесаюзны агляд самадзейнай мастацкай творчасці, лаўрэатам якога стаў фальклорны калектыв «Ячаўскія вячоркі».

Адметнай рысай другой палавіны 1980-х гадоў з'яўляецца вяртанне народа да сваіх каранёў, духоўнай спадчыны, што з'явілася адным з асноўных напрамкаў радыкальных пераўтварэнняў. У Беларусі пачаўся рух за стварэнне Таварыства беларускай мовы. Водгук знайшоў ён і на Случчыне: у арганізацыях і ўстановах пачалі стварацца суполкі. У 1989 г. было створана Слуцкае раённае гарадское таварыства.

Прыкметныя крокі па шляху пашырэння нацыянальнай спецыфікі ў працы робяць установы культуры. У гэтым жа годзе гарадскім і раённым аддзеламі культуры распрацоўваецца доўгатэрміновая комплексная праграма «Спадчына», якая прадугледжвае адраджэнне, захаванне і памнажэнне

нацыянальнага гістарычнага і культурнага багацця, развіцё самадзейнай мастацкай творчасці, фальклору, удасканальванне краязнаўчай работы. Свае намаганні қультработнікі скроўваюць на адраджэнне забытых свят, абрадаў, традыцыйных відаў народнай творчасці. Прыкладам з'яўляюцца створаныя фальклорныя калектывы «Руціца» пры Цэнтры дзіцячай творчасці, дзіцячы калектыв пры музычнай школе, «Ячаўскія вячоркі» ў калгасе імя Кірава, інструментальныя і вакальныя калектывы ў в. Селішчы калгаса «Памяць Ільіча», в. Падлессе калгаса імя Энгельса, в. Бранавічы калгаса «Ленінскі шлях». Традыцыйным становіщца правядзенне для жыхароў горада і раёна кірмашоў, свят «Купалле», «Калядкі».

У краязнаўчым музеі сістэматычна экспануюцца выставы «Промыслы і рамёствы Случчыны», работ народных умельцаў, «Вялікдзень — свята веснавое», «Мастакі Случчыны». Пры дамах культуры працуюць гурткі: лозапляцення (вёскі Селішчы, Бранавічы, Вышісцы), керамікі і льняной цацкі (в. Квасынічы), ткацтва (вёскі Казловічы, Танежыцы).

У раёне працуюць цэнтральная бібліятэка з 39 філіяламі, 38 дамоў культуры і клубаў, 5 дзіцячых музычных школ, у якіх займаеца калі 600 дзяцей, што складае 15% ад колькасці вучняў агульнаадукацыйных сельскіх школ. У апошняй гады з'явіліся новыя тыпы ўстаноў культуры: Дом фальклору (в. Гацук), Народны дом (в. Бранавічы), Цэнтр культуры (в. Лучнікі), Дом мастацтваў (вёскі Казловічы і Вясяя), Цэнтр эстэтычнага выхавання (г. Слуцк, в. Квасынічы).

У 1996 г. у прамысловым раёне горада здадзены ў эксплуатацыю Палац моладзі, дзе працуе цынер калі 10 гурткоў і калектываў мастацкай самадзейнасці, спартыўная зала. У 1997 г. наведвальнікаў прыняў Цэнтр моладзі, створаны на базе былога кінатэатра

«Цэнтральны». Акрамя гэтых устаноў, у горадзе працуюць цэнтральная бібліятэка з 2 філіяламі, дзіцячая бібліятэка, 11 школьніх і 4 бібліятэкі ПТВ, краязнаўчы музей, Дом культуры, пры якім 41 клубнае аб'яднанне, народны тэатр драмы і камедыі імя У.Галубка, дзіцячая музычная школа, у якой займаеца калі 600 навучэнцаў на аддзяленнях па класе акардэона, баяна, фартэпіяна, цымбалаў, струнна-смыковых, духавых і ўдарных інструментоў. У школе створана 11 дзіцячых аркестраў і ансамбліў. Музычнай адукацыяй дзяцей у горадзе займаеца таксама СШ № 8. Працуе дзіцячая мастацкая школа, навучэнцы якой не раз былі ўдзельнікамі міжнародных пленэроў: у 1994 (Украіна), у 1996—1997 (Македонія).

Культработнікі заўжды знаходзяцца ў пошуку новых, цікавых і адпавядайчых часу форм работы. Так узіклі конкурсы новага кірунку «Міс малютка», «Містэр Ікс», «Міс Слутска», «А ну, бабулі». Ва ўстановах культуры горада і раёна працуе звыш 400 культработнікаў, амаль 97% з іх маюць спецыяльную адукацыю. Сярод іх заслужаныя работнікі культуры А.І.Далжонак і Т.І.Шахновіч, выдатнікі культуры Л.К.Калядка, М.К.Галадок.

Для правядзення фізкультурна-масавай і спартыўнай работы ў горадзе ёсць 2 стадыёны, 2 плавальныхя басейны, 20 спартыўных залаў, 29 аздарай-лінчых пакояў на прадпрыемствах і пры інтэрнатах, больш за 100 спартыўных пляцовак, міні-басейн у дзіцячым садзе № 4, стралковыя ціры, шахматна-шашачны клуб, спарткомплекс «Дэльфін», дзіцячая юнацкая школа, у якой падрыхтавана 25 майстроў спорту СССР. З яе сцен выйшлі неаднаразовая чэмпіёнка свету А.Макушкіна, рэкардсмен Еўропы ў штурханні ядра, пераможца міжнародных спаборніцтваў «Дружба» С.Каснаўскас, прызёр маладзёжнага чэмпіянату свету, уладальнік Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў,

чэмпіён СССР, сярэбранны прызёр чэмпіянату свету, пераможца Алімпіяды 1992 г. у Барселоне ў складзе зборнай СНД па гандболе М.Якімовіч, пяцікратная чэмпіёнка Беларусі А.Чыбангу.

З 1996 г. у раёне дзейнічае комплексная праграма па развіцці фізічнай культуры, спорту і турызму на 1996—2000 гг. Для яе выканання маюцца ўсе магчымасці. У сельскай мясцовасці дзейнічаюць 3 басейны, 3 стадыёны, 36 спартыўных залаў, 8 пакояў атлетычнай гімнастыкі, 17 турыстычных гурткоў, дзе займаецца 215 чалавек, створана 25 цэнтраў пазашкольнай работы.

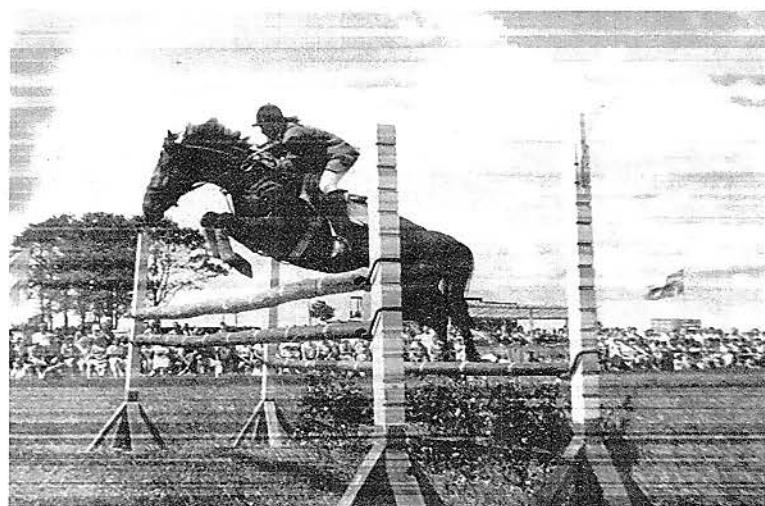
У горадзе ёсьць сваё тэлебачанне «Аста», тыражом каля 5 тыс. экзэмпляраў выпускаецца раённая газета «Слуцкі край». Выдаецца праваслаўная духоўна-асветніцкая газета «Преображеніе» на рускай і беларускай мовах, а таксама газеты «Лідер-пресс», «Оска», «Атас».

Актыўна развіваюцца культурныя і сацыяльна-эканамічныя сувязі з гарадамі-пабрацімамі: Бравары (Украіна), Чкалаў, Серпухаў, Фразіна, Кіраўск (Расія), Сарокі (Малдова), Нойнікірхен-Флюйн (Германія).

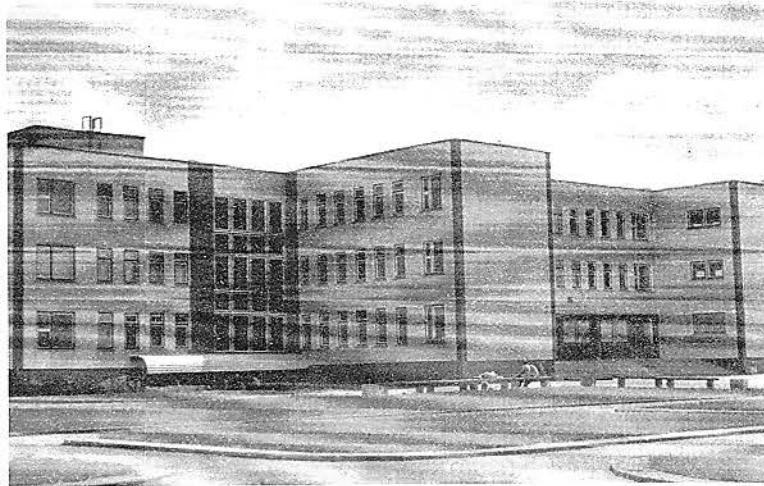
АСВЕТА

У канцы 1950-х гадоў распрацоўваліся новыя падыходы да сферы адукацыі. У выніку быў прыняты закон «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і далейшым развіццем сістэмы народнай асветы ў СССР», які паклаў пачатак правядзенню рэформы. Цэнтральнае месца адводзілася агульнаадукацыйнай школе. Рэформа прадугледжвала ажыццяўленне політэхнічнага навучання, працоўнага выхавання, узмацнення іх узаемасувязі. У гэты час у горадзе і раёне працавала 131 школа, з іх 21 сярэдняя, 27 сямігадовых, 83 пачатковыя. У горадзе было 5 сярэдніх, сямігадовая, 1 вячэрняя школы. Кадры для народнай гаспадаркі рыхтавалі вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі, школа масларобаў, школа медсясцёр, педагогічнае вучылішча. У выніку рэформы ўсе сямігадовыя школы пераўтварыліся ў восьмігадовыя, сярэднія — у адзінаццацігадовыя з вытворчым навучаннем. Вучні 9—11-х класаў набывалі професіі палявода-механізатора, жывёлавода, трактарыста, швачкі, токара, слесара, прадаўца.

Ажыццяўляліся меры па развіцці матэрыяльнай базы вытворчага навучання. З 1959 г. па 1967 г. ва ўсіх ся-



У час спаборніцтваў па конным спорце.



Будынак СШ № 13 у Слуцку.
1998 г.

рэдніх і ў большасці восьмігадовых школ былі адкрыты майстэрні. Пачала праводзіцца работа па стварэнні вучэбных кабінетаў. У 1962 г. быў здадзены ў эксплуатацыю будынак Дома піянераў.

З 1964 г. адзінаццацігадовыя школы началі пераводзіцца на дзесяцігадовыя. У практику работы школ уводзіцца новыя вучэбныя планы і праграмы. Сістэматычны курс асноў пачаў выкладацца з чацвёртага класа. У сувязі з пераводам пачатковых класаў на новыя праграмы значна ўзрасла роля дашкольных дзіцячых устаноў, якія

пачалі ператварацца ў абавязковую ступень падрыхтоўкі дзяцей да школы. У гэты час больш увагі надаецца развіццю сеткі дашкольных дзіцячых устаноў. За кошт дзяржаўных сродкаў, а таксама сродкаў прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў будуюцца дзіцячыя сады, не застаецца ў баку і школьнага будаўніцтва. Так, за 1965—1975 гг. былі пабудаваны дзіцячыя сады заводаў «Эмальпосуд», цукрафінаднага. Прыйладам з'яўляецца калгас імя Кірава, які за свае сродкі пабудаваў у 1964 г. у в. Казловічы сярэднюю школу, у 1967 г. — восьмігадовую ў в. Агарод-



Сярэдняя школа ў в. Грэск.

нікі, начатковую — у в. Ячава. Усяго ў раёне за гэты перыяд было пабудавана 20 школ. У 1971 г. адчынілася станцыя юных натуралистаў у горадзе, у якой у першы год існавання працавала ўжо звыш 20 гурткоў.

У 1977 г. у горадзе налічвалася 10 сярэдніх школ з колькасцю навучэнцаў 7,5 тыс. дзяцей, 18 дзіцячых садоў, у якіх выхоўвалася 3700 дзяцей дашкольнага ўзросту, працавала школа рабочай моладзі, дзе ў вячэрні час набывалі веды 370 юнакоў і дзяўчат. У раёне працавала 20 сярэдніх, 23 восьмігадовыя і 49 начатковых школ, у якіх займалася 10 468 вучняў. У завочнай школе займалася звыш 500 чалавек. 36 сярэдніх і восьмігадовых школ працавала па кабінетнай сістэме навучання, усяго было створана звыш 600 кабінетаў. Пры 8 сельскіх школах былі арганізаваны інтэрнаты, пры 45 працавалі сталоўкі. У школах горада і раёна навучаннем і выхаваннем дзяцей займалася звыш 1300 настаўнікаў. Для больш дасканалай падрыхтоўкі вучняў старших класаў па працоўным навучанні пачалі арганізоўвацца вучэбна-вытворчыя камбінаты, заключаліся дагаворы паміж школамі і працьпрыемствамі горада, калгасамі аб праход-

джанні вытворчай практыкі непасрэдна ў працоўных калектывах. Былі адкрыты вучэбна-вытворчыя камбінаты ў горадзе, міжшкольныя ў Селішчах і Грэску (1976—1993). Уведзены новыя будынкі Ляднянскай, Гольчыцкай, Ісерскай, Вежскай школ.

Значныя змены ў вучэбна-выхаваўчым працэсе шэрагу школ адбыліся ў 1990/91 навучальным годзе. На базе Грэскай сярэдняй школы былі адкрыты 2 педагогічныя класы, у якіх вучні 10—11-х класаў з розных школ раёна, схільныя да педагогічнай дзейнасці, атрымалі магчымасць мэтанакіравана рыхтавацца да паступлення ў педагогічныя навучальныя ўстановы. Уведзена прафесійнае навучанне ў Казловіцкай, Вясеўскай і Гацукоўскай школах. З першага класа пачалі вывучаць замежную мову вучні Замосцкай, Сяражскай і Сорагаўскай школ. Вывучэнне інтэграванага курса «Мастацтва» ўведзена ў вучэбныя планы Казловіцкай, Вясеўскай і Замосцкай сярэдніх школ.

З 1994/95 навучальнага года ў горадзе працуе міжшкольны факультатыў для больш здольных вучняў 10—11-х класаў, дзе рыхтуюцца яны да алімпіяд і паступлення ў ВНУ. Лідэрам у навучальнай працы з'яўляецца



На раённым конкурсе «Школьник года».

калектыў сярэдняй школы № 10. На працягу шэрагу гадоў яе вучні займалі першыя месцы на гарадскіх алімпіядах, добрыя вынікі паказваюць на абласных і рэспубліканскіх.

На пачатак 1997 г. у раёне працавалі 23 сярэднія, 12 базавых, 8 пачатковых школ. У іх зімвалася 5469 вучняў. На балансе аддзела народнай адукацыі знаходзілася 9 дзіцячых садоў, у калгасах і саўгасах — 12. У горадзе 11 сярэдніх школ. Навучалася ў школах звыш 10 тыс. школьнікаў, на базе дзіцячых садоў — звыш 500 дзяцей. У многіх школах уведзена паглыбленае вывучэнне асобных прадметаў: замежнай мовы, матэматыкі, фізікі. У горадзе 21 дзіцячы сад, якія наведвалі звыш 3 тыс. дзяцей.

Выхаваўчую работу ў пазашкольныя часы ў раёне праводзіць Цэнтр пазашкольнай выхаваўчай работы, які быў створаны ў выніку зліцця Дома піянераў, турысцкай базы і дзіцячай-юнацкага спартыўнага клуба ў 1992 г. У горадзе цэнтрами павучальна-выхаваўчай, арганізацыяйна-масавай і метадычнай работы з'яўляецца Цэнтр дзіцячай творчасці, у які ў 1990 г. быў рэарганізаваны Дом піянераў. Тут наладжана работа клубаў для старых важжатых «Сябры», імя Гайдара, «Забаўнік», працујуць школа педмайстэрства для кіраўнікоў гурткоў, школа актыву для вучняў горада, звыш 100 гурткоў па розных напрамках, сярод якіх студыі выяўленчага мастацтва, «Спадчына», тэатр лялек «Усмешка».

У горадзе маюцца павучальныя ўстановы: медыцынскае вучылішча, прафесійна-тэхнічнае вучылішча № 132 перапрацоўчай прамысловасці, прафесійна-тэхнічнае вучылішча № 209 сельскагаспадарчай вытворчасці і вышэйшае прафесійна-тэхнічнае вучылішча перапрацоўчай прамысловасці. У іх можна набыць спецыяльнасці фельчара, медыцынскай сястры, акушэркі, прадаўца, зваршчыка, повара, кандытара, лабаранта, майстра малочнай

вытворчасці, тэхнолага па вытворчасці цукру, слесара і інш.

АХОВА ЗДАРОЎЯ

У другой палавіне 1950 — пачатку 1960-х гадоў сістэма аховы здароўя працавала ў цяжкіх умовах і поўнасцю не забяспечвала належнага ўзроўню медыцынскага абслугоўвання насельніцтва. На яе развіцці адмоўна адбіваўся астаткавы прынцып фінансавання, у выніку якога многія ўстановы месціліся ў невялічкіх прыстасаваных памяшканнях. У наступны час, хоць і марудна, але пачалі адбывацца змены ў лепшы бок: узраслі сродкі дзяржаўнага бюджэту на ахову здароўя, што дало магчымасць палепшыць матэрыяльна-тэхнічную базу, медыцынскія ўстановы папаўняліся кваліфікаванымі кадрамі. З кожным годам усё больш адкрывалася ўрачэбных і фельчарскіх пунктаў у раёне. У горадзе ў 1961 г. была пабудавана новая 3-павярховая бальніца.

Да 1977 г. у горадзе і раёне ўжо функцыянувала 10 бальніц, 1 урачэбны ўчастак, 1 урачэбны здраўпункт, 12 фельчарскіх пунктаў, 36 фельчарскіх акушэрскіх, санэпідстанцыя, пункт пералівання крыві, 10 аптэк, 2 дыспансёры, 2 зубапратэзныя майстэрні, Дом дзіцяці. За 1967—1977 гг. на 140 месцаў павялічыўся ложкавы фонд медыцынскіх установ, амаль удваяў ўзрос бюджет лячэбных і прафілактычных установ горада і раёна і ў 1977 г. склаў 2 587 900 рублёў. Насельніцтва Случчыны абслугоўвалі 167 урачоў, 704 медработнікі сярэдняга звяна і 539 чалавек малодшага абслуговага персоналу. У цэнтральнай раённай бальніцы працавалі 4 заслужаныя ўрачы БССР, кандыдат медыцынскіх навук, 2 урачы вышэйшай і 42 першай катэгорый.

Вялікія змены ў развіцці аховы здароўя адбыліся ў 1980-я гады, асабліва ў развіцці яе матэрыяльнай базы. У 1980 г. пачалося будаўніцтва бальнічнага комплексу, з лютага 1983 г.

жыхары горада і раёна началі абслугоўвацца ў новай паліклініцы на 960 наведванняў у змену, у гэтым жа годзе былі здадзены ў эксплуатацыю стаматалагічная паліклініка, станцыя хуткай дапамогі і малочная кухня. У 1986 г. закончылася будаўніцтва цэнтральнай раённай бальніцы на 600 ложкаў. За кошт сродкаў калгасаў і саўгасаў былі пабудаваны амбулаторыі на 100 наведванняў у змену ў вёсках Лучнікі і Замосце, участковая бальніца ў в. Белічы, за каашерыраваныя сродкі калгасаў імя Мічурына, «1 Мая», імя Красіна праведзена рэканструкцыя Ісернскай участковай бальніцы.

З мэтай паляпшэння ўмоў працы, правядзення санітарна-аздараўленчых мерапрыемстваў, накіраваных на паніжэнне ўзроўню непрацаздольнасці і прафесійных захворванняў на прадпрыемствах горада, у калгасах і саўгасах былі распрацаваны комплексныя праграмы «Здароўе».

У 1990-я гады сетка медыцынскіх установ прадаўжала развівацца. Былі пабудаваны амбулаторыі ў калгасах

імя Арджанікідзе і «Беларусь», фельчарска-акушэрскі пункт у саўгасе «Слуцк».

За апошнія гады ў раённай бальніцы адкрыты аддзяленні прафілактыкі, функцыянальной дыагностыкі, аднаўленчага лячэння. У 1995—1996 гг. у практику работы ўкаранёна 45 новайшых методык дыагностыкі і лячэння хворых. У сістэме аховы здароўя раёна працуе звыш 2 тыс. чалавек: каля 270 урачоў і звыш 1 тыс. сярэдняга медыцынскага персаналу.

На тэрыторыі раёна знаходзяцца 2 дзіцячыя санаторыі аб'яднання «Белміжкалгасздраўніца», санаторыі «Случ», «Сонейка», якія з'яўляюцца спецыяльнымі медыка-педагагічнымі ўстановамі, дзе аздараўленчыя працэсы праводзіцца ў цеснай узаемасувязі з выхаваўча-адукатыўным. У іх папраўляюць здароўе ў сярэднім за год каля 8 тыс. дзяцей з розных куткоў Беларусі, а таксама дзеці з блізкага і далёкага замежжа.

В. С. Відлога, П. Б. Даўгучыць

Хлеб ваеннага 1944-га

З успамінаў былога старшыні калгаса «Шлях Саветаў» Я. Кулікоўскага

Праз некалькі дзён пасля вызвалення сабраліся ўсе напы калгаснікі на першы сход у 1944 г. і аднадушна рапшылі: жыць калгасу і быць яму над той жа назовай «Шлях Саветаў». Да вайны я быў старшынёй гэтага ж калгаса і мяне аднаголосна зноў абрали па гэтую пасаду.

І вось наступнú дуўгачаканы час жніва. Дружна выйшлі калгаснікі на ўборку вешилага хлеба 1944 г., сярпамі хутка былі зжаты ўсе азімія і яравыя збожжавыя культуры. Да пачатку жніва ў калгасе было, як міе помніца, усяго трох чатырох слабыя кані, таму снапы зносіліся ў сцірты рукамі. Людзі працавалі ад душы, асабліва завіхаліся вучні Лучнікоўскай школы. Беручы па два снапы, хлопчыкі і дзяўчынкі наперагонкі адносілі іх да месца сціртавання. Усе радаваліся сумеснай, вольнай працы...

Добра памятаю, што было ўкладзена 46 вялікіх сціртаў з залатых снапоў. Адразу ж узнікла праблема, як абламаціць такую колькасць хлеба? Пагаворвалі нават аб tym, каб пусціць у ход дзедаўскія цапы. Аднак хутка ад такой думкі адмовіліся: малацьба такім спосабам зацягнулася бы на пяўні значаны час. А хлеб быў патрэбен фронту, а таксама да стала саміх хлебаробаў, а зерне — для сяўбы над ураджай 1945 г.

І тут своечасова прыйшла дапамога ад дзяржавы. Да нас прыехаў трактар з МТС з малатарніем. Я зараз з удзялчнасцю успамінаю тых трактарыстаў — Сяргея Анцыповіча з в. Брапавічы, Івана Даніловіча з в. Лучнікі і Пятра Куляша з в. Малая Падзера. Яны працавалі сапраўды пад дэвізам: «Усё для фронту».

Добры ўраджай, увішная работа хлебаробаў і дапамога дзяржавы далі нам маг-

чымасць у 1944 г. даць для фронту два планы хлеба, пассяць азімья, засыпаць насенне яравых збожжавых пад ураджай 1945 г. Быў выдадзены хлеб і на працацні калгаснікам.

Сталі абзаводзіцца мы і жывёлай. Дзяржава восенню 1944 г. выдэліла 56 добрых кароў. У калгасе стала ўжо 38 коней. З'явілася і свінаферма. Пачалі будавацца: восенню 1944 г. паставілі першы драўляны кароунік, у якім зімавалі першыя 56 кароў.

Гісторыя газетным радком Па старонках раёнай газеты «За сацыялістычную Радзіму»

1948 год

27 лютага

Казловічы. Калгаснікі Казловіцкага сельсавета адзначылі 30-годдзе Савецкай Арміі поўным выкананнем асенне-зімовага плану нарыхтоўкі і вывазкі драўніны. Акрамя таго, яны нарыхтавалі і вывезлі 125 кубаметраў лесу звыш плану. Перадавікі — лесарубы і возчыкі вёскі Ячава, якія далі краіне каля 100 кубаметраў звышпланавай драўніны.

10 сакавіка

Бязверхавіцкі цагельны завод нядайна асвоіў выраб новай прадукцыі — алюмініевых чыгуноў. Для адліўкі чыгуноў скрыстоўвасцца розны алюмініевы лом. Для насельніцтва іх выпушчана ўжо 300 розных памероў.

12 сакавіка

Яшчэ раней калектыў Слуцкага ліцейна-механічнага завода асвоіў выпуск акучпікаў, якіх зроблена ўжо 40. На гэтай работе заняты лепшыя стаханаўцы токары Сямён Мельнік і Уладзімір Зінчук. Кожны з іх штодзённа выконвае норму на 150—180 працэнтаў. З адыхадаў вытворчасці калектыў завода асвоіў выраб ручных матаў і грабель.

* * *

Слуцкі зеленгас нарыхтаваў насення для закладкі пітомніка пладова-дэкаратыўных дрэў у колькасці 82 тыс. штук. У 120 парніковых рамах на 50 больш, чым у 1947 г. Вырошчвацца расада гародніны: 50 тыс. кустоў памідораў, 80 тыс. кустоў капусты.

Д.Міхнюк.

Прыстасавалі памяшканне для свіней, адрамантавалі склад для насеннага зерня. Адным словам — сталі гаспадарыць.

Далей пайшло лягчэй. Пераможнай вясной 1945 г. у калгасе працавала ўжо 2 трактары з МТС, прыбавілася коней, рознага інвентару. А затым да мірнай працы сталі вяртацца салдаты, якія ў баях адстаялі шчасце народнае.

Запіс 1969 г.

22 верасня

Далёка за межамі нашага раёна вядома «Слуцкая бера» — позні гатунак груш, якія добра захоўваецца і вельмі ўстойлівы супраць грыбковых і іншых захворванняў. Да вайны больш за 30 працэнтаў усіх плодовых насаджэнняў займала «Слуцкая бера». Рэдка ў якім калгасе яе не было.

За гады нямецка-фашысцкай акупацыі «Слуцкая бера» была амаль поўнасцю знішчана, толькі дзе-нідзе ў калгасных і індывідуальных садах засталося па некалькі дрэў. Зараз перад садаводамі Случчыны стаіць адказнейшая задача — поўнасцю аднавіць і значна пашырыць насаджэнні «Слуцкай бёры». Некаторыя калгасы ўжо зрабілі першыя крокі ў гэтым напрамку. У калгасе «Пражэктар» закладзены пладовы пітомнік, дзе маюцца дрэўцы «Слуцкай бёры».

В.Пецко.

26 снежня

У горадзе і раёне працуе 18 прамысловых прадпрыемстваў і 13 арцелей. Адзін механічны цэх ліцейна-механічнага завода дае прадукцыі ў паўтара-два разы больш, чым уся дарэвалюцыйная прамысловасць Случчыны. З раздробленых, малапрадуктыўных аднабойных гаспадараў створана 100 калгасаў. На тэрыторыі раёна працуе тры МТС.

8 сярэдніх, 21 няпоўна-сярэдняя і 68 пачатковых школ ёсьць у раёне. У іх працуе 658 настаўнікаў, павучацца 16 116 дзіцяці.

На Случчыне адкрыты 2 стацыянарныя бальніцы, паліклініка, дом дзіцяці. Паявіліся медыцынскія ўстановы, абы якіх раней ніхто нават і не чув — дзіцяча-жаночая кансульт-

тацьня, санітарная стацьня, скуравснерычны дыспансер, рэнтгенаўскі кабінет, хуткая дапамога, зубапратэзная майстэрня. На вёсцы адкрыты 6 урачэбных участкаў і 11 фельчарска-акушэрскіх пунктаў.

Пабудавана электрастанцыя, якая дае энергію ўсім прадпрыемствам і арцелям горада, васьмі калгасам. На службе культурнага абслугоўвання пастаўлена 3 бібліятэкі, кінатэатр, 3 клубы і 20 хат-чытальняў. Шырока разгорнуты гандаль пранік ва ўсе куткі раёна. Працуе 86 магазіні і крам, звыш 30 ларкоў, якія забяспечаны шырокім асартыментам тавараў.

1949 год
9 студзеня

6 студзеня ўстаноўлены трансфарматар па электралініі Слуцк — вёска Бранавічы (калгас імя Молатава). Вечарамі ўсі дамы калгаснікаў асвяляюцца электрычнасцю.

* * *

У калгасе «Чырвоны маяк» Сяражскага сельсавета пабудаваны клуб і лазня. Зала клуба разлічана на 300 месцаў. Ёсьць пакой для бібліятэкі, чытальнай залы.

* * *

У арцелі «1-е Мая» створаны духавы аркестр з 9 чалавек. Ім кіруе Сямён Дубін — загадчык вытворчасці арцелі. Першыя выступленні аркестра карыстаючыя поспехам сярод працоўных.

* * *

Вучні 5-й сярэдняй школы горада Слуцка зрабілі цікавую выстаўку. Гербаратый розных раслін, калекцыі лепшых гатункаў жытва, пшаніцы, аўса, ячменю, проса, грэчкі і іншых сельскагаспадарчых культур — такія экспанаты падрыхтавалі ўдзельнікі прыродазнаўчага гуртка. Літаратурны гурток зрабіў фотаальбомы «Наша Радзіма», «Нашы цісъменнікі». Вучні напісалі літаратурны альманах і зборнік «Байкі аб школе». Выклікаючы захашленне вышыўкі, вязанне і другія рукадзельныя работы вучняў 1—4 класаў.

Экспанаты выстаўкі размешчаны ў асобным пакое. У дні школьніх канікул сюды штодзённа прыходзіць звыш 300 чалавек.

16 лютага

НАШ ПАДАРУНАК

Камсамольцы і піянеры нашай школы ў гонар XIX з'езда КП(б)Б распялі зра-

біць і паставіць у хатах калгаснікаў 40 дэтэктарных радыёпрыёмнікаў. За гэту справу ўзяліся члены гуртка юных радыётэхнікаў школы, якія працуе пры дапамозе выкладчыка фізікі Мікалая Заброцкага.

За кароткі час удзельнікі гуртка зрабілі 20 дэтэктарных і 2 ламповыя радыёпрыёмнікі. Днямі заканчваюцца яшчэ 10 дэтэктарных радыёпрыёмнікаў. Зробленыя прыёмнікі ўстаноўлены ў хатах калгаснікаў.

Міхаіл Жук, вучань 7 класа
Мялешкаўскай сямігадовай школы.

18 лютага

КНІЖНЫ ФОНД БІБЛІЯТЭК ПАЛАЎНЯЕЦА

За паўтара месяца 1949 года значна пашыніўся кніжны фонд раённай бібліятэкі і бібліятэк пры хатах-чытальніях. Толькі ў раённую бібліятэку, якая знаходзіцца ў гарпасёлку Урэчча, паступіла больш 500 кніг — навінак палітычнай і мастацкай літаратуры.

Агульная колькасць кніг у бібліятэках пры сельскіх хатах-чытальніях зараз у 5 разоў перавышае колькасць кніг, якія меліся на гэтыя перыяд у мінулым годзе.

І.Прылішч.

22 ліпеня

У Слуцку закончана аднаўленне будынка 1-й сярэдняй школы, які быў разбураны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Памяшканне складаецца з 12 добра аbstаляваных пакояў, настаўніцкай, фізічнага і хімічнага кабінетаў.

* * *

Закончаны капітальная работы па будаўніцтву памяшкання Слуцкай гарадской алтэакі. У хуткім часе памяшканне будзе здана ў эксплуатацыю.

1950 год

8 сакавіка

РАЁННЫ АГЛЯД МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

5 сакавіка ў памяшканні Слуцкага Дома сацкультуры адбыўся агляд мастацкай самадзейнасці калгасаў і школ.

Першыя месцы сярод удзельнікаў агляду заняў хор калгаса імя Кірава Казловіцкага сельсавета (кіраўнік Ігнат Лагун).

Л.Кручкоў.

29 лістапада

1 снежня будзе здана ў эксплуатацыю пабудаванае ў гэтым годзе новас памяшкание вакзала чыгуначнай станцыі Слуцк. Зараз заканчваюцца апошнія работы па ўнутраным абсталяванні. Будынак будзе абагравацца пры дапамозе паравога ациплення. У ім маюцца два прасторныя залы для пасажыраў, пакоі маці і дзіцяці, буфет.

1952 год
15 жніўня

ПРАПАГАНДА КНІГІ

Дзяржава штогод адпускае вялікія сродкі на абсталяванне бібліятэк і на папаўненне іх кніжнага фонду. Адной толькі Слуцкай гарадской бібліятэцы імя Н.К.Крупскай адпушччана па 1952 год 52 300 рублёў. Зараз у бібліятэцы налічваецца 16 450 экземпляраў палітычнай, мастацкай, навуковай і іншай літаратуры. Звыш 1400 чытачоў карыстаюцца паслугамі бібліятэкі.

Вялікую работу сярод юных чытачоў па пропагандзе кнігі праводзіць гарадская дзіцячая бібліятэка. Ужо ў гэтым годзе праведзена дэве капферэнцыя юных чытачоў, два літаратурна-мастацкія вечары, вечар пытанняў і адказаў, арганізавана 13 кніжных вітрын, прачытана 5 лекцый.

А. Дубіцкі.

21 верасня

Поўным ходам ідуць работы на будаўнічай плошоўцы хлебазавода. Заканчваеща кладка сцен першага паверха галоўнага корпуса. ...Стаўшы на стаханаўскую вахту ў гонар XIX з'езда ВКП(б), будаўнікі хлебазавода перавыконваюць зменныя нормы. Каменнічык Барыс Абідзін, які працуе на кладцы галоўнага корпуса, выконвае норму на 170 працэнтаў, плотнік Аляксандр Фецісаў — на 150 працэнтаў, надсобная рабочая Анна Філіпенка — на 130 працэнтаў.

26 лістапада

КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ У СЛУЦКУ

Нядайна гісторыка-краязнаўчы музей адкрыты ў Слуцку. Ён размешчаны ў адным з пакояў гарадскага Дома культуры. Асноўнай задачай музея з'яўляецца ўсебаковае вывучэнне роднага краю, збор і дэманстрацыя музейных матэрыялаў.

І. Ільянка.

14 снежня

МЕХАНІЗАЦЫЯ ПРАЦАЁМКІХ РАБОТ

Днімі жывёлаводы калгаса імя Дзяржынскага закончылі ўстаноўку універсальнага здрабніцеля кармоў «ІК-3», які прыводзіцца ў рух электраматорам. З дапамогай гэтай машыны на фермах зараз арганізавана здрабленне караняплодоў, збожжа і саломы.

Гэта дванаццатая кормапрыгатавальная машына, выкарыстоўваемая на фермах калгаса. Для прыгатавання кармоў па фермах выкарыстоўваецца кормазапарнік, 6 коранерэзак, жмыхадрабілка і другія машыны. Калгаснікі з дапамогай механізатараў МТС і работнікаў канторы «Сельэлектра» заканчваюць устаноўку электратрайных агрэгатаў.

В. Макарэнія.

1954 год
10 студзеня

У сельгасарцелі імя Энгельса Ленінскага сельсавета днімі адкрыты калгасны клуб з глядзельнай залай на 150 месцаў. Для новага клуба на сродкі, адпушчаныя праўленнем калгаса, закуплены шашкі, шахматы, даміно, партрэты, 2 кніжныя шафы для калгаснай бібліятэкі. Плотніцкай брыгадзе даручана абсталяваць сцэну.

10 лютага

ПАВЯЛІЧЫЎСЯ АЎТОБУСНЫ ПАРК

Аўтобусны парк Слуцкай аўтатранспартнай кампаніі за апошні час папоўніўся новымі машынамі. Нядайна атрыманы тры камфартабельныя аўтобусы, якія курсіруюць па горадзе. З 1 лютага адкрыты новыя аўтобусныя лініі, якія звязваюць Слуцк з Мінскам, раённымі цэнтрамі Любань, Капыль, Чырвоная Слабада, Старобін. Аўтобусны рух устаноўлены паміж горадам і Вялейскай МТС.

А. Злобін.

* * *

ВАПНА ДЛЯ НОВАБУДОЎЛЯЎ

У мінулым годзе калектыву райпрамкамбіната зрабіў першыя спробы па вытворчасці вапны. З балочышкага ўчастка дастаўлялі крэйду на цагельны завод і там утваралі абел яе. Такім шляхам было выпушчана звыш 10 тон вапны. Аднак гэта прадукцыя дорага абыходзілася прадпрыемству. Галоўны манік райпрамкамбіната

т. Маглыш прапанаваў выкарысташ для аблалу крэйды пры вытворчасці вапны нафту і нафтавыя адходы замест дроў. Гэта знізіць сабекошт будаўнічага матэрыялу.

У сезоне бягучага года райпрамкамбінат дасць новабудоўлям сельскай гаспадаркі 500 тон вапны.

Г.Долбік.

**1955 год
20 лютага**

НА АСВАЕНННЕ ЦАЛІННЫХ ЗЯМЕЛЬ

У Слуцкім вучылішчы механизацыі сельскай гаспадаркі адбыўся сход камсамольцаў і моладзі. Маладыя патрыёты абмеркавалі пытанне аб удзеле моладзі ва ўсенароднай барацьбе савецкага народа па асваеніі цалінных і абложных зямель.

Выступіўшыя на сходзе заяўлі аб сваім гарачым жаданні паехаць працаўцаць на цалінныя і абложныя землі. Камсамольцы тт. Пілат, Гапаненка, Галоўчыц, Высоцкі, Бунас і другія тут жа на сходзе падалі заявы з просьбай пасля заканчэння вучылішча пакіраваць іх працаўцаць у раёны асваення новых зямель. Гэтае жаданне выказала 206 навучэнцаў з 270. Выдатнікамі вучобы на сходзе былі ўручаны пахвальнія лісты Слуцкага райкома камсамола.

I.Карчэўны.
28 верасня

З кожным годам расце лік удзельнікаў раённай сельскагаспадарчай выстаўкі.

Сёлета свае поспехі дэманстравалі 25 калгасаў. Упершыню ўдзельнічалі па выстаўцы калгасы «Рэвалюцыя», імя Сталіна, «Краіна Саветаў», якія дабіліся першых поспехаў у павышэнні ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур.

13 лістапада

У калгасе імя Дзяржынскага з года ўгод вырошчаюць добры ўраджай маҳоркі. Сёлства было пасаджана 20 гектараў тытунню гагунку «пехлец». З кожнага гектара атрымана ў сярэднім па 35 цэнтнераў тытунню-сырцу. Пры плане контрактациі 18 тон здана 40 тон. За рэалізацыю маҳоркі калгас атрымае 300 тысяч рублёў прыбытку і 4 тонны цукру.

Добры ўраджай тытунню атрымалі і калгаснікі сельгасарцелі імя Тэльмана. Пры плане 13 тон яны здалі ўжо па парыхтоўчы пункт 25 тон і атрымалі 130 тысяч рублёў.

25 лістапада

Пры рэдакцыі рапортавацца ствараецца літаратурнае аўяднанне пачынаючых аўтараў. Першыя заняткі адбудуцца сёння, 25 лістапада ў 18 гадзін, у памяткіні рэдакцыі рапортавацца. Запрашваюцца ўсе жадаючыя прыняць удзел у работе літ-аўяднання.

18 снежня

У новым 1956 г. прамарцель імя Молатаў павялічыць выпуск прадукцыі на 800



Японская делегация ў калгасе імя Дзяржынскага аглядае пасеў кукурузы. Чэрвень 1956 г.

тысяч рублёў, галоўным чыпам за лік асваення вытворчасці новых відаў мэблі. Запланаван выраб трумо са столікам. Штотомесячна арцель будзе даваць у гандлёвую сетку па 40—50 трумо. Столляр т. Шыбаловіч сумесна з фанершчыкам Юльянам Кейза выпусціл перныя ўзоры трумо і працу ў над яго ўдасканаленшем.

1957 год
19 чэрвеня

СЛУЦКІЯ ЎМЕЛЬЦЫ

Далёка за межамі Беларусі славяцца абрусы, ручнікі, навалочки, чахлы да коўдраў, сукенкі, блузкі, гальштукі і паясы, якія вышыты ці вытканы ўмельні рукамі майстрых са Слуцкай арцелі «Першае Мая». У арцелі 154 чалавекі, з іх 80 працу ўчынна на машынах. У бліжэйшы час будзе атрымана яшчэ дзесяць новых машын.

За пасляваенны час у арцелі вырасла нямала саираўдных майстрых, многія з іх авалодалі двума-трыма прафесіямі. Гэта Ніна Рудэнка, Надзежда Сямашка, Ала Барысавец, Надзежда Казлоўская і іншыя. Дзяячатаў шадабаецца выбраўшы прафесію і яны ўкладваюць у сваю працу многа старання, натхнення, любоні.

Зараз арцель рыхтуе падарункі да VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў. Вышывальщицы ўжо падрыхтавалі 200 гуцулак з палатна. Днямі арцель атрымала дадатковы заказ — вышыпц для фестывалю 50 беларускіх кашуль і 150 гуцулак з шоўку.

Н. Кавалёва.
11 жніўня

У горадзе пры арцелі «Чырвоная зорка» ўступіў у эксплуатацыю макаронны цех. У прасторым памяшканні ўстаноўлены тры прэсы. З данамогай транспарцера наступае мука, падведзена вада. Пад вялікім ціскам з матрыц прэсаў выходзіць паўфабрикат. Частка яго наступае па механічную сушилку, што ўстаноўлена побач, а астатні — у сушильнія шафы. Каля ста рабочых і шыянерна-тэхнічных работнікаў працуе тут. Цэх выпускае ў суткі па 7—8 тон вермілілі, лапши і іншых макаронных вырабаў.

1959 год
9 снежня

УПЕРШЫНЮ Ў РЭСПУБЛІЦЫ

Ішоў абласны агляд мастацкай самадзейнасці ў Слуцкім гарадскім Доме

культуры. Адзін калектыв змяняў другі. І калі стала вядома, што на сцэні з операй «Заларожжа за Дунаем» выступіць мастацкі калектыв Дома культуры, многія сумняваліся, а ці здолее самадзейны калектыв данесці да слухача змест і ідэю оперы?

Але вось дырыжор, мастацкі кіраўнік Дома культуры Уладзімір Апанасавіч Жлуктэнка ўзмахнуў дырыжорскай палачкай. У прыціхлай зале паплылі чароўныя мелодыі ўверцюры да оперы. Першыя сцэны, асабліва дуэт Карася і Адаркі, захапілі слухача цеплынёй гучанія, прадзізвасцю вобразаў. Асабліва добра выканаў партыю Карася В.Пасько, адказны сакратар раённага аддзялення Таварыства на папырэнні палітычных і навуковых ведаў. У ролі Адаркі добра выступіла выхавальніца дзіцячага дома О.Цырліна. У сцэнах Адаркі з Карасём іх галасы зліваюцца і разам з аркестрам утвараюць нядрэнны ансамбль. Інжынер ліцейна-механічнага завода І.Галубцоў выконваў ролю Андрэя, слесар гэлага ж завода Р.Раманчук — партыю Султана. У ролі Аксаны выступіла хатняя гаспадыня К.Казадаева, у партыі Імама — хормайстар гарадскага Дома культуры І.Лабанаў.

Вялікая заслуга ў стварэнні цікавага опернага спектакля належыць мастацкаму кіраўніку Дома культуры У.А.Жлуктэнку, кіраўніку драматычнага туртка Л.Бортніку.

Наперадзе паездкі ў калгасы раёна, у суседнія райцэнтры.

М.Тычына.

1960 год
1 верасня

Гасцінна расчыніліся дзвёры пяці новых школьніх будынкаў: Паўлаўскай сямігадовай, Горкаўскай, Кухцянскай, Чапаеўскай і Шантароўскай пачатковых школ.

1961 год
28 снежня

Задззены ў эксплуатацыю гарадская бальніца, паліклініка на Урэччы. Пабудаваны фельчарска-акушэрскія пункты ў вёсках Бокшыцы і Баравая. У стадыі заканчэння ФАП у вёсках Замосце і Паўстынь.

На старонках газеты «Шлях Іліча»

1967 год

21 лютага

Вуліца Дружбы. Янерапрацоўчайна самая маладая ў Сярагах. Тут выраслі 9 цагляных дамоў. А сёлета расчыніліся гасцінна дзвёры новай сярэдняй школы. На мітынгу, прысвечанаму адкрыццю школы, выступілі дырэктар школы А.А. Новік, старшыня калгаса І.Н. Шахновіч, старшыня сельскага Савета С.Д. Шахновіч, сакратар партыйнай арганізацыі калгаса В.С. Грацкевіч.

С.Шахновіч.

* * *

У пядзелю прайшоў раённы фестываль мастацкай самадзейнасці ў Слуцку. На фестываль вылуччаны лепшыя. Ды не проста выступіць, а паспаборнічаць за права ўдзелу ў абласным фестывалі. Тым больш што фестываль — і раённы і абласны — 50-годдзю Савецкай улады прысвечаны.

У раёне ў аглядах прыняло ўдзел 50 калектываў. 17 з іх прадэманстрравалі сваё майстэрства па раённым фестывалі. У горадзе ў аглядах удзельнічала адпаведна 20 і 17 калектываў. Самадзейных артыстаў было больш за 1000 чалавек.

В.Макарэні.

4 красавіка

У Мінску, у Доме націяльности працуе выстаўка народнай творчасці Мінскай вобл. Асабліва багатая экспазіцыя случан. Калі ўсе творы сабраць у адным месцы, то атрымаўся б цэлы куток выяўленчага, а таксама ткацкага мастацтва. Сярод іх творы Федаровіча і Лешчанкі.

А.Марціновіч.

13 красавіка

Старажытны па летапісу Слуцк пічым не ўступае маладым гарадам. У жпіўні мінулага года працоўныя адзінчылі 850-годдзе свайго горада. Вырас і расквітнеў Слуцк. Працягласць вуліц 73 кіламетры. Выпускаюць прадукцыю 23 прамысловыя прадпрыемствы.

Дубярштэйн.

1968 год

5 лістапада

Калектыв саўгаса «Рачкавічы» рыхтуеца дастойна сустрэць 100-годдзе з дня нараджэння У.І.Леніна. Сёлета ў саўгасе

пабудавана: дзіцячы сад на 50 месцаў, медпункт, 2 магазіны, будуеща 8-кватэрны дом. У наступным годзе размах будаўніцтва будзе яшчэ большым.

12 снежня

Па выніках сацыялістычнага спаборніцтва за трэці квартал у гонар 50-годдзя БССР і Каміартыі Беларусі на Дошку гонару занесены і мясакамбінат, тэкстыльная фабрика, мэблевая фабрика, лягас, вучэбна-вытворчае прадпрыемства таварыства сляпых і будаўніча-монтажнае ўпраўленне.

М.Лісіцкі.

1969 год

13 лютага

Тры дні на гарадскім стадыёне ў Слуцку праходзілі абласныя фінальныя спаборніцтвы юных хакеістаў на прыз клуба «Залатая шайба». Рашаючай была барацьба юных случан і барысаўчан. Случане перамаглі з лікам 3:2.

В.Скобелева.

4 сакавіка

Пашыраеца сетка культастыгустаноў рабёна. Летась пабудаваны два брыгадныя клубы ў калгасах імя К.Маркса і «Белічы», Палац культуры ў сельгасарцелі імя Дзяржынскага. У стадыі будаўніцтва Дом культуры і два брыгадныя клубы сельгасарцелі імя Энгельса.

Л.Міхайлаў.

1970 год

3 лютага

Вёска Леніна — цэнтр калгаса імя К.Маркса. За гады Савецкай улады вёска абнавілася, пашырылася. На пяці вуліцах 226 дамоў. У кожным гараць лямашкі Іліча, гаворыць радыё.

У вёсцы працуе сярэдняя школа, урачэбны ўчастак, аддзяленне сувязі, магазіны, ветэрынарны ўчастак. За апошнія пяць гадоў узвядзены 24 новыя светлыя дамы.

В.Васіленка.

6 лютага

Шчодрай была мінулая восень для бульбасадаў калгаса імя Кірава. Трактары, аўтамашыны ледзь паспявалі адвозіць клубні. У сярэднім па калгасу атрымалі з гектара па 265 цэнтнераў. Такога ўраджаю

яшчэ не было раней. Калгасу за высокі ўраджай бульбы ўручаны пераходны Чырвоны сцяг РК КПБ, райвыканкома і РК прафсаюзаў работнікаў сельскай гаспадаркі.

Г. Трафімовіч.

25 лютага

У сістэме Міністэрства харчовай прамысловасці рэспублікі кансервавы завод — адзін з буйнейшых. Яго вытворчая магутнасць 24,6 мільёна ўмоўных слойкаў кансерваў у год. Прадукцыя разнастайная: гароднішня, мяса-раслінная, закусачная, фруктовая. Прадукцыя завода адгружаецца не толькі на гандлёвыйя прадпрыемствы рэспублікі, але карыстаецца неабмежаваным попытам у працоўных Рэспублік Федэрациі, Казахстана, наўночных раёнаў краіны.

А. Барацкевіч.

14 мая

Работнікі гарадской бібліятэкі імя Н.К. Крупскай часта сустракаюцца з чытачамі СПТВ і медыцынскага вучылішча, бываюць у гарадскім Доме культуры. У апошні раз яны правялі канферэнцыю чытачоў па кнізе Э. Казакевіча «Сіні спытак». Присутнічала каля 200 чалавек, з іх шэсць выступіла.

А. Рамановіч.

17 кастрычніка

Юбілейны год для калектыву мяса-камбіната з'яўляецца годам далейшага росту вытворчасці мяса. Савецкім людзям камбінат ужо даў звыш плана за 9 месяцаў

491 тону мяса, у тым ліку 132 тонны птушыныага, 39 тонны каўбасных вырабаў. Прадукцыяй пасць працы павялічылася на 8%.

М. Заброцкі.

1972 год

2 сакавіка

У апошнія гады ў Слуцку і раёне збудавана і адшукана шмат помнікаў гісторыі і культуры. Гэта работа праводзіцца і цяпер... Зусім нядыўна ў раённай газете было паставлена пытанне аб увекавечанні памяці шэрагу дзеячаў культуры і науки, якія працавалі ў Слуцку. Чакаецца, што на будынку СПН № 1 горада будзе мемарыяльная дошка з надпісам: «Тут на настаўніцкіх курсах працаваў выкладчык Якуб Колас».

Р. Родчанка.

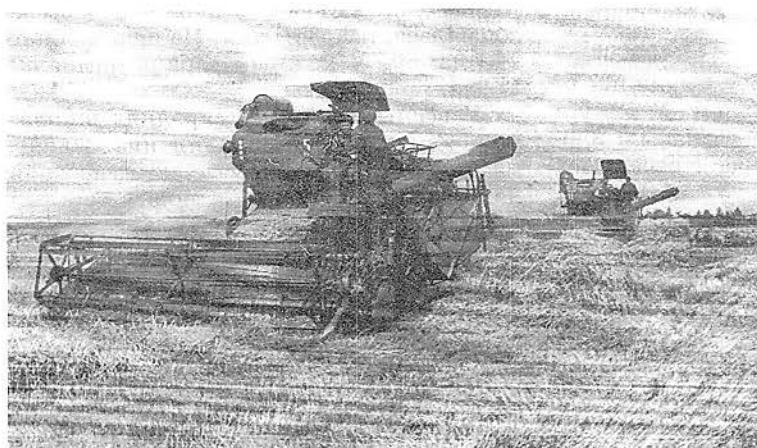
12 чэрвеня

За добрыя паказчыкі па масавай работе ў 1972 годзе раённай газете «Шлях Ілыча» прысуджана другая Усесаюзная прэмія імя М.І. Ульянавай і першая прэмія абласной арганізацыі Саюза журналістаў БССР сярод раённых газет вобласці.

17 чэрвеня

Слуцкай гарадской бальніцы сёлста спаўніяеца 130 гадоў. У 1842 годзе ў Слуцку была адкрыта бальніца на 25 ложкаў.

Цяпер Слуцкая гарадская бальніца — шматпрофільная ўстанова. Тут працуе болын за 800 медыцынскіх работнікаў. Яна аўтадноўвае паліклінічныя ўстановы і стацыянар на 475 ложкаў, 11 здраўпунктаў,



Уборка ўраджаю ў калгасе імя Кірава. 1970 г.

5 рэентгенаўскіх апаратуў, фізіятэрапеўтычныя кабінеты, лабараторыя.

Я. Пратасеня.

3 ліпеня

30 чэрвеня 1944 г. быў вызвалены Слуцк ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На свята да случан прыехалі ветэраны Чырвонасцяжнага гвардзейскага штурмавога авіяшталака, які ўдзельнічаў у баях за наш горад. З Масквы прыбылі Герой Савецкага Саюза М.С.Лацкоў, В.П.Красільнікаў, з Таганрога Г.В.Баламуткін, з Сімферопала — М.В.Кукурнікаў. Сярод гасцей праслаўленыя лётчыкі авіяпалка, камандзіры. Гасцінна сустракалі славных людзей случане.

В. Уладзіміраў.

11 жніўня

У Слуцкім краязнаўчым музеі пасля двухгадовага перапынку адкрыта экспазіцыя аддзела гісторыі Вялікай Айчыннай вайны (1941—1945 гг.).

Экспазіцыя аформлена па-мастацку, паноўнена новымі экспанатамі, якія харахтарызуюць удзел працоўных Случчаны ў барацьбе супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Г. Кірухін.

14 кастрычніка

Сёлета ў калгасе «1 Мая» салодкі корань вырошчваўся на плошчы 220 гектараў.

Цукровыя буракі ўбраны ўжо на плошчы 35 гектараў. Ураджай на участках разны: 320, і 280, і 220 цэнтнераў.

Прыклад у працы на бурачных плантаціях паказваюць камуністы — камбайнер Л.С.Хацько і трактарыст С.В.Рогач.

А.Гурко.

1974 год

30 мая

Творчы калектыв народнага тэатра падрыхтаваў новы спектакль — «Боская камедыя» І.Штока. Прэм'ера адбылася ў гарадскім Доме культуры. Рэжысёр-пастаўшчык спектакля Л. Таер.

1975 год

1 лістапада

З поўнай аддачай сіл, творчага натхненія працуе на масласырзаводзе калектыв сыраробнага участка, якім кіруе

дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Л.А.Чэчат. Сыраробамі выраблена, як і прадыгледжвалася планам, 550 тон сыру, у тым ліку Пашахонскага, які ўдастоены вышэйшай атэстацыі — Знака якасці.

А. Рамановіч.

1976 год

13 мая

9 мая 1976 года 31-я гадавіна Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. А памяць аб тых жудасных гадах піколі не згасне. Адным з пацверджанняў таму і з'яўляецца помнік, які адкрыты непадалёку ад вёскі Палікарпаўка. На адкрыцці прыбылі былыя партызаны і франтавікі, афіцэры запасу, ці ў адстаўцы, родныя загінуўшых і пахаваных тут людзей.

24 ліпеня

Добрымі поспехамі ў работе сустракае Дзень работнікаў гандлю калектыв магазіна «Дзіцячы свет». План тавараабароту за другі квартал выкананы на 108,9%...

Дружны калектыв работнікаў, які складаецца з 39 чалавек, паставіна клапоўніца аб выкананні плана. Дваццаці шасці з іх прысвоена званне «Ударнік камуністычнай працы», 4 работнікі носяць званне «Выдатнік савецкага гандлю».

А. Шмуйловіч.

1977 год

21 мая

Два дні ў нашым горадзе працягваліся спаборніцтвы па мастацкай гімнастыцы, у якіх прынялі ўдзел спартсмены трох гарадоў — Мінска, Слуцка, Смалявіч. Ва ўпартай барацьбе перамогу заваявалі гімнасты Слуцка. У агульным заліку наша каманда набрала 138 ачкоў. Каманда Смалявіч выйшла на другое месца.

Я. Картоўніч.

22 снежня

Многія вадзіцелі аўтакамбіната № 2 працуюць ужо ў лік 1978 года. Сярод іх П.К.Кулікоўскі, В.І.Слінко, М.І.Трухан, Н.Г.Ждановіч, Б.М.Паллякоў і іншыя. Гадавы план па тонах і тона-кіламетрах яны выканалі за 10 месяцаў.

Л. Міпар.

1978 год

13 ліпеня

На мінулым тыдні ў нашым раёне пабывала дэлегацыя спаборнічаючага Чкалаўскага раёна Горкаўскай вобласці.

Чкалаўцы пабывалі ў калгасах «Лепінскі шлях», імя Дзяржынскага, імя Калініна, імя Тэльмана, імя Арджанікідзе, імя Кірава і ў саўгасе «Белічы». Яны агледзелі пасевы, жывёлагадоўчыя комплексы, культурна-бытавыя цэнтры, жылыя пасёлкі гаспадарак Случчыны. Чкалаўцы і самі падзяліліся пакопленым вопытам работы.

15 ліпеня

Угоддзі Слуцкага таварыства паляўнічых і рыбаводаў раскінулася на плошчы 1402 тысячи гектараў. Вялікая ўвага ўдзялецца ахове прыроды. У гэтым годзе для падкормкі дзікіх жывёл членамі таварыства было засяяна каля вясімі гектараў збожжавых культур. Акрамя гэтага, у кожным ляспіцтве адводзіцца плошчы пад бульбу, збожжавыя і травы для дзікоў, ласёў, курапатак, цецерукоў і іншай дзічыны. У чэрвені праводзіўся месячнік цішыні, бо ў гэты час у многіх дзікіх жывёл і птушак з'явілася патомства.

І.Кунцэвіч.

1979 год

26 мая

Стары Гудкоў... Сюды з'ехаліся ўдзельнікі 10-га абласнога конкурсу маладых аратых... 27 лепшых маладых аратых з сямі сельскіх прафтэхвучыліш вобласці прымалі ўдзел у конкурсе.

У нагрузканай абстаноўцы вялася барацьба за званне лепшага аратага. М.Губар — навучэнец Смілавіцкага ПТВ-30 заняў першое месца. Другое месца запяў навучэнец слуцкага ПТВ-9 Сяргей Раманчук.

Р.Сергіенка.

1980 год

6 мая

Год ад году слуцкія цукравары павялічваюць выпуск рафіпаванага цукру. Істотную ролю ў гэтым адыграла асваенне расфасовачных аўтаматаў АРЖ, з дапамогай якіх выпускаецца прадукцыя ў полі-этыленавых пакетах. Цукар у такой

упакоўцы ўдастоены дзяржаўнага Знака якасці.

О.Даніра.

4 лістапада

Макаронная фабрыка з квартала ў квартал паспяхова выконвае дзяржаўныя планы вырабу прадукцыі. На 17 кастрычніка г.г. завершана пяцігадовая заданне па ўсіх паказчыках. У гэтых дасягненнях важкі ўклад рамонтнікаў механічнай майстэрні, якую ўзначальвае галоўны механік камуніст Н.І.Калеснікаў.

М.Адрыянаў.

1981 год

13 чэрвеня

...Працаваць па тэкстыльнай фабрыцы стала лягчэй, калі фізічную працу пераклалі па плечы механічных, а затым і аўтаматычных станкоў. Напярэдадні прафесійнага свята ўступілі ў дзяянне новыя аўтаматы. Пачалі выпускаць прадукцыю з мадонкамі, якіх да гэтага часу не ткалі.

С.Крывец.

16 верасня

СУСТРЭЧА Ў КАЗЛОВІЧАХ

Сардэчна сустракалі клебаробы калгаса імя Кірава членаў дэлегацыі таварыства «Францыя — СССР» дзеячаў культуры і іншых французскіх гасцей.

...З цікавасцю госці агледзелі Казловіцкую сярэднюю школу, гандлёвы цэнтр, жывёлагадоўчы комплекс.

...У канцы дня ў Казловіцкім доме культуры адбыўся вечар савецка-французской дружбы.

У.Цішкевіч.

22 кастрычніка

У Жылін-Бродскім ляспіцтве здадзена ў эксплуатацыю новае памяшканне. У ім размешчаны кантора, клуб на 150 месцаў, бібліятэка, пакой для заезджых людзей.

А.Ляпнівіч.

1982 год

25 сакавіка

...Наш горад ва ўсіх напрамках гаспадарчага і культурна-бытавога будаўніцтва ў 1981 г. дасягнуў пэўных рубяжоў.

Пабудавана і ўведзена ў дзяянне 14 аб'ектаў у горадзе. Сярод выкананых

работ — будаўніцтва 144-кватэрнага дома са стаматалагічнай паліклінікай, комплексу тэхнічнага вучылішча № 97, першай чаргі сыраробнага завода, капітальны рамонт гарадскога Дома культуры і гарадской паліклінікі і г. д.

А.Пашкесё.

1 мая

З 1948 г. рыхтуе кадры для прадпрыемстваў малочнай прамысловасці тэхнічнае вучылішча № 97 харчавікоў. Штогод сюды прымаеца 600 юнакоў і дзяўчатаў. 25 майстэрству і 12 выкладчыкаў дапамагаюць навучэнцам асвоіць выбраныя спецыяльнасці.

П.Давідзеня.

8 ліпеня

Радасную падзею адзначылі транспартнікі. Расчыніў дзвёры новы аўтавакзал.

Для пасажыраў тут вялікая зала агульнай плошчай 386 квадратных метраў, некалькі кас для продажу білетаў, даведачнае бюро, камеры для захоўвання речач.

В.Фёдарай.

1983 год

1 мая

Крыху больш за пяць гадоў працуе дзіцячая мастацкая школа ў Слуцку. Але за гэты час ужо шмат што зроблена. Падрыхтаваны два выпускі юных мастакоў. Многія з іх, атрымаўшы пачатковую мастацкую адукацыю, цяпер займаюцца ў вышэйшых і сярэдніх навучальных установах Мінска, Ленінграда, Гомеля, Кобрына, Бабруйска і іншых гарадоў краіны.

1984 год

5 ліпеня

Урок мужнасці «Клятве засталіся верныя» адбыўся ў тэатры «Дружба» для рабят школьнікі шыяперскіх лагераў горада. Яго правялі работнікі дзіцячай бібліятэкі

Вызначыліся працай

ГЕРОІ САЦЫЯЛСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

ВАШКЕВІЧ Аркадэй Пракопавіч, нарадзіўся 12.12.1930 г. у в. Цярасполь, межахізтар. Герой Сацыялістычнай Працы (1973). Служыў у Савецкай арміі. У 1954 г. закончыў вучылішча механизациі. Працаўваў у МТС, пасля яе рэарганізацыі — у

імя Крупскай сумесна з краязнаўчым музеем, Домам піянераў і школьнікаў, раённым таварыствам книгалюбаў.

Не менш за 700 вучняў слухалі расказы старэйшых аб сваіх аднагодках — піянерах, якія ў часы Вялікай Айчыннай вайны разам з дарослымі ўдзельнічалі ў барацьбе з гітлерастамі.

В.Канстанціна.

22 верасня

За вёскай Шантароўшчына ёсьць урочище, якое цяпер называюць «Атрад Ракасоўскага». Назва не выпадковая. У 1943—1944 гадах тут размяшчаўся партызанская атрад імя Ракасоўскага.

Р.Родчанка.

1985 год

10 верасня

Нібы жывыя, стракочучы вышывальныя машыны, пакідаючы на бяляюткай тканіне дзівосныя ўзоры. Так з дапамогай машын работніцы вышывальнага цеха фабрыкі мастацкіх вырабаў упрыгожваюць навалкі, прасціны, падкоўдранікі, абрусы... Сапраўдныя руکі гэтых жанчын робяць сапраўдныя чуды.

У гэтым годзе атрымалі новыя вышывальныя машыны «102-М», якія добра працаюць.

Н.Селязнейва.

17 кастрычніка

У гарадскім Доме культуры адбылася сустрэча работнікаў рэдакцыі гарадской газеты «Шлях Ілыча» з чытачамі. Сустрэчу адкрылі вядучыя Людміла Кіяўцкая і Юрый Сарагавец. Яны пазнаёмілі прысутных з ветэранамі раённага друку і супрацоўнікамі рэдакцыі газеты «Шлях Ілыча».

Звыш 66 гадоў мінула з таго часу, як выйшаў першы нумар раённай газеты.

Падрыхтавала Т.Р.Каршакова.

калгасе імя Энгельса. Асабліва вызначыўся ў вырошчванні бульбы. Звяно, якое ён узначальваў, не раз дабівалася рэкордных паказчыкаў на раёне. Узнагароджаны ордэнам Леніна (двойчы), медалямі.

ГАРБАЦЭВІЧ Праскоўя Данілаўна, нарадзілася 10.3.1919 г. у в. Кальчыцы,



А.П. Вашкевіч.



П.Д. Гарбацэвіч.



В.П. Козел.



С.Дз. Ляметшанка.



У.Ю. Мірончык.



С.С. Паляшчук.

урач-фтызіятр. Заслужаны ўрач БССР (1960). Герой Сацыялістычнай Працы (1969). Закончыла Мінскі медыцынскі інстытут (1945). У Вялікай Айчынную вайну начальнік санітарнай службы партызанскаага атрада, што дзеінічаў па Случчыне. З 1946 г. загадчык Ляснянскай участковай бальніцы, з 1947 г. галоўны ўрач Навамышскай бальніцы Баранавіцкага раёна.

КОЗЭЛ Васіль Паўлавіч, нарадзіўся 12.8.1890 г. у в. Кляпчаны. З 1929 г. па

1932 г. старшыня калгаса «Камбайн», у 1932—1937 гг. — калгаса «1 Мая». У гады Вялікай Айчынной вайны працаўаў у Сартагускай вобласці начальнікам канторы «Нарыхтжывёла», старшынёй калгаса. Пасля вайны вяртаецца ў Слуцк, працуе ў райземаддзеле. У 1949—1968 гг. старшыня калгаса «1 Мая». Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1966 г. за атрыманне высокіх ураджай ільту. Узнагароджаны ордэнам Леніна (двойчы), медалямі. Жыў у Слуцку. Памёр 7.11.1980 г.

ЛЯМЕШЧАНКА Сяргей Дэмітрыевіч, нарадзіўся 29.12.1910 г. у в. Ручайка Лоеўскага раёна. Заслужаны заатэхнік БССР (1958). У 1935 г. закончыў Брагінскі заатэхнікум, з 1938 г. па 1941 г. намеснік загадчыка аддзела жывёлагадоўлі Слуцкага райземаддзела. Удзельнік Вялікай Айчынной вайны. Пасля вайны вяртаецца ў Слуцк, працуе загадчыкам аддзела жывёлагадоўлі, галоўным заатэхнікам раённай інспекцыі сельскай гаспадаркі. У 1959—1991 гг. старшыня калгаса імя Кірава. Пад яго кіраўніцтвам калгас стаў перадавой гаспадаркай раёна і вобласці. Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1966 г. за поспехі ў развіціі жывёлагадоўлі, павелічэнні вытворчасці сельгаспрадукцыі. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Каstryчніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга (тройчы), медалямі. Памёр 1.11.1998 г.

МИРОНЧЫК Уладзімір Юстынавіч, нарадзіўся 27.3.1915 г. у в. Ячава. Заслужаны ўрач БССР (1956). Герой Сацыялістычнай Працы (1969). Вучыўся ў СШ № 1 Слуцка. У 1939 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут. Удзельнік Вялікай Айчынной вайны. З 1946 г. жыве ў Гроднене, загадчык станцыі хуткай дапамогі, галоўны ўрач і хірург 1-й гарадской клінічнай бальніцы, адначасова з 1959 г. асістэнт кафедры хірургіі Гродзенскага медыцынскага інстытута. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1959—1963 гг. Узнагароджаны ордэнам Леніна, 2 іншымі ордэнамі, медалямі.

ПАЛЯШЧУК Сяргей Сямёновіч, нарадзіўся 14.9.1918 г. у в. Папоўцы. Пралацаўаў брыгадзірам паляводчай брыгады, трактарыстам. У 1939 г. паступіў у ваеннае вучылішча. Удзельнік Вялікай Айчынной вайны. У 1947 г. вярнуўся на Случчыну. У 1950—1987 гг. старшыня калгаса імя

Калініна. Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1971 г. за поспехі ў развіціі сельскагаспадарчай вытворчасці. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1967 – 1971 гг. Узнагароджаны ордэнамі Леніна (тройчы), Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені. Памёр у 1996 г.

РУБАНАЎ Сяргей Фёдаравіч, нарадзіўся 7.10.1914 г. у в. Жабыкі Дубровенскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1957). Кандыдат педагогічных навук (1969). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Закончыў Маскоўскі педагогічны інстытут (1948). З 1948 г. дырэктар сярэдняй школы № 10 Слуцка. Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1968 г. за заслугі ў навучанні і выхаванні вучняў. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, медалямі. Аўтар навуковых прац: «Рацыяналізацыя працэсу навучання стэрэраметрыі ў сярэдняй школе», «Прямые и плоскости в пространстве» (1965), «Руководство учебно-воспитательной работой в школе» (1966), «Школа и жизнь» (1967). Памёр у 1987 г.

СІНЯГУБ Іван Лявон'евіч, нарадзіўся 20.2.1932 г. у в. Казловічы, механизатар. З 1963 г. трактарыст калгаса імя Кірава. Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1975 г. за поспехі ў выкананні заданняў 9-й пяцігодкі па павелічэнні вытворчасці прадукцыі земляробства і жывёлагадоўлі. Узнагароджаны ордэнам Леніна, медалямі.

ХАЦЬКО Алена Георгіеўна, нарадзілася 28.11.1928 г. у в. Вішнёўка, жывёлавод. З 1946 г. палявод калгаса «Прамень Камуны», з 1952 г. у калгасе «1 Мая», з 1953 г. даярка. Званне Героя Сацыялістычнай Працы прысвоена ў 1973 г. за поспехі ў павелічэнні вытворчасці і нарыхтовак прадукцыі жывёлагадоўлі. Удзельніца III Усесаюзнага з'езда калгаснікаў. Узнагароджана ордэнамі Леніна (двойчы), «Знак Пашаны», медалямі. Памерла ў 1990 г.

ШКЛЯРЭУСКІ Сяргей Іванавіч, нарадзіўся 9.7.1928 г. у в. Сярагі, фельчар. Выдатнік аховы здароўя (1964). Герой Сацыялістычнай Працы (1978). З 1944 г. па 1945 г. жыў і працаваў у Ленінградзе. Закончыў Бабруйскую фельчарска-акушэрскую школу (1949). З 1950 г. загадчык Покрашаўскага фельчарска-



С.Ф.Рубанau.



I.Л.Сінягуб.



А.Г.Хацько.



С.І.Шклярэускі.

акушэрскага пункта. Узнагароджаны ордэнам Леніна (двойчы), медалямі.

АРДЭНАНОСЦЫ

Поўны кавалер ордэна Працоўнай славы

БАТАНАВА Валянціна Іванаўна, нарадзілася ў 1938 г. у в. Лесуны. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі БССР (1991). З 1951 г. працавала паляводам калгаса імя Кірава, з 1961 г. даяркай, аператарам машыннага даснія. Узнагароджана ордэнам Працоўнай славы I, II і III ступеней.

Узнагароджаны ордэнам Леніна

АДЗЯРЫХА Мікалай Іванавіч, старшы машиныст экскаватора БМУ (1971).

ВАСІЛЕВІЧ Дэмітрый Аляксееўіч, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ВЕЧАР Макар Мікалаевіч, старшыня калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ГУЗАЙ Аляксей Мікітавіч, начальнік партыі Паўднёва-Беларускай геолага-разведачнай экспедыцыі (1971).

ГУК Рыгор Іванавіч, загадчык свінафермы калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ГУРЫНОВІЧ Іван Міхайлавіч, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ЗАХАРЭВІЧ Мікалай Іванавіч, брыгадзір калгаса імя Кірава (1972).

КАЗЛОЎСКАЯ Таццяна Уладзіміраўна, загадчыца МТФ калгаса «Ленінскі шлях» (1982).

КАРАБА Сцяпан Фаміч, хірург Слуцкай бальніцы (1981).

КАРОЛЬ Соф'я Панцялееўна, апера-тар аўтаматаў Слуцкага кансервавага завода (1971).

КВАША Мікалай Міронавіч, манцёр раённага вузла сувязі (1971).

КУНЦЭВІЧ Іван Сямёновіч, механізатар калгаса імя К.Маркса (1976).

МАГЛЯВЕЦ Віктар Васільевіч, старшина калгаса імя Тэльмана (1973).

МАРОЗ Міхайл Якаўлевіч, трактарыст калгаса імя Леніна (1972).

МАХЛАЙ Уладзімір Аляксандравіч, загадчык фермы калгаса імя Арджанікідзе (1981).

ПРЫБЫТКА Мікалай Міхайлавіч, трактарыст калгаса імя Арджанікідзе (1973).

РУСАКЕВІЧ Андрэй Андрэевіч, на-чальнік вытворчага ўчастка калгаса «Ленінскі шлях» (1973).

РУСАКОВІЧ Ядвіга Браніславаўна, канцралёр мясакамбіната (1981).

САМУСЕВІЧ Любоў Пятроўна, старшина калгаса «Праўда» (1973).

САМУСЕВІЧ Міхайл Фёдаравіч, брыгадзір калгаса імя Красіна (1973).

СВЯРЧКОВА Вера Пятроўна, свінарка калгаса імя Леніна (1971).

СМАЛЯК Вольга Аляксееўна, даярка калгаса «1 Мая» (1971).

ТУРАВЕЦ Мікалай Фёдаравіч, брыгадзір калгаса «Памяць Ільіча» (1972).

ХУДЗЯКОЎ Андрэй Аляксандравіч, брыгадзір калгаса «Памяць Ільіча» (1971).

ЦІШКЕВІЧ Вікенцій Мартынавіч, брыгадзір калгаса «Чырвоны Кастрычнік» (1972).

ЦЯРЭШКА Леў Максімавіч, камбайнэр калгаса «Памяць Ільіча» (1972).

ЧАЙКО Марыя Пятроўна, звенянявая калгаса «1 Мая» (1973).

ЧАРАТУН Іван Мікалаевіч, брыгадзір палаючай брыгады калгаса імя Тэльмана (1966).

ЧЭЧАТ Вольга Ануфрыеўна, даярка калгаса імя Арджанікідзе (1981).

**Узиагароджаны ордэнам
Кастрычніцкай Рэвалюцыі**

АХРАМОВІЧ Аляксей Нікіфаравіч, звенянявы калгаса «1 Мая» (1973).

БАБКОЎ Іван Фёдаравіч, брыгадзір калгаса імя Энгельса (1973).

БАГДАНАЎ Яўген Фадзеевіч, старшина машыніст халадзільніх установак масла-сыразавода (1971).

БАГОЎСКІ Андрэй Васільевіч, слесар-электрык цукрапрафіладнага завода (1971).

БАНДУРА Мікалай Аляксандравіч, майстар аўтарамонтыага завода (1971).

БАРОДЗІЧ Фёдар Яўхімавіч, брыгадзір калгаса імя Куйбышава (1971).

БАТАЛКА Іван Якаўлевіч, шафёр геолагаразведачнай экспедыцыі (1971).

БРЫТВІЧ Антон Міхайлавіч, намеснік старшины калгаса імя Калініна (1971).

БРЫТВІЧ Іван Канстанцінавіч, свінар калгаса «Прамень Камуны» (1971).

ГОРНЫ Іван Рыгоравіч, брыгадзір калгаса «Ленінскі шлях» (1971).

ГРЫШЫЛАЎ Георгій Феакціставіч, камбайнэр калгаса «Гігант» (1971).

ГУК Рыгор Іванавіч, загадчык фермы калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ГУРЫНОВІЧ Іван Іосіфавіч, трактарыст калгаса «Расія» (1973).

ДАНІЛАЎ Васіль Савельевіч, брыгадзір фермы саўгаса «Рачкавічы» (1971).

ДРОБЫШ Ніна Іосіфаўна, свінарка калгаса «Рассвет» (1971).

ЗАХАРЭВІЧ Вольга Міхайлаўна, даярка калгаса імя Калініна (1971).

КАРАБА Сцяпан Фаміч, хірург Слуцкай бальніцы (1971).

КАСЫМАКУМАВА Галіна Аляксандраўна, цялятніца калгаса імя Леніна (1969).

КОРЗУН Сяргей Міхайлавіч, трактарыст саўгаса «Танекіцы» (1973).

КУДЗЁЛКА Васіль Паўлавіч, брыгадзір калгаса «Гігант» (1971).

МАКАРЭЙКА Іван Іванавіч, трактарыст калгаса імя Чкалава (1973).

МАХЛАЙ Уладзімір Шіліпавіч, галоўны аграпом упраўлення сельскай гаспадаркі райвыканкама (1973).

МІХНЕВІЧ Сяргей Аляксандравіч, трактарыст калгаса «III Інтэрнацыянал» (1973).

РАБІНКІН Сяргей Аляксандравіч, манцёр раённага вузла сувязі (1971).

РУДЗЕНЯ Сямён Пятровіч, брыгадзір калгаса «Праўда» (1973).

САКАЛОЎ Сямён Аляксандравіч, шафёр аўтакалоны № 2417 (1971).

САМУСЕВІЧ Мікалай Аляксандравіч, камбайнер калгаса імя Красіна (1973).

ФЕДАСЕНЯ Mixail Якаўлевіч, цясяльня трэста «Слуцкельбуд» (1971).

ЧАРАТУН Іван Мікалаевіч, брыгадзір калгаса імя Тэльмана (1973).

ЧАРНЫШЭВІЧ Анатоль Сцяпанавіч, старшы геолаг геолагаразведачнай экспедыцыі.

ШУТКО Аляксандр Фёдаравіч, старшыня калгаса імя Арджанікідзе (1971).

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга

АБРАЗЦОВА Еўдакія Пятроўна, за-гадчыца лабараторыі цукрапрафінаднага завода (1971).

АЖЭЎСКАЯ Глафіра Антонаўна, рабочая масласыразавода (1971).

АКУЛОВІЧ Іван Тарасавіч, цясяльня рамонтина-будаўнічага ўпраўлення № 4 (1971).

АКУЛОВІЧ Пётр Кірылавіч, старшыня калгаса «Радзіма» (1971).

АЛЕШКА Валянцін Міронавіч, брыгадзір калгаса «Праўда» (1972).

АРЛОЎСКІ Віктар Фёдаравіч, двойчы як кіраўнік Вясейскага аддзялення «Сельгастэхнікі» (1971) і як чамеснік старшыні выканкома раённага Савета дэпутатаў (1973).

АХРАМОВІЧ Аляксей Нікіфаравіч, трактарыст калгаса «1 Мая» (1971).

БАБІКАЎ Віктар Сяргеевіч, электра-слесар прадпрыемства электрасетак (1971).

БАБІНСКІ Іван Андрэевіч, трактарыст калгаса імя Куйбышава (1972).

БАЛВАНОВІЧ Леанід Аляксандравіч, трактарыст калгаса імя Калішіна (1971).

БАРАНОЎСКІ Генадзь Міхайлавіч, брыгадзір саўгаса «Танежыцы» (1973).

БАРАНОЎСКІ Леанід Іосіфавіч, старшыня калгаса «Памяць Ільіча» (1971).

БАРЧУК Іван Аляксееўч, трактарыст калгаса імя Энгельса (1972).

БАРЫСЕВІЧ Аляксей Аляксандравіч, старшыня Сяражскага сельскага Савета (1973).

БАРЫСЕВІЧ Валянціна Андрэеўна, свінарка калгаса імя Леніна (1969, 1971).

БАРЫСЕВІЧ Яўген Васільевіч, трактарыст калгаса імя XVI партз’езда (1971).

БАРЫСІК Анатолій Спрыдонавіч, брыгадзір страхароў ПМК-80 (1973).

БЕКАЎ Мікалай Міхайлавіч, брыгадзір калгаса «1 Мая» (1972).

БІРЫЧ Леанід Міхайлавіч, шафёр аўтакалоны № 2417 (1971).

БРАТКОЎСКІ Mixail Паўлавіч, калгаснік калгаса «III Інтэрнацыянал» (1973).

БРУЕВІЧ Ганна Яфімаўна, свінарка саўгаса «Белічы» (1971).

БУЗУН Аркадзій Міхайлавіч, шафёр калгаса імя Арджанікідзе (1972).

БУСЕЛ Яўген Міхайлавіч, токар цукрапрафінаднага завода (1971).

БЫЧКОВІЧ Ганна Міхайлаўна, штучніца птушкафабрыкі (1971).

ВАЙЦЕШЫК Антаніна Трафімаўна, брыгадзір калгаса імя Кірава (1973).

ВАЛЕТКА Віктар Сямёновіч, шафёр аўтакалоны № 2417 (1971).

ВАЛОГІН Рыгор Іванавіч, старшыня калгаса імя Будзённага (1973).

ВАСІЛЕНКА Mixail Фёдаравіч, брыгадзір паляводчык брыгады калгаса імя Энгельса (1966).

ВАСІЛЬЕВА Надзея Майсееўна, даярка калгаса «1 Мая» (1973).

ВЕЧАР Макар Мікалаевіч, старшыня калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ВІННІКАЎ Mixail Мітрафанавіч, дырэктар саўгаса «Рачкавічы» (1971).

ВІТКО Ганна Іванаўна, калгасніца калгаса імя XVI партз’езда (1971).

ВЯДЗЁРКА Mixail Іванавіч, механізатар калгаса «Рассвет» (1971).

ГАЛУБОЎСКІ Цімафеў Мікалаевіч, шафёр аўтобусна-таксаматорнага парка (1971).

ГАЛЬЦ Мікалай Іванавіч, трактарыст калгаса імя Красіна (1973).

ГАРБАТОЎСКІ Мікалай Адамавіч, калгаснік калгаса «Краіна Саветаў» (1973).

ГАРКАВЫ Уладзімір Макаравіч, брыгадзір калгаса імя К. Маркса (1973).

ГЛАДКІ Мікалай Мікалаевіч, загадчык аддзела народнай адукацыі гарвыканкома (1986).

ГОРБАЧ Рыгор Віктаравіч, брыгадзір калгаса імя Мічурына (1973).

ГРАК Уладзімір Сямёновіч, свінар калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ГРЫНІОК Аляксандар Мікалаевіч, трактарыст калгаса «Савецкая Беларусь» (1973).

ГРЫНЮК Уладзімір Пятровіч, майстар прадпрыемства электрасетак (1971).

ГРЭК Алімпіяда Іванаўна, звеннівы калгаса імя Чкалава (1972).

ГУРЫНОВІЧ Іван Іванавіч, звеннівы калгаса імя Дзяржынскага (1973).

ГУРЫНОВІЧ Іван Іосіфавіч, трактарыст калгаса «Расія» (1971).

ГУРЫНОВІЧ Марыя Палікарпаўна, даярка калгаса «ІІІ Інтэрнацыянал» (1971).

ГУТКОЎСКАЯ Аленіна Антонаўна, даярка калгаса «Перамога» (1971).

ГУТКОЎСКІ Адам Васільевіч, трактарыст калгаса імя Калініча (1972).

ДАБРЫНСКІ Рыгор Піліпавіч, трактарыст калгаса імя Леніна (1973).

ДЗЕМІДОВІЧ Георгій Аляксандравіч, трактарыст механізаванага звяна калгаса імя Калініча (1966).

ДРОБЫШ Аляксандар Адамавіч, вадзіцель аўтакамбіната № 2 (1986).

ДУБОВІК Іван Сямёnavіч, трактарыст саўгаса «50 год БССР» (1971).

ДУБОВІК Леанід Мікалаевіч, трактарыст калгаса «Памяць Ільіча» (1972).

ДУБОЎСКІ Віктар Іосіфавіч, шафёр міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі (1971).

ЕРМАЛІЦКІ Мікалаі Аляксандравіч, звеннівы калгаса імя Калініча (1973).

ЖАЎТАГІРКА Дэмітрый Іванавіч, трактарыст калгаса імя Чапаева (1973).

ЖАЎТАГІРКА Расцілаў Андрэевіч, кіраўнік аддзялення саўгаса «Танежкыцы» (1973).

ЖУК Віктар Мікалаевіч, брыгадзір паляводчай брыгады калгаса імя Тэльмана (1973).

ЗАБРОДСКІ Міхаіл Канстанцінавіч, брыгадзір калгаса імя Калініча (1973).

ЗУБОВІЧ Мікалаі Іосіфавіч, брыгадзір цесляроў трэста «Слуцкельбуд» (1971).

ІВАНОВІЧ Іван Іванавіч, загадчык вытворчага ўчастка калгаса «Ленінскі шлях» (1972).

КАЗАНЛІ Барыс Пятровіч, дырэктар кансервавага завода (1966).

КАЗЕКА Васіль Андрэевіч, брыгадзір ПМК-102 трэста «Слуцкельбуд» (1974).

КАЗЛЕНКА Мікалаі Рыгоравіч, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага (1973).

КАРАНЕВІЧ Вольга Васільевіч, зваршчыца завода жалезабетонных вырабаў (1971).

КАРАНЕВІЧ Мікалаі Фядосавіч, старшыня раённага камітэта народнага кантролю (1973).

КАРАКА Надзея Мікалаеўна, калгасніца калгаса імя Мічурына (1971).

КАРОЛІК Надзея Андрэеўна, калгасніца калгаса «1 Мая» (1971).

КАРУЛІК Валянціна Міхайлаўна, калгасніца калгаса «Прамень Камупы» (1971).

КАСЦЮКЕВІЧ Барыс Рыгоравіч, трактарыст калгаса «Ленінскі шлях» (1973).

КАЧУР Іван Сцяпанавіч, брыгадзір калгаса імя Красіна (1972).

КІРШЧЭНЯ Дар'я Сцяpanаўна, калгасніца калгаса «Маяк» (1971).

КІСЛЮК Яўген Фёдаравіч, вадзіцель лягаса (1986).

КЛЯЗОВІЧ Феадосія Сцяpanаўна, калгасніца калгаса «Савецкая Беларусь» (1971).

КОРБУТ Іван Іосіфавіч, муляр трэста «Слуцкельбуд» (1971).

КОРБУТ Лілія Антонаўна, брыгадзір саўгаса «Белічы» (1972).

КОТ Іван Сцяпанавіч, трактарыст калгаса «Праўда» (1973).

КОТ Любоў Раманаўна, калгасніца калгаса «Праўда» (1973).

КРОТ Міхаіл Іванавіч, шафёр калгаса «Расія» (1973).

КРУК Васіль Васільевіч, шафёр аўтобусна-таксаматорнага парка (1971).

КРУКОЎСКІ Валянцін Фёдаравіч, кіраўнік Слуцкага раённага аб'яднання «Сельгастэхніка» (1971).

КУКЛІЦКІ Уладзімір Кузьміч, брыгадзір вучэбнай гаспадаркі ПТВ-9 (1973).

КУЛЕШ Канстанцін Ільіч, брыгадзір трэста «Слуцкельбуд» (1971).

КУЛЬБІЦКІ Іван Ануфрыевіч, майстар-пекар хлебазавода (1971).

КУНЦЭВІЧ Іван Сямёnavіч, трактарыст калгаса імя К.Маркса (1971).

КУНЦЭВІЧ Людміла Антонаўна, даярка калгаса імя Кірава (1971).

КУНЦЭВІЧ Станіслаў Паўлавіч, начальнік перасоўной механізаванай калоны № 16 трэста «Слуцкельбуд» (1971).

ЛАГУН Мікалаі Фёдаравіч, галоўны агроном калгаса імя Тэльмана (1973).

ЛЕШЧАНКА Мікалаі Кандратавіч, трактарыст калгаса «Краіна Саветаў» (1973).

ЛЕШЧАНКА Яўген Аляксандравіч, трактарыст калгаса «Чырвоны Каstryчнік» (1971).

ЛІНГ Сяргей Сцяпанавіч, начальнік райсельгасупраўлення (1971).

ЛЯСУН Міхайл Сцяпанавіч, брыгадзір калгаса «1 Мая» (1973).

МАКАРАНКА Соф'я Андрэеўна, даярка саўгаса «Рачкавічы» (1971).

МАКАРЭЙКА Уладзімір Цімафеевіч, брыгадзір саўгаса «Танежыцы» (1973).

МАКСІМЧЫК Ганна Аляксандраўна, мулляр трэста «Слуцксьельбуд» (1971).

МАРОЗ Іван Якаўлевіч, загадчык фермы калгаса імя Кірава (1971).

МАРТЫСЮК Аляксандр Пятровіч, старшыня райвыканкома раённага Савета дэпутатаў працоўных (1973).

МАТЫЛЦКІ Вадзім Рыгоравіч, трактарыст калгаса «Маяк» (1973).

МУРАШКА Фёдар Фёдаравіч, трактарыст калгаса «Памяць Ільіча» (1973).

МУРАШОЎ Павел Іванавіч, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага (1973).

НИКАЛАЕНА Сяргей Вікенцьевіч, апаратчык цукрапрафінаднага завода (1971).

НОВІК Ганна Мартынаўна, пекар хлебазавода (1986).

ПАДАЛІНСКІ Васіль Цярэнцьевіч, старшыня буравы майстар геолагаразведачнай экспедыцыі (1971).

ПАДЛІПСКІ Леў Самуілавіч, трактарыст калгаса «Прамень Камуны» (1972).

ПАЛЯШЧУК Леанід Андрэеўіч, заліўшчык завода сантэхбасталявання (1971).

ПАЛЯШЧУК Мікалай Андрэеўіч, брыгадзір калгаса імя Калініна (1973).

ПАЎЛЮЦ Эдуард Францавіч, дырэктар Слуцкага млынкамбіната № 6 (1971).

ПЕНЯЗЬ Арсеній Пятровіч, старшыня выканайца работ трэста «Слуцксьельбуд» (1971).

ПЕТРАЧЭНКА Васіль Тарасавіч, старшыня калгаса імя Энгельса (1966) (1973).

ПРУДNIКАВА Таісія Андрэеўна, старшыня геолагаразведачнай экспедыцыі (1971).

ПЯКЕЛЬНИК Аляксандр Дзяменцьевіч, галоўны інжынер калгаса імя Кірава (1973).

РАКОВІЧ Лідзія Іосіфаўна, свінтарка калгаса імя Энгельса (1971).

РУСАК Грыгорый Макаравіч, старшыня буравы майстар геолагаразведачнай экспедыцыі (1971).

РУСАКЕВІЧ Андрэй Андрэеўіч, брыгадзір калгаса «Ленінскі шлях» (1971).

РУСАКОВІЧ Соф'я Іванаўна, брыгадзір калгаса імя Энгельса (1973).

РУСАКОВІЧ Ядвіга Браніславаўна, кантралёр мясакамбіната (1981).

САВАНОВІЧ Віктар Рыгоравіч, старшыня калгаса «Ленінскі шлях» (1973).

САК Павел Міхайлавіч, брыгадзір калгаса імя Арджанікідзе (1973).

САКАЛОЎСКІ Мікалай Іванавіч, трактарыст калгаса імя Будзённага (1973).

САЛАВЕЙ Леанід Дзмітрыевіч, галоўны аграном калгаса імя Дзяржынскага (1973).

САМУСЕВІЧ Любоў Пястроўна, старшыня калгаса «Праўда» (1971).

САМУСЕВІЧ Міхайл Фёдаравіч, брыгадзір калгаса імя Красіна (1971).

СЕМЯНОВІЧ Леў Рыгоравіч, брыгадзір калгаса «Прамень Камуны» (1973).

СКАКУН Віктар Рыгоравіч, брыгадзір калгаса «1 Мая» (1973).

СМІРНОЎ Павел Пятровіч, шафёр калгаса «Гігант» (1973).

СТАСЮК Лідзія Лукінічна, даярка калгаса імя Арджанікідзе (1971).

СУХАДОЛАВА Людміла Дзмітрыевна, дырэктар ільнозавода (1976).

СЫЦЬКО Станіслаў Казіміравіч, брыгадзір калгаса «Маяк» (1972).

ТРУХАН Леанід Сямёнаўіч, звениквы калгаса імя Тэльмана (1971).

ТРУШКО Сцяпан Іванавіч, галоўны аграном калгаса «Памяць Ільіча» (1973).

ТРЫКО Ганна Іванаўна, тынкоўшчыца трэста «Слуцксьельбуд» (1971).

ТУРБАН Мікалай Мікалаевіч, трактарыст саўгаса «Рачкавічы» (1973).

УЛАСАЎ Аляксей Аляксееўіч, старшыня калгаса імя Красіна (1971).

ФІЛІПОВІЧ Міхайл Сяргеевіч, старшыня калгаса «Mіr» (1971).

ХАДАРОВІЧ Лідзія Васільеўна, даярка калгаса імя Чкалава (1971).

ХАУСТОВІЧ Галіна Антонаўна, калгасніца калгаса імя Леніна (1971).

ЦЭЙКА Ганна Сцяпананаўна, калгасніца калгаса імя Будзённага (1971).

ЦЮННІКАВА Святлана Леанідаўна, варшчыца цукрапрафінаднага завода.

ЦЯРЭШКА Леў Максімавіч, трактарыст калгаса «Памяць Ільіча» (1972).

ЧЫЖЫК Міхайл Андрэеўіч, слесар завода жалезабетонных вырабаў (1971).

ШАХНОВІЧ Іван Навумавіч, старшыня калгаса імя Куйбышава (1971).

ШАХНОВІЧ Мікалай Іванавіч, брыгадзір калгаса імя Куйбышава (1973).

ШКУРКО Іван Аляксеевіч, старшыня Кіраўскага сельсавета (1971).

ШКУРСКІ Іван Аляксандравіч, трактарыст калгаса «Рассвет» (1973).

ШУБА Марыя Іосіфаўна, калгасніца калгаса «ІІІ Інтэрнацыянал» (1972).

ШЧАРБІЦКІ Міхail Браніслававіч, трактарыст калгаса «Чырвоны Кастрычнік» (1972).

ШЧУКА Цімафей Кузьміч, загадчык фермы калгаса «1 Мая» (1971).

ШЧЭРБІЧ Іван Максімавіч, старшыня калгаса «1 Мая» (1971).

ШЫЛОВІЧ Андрэй Елісеевіч, брыгадзір калгаса імя Калініна (1972).

ШЫЛОВІЧ Віктар Мікалаевіч, машыніст экскаватора Слуцкага будаўпіча-маштажнага ўпраўлення меліярацыі (1971).

ШЫЯН Яўгенія Фёдараўна, калгасніца калгаса «Краіна Саветаў» (1971).

ЯНКОВІЧ Іван Сямёновіч, дырэктар кансервавага завода (1971).

ЯЦКО Іван Емяльянавіч, брыгадзір калгаса «Радзіма» (1973).

Узнагароджаны ордэнам
Дружбы народаў

КУНЦЭВІЧ Іван Сямёновіч, трактарыст калгаса імя К.Маркса (1986).

МАКУШКІНА Алена Фёдараўна, майстар спорту міжнароднага класа (1985).

Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

АДЗЯРЫХА Любоў Сямёнаўна, калгасніца калгаса «Праўда» (1971).

АКУЛОВІЧ Пётр Кірылавіч, старшыня калгаса «1 Мая» (1971).

АЛЕЙNIКАВA Валянціна Мікалайчык, аператар аўтаматаў цукрапрафінаднага завода (1971).

АЛЬХОВІК Уладзімір Фаміч, трактарыст калгаса імя Тэльмана (1973).

АНДРУСЬ Міхail Іванавіч, шафёр аўтакалопы № 2434 (1986).

АНДРЫЯНАЎ Мікалай Максімавіч, слесар макароншай фабрыкі (1971).

АНТОНАЎ Йосіф Лявоньевіч, трактарыст калгаса імя К.Маркса (1973).

БАБКОВА Вольга Рыгораўна, калгасніца калгаса імя Энгельса (1973).

БАБКОЎ Іван Фёдаравіч, брыгадзір калгаса імя Энгельса (1971).

БАРАВІК Клаўдзія Якаўлеўна, брыгадзір муляраў трэста «Слуцксьельбуд» (1971).

БАРАВІК Савелій Антонавіч, трактарыст калгаса «1 Мая» (1972).

БАРАНАЎ Рыгор Якаўлевіч, брыгадзір калгаса «1 Мая» (1971).

БАРАНКЕВІЧ Ганна Мікалайчык, дырэктар кансервавага завода (1986).

БАРЫСЕВІЧ Леанід Васільевіч, трактарыст калгаса імя XVI партз’езда (1972).

БАРЫШЭЎСКІ Сцяпан Аляксеевіч, начальнік атрада геолагаразведачнай экспедыцыі (1971).

БЕНЕШ Цімафей Цімафеевіч, брыгадзір калгаса «Гігант» (1972).

БІЧ Іван Іванавіч, трактарыст саўгаса «Рачкавіцы» (1971).

БЛАХІН Браніслаў Рыгоравіч, дырэктар саўгаса «Белічы» (1973).

БРУЙ Васіль Яўхімавіч, жывёлавод саўгаса «Белічы» (1971).

БУРАК Віктар Гаўрылавіч, трактарыст калгаса «Радзіма» (1972).

БЫЧЭНКА Аляксей Аляксеевіч, электраслесар прадпрыемства электрасетак (1971).

ВАСІЛЕЎСКІ Уладзімір Міхайлівіч, слесар калгаса імя Мічурына (1972).

ВЯДЗЁРКА Мікалай Іванавіч, механізатор калгаса «Рассвет» (1981).

ГАЛАДОК Мікалай Канстанцінавіч, дырэктар Танежыцкага Дома культуры (1986).

ГАПАНОВІЧ Аляксей Міхайлівіч, дырэктар аўтобусна-таксаматорнага парка (1971).

ГІТЭЛЬМАН Сроль Іцкавіч, начальнік аддзела раённага ўпраўлення сельскай гаспадаркі (1971).

ГРОШАЎ Іван Сцяпанавіч, старшыня калгаса імя К.Маркса (1971).

ГРЫГАРОВІЧ Мікалай Аляксандравіч, аператар дыфузіі цукрапрафінаднага завода (1971).

ГУЗІК Ніна Мацвеевіч, калгасніца калгаса «Расія» (1971).

ГУРЫНОВІЧ Васіль Іванавіч, сакратар парткома калгаса імя Дзяржынскага (1971).

ГУТКОЎСКІ Уладзімір Уладзіміравіч, ляснік лягасага (1971).

ДАВЫДЧЫК Леанід Антонавіч, трактарыст калгаса імя К.Маркса (1972).

ДЗЕМІШ Ганна Мартынаўна, дазатар-шычк камбіната хлебапрадуктаў (1986).

ДЗЕНІСЕВІЧ Аляксандар Міхайлівіч, брыгадзір раённага аб'яднання «Сельгас-тэхніка» (1971).

ДРАМАВА Вера Васільеўна, галоўны інжынер тэкстыльнай фабрыкі (1971).

ДУБОВІК Ганна Нікіфараўна, цялятніца саўгаса «50 год БССР» (1971).

ДУБОЎСКІ Аркадэй Сцяпанавіч, старшыня калгаса «Чырвоны Каstryчнік» (1971).

ДУХНОЎСКІ Антон Адамавіч, брыгадзір калгаса «Перамога» (1972).

ЖАЛКОВІЧ Аляксандар Іосіфавіч, брыгадзір саўгаса «Рачкавічы» (1972).

ЖАРАНКОВА Надзея Цярэнцеўна, тынкоўшчыца трэста «Слуцксельбуд» (1971).

ЗАЛАТАРЭВІЧ Іван Міхайлавіч, старшыня Бокшыцкага сельскага Савета (1972).

ІВАНОВІЧ Міхаіл Арцёмавіч, жывёладзір калгаса «Краіца Саветаў» (1971).

КАВАЛЬЧУК Іван Фаміч, трактарыст калгаса «Савецкая Беларусь» (1972).

КАЗЛОЎСКІ Іван Іванавіч, электраразваршчык ільцовазавода (1977).

КАЛЯДА Барыс Маркавіч, трактарыст калгаса «Мір» (1972).

КАПІЦЭВІЧ Ганна Акімаўна, брыгадзір калгаса імя Тэльмана (1971).

КАСЫМАКУМАВА Галіна Аляксандраўна, цялятніца калгаса імя Лепіна (1971).

КАСЬЯНАВА Антаніна Андрэеўна, галоўны вінароб кансервавага завода (1966).

КАХАНОВІЧ Любоў Паўлаўна, рабочая кансервавага цэха кансервавага завода (1966).

КАХАНОВІЧ Уладзімір Міхайлавіч, электрамашцёр прадпрыемства электратрасетак (1971).

КАЧУР Ніна Аляксандраўна, даярка калгаса імя Красіна (1971).

КЕРНАЖЫЦКІ Сяргей Паўлавіч, трактарыст саўгаса «Танежкыцы» (1972).

КЛЕБАНОВІЧ Ніна Сцяпананаўна, даярка калгаса «Гігант» (1971).

КЛІШЭВІЧ Аркадэй Васільевіч, слесар кансервавага завода (1974).

КРЫВАЛЬ Іван Фёдаравіч, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага (1972).

КУЛЕШ Фёдар Антонавіч, старшыня калгаса імя Леніна (1971).

ЛАГУН Пётр Паўлавіч, трактарыст калгаса імя Калініна (1972).

ЛЕШЧАНКА Мікалай Паўлавіч, трактарыст калгаса «Расія» (1972).

ЛЯТКОЎСКІ Пётр Іванавіч, старшыня калгаса «Гігант» (1971).

МАГЛЫШ Валянцін Яфімавіч, галоўны інжынер калгаса «1 Мая» (1971).

МАКАРЭЙКА Іван Іванавіч, трактарыст калгаса імя Чкалава (1971).

МАРОЗ Леанід Антонавіч, машыніст аўтакрана трэста «Слуцксельбуд» (1971).

МАРТЫСЮК Аляксандар Пятровіч, сакратар Слуцкага райкома КПБ (1971).

МАСАЛАНІНА Раіса Іванаўна, адзінственніца мэблевай фабрыкі (1971).

МАХЛАЙ Уладзімір Шліпавіч, галоўны аграном раённага ўпраўленія сельскай гаспадаркі (1971).

МАШЧЫЦКІ Аркадэй Іванавіч, трактарыст калгаса «Перамога» (1971).

МИRONЧЫК Марыя Патапаўна, даярка калгаса імя Кірава (1971).

МІХНЕВІЧ Сяргей Аляксандравіч, трактарыст калгаса «III Інтэрнацыянал» (1971).

НОВІК Ганна Каленікаўна, загадчыца фермы калгаса імя Кірава (1971).

НОВІК-АРХІПЦАВА Таісія Іванаўна, настаўніца сярэдняй школы № 5 г. Слуцка (1978).

ПАЛЯКОВА Еўдакія Данілаўна, калгасіца калгаса «40 год БССР» (1971).

ПАЛЯШЧУК Роза Іванаўна, вышываальшчыца фабрыкі мастацкіх вырабаў (1971).

ПАЎЛАВА Ніна Мікалаеўна, ткачыха фабрыкі мастацкіх вырабаў (1966).

ПЕРАГУД Вячаслаў Уладзіміравіч, брыгадзір саўгаса «50 год БССР» (1972).

ПІСАРЫК Сямён Сямёновіч, калгаснік калгаса «Маяк» (1971).

ПРАХОРЫК Іван Васільевіч, брыгадзір тынкоўшчыкаў трэста «Слуцксельбуд» (1971).

ПРЫБЫТАК Мікалай Міхайлавіч, трактарыст калгаса імя Арджанікідзе (1971).

ПУЖЭВІЧ Анатоль Ціханавіч, трактарыст калгаса «Ленінскі шлях» (1972).

ПУНЧЫК Зінаіда Міхайлаўна, калгасіца калгаса імя Куйбышава (1971).

ПЯТРОЎ Ціхан Цімафеевіч, старшыня Вясейскага сельскага Савета (1971).

РЭЗNIКАЎ Сямён Барысавіч, кіраўнік трэста «Слуцксельбуд» (1971).

САВАНОВІЧ Віктар Рыгоравіч, старшыня калгаса «Ленінскі шлях» (1971).

САВІЦКАЯ Валянціна Мікалаеўна, калгасніца калгаса імя Будзённага (1971).

САЛАВЕЙ Рыгор Сяргеевіч, брыгадзір паліводчай брыгады калгаса імя Дзяржынскага (1971).

САЛАВЕЙ Фёдар Сяргеевіч, старшыня калгаса імя XVI партз'езда (1971).

САЛАЎЁВА Валянціна Фёдараўна, свінка калгаса «1 Мая» (1971).

САМУСЕВІЧ Валянціна Уладзіміраўна, калгаспіца калгаса імя Мічурына (1972).

САРОКІН Васіль Уладзіміравіч, старшыня калгаса імя Мічурыша (1971).

САФРОНАВА Ганна Піліпаўна, рабочая канторы забеспечэння трэста «Слуцк-сельбуд» (1971).

СІДАРЭНКА Зінаіда Іванаўна, рабочая кансервавага завода (1986).

СІНІЛА Іван Аляксандравіч, намеснік начальніка раёшнага ўпраўлешчя сельскай гаспадаркі (1971).

СМЯЛОЎ Васіль Гаўрылавіч, галоўны эканаміст калгаса «1 Мая» (1971).

СЫЦЬКО Дэмітрый Васільевіч, старшыня калгаса «III Інтэрнацыянал» (1971).

СЫЦЬКО Мікалай Аляксандравіч, старшыня калгаса «Маяк» (1971).

ТРУШКО Сцяпан Іванавіч, галоўны агроном калгаса «Памяць Ільіча» (1971).

ТУРАВЕЦ Аляксандр Дэмітрыевіч, жывёлавод калгаса імя Мічурына (1971).

ФЕДАРОВІЧ Мікалай Васільевіч, рабочы млынкамбіната (1971).

ХАМІЦЭВІЧ Ніна Васільеўна, брыгадзір мяльна-трапальнага агрэгата льнозавода (1975).

ХЛЯБКОВІЧ Вольга Мікітаўна, электрамеханік вузла сувязі (1971).

ХМЯЛЬНІЦКІ Уладзімір Аляксандравіч, электразваршчык трэста «Слуцк-сельбуд» (1971).

ЦІМОШАК Генадзь Сцяпанавіч, брыгадзір калгаса імя Будзённага (1972).

ЧАБАТАР Іван Пятровіч, інструктар перадавых метадаў працы трэста «Слуцк-сельбуд» (1971).

ЧАЙКОЎСКАЯ Марыя Іgnатаўна, даярка калгаса «Памяць Ільіча» (1971).

ЧАРНІЦКАЯ Ларыса Піліпаўна, даярка калгаса імя Дзяржынскага (1981).

ЧАРНЯЎСКІ Іосіф Іосіфавіч, дырэктар кансервавага завода (1976).

ЧЫЖ Міхail Іванавіч, майстар завода сантэхабсталівашня (1971).

ШАХЛЕВІЧ Тамара Мікалаеўна, калгаспіца калгаса імя Энгельса (1972).

ШУЦІКАЎ Віктар Іванавіч, электразваршчык цукрапрафінаднага завода (1971).

ШЭЎЧЫК Мікалай Якаўлевіч, машыніст тарадской кацельні (1971).

ЮРУЦ Галіна Максімаўна, інжынер-тэхнолаг кансервавага завода (1977).

ЮРЭВІЧ Алімпіядা Андрэеўна, калгаспіца калгаса «Радзіма» (1971).

ЯКІМОВІЧ Эдуард Мікалаевіч, настайднік сярэдняй школы № 7 г. Слуцка (1981).

ЯНОВІЧ Міхаіл Казіміравіч, брыгадзір калгаса імя К.Маркса (1971).

ЯСІНСКАЯ Ганна Канстанцінаўна, рабочая Слуцкай міжраённай племяннай станцыі (1971).

Узнагароджаны ордэнам Працоўнай славы

АБРАМАВА Вольга Арсеньеўна, рабочая кансервавага завода (II ступені, 1977).

БАТАНАВА Валянціна Іванаўна, даярка калгаса імя Кірава (II ступені, 1981).

ГАРДЗЕЙ Мікалай Парфір'евіч, залежчык аб'яднання бытавога абслуговуваўніцтва (II ступені, 1986).

ДЗМІТРЫЕВА Святлана Фёдараўна, аператар кансервавага завода (III ступені, 1977).

ЖУКАВА Марыя Піліпаўна, варшчыца кансервавага завода (III ступені, 1977).

КОЗЕЛ Ганна Мікалаеўна, даярка калгаса «1 Мая» (III ступені, 1981).

МАРДУСЕВІЧ Яніна Антонаўна, рабочая кансервавага завода (III ступені, 1977).

ПІКАЛАЙЧУК Алена Паўлаўна, апаратыца камбіната хлебапрадуктаў (III ступені, 1979).

ПАНЧЫН Генадзь Іванавіч, брыгадзір слесараў цукрапрафінаднага завода (III ступені).

ПРАКАПОВІЧ Уладзімір Я., брыгадзір слесараў цукрапрафінаднага завода (III ступені).

СІНІЛА Алена Маркаўна, рабочая кансервавага завода (III ступені, 1975).

ЗАСЛУЖАНЫ РАБОТНИК СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ СССР

ВАСІЛЕВІЧ Мікалай Ільіч, нарадзіўся ў 1939 г. у Слуцку. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі СССР (1985). Закончыў Мар’інагорскі саўгас-тэхнікум, Бела-

рускую сельскагаспадарчую акадэмію. Працаўаў брыгадзірам у саўгасе «Праўда», аграномам у калгасе імя Энгельса, дырэктарам саўгаса «Танежыцы», начальнікам упраўлення сельскай гаспадаркі. З 1976 г. старшыня калгаса «Ленінскі шлях». Узнагароджаны ордэнамі Леніна (1981), Працоўнага Чырвонага Сцяга (1972), трывма залатымі і бронзовымі медалямі ВДНГ.

ЛАЎРЭАТ ДЗЯРЖАЎНАЙ ПРЕМІІ СССР

ДЗЯРЭЧА Лідзія Мікалаеўна, нарадзілася ў 1938 г. у в. Лучнікі. Лаўрэат Дзяржаўной прэміі СССР (1986). Закончыла Смілавіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум (1975). У 1975—1996 гг. працаўала ў калгасе «Ленінскі шлях» паляводам, брыгадзірам, начальнікам участка. Узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны».

ЗАСЛУЖАНЫЯ РАБОТНИКІ БЕЛАРУСІ

Заслужаны аграном

ЖЫБУЛЬ Алімпіяда Пятроўна, нарадзілася ў 1932 г. у в. Краснае Сяло. Заслужаны аграном БССР (1973). Закончыла Мар’інагорскі саўгас-тэхнікум (1953). Працаўала ў калгасе «1 Мая» Івянецкага раёна. З 1960 г. аграном калгаса імя Арджанікідзе Слуцкага раёна. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1973).

Заслужаны будаўнік

БАРТОШ Анатоль Іванавіч, нарадзіўся ў 1936 г. у в. Горкі. Заслужаны будаўнік БССР (1979). У 1977 г. закончыў трохгадовую школу майстроў-будаўнікоў. Працаўаў да 1993 г. у ПМК-226 у Слуцку. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Працоўнай славы.

ГАЛУЗА Міхаіл Сямёновіч, нарадзіўся ў 1925 г. у в. Капюхі Капыльскага раёна. Заслужаны будаўнік БССР (1962). У гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся ў партызанскім атрадзе. З 1950 г. працаўаў у Слуцку. З 1973 г. брыгадзір тыпкоўпчыкаў СПМК-96. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, «Знак пашаны». Памёр у 1986 г.

ГУБЧЫК Генадзь Мікалаеўич, нарадзіўся ў 1930 г. у в. Устрانь. Заслужаны будаўнік БССР (1969). З 1953 г. працаўаў тэхнікам-будаўніком. З 1960 г. начальнік участка, прараб. З 1966 г. старшы прараб.

РУСАК Валянціна Паўлаўна, нарадзілася ў 1936 г. у Яраслаўскай вобласці.

Заслужаны будаўнік БССР (1973). У 1954 г. працаўала ў Лепінградзе будаўніком, з 1958 г. у Слуцку, у ПМК-223. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1971), ордэнам Леніна (1986).

Заслужаны геолаг-разведчык

ХАЎРАТОВІЧ Пётр Іванавіч, нарадзіўся ў в. Варгуцьева Круглянскага раёна. Заслужаны геолаг-разведчык (1969). З 1943 г. у Чырвонай арміі. Пасля дэмабілізацыі працаўаў у Беларускім геалагічным упраўленні. Адзін з першадкрыўальныхнікаў буйнейшага ў Еўрапейскай частцы СССР Старобінскага месцанараўдзення калійных солей. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» (1966), ордэнам ПНР «Сярэбраны крыж заслугі». Жыў у Слуцку. Памёр у 1987 г.

Заслужаны дзеяч культуры

ЖЛУКТЭНКА Уладзімір Афанасьевіч. Заслужаны дзеяч культуры (1959), нарадзіўся ў в. Кулебаўка Новамаскоўскага раёна Днепрапятоўскай вобласці. У 1939 г. закончыў Новамаскоўскі тэхнікум сельскай гаспадаркі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, на фронце з 1943 г. З 1948 г. жыў у Слуцку. Працаўаў у Палацы культуры баяністам, кіраўніком гуртка, мастацкім кіраўніком хору. У 1966 г. закончыў Мінскас музычнас вучылішча. У 1958 г. пад яго кіраўніцтвам была пастаўлена опера С. Гулак-Арцёмавічага «Запарожац за Дунасем». Памёр у 1980 г.

Заслужаны лесавод

ГАНЧАРОЎ Аляксей Данілавіч, нарадзіўся ў 1912 г. Заслужаны лесавод БССР (1976). У 1932 г. закончыў рабфак, у 1937 г. Гомельскі лесатэхнічны інстытут. У гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся ў партызанскім атрадзе імя Будзённага ў Чэрвеньскім раёне. У 1958—1973 гг. узначальваў Слуцкі лясгас. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Памёр у 1980 г.

ГУРЫНОВІЧ Яраслаў Аляксандравіч, нарадзіўся ў 1937 г. у в. Лішнікі Капыльскага раёна. Заслужаны лесавод (1991), закончыў Мінскі лесатэхнічны тэхнікум (1956), Беларускі техналагічны інстытут (1967). Працаўаў майстрам лесанарыхтовак у Кемераўскай вобл. З 1960 г. тэхнік-лесавод, ляснік Гольчыцкага лясніцтва

Слуцкага лягаса, з 1972 г. дырэктар Чэрвеньскага лягаса, з 1973 г. дырэктар Слуцкага лягаса.

Заслужаны майстар спорту СССР

ЯКІМОВІЧ Міхаіл Іванавіч, нарадзіўся ў 1967 г. у Слуцку. Заслужаны майстар спорту СССР. Закончыў рэспубліканскую школу-інтэрнат спартыўнага профілю, Мінскі інстытут фізкультуры. Чэмпіён СССР па гандболе (1984—1985). Уладальнік Кубка Еўрапейскіх чэмпіёнаў (1987, 1989, 1990), чэмпіён СССР (1988, 1989), сярэбранны прызёр чэмпіянату свету (1990), пераможца Гульняў добрай волі ў ЗША, чэмпіён Алімпійскіх гульняў у Барселоне (1992). Член алімпійскай і нацыянальнай зборнай Рэспублікі Беларусь па гандболе. З 1990 г. живе ў Іспаніі.

Заслужаны меліяратар

МАТУС Міхаіл Міхайлавіч, нарадзіўся ў в. Сцяпкова. Заслужаны меліяратар БССР (1973). Трактарыст Грэскай МТС, ПМК-71, з 1972 г. шафёр.

САРАГАВЕЦ Яўген Пятровіч, нарадзіўся ў 1926 г. у в. Краснае. Заслужаны меліяратар БССР (1968). У 1961—1986 гг. экскаватаршык ПМК-71. Памёр у 1996 г.

Заслужаны настаўнік

АДАМОВІЧ Таццяна Пятроўна, нарадзілася ў 1922 г. у в. Навасёлкі Капыльскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1967). Закончыла Слуцкае педвучылішча (1940). Настаўніца пачатковых класаў. У 1975—1985 гг. у Падлескай СШ.

БАЛВАНОВІЧ Надзея Міхайлаўна, нарадзілася ў 1924 г. у в. Ліпнікі. Заслужаны настаўнік БССР (1968). Закончыла Слуцкае педвучылішча (1940). Настаўніца Паўстынскай пачатковай школы, з 1948 г. — Урэцкай СШ.

БРАНАВЕЦ Зоя Іванаўна, нарадзілася ў 1924 г. у в. Шулякі. Заслужаны настаўнік БССР (1967). Закончыла Слуцкае педвучылішча (1940). З 1944 г. настаўніца пачатковых класаў, у 1948—1978 гг. у Грэскай СШ.

БРАНКОЎСКАЯ Аляксандра Андзеюна, нарадзілася ў 1929 г. у в. Астрэвак. Заслужаны настаўнік БССР (1975). Закончыла Мінскі педагогічны інстытут (1961). Працавала настаўніцай рускай

мовы, завучам Урэцкай СШ, з 1978 г. у СШ № 10 г. Слуцка.

ГАЛУЗА Валянціна Сямёнаўна, нарадзілася ў 1930 г. у в. Канюхі Капыльскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1973). Закончыла Слуцкае педвучылішча, Мінскі педагогічны інстытут. У 1951—1985 гг. працавала настаўніцай матэматыкі ў Лучнікоўскай восьмігадовай школе.

ГЛЕВІЧ Алімпіяда Паўлаўна, нарадзілася ў 1924 г. у в. Рачкевічы Капыльскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1978). Закончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1950 г. настаўніца біялогіі Дзюдзёўскай СШ, з 1951 г. настаўніца хіміі і біялогіі Пукаўскай СШ, у 1959—1979 гг. Кацловіцкай СШ.

ГРЫШКЕВІЧ Марыя Мацвеўна, нарадзілася ў в. Ганук. Заслужаны настаўнік БССР (1967). Закончыла Слуцкае педвучылішча (1940). У 1943—1944 гг. у партызанскім атрадзе. З 1944 г. настаўніца беларускай мовы і літаратуры Чырвонаслабодской школы, з 1949 г. выхавальница Клецкага дзіцячага дома, інструктар Клецкага райвыканкома, з 1951 г. загадчык Панкратавіцкай пачатковай школы. У 1955—1976 гг. настаўніца пачатковых класаў, беларускай мовы і літаратуры СШ № 2 г. Чашицкі.

ЖУК Аляксандр Сцяпанавіч, нарадзіўся ў 1934 г. у в. Мерапыно. Заслужаны настаўнік БССР (1970). Закончыла Слуцкае педвучылішча (1950), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1958 г. настаўнік геаграфіі і біялогіі Шышчыцкай СШ, з 1960 г. дырэктар Страндзяўскай школы. У 1982—1997 гг. дырэктор Шышчыцкай СШ.

ЖУК Вольга Гаўрылаўна, нарадзілася ў 1923 г. у в. Паўстынь. Заслужаны настаўнік БССР (1967). Працавала загадчыцай Крупенікаўскай пачатковай школы Любанскае раёна.

ЖУКАВА Аляўціна Пятроўна, нарадзілася ў 1930 г. у г. Галіч Кастрамскай вобласці. Заслужаны настаўнік БССР (1968). Закончыла Яраслаўскі педагогічны інстытут (1955). У 1959—1986 гг. намеснік дырэктара, у 1986—1993 гг. настаўніца матэматыкі СШ № 10 г. Слуцка.

КАЛЯДКА Леанід Цімафеевіч, нарадзіўся ў 1935 г. у в. Папоўцы. Заслужаны настаўнік БССР (1983). У 1961 г. закончыў Мінскі педагогічны інстытут. Працаваў

настаўнікам Грэзаўскай школы-інтэрната, у сярэдніх школах г. Слуцка. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1978). Аўтар шматлікіх публікаций па педагогіцы. Памер у 1996 г.

КАРПУЧАК Міхаіл Емельянавіч, нарадзіўся ў 1910 г. у в. Грэск. Заслужаны настаўнік БССР (1965). Закончыў Слуцкае педвучылішча (1934), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Працаўваў настаўнікам фізікі і матэматыкі ў школах раёна, намеснікам дырэктара Грэскай сярэдняй школы.

КУЗНЕЧЫК Тамара Аляксандраўна, нарадзілася ў 1935 г. у в. Ісерна. Заслужаны настаўнік БССР (1966). Закончыла Слуцкае педвучылішча. Працаўала настаўніцай, дырэкторам Пластоцкай школы Любанскага раёна.

КУЗНЯЦОЎ Леанід Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1916 г. у в. Разпасінаўка Астраханскай вобл., заслужаны настаўнік БССР (1960). У 1939 г. закончыў Астраханскі педагогічны інстытут. У гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся ў партызанскім атрадзе на Случчыне. У 1944—1949 гг. загадчык гарана, у 1949—1977 гг. дырэктар СШ № 1 г. Слуцка, настаўнік матэматыкі. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені.

ЛАЗОЎСКІ Іван Паўлавіч, нарадзіўся ў 1942 г. у в. Ляўкі Старадарожскага раёна. Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь (1999). Закончыў Мінскі пединститут (1970). Працуе настаўнікам фізікі ў СШ № 10 г. Слуцка. Выдатнік народнай адукцыі (1991). Адзін з аўтараў вучэбнага дапаможніка «Фізіка ў задачах» (1997).

ЛІНЧЫК Тэрэза Іосіфаўна, нарадзілася ў 1934 г. у в. Мікулічы Нясвіжскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1977). У 1956 г. закончыла Мінскі педагогічны інстытут. У 1958—1992 гг. выкладала матэматыку ў Знаменскай СШ.

НИКАНОВІЧ Любові Пракопаўна, нарадзілася ў 1932 г. у в. Глыбоцкае Гомельскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1976). Закончыла ў 1955 г. Мінскі педагогічны інстытут. Працаўала настаўніцай рускай мовы і літаратуры ў Клецкім раёне, з 1962 г. — у Бязверхавіцкай школе Слуцкага раёна. У 1969—1990 гг. у школах № 4, 8 г. Слуцка. Памерла ў 1992 г.

НИКОЛЬСКАЯ Зінаіда Антонаўна, нарадзілася ў 1924 г. у Слуцку. Заслужаны настаўнік БССР (1968). Закончыла

Бузулускае педвучылішча (1943). Працаўала настаўніцай малодшых класаў, у 1944—1947 гг. у райкоме камсамола. З 1947 г. у школах Слуцкага раёна і г. Слуцка. Выдатнік асветы (1964). Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1971).

ПЕТРАЧЭНКА Надзея Андрэеўна, нарадзілася ў 1926 г. у м. Дрыбін Магілёўскай вобласці. Заслужаны настаўнік БССР (1968). У 1959 г. закончыла Мінскі педагагічны інстытут. У 1959—1981 гг. дырэктар, настаўніца рускай мовы і літаратуры Сярэднякоўской восьмігадовай школы (Падлескай СШ). Выдатнік народнай асветы (1965).

ПРАНЕВІЧ Уладзімір Фёдаравіч, нарадзіўся ў 1921 г. у в. Гутніца. Заслужаны настаўнік БССР (1966). Закончыў Слуцкае педвучылішча (1939). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўваў настаўнікам у школах раёна, з 1971 г. дырэктар СШ № 3, у 1973—1980 гг. дырэктар СШ № 9 г. Слуцка. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені ў 1990 г.

РУСАКОВІЧ Іван Сцяпанавіч, нарадзіўся ў м. Глуск. Заслужаны настаўнік БССР (1963). Закончыў Гомельскі педагогічны інстытут. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўваў настаўнікам хіміі і дырэктарам СШ № 3, 5 г. Слуцка. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі.

СЕРАБРАКОВА Ганна Міхайлаўна, нарадзілася ў 1923 г. у Арэнбургскай вобласці. Заслужаны настаўнік БССР (1966). У 1940 г. закончыла Арэнбургскэе педвучылішча. Працаўала настаўніцай пачатковых класаў. З 1947 г. у сярэдніх школах г. Слуцка.

СІНЯКЕВІЧ Павел Пятровіч, нарадзіўся ў 1918 г. у в. Пукава (цяпер Камсамольскае) Капыльскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1967). Закончыў Слуцкае педвучылішча, Мінскі педагогічны інстытут. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, працаўваў у Старадарожскім раёне. У 1954—1966 гг. завуч, дырэктар СШ № 5 г. Слуцка, загадчык гарана. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны I ступені. Памер у 1971 г.

ЦЫУЛЯ Валянцін Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1933 г. у в. Грышкевічы Нясвіжскага раёна. Заслужаны настаўнік БССР (1975),

закончыў Мінскі педагогічны інстытут (1955), працаваў у Капыльскім раёне настаўнікам фізікі і матэматыкі. У 1957—1960 гг. настаўнік, завуч Казловіцкай СІШ, у 1960—1977 гг. інспектар школ Слуцкага раёна, у 1977—1987 гг. загадчык райана. Выдатнік народнай асветы (1966).

ЯКІМОВІЧ Яўгенія Дэміతрыеўна, нарадзілася ў 1931 г. у в. Навадворцы. Заслужаны настаўнік БССР (1977). У 1953 г. закончыла Мінскі педагагічны інстытут. Працавала ў Грэскай СІШ, Грозаўскай школе-інтэрнаце настаўніцай рускай і беларускай мовы і літаратуры. У 1967—1997 гг. выкладала ў Слуцкім медвучылішчы.

Заслужаны настаўнік прафесійна-тэхнічнай адукцыі

ДАЛМАТОВІЧ Аляксандр Іванавіч, нарадзіўся ў 1935 г. у в. Крывічы Салігорскага раёна. Заслужаны настаўнік прафесійна-тэхнічнай адукцыі БССР (1972). Закончыў Лідскі тэхнікум сельскай гаспадаркі, Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі. Працаваў у Пастаўскім ПТВ-2, у 1962—1988 гг. у Слуцкім СПТВ-209.

ДУБОВІК Акцябр Іванавіч, нарадзіўся ў 1924 г. у в. Доктаравічы Капыльскага раёна. Заслужаны настаўнік прафесійна-тэхнічнай адукцыі БССР (1982). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, закончыў Рэзанскае ваеннае вучылішча (1947), Мінскі педінстытут (1971). З 1960 г. намеснік старшыні Слуцкага райвыканкама, інструктар РК КПБ, у 1971—1992 гг. дырэктар СПТВ-209.

МАГЛЫШ Мікалай Рыгоравіч, нарадзіўся ў 1931 г. у в. Малінаўка. Заслужаны настаўнік прафесійна-тэхнічнай адукцыі БССР (1984). Закончыў Слуцкае педвучылішча (1954), Пінскі індустрыяльна-педагагічны тэхнікум (1960). З 1955 г. працаваў у Слуцкай МТС, у 1960—1996 гг. у Слуцкім СПТВ-209. Выдатнік народнай асветы.

Заслужаны работнік гандлю і грамадскага харчавання

ГОЛУБ Марыя Рыгораўна, нарадзілася ў 1944 г. у г. Омск. Заслужаны работнік гандлю і грамадскага харчавання (1985). Закончыла Бабруйскае кулінарнае вучылішча. З 1967 г. працуе ў сістэме гандлю. Выдатнік савецкага гандлю.

Заслужаны работнік культуры

ДАЛЖОННАК Арэст Васільевіч, нарадзіўся ў 1935 г. у в. Падомхі Докшыцкага раёна. Заслужаны работнік культуры (1980), закончыў Маладзечанскае музычнае вучылішча (1963). Кіраўнік Казловіцкага народнага хору. Харавы дырыжор, аўтар песень «Беларусі юбілейнай», «Наш край случанскі».

ДРОБЫШ Станіслаў Іосіфавіч, нарадзіўся ў 1939 г. у в. Заграддзе. Заслужаны работнік культуры (1975). Дырыжор, педагог. Закончыў Беларускую дзяржаўную капсерваторыю (1975). З 1977 г. у Мінскім універсітэце культуры, адначасова кіраўнік народнага хору Палаца культуры аб'яднання «Мінскі грамбуд».

МАКАРЭНЯ Валянцін Мікалаевіч, заслужаны работнік культуры (1981), нарадзіўся ў 1924 г. у в. Кажушкі. У гады Вялікай Айчыннай вайны сувязны партызанскага атрада імя Пархоменкі. Закончыў настаўніцкі інстытут (1955). З 1950 г. працаваў у рэдакцыі слуцкай раённай газеты «За сацыялістычную Радзіму», з 1953 г. у рэдакцыі бабруйскай абласнай газеты, рэдакцыі газеты «Мінская праўда». З 1960 г. у рэдакцыі слуцкай раённай газеты, у 1971—1985 гг. рэдактар. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі.

МЕЛЬNIКАВА Кацярына Цітаўна, нарадзілася ў 1920 г. у в. Рэчань Любанскае каго раёна. Заслужаны работнік культуры (1990). У гады Вялікай Айчыннай вайны працавала ў эвакашытніку ў Куйбышеве. З 1947 г. працавала бібліятэкам у Слуцку.

МІХНЕВІЧ Іван Васільевіч, нарадзіўся ў в. Рабак. Заслужаны работнік культуры (1982). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1953 г. працаваў інспектарами аддзела культуры ў Слуцку, у 1956—1987 гг. дырэктарам кінапракату.

МУЗЫЧКА Іван Андрэевіч, нарадзіўся ў 1918 г. у в. Шмыркі Хмальніцкай вобласці. Заслужаны работнік культуры (1977). У 1939 г. закончыў Херсонскае музычнае вучылішча. З 1940 г. у Чырвонай армії. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1945 г. служыў у армії ў музычным узвозе, кіраўнік духавога аркестра Слуцкага Палаца культуры. Пад яго кіраўніцтвам народны духавы аркестр неаднаразова становіўся дышламантам усесаюзных і рэспубліканскіх фестывалаў самадзейнага мастацтва.

САДЗІН Уладзімір Сцяпанавіч (гл. раздзел «Эзвязаны лёсам са Случчынай»).

ШАХНОВІЧ Тамара Іванаўна, нарадзілася ў в. Покрашава. Заслужаны дзеяч культуры (1991). Закончыла Мінскі педагічны інстытут (1974). У 1970 г. бібліятэкар Слуцкай гарадской бібліятэкі, з 1978 г. дырэктар гарадской цэнтралізаванай сістэмы бібліятэк. З 1991 г. загадчык аддзела культуры гарвыканкома.

Заслужаны работнік сацыяльной абароны

ЕРМАКОВІЧ Зоя Сямёнаўна, нарадзілася ў 1933 г. у в. Лучнікі. Заслужаны работнік сацыяльной абароны (1981). Закончыла курсы повараў. У 1956—1997 гг. працавала санітаркай, поварам у Слуцкім доме-інтэрнаце для састарэлых.

САДЗІНА Лідзія Андрэеўна, нарадзілася ў в. Кальчицы. Заслужаны работнік сацыяльной абароны (1983). З 1945 г. працуе ў аддзеле сацыяльной абароны Слуцкага гарвыканкома. Узнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1971).

Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі

БРАНАВЕЦ Вольга Іванаўна, нарадзілася ў 1922 г. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі БССР (1975). У 1939 г. працавала ў Барысаве, у 1942—1945 гг. медсёстра медсанбата 274-й стралковай дывізіі. У 1945—1977 гг. у калгасе «Прамен Камуны» палявод, свінарка. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ст.

МАХЛАЙ Уладзімір Піліпавіч, нарадзіўся ў 1926 г. у в. Васілінкі. Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі БССР (1979). У 1956 г. закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію. Працаўаў агрономам, старшынёй калгаса ў Ваўкаўскім раёне. У 1962—1984 гг. галоўны агроном Слуцкага ўпраўлення сельскай гаспадаркі. Узнагароджаны ордэнам Каstryчніцкай рэвалюцыі (1973), 2 ордэнамі «Знак Пашаны» (1969, 1971), медалямі ВДНГ.

Заслужаны работнік харчовай прамысловасці

КАРОЛЬ Соф'я Панцялеевна, нарадзілася ў 1927 г. у в. Лядна. Заслужаны работнік харчовай прамысловасці БССР (1973). У 1949—1982 гг. працавала на Слуцкім кансервавым заводзе. Узнагароджана ордэнам Леніна (1971).

ЧЭЧАТ Лідзія Аляксандраўна, нарадзілася ў 1925 г. па Віцебшчыне. Заслужаны работнік харчовай прамысловасці БССР (1972). У 1951 г. закончыла Слуцкую школу майстроў-сыраробаў, да 1980 г. працавала майстрам, старшынёй майстрам Слуцкага маслосыракамбінату. Узнагароджана ордэнамі Леніна (1974), «Знак Пашаны» (1966).

Заслужаны рацыяналізатар

ГАПАНОВІЧ Іван Лявонавіч, нарадзіўся ў 1918 г. у в. Каstryчнік Любанскага раёна. Заслужаны рацыяналізатар БССР (1968). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1948 г. працаўаў у Слуцку слесарам, брыгадзірам на заводзе сантэхабсталівания. Завочна закончыў Мінскі палітэхнікум. У вытворчасці было укаранёна больш як 68 яго рацыяналізаторскіх прапаноў, падрыхтавана звыш 20 спесыялістаў слесараў-інструментальшчыкаў і рамонтнікаў. Узнагароджаны ордэнам Лепіна (1966). Памёр у 1993 г.

ЦЯРЭШКА Генадзь Антонавіч, нарадзіўся ў 1935 г. у г. Дзяржынск Мінскай вобласці. Заслужаны рацыяналізатар БССР (1967), закончыў Мінскі палітэхнікум (1967). З 1979 г. працуе ў калгасе імя Кірава, упраўленні сельскай гаспадаркі Слуцкага раёна. Многія яго разработкі знайшли прымененне ў сельскай гаспадарцы.

Заслужаны сувязіст

ЗЫКАЎ Michaіl Цімафеевіч, нарадзіўся ў в. Варкавічы. Заслужаны сувязіст БССР (1985). Закончыў Беларускі электратэхнікум сувязі (1954), Маскоўскі інстытут сувязі (1966). Працаўаў у Слуцку начальнікам вузла сувязі (1958—1986). Присвоена званне «Майстар сувязі» (1972).

Заслужаны трэнер

ВІНАГРАДАЎ Віктар Ермалаевіч, нарадзіўся ў 1940 г. у г. Катоўск Адэскай вобл. Заслужаны трэнер БССР (1973). У 1967 г. закончыў Кішынёўскі дзяржаўны ўніверсітэт. У 1967—1974 гг. у Малдавії, старшыня спартыўнага камітэта. З 1974 г. настаўнік фізкультуры СШ № 6 г. Слуцка, з 1975 г. трэнер па гандболе і адпачасова намеснік дырэктара ДЮСШ.

КАРАНЕВІЧ Анатоль Анатольевіч, нарадзіўся ў 1958 г. у в. Іванаўскія

Агараднікі. Заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь (1993), закончыў Беларускі інстытут фізкультуры. Працуе ў Слуцкай ДЮСШ трэнерам па лёгкай атлетыцы.

РЭЗНІКАЎ Давыд Ільіч, нарадзіўся ў 1935 г. у Гомелі. Заслужаны трэнер БССР (1969). У 1954 г. закончыў Гомельскі тэхнікум фізкультуры, у 1958 г. Беларускі інстытут фізкультуры. Удзельнік чэмпіянату СССР па ручным мячы ў Вільнюсе (1956). З 1958 г. у Слуцку, працуе ў ДЮСШ трэнерам. У 1965 г. прысвоена званне суддзі рэспубліканскай катэгорыі па ручным мячы. У 1965—1975 гг. трэнер зборнай БССР па ручным мячы і адначасова старшы трэнер Слуцкай ДЮСШ. Выдатнік народнай асветы (1969). Жыву ў Слуцку, зараз жыве ў Ізраілі.

Заслужаны ўрач

БАХАНОВІЧ Іван Герасімавіч, нарадзіўся ў 1895 г. у в. Млынка. Заслужаны ўрач БССР (1949). Закончыў земскасе народнае вучылішча, Пенярбурскасе ваенна-фельчарскае вучылішча, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, працаўшы фельчарам у шпіталі, з 1918 г. у Слуцкай бальніцы, галоўны ўрач Грэскай раённай бальніцы. У гады Вялікай Айчыннай вайны намеснік начальніка санітарнага аддзела Беларускага штаба партызанскаага руху. Пасля вайны ўзначаліў аддзел аховы здароўя ў Слуцку, у 1952—1962 гг. галоўны ўрач Слуцкай райбальніцы. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Памёр у 1983 г.

БОКАЧ Анастасія Антонаўна, нарадзілася на Бабруйшчыне. Заслужаны ўрач БССР (1967). У 1949 г. закончыла Мінскі медыцынскі інстытут. Працевала ў Слуцку ўрачом інфекцыйнага аддзялення, памеснікам галоўнага ўрача. Памерла ў 1980 г.

Ганаровыя грамадзяне Слуцка

БРУЙ Фёдар Піліповіч (гл. раздзел «Героі Савецкага Саюза — ураджэнцы Случчыны»).

ДУБОЎСКІ Анатолій Ігнатавіч, нарадзіўся ў 1922 г. у в. Цясова Салігорскага раёна. Працаўшы бухгалтаром у калгасе, потым настаўнікам. З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны на фронце, з чэрвеня 1944 г. ваяваў у складзе 36-га казацкага налака 10-й дывізіі конна-механізаванай групы генерала І.А. Пліева. Прымай удзел у вызыва-

ПРАТАСЕНЯ Яўген Мікалаевіч, нарадзіўся ў 1924 г. у в. Радкава Салігорскага раёна. Заслужаны ўрач БССР (1974). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1953 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут, працаўшы галоўным урачом і хірургам Камянецкай райбальніцы Брэсцкай вобласці. У 1960—1985 гг. галоўны ўрач Слуцкай райбальніцы, у 1985—1997 гг. ўрач па станцыі пералівання крэві. Выдатнік аховы здароўя. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені.

ЦЫМБАРЭВІЧ Вікенцій Іосіфавіч, нарадзіўся ў 1901 г. у в. Лутка Шкловскага раёна. Заслужаны ўрач БССР (1961). Закончыў Магілёўскую фельчарска-акушэрскую школу, Мінскі медыцынскі інстытут. У гады Вялікай Айчыннай вайны на фронце. У 1945—1980 гг. працаўшы галоўным урачом, загадчыкам хірургічнага аддзялення Слуцкай бальніцы. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені. Памёр у 1990 г.

Заслужаны шафёр

ДАБРЫНЕЎСКІ Валянцін Вікенцьевіч, нарадзіўся ў 1931 г. у в. Старыцы Капыльскага раёна. Заслужаны шафёр БССР (1970). У 1953—1992 гг. працаўшы шафёрам у аўтатачуку г. Слуцка. Узнагароджаны ордэнамі Леніна (1977), Працоўнага Чырвонага Сцяга (1966).

КРУК Васіль Васільевіч, нарадзіўся ў 1919 г. у Слуцку. Заслужаны шафёр БССР. Закончыў курсы шафёраў. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўшы шафёрам аўтакалоны № 2434 г. Слуцка. Памёр у 1977 г.

лениі Слуцка і Слуцкага раёна. Пасля вайны закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, аспірантуру, абароніў дысертацию. Герой Савіяціўства Працы (1971). Працаўшы сакратаром Салігорскага РК КПБ, старшынёй калгаса «Першы рапшадочы». Узнагароджаны ордэнамі Леніна (двойчы), Працоўнага Чырвонага Сцяга (двойчы), Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы). Жыву ў в. Пагост Салігорскага раёна. Памёр у 1996 г.

КАНАНОВІЧ Іпаліт Сільвестравіч, нарадзіўся 21.8.1908 г. у в. Кукавічы Слуцкага павета (цяпер Капыльскага раёна). У 1929 г. старшыня камуны ў в. Кукавічы, у 1930—1935 гг. у Чырвонай арміі. Пасля на партыйнай і савецкай работе. У 1938 г. сакратар Слуцкага райкома партыі, перад пачаткам вайны першы сакратар гэтага ж райкома. З ліпеня 1941 г. на фронце. З сакавіка 1943 г. упаўнаважаны БШПР, камісар партызанскай брыгады імя В.П.Чкалава, што дзейнічала на тэрыторыі Слуцкага раёна, адначасова сакратар Слуцкага раённага, член Мінскага абласнога падпольных камітэтаў КП(б)Б. Пасля вызвалення сакратар Слуцкага раённага, Бабруйскага абласнога камітэтаў КПБ, старшыня Гродзенскага аблвыканкома, намеснік старшыні камісіі дзяржаўнага кантролю Савета Міністраў БССР, на прафсаюзной работе. Быў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, дэлегатам ХХII з'езда КПСС. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга, Працоўнага Чырвонага Сцяга (тройчы), Айчыннай вайны I ступені. Жыў у Мінску. Памёр 29.10.1974 г. Яго імем названа вуліца ў Слуцку.

МАЦВЕЕЎ Мікалай Пятровіч, нарадзіўся ў 1915 г. у Краснайярскім краі. З 1936 г. у Чырвонай арміі. У 1938 г. закончыў школу лётчыкаў, у 1942 г. — Ваенна-палітычную акадэмію. Быў накіраваны на фронт, прымаў удзел у баях на Варонежскім фронце, у Курскай бітве, у складзе 175-га штурмавога авіяпалка прымаў удзел у вызваленні Слуцка і Слуцкага раёна. За гады вайны зрабіў 68 баявых вылетаў. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I і II ступеней. Палкоўнік М.П.Мацвеев жыў у Москве. Памёр у 1994 г.

ТОРЫК Мікалай Антонавіч (гл. раздел «Нарадзіліся на Случчыне»).

ТУТАРЫНАЎ Іван Васільевіч, нарадзіўся ў 1904 г. у в. Красны Яр Астраханскай вобласці. З 1923 г. у Чырвонай арміі. У 1936 г. закончыў Ваенную акадэмію імя М.В.Фрунзе. У 1939 г. удзельнічаў у вызваленні Заходняй Беларусі і ў 1940 г. ў савецка-фінляндской вайне. З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны на фронце, у 1941 г. прымаў удзел у абароне Слуцка і іншых населеных пунктаў Слуцкага раёна. Ваяваў на розных франтах, каманд-



М.П.Мацвеев.

дзір 9-й Кубанскай кавалерыйскай дывізіі, якая ў 1944 г. прымала ўдзел у вызваленні Слуцка і Слуцкага раёна. Пасля вайны генерал-палкоўнік І.В.Тутарынаў на адказных пасадах у апараце Міністэрства абароны СССР. Узнагароджаны ордэнамі Леніна (двойчы), 6 ордэнамі Чырвонага Сцяга, Суворава II ступені, Кутузава II ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы). Жыў у Москве. Памёр у 1978 г. Адна з вуліц Слуцка носіць яго імя.



Урачысты момант пасвячэння ў ганаровую грамадзянне г. Слуцка І.В.Тутарына. Сувенірны пояс павязваюць першы сакратар гаркома КПБ А.П.Мартысюк і старшыня гарвыканкома Я.К.Дудзінскі.

Нарадзіліся на Случыне

ВАЙСКОЎЦЫ

БРАНЯВІЦКІ Пётр Сямёновіч, генерал-маёр (1940). Нарадзіўся 28.1.1891 г. у Слуцку. У Чырвонай арміі з 1918 г., удзельнік грамадзянскай вайны. У 1930 г. закончыў Ваенна-марскую акадэмію. У Вялікую Айчынную вайну з 1941 г. камандзір вучэбнага атрада, камандант астрравоў Паўночнага флоту. Удзельнік абароны Савецкага Запаляр'я. Пасля вайны камандзір вучэбнага атрада ВМС. Узнагароджаны ордэнам Леніна (двойчы), трывма іншымі ордэнамі, медалямі. Памёр 4.4.1949 г.

ГАПАНОВІЧ Дзмітрый Апанасавіч, генерал-лейтэнант (1944). Нарадзіўся 26.10.1896 г. у в. Танежкыцы. У 1911 г. закончыў Чапліцкае двухкласнае вучылішча, з 1915 г. працаваў у Кіеве чорнабо́чым. Потым служыў у царской арміі, удзельнік 1-й сусветнай вайны. З 1918 г. у Чырвонай арміі, удзельнік грамадзянскай вайны. У 1929 г. закончыў курсы ўдасканалення старшага палітсаставу пры Акадэміі імя У.І.Леніна. Намеснік па палітычнай частцы 2-га стралковага палка Маскоўскай стралковай дывізіі (1929—1930), начальнік палітадзела 84-й стралковай дывізіі ў Туле (1931—1937). З 1937 г. у палітычным упраўленні РСЧА, з 1939 г. — член Ваенна-гаспадарчага савета Забайкальскай ваенна-гаспадарчай акругі ў Чыце, намеснік і ваенком Ваенна-гаспадарчай акадэміі імя Фрунзе (1941). У Вялікую Айчынную вайну член Ваенна-гаспадарчага савета Цэнтральнага фронту, Кіеўскай, Уральскай, Маскоўскай ваенных акруг, Маскоўскай зоны абароны. З 1947 г. намеснік па палітычнай частцы камандуючага войскаў ваенна-гаспадарчай акругі, начальнік Галоўнага ўпраўлення баявой і фізічнай падрыхтоўкі сухапутных войскаў. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (тройчы), медалямі. Жыў у Маскве. Памёр 29.11.1952 г.

ГЕРЧЫК Капітан-цін Васільевіч, генерал-палкоўнік (1976), кандыдат ваеных наукаў (1967). Нарадзіўся 27.9.1918 г. у в. Сорарі. У 1940 г. закончыў Ленінградскую ваянспае вучылішча. У Вялікую Айчынную вайну на Бранскім, Цэнтральным, 1-м і 4-м Украінскіх фронтах: камандзір батарэі, дывізіёна, начальнік штаба палка, брыгады. Удзельнік баёў над Бабруйскам, Рослаўлем, Бранскам, Варонежам, Курскам,

Чарнігавам, Роўшам, Львовам, Кракавам, Прагай. Закончыў Акадэмію імя Дзяржынскага (1950), дзе потым працаваў выкладчыкам. У 1953—1954 гг. першы намеснік начальніка 1-га Ленінградскага артылерыйскага вучылішча. У 1957 г. начальнік штаба касмадрома «Байканур», у 1958—1961 гг. начальнік касмадрома. Да 1979 г. — камандуючы ракетнай арміяй. Дэпутат Вяроўных Саветаў Казахстана і Беларусі. Узнагароджаны ордэнамі Лепіна (двойчы), Чырвонага Сцяга (двойчы), Чырвонай Зоркі (тройчы), Кутузава III ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны I ступені (двойчы), Белага льва II ступені (ЧССР), медалямі.

ДУБОВІК Уладзімір Аляксандравіч, генерал-лейтэнант (1959). Нарадзіўся 7.7.1903 г. у в. Немча. У Чырвонай арміі з 1919 г. Удзельнік грамадзянскай вайны. Закончыў Ваенную акадэмію імя Фрунзе (1934). Да 1940 г. у Генштабе РСЧА, потым у Забайкальскай ваенна-гаспадарчай акруге. У Вялікую Айчынную вайну на фронце, з красавіка 1944 г. камандзір дывізіі. Удзельнік вайны з Японіяй. У 1945—1968 гг. на разных пасадах у арміі, ваенных ВНУ, у Генштабе Узброеных сіл СССР, ваенны аташэ пры пасольстве СССР у ЗША, узнажальваў дэлегацыю СССР пры Ваенна-штабным камітэце ААН. Узнагароджаны ордэнамі Лепіна, Чырвонага Сцяга (двойчы) і іншымі З ордэнамі, медалямі. Жыў у Маскве. Памёр 28.9.1987 г.

ЗУБОВІЧ Дзмітрый Дзмітрыевіч, генерал-лейтэнант (1967). Нарадзіўся 29.10.1909 г. у в. Бялевічы. У 1929 г. закончыў Слуцкае прафтэхвучылішча металістаў, у 1931 г. паступіў у Мінскае танкавае вучылішча. Закончыў Ваенна-гаспадарчую акадэмію (1941), Ваенную акадэмію Генштаба (1948). У Вялікую Айчынную вайну на Карэльскім фронце. У 1949—1968 гг. начальнік штаба тылу і начальнік тылу ваенна-гаспадарчай акругі. Узнагароджаны ордэнам Леніна, З іншымі ордэнамі, медалямі. Жыў у Свярдлоўску. Памёр 14.4.1976 г.

ЩКІН Макс Сямёновіч, генерал-маёр медыцынскай службы (1943). Нарадзіўся 20.4.1902 г. у Слуцку. Удзельнік грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт (1928). У гады Вялікай Айчыннай



Дз. А. Гапановіч.



К. В. Герчык.



У. Л. Дубовік.



Дз. Дз. Зубовіч.



Л. С. Калядка.



В. П. Русак.



С. А. Самусевіч.

вайны намеснік начальніка санітарнага ўпраўлення Паўночна-Захоцніга і Бранскага франтоў, начальнік санітарнага ўпраўлення 2-га Прыбалтыйскага фронту. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (двойчы), Айчыннай вайны I і II ступеней, Чырвонай Зоркі (двойчы), медалямі. Памёр 20.12.1965 г.

КАЛЯДКА Лукаш Сямёновіч, генерал-маёр (1940). Нарадзіўся 31.10.1887 г. у в. Лесуны. Вучыўся ў Маладзечанскай настаўніцкай семінарыі (1904—1907). У рэвалюцыю 1905—1907 гг. кіраваў 3-месячнай забастоўкай студэнтаў семінарыі, распаўсюджваў палітычную літаратуру, наладжваў сувязі з арганізацыямі РСДРП у Мінску і Смаргоні, за што быў зняволены. З 1910 г. у арміі. Удзельнік Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый, член выкапкома Усерасійскага Савета сялянскіх дэпутатаў. Са спэція 1918 г. у Чырвонай арміі, удзельнік грамадзянскай вайны. У 1921—1922 гг. ад'ютант М. В. Фрунзе ў Турцыі, да 1952 г. у Наркамаце абароны СССР. Узнагароджаны ордэнам Леніна, 5 іншымі ордэнамі, медалямі. Жыў у Маскве. Памёр 16.5.1966 г.

КОРЗУН Павел Пятровіч, генерал-лейтэнант (1942) (гл. артыкул «Генерал-лейтэнант з бёскі Клешава» ў раздзеле «Ішла вайна народная»).

РУСАК Васіль Паўлавіч, генерал-маёр (1975). Нарадзіўся 1.2.1931 г. у в. Ячава. У 1950 г. закончыў СШ № 5 Слуцка, у 1955 г. — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Працаўваў у камсамольскіх органах, быў інструктарам Мінскага абкома камсамола, першым сакратаром Слуцкага райко-ма ЛКСМБ, сакратаром, другім, першым сакратаром Мінскага абкома камсамола. У 1964—1965 гг. начальнік упраўлення па друку Мінскага аблвыканкома, у 1965—1967 гг. першы сакратар Валожынскага райкома партыі. З 1967 г. у органах дзяржбяспекі Беларусі. З 1971 г. памеснік старшыні Камітэта дзяржаўнай бяспекі БССР. Узнагароджаны ордэнамі Прапоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі (двойчы), «Знак Пашаны», медалямі. Жыў у Мінску. Памёр 25.9.1987 г.

САМУСЕВІЧ Сцяпан Арцёмавіч, генерал-маёр (1941). Нарадзіўся 24.4.1896 г. у в. Вялікая Сліва. У арміі з 1915 г.,



М.А. Торык.



В.В. Шахновіч.



Л.І. Яченін.

удзельнік 1-й сусветнай вайны. У Чырвонай арміі з красавіка 1918 г. Удзельнік грамадзянскай вайны, камандзір батальёна, палка. Удзельнік савецка-фінляндской вайны (1939—1940). У Вялікую Айчынную вайну інтэндант арміі, з 1945 г. інтэндант Прыволжскай ваеннаі акругі. Узнагароджаны ордэнам Леніна, 2 іншымі ордэнамі, медалямі. Памёр 23.12.1968 г.

ТОРЫК Мікалай Антонавіч, віцэадмірал (1958). Народзіўся 15.3.1906 г. у в. Перавоз. У 1923 г. закончыў сямігодку ў м. Раманава (цяпер в. Леніна). З 1926 г. на камсамольскай работе ў Слуцкім РК ЛКСМБ. З 1928 г. у Чырвонай арміі, з 1937 г. па флоце. Закончыў Ваенна-налітычную акадэмію імя Леніна ў Ленінградзе (1937). Быў памочнікам начальніка галоўнага налітупраўлення Ваенна-марскога флоту, у 1940 г. начальнік налітупраўлення Паўночнага Ваенна-марскога флоту ў Западнай'ї. У Вялікую Айчынную вайну змагаўся з ворагам у Зашаляр'і, у водах Баранцева мора і Ледавітага акіяна. З 1945 г. начальнік налітупраўлення Балтыйскага флоту. У 1952 г. закончыў Ваеннаю акадэмію Генеральнага штаба. Член ваенага

саваста Чарнаморскага флоту. З 1966 г. у адстаўцы. Старшыня презідыума Таварыства ратавання на водах СССР. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі (тройчы), ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі. Гапаровы грамадзянін Слуцка. Памёр у 1999 г.

ШАХНОВІЧ Васіль Васільевіч, генерал-лейтэнант. Народзіўся 12.1.1922 г. у в. Сярагі. У 1939 г. паступіў у Мінскае агульна-вайсковае вучылішча імя М.І. Калініна. Пасля закачэння быў накіраваны ў Ленінградскую ваеннаю акругу камандзірам узвода па граніцы. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, прымаў удзел у баявых дзеяніях на Ленінградскім фронце. Пасля вайны закончыў Ваенну акаадэмію імя М.В. Фрунзе і Ваенну акаадэмію Генеральнага штаба Узброеных сіл СССР імя К.Я. Варашылава. Працаўваў на камандных і штабных пасадах, звыш чатырох гадоў быў намеснікам начальніка курсаў «Выстэрнал» імя Маршала Савецкага Саюза Б.М. Шапашніка. Член Бюро ЦК Кампартыі Арменіі, дэпутат Вярхоўнага Савета Армянскай ССР. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонага Сцяга (тройчы), Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі. Памёр у 1983 г.

ЯЧЭНІН Леанід Іванавіч, генерал-маёр юстыцыі (1943). Народзіўся ў 1897 г. у в. Іграева. У 1912 г. закончыў двухкласнае вучылішча. У 1916 г. прызваны ў армію. У Чырвонай гвардыі з 1917 г., у Чырвонай арміі з 1918 г. Удзельнік грамадзянскай вайны, камандзір браняпоезда. У 1922 г. накіраваны на вучобу ў Вышэйшую аўтабраняшколу. З 1924 г. у органах юстыцыі УССР. У 1939 г. закончыў Усесаюзны юрыдычны інстытут у Маскве. З 1939 г. праクурор УССР. У Вялікую Айчынную вайну ваенны праクурор Цэнтральнага і Беларускага франтоў. У 1944 г. закончыў завочна Ваенна-юрыдычную акаадэмію. Пасля вайны ваенны праクурор шэрагу ваенних акруг. Узнагароджаны 6 ордэнамі, медалямі. Жыў у Растове-на-Доне. Памёр 16.12.1952 г.

вучоныя

АБРАМЦАЎ Сямён Сямёновіч, беларускі вучоны ў галіне ветэрынарыі, доктар навук (1982), прафесар (1984). Народзіўся ў 1938 г. у в. Вясеха. У 1955 г. закончыў Вясейскую сярэднюю школу, паступіў у

Віцебскі ветэрынарны інстытут. Закончыў аспірантуру ў 1969 г. З 1989 г. дэкан факультэта ветэрынарнай медыцыны Віцебскага ветэрынарнага інстытута, з 1996 г. першы прарэктар Віцебскай акадэміі ветэрынарнай медыцыны.

АДЗЯРЫХА Уладзімір Сцяпанавіч, беларускі вучоны-геабатанік, кандыдат біялагічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1972). Нарадзіўся 15.11.1937 г. у в. Горкі. У 1960 г. закончыў Беларускі лесатэхнічны інстытут. З 1964 г. працуе ў Інстытуце эксперыментальнай батанікі АН Беларусі. З'яўляецца адным са стваральшчыкамі серыі спецыяльных геабатанічных карт расліннасці Беларусі, аўтарам шэрагу навуковых прац па біягаециналогіі, лесазнаўстве (ахова, аднаўленне і рацыянальнае выкарыстанне лясоў). Аўтар шэрагу навуковых прац.

АСТАПЕНЯ Павел Васільевіч, беларускі гігіеніст, доктар медыцынскіх навук (1958), прафесар (1967), заслужаны дзеяч науки і тэхнікі Беларусі (1971). Нарадзіўся 27.12.1901 г. у в. Маглысоўшчына. У 1927 г. закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, з 1937 г. дырэктор Беларускага санітарнага інстытута. У 1946 – 1963 гг. дырэктор Беларускага санітарна-гігіенічнага НДІ. У 1968 – 1973 гг. працуе ў Мінскім медыцынскім інстытуце. Навуковыя працы прысвячаны вывучэнню воднага кадастру, складанню генеральнай схемы рацыяналізацыі выкарыстання і аховы водных рэурсаў Беларусі. У 1966 г. выдадзена асобнай кніжнай праца «Биологіческие пруды в практике очистки сточных вод». Узнагароджаны ордэнам Леніна, 4 ішчымі ордэнамі, медалямі. Памёр 13.11.1981 г.

БАНДАРЧЫК Васіль Кірылавіч, беларускі этнограф, член-карэспандэнт АН Беларусі (1972), доктар гістарычных навук (1965), прафесар (1978), заслужаны работнік культуры Беларусі (1980). Нарадзіўся 1.8.1920 г. у в. Кірава. У 1952 г. закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1957 г. у Інстытуце мастацтваў-знаўства, этнографіі і фальклору АН Беларусі (у 1969 – 1976 гг. дырэктор). У манаграфіях «Гісторыя беларускай этнаграфіі. Пачатак XX ст.» (1970), «Гісторыя беларускай савецкай этнаграфіі» (1972) даследуе асноўныя тэндэнцыі, накірункі і навуковыя плыні ў беларускай этнаграфіі.



П. В. Астапеня.



В. К. Бандарчык.



Г. А. Барташэвіч.

Вывучае сучасныя культурна-побытавыя працэсы, гісторыю матэрыяльнай і духоўнай культуры, вераванні беларусаў, вусна-наэтычную творчасць. Адзін з аўтараў кнігі «Этнографія беларусаў» (1985), у якой разглядаецца этнагенез і этнічная гісторыя беларусаў.

БАРАБАНАЎ Леанід Генадзьевіч, беларускі дэрматавенеролаг, доктар медыцынскіх навук (1990), прафесар (1992). Нарадзіўся 29.9.1950 г. у Слуцку. У 1973 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут. З 1975 г. у Беларускім навукова-даследчым скурна-венерычным інстытуце, з 1988 г. у Беларускім інстытуце ўдасканалення ўрачоў. Навуковыя працы па алергічных дэрматозах, дыягностыцы і лячэнні лімфом скурны, рэпрадукцыйнай функцыі ў хворых на ганарэю і новых антыбактэрияльных прэпаратах для яе лячэння. Выдадзены творы: «Справочник па професіональным болезням кожи» (Мн., 1981, у саўтарстве), «Справочник врача общей практики. Т. 2» (Мн., 1995, у саўтарстве).

БАРТАШЭВІЧ Галіна Аляксандраўна, беларускі фалькларыст, доктар філа-



Г.С. Башура.



В.М. Бігзая.

лагічных навук (1994), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986). Нарадзілася 18.6.1932 г. у Слуцку. У 1956 г. закончила Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. У 1957—1993 гг. у Інстытуце мастацтва-знаўства, этнографіі і фальклору АН Беларусі. З 1993 г. у Інстытуце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукациі (цяпер Акадэмія паслядипломнай адукациі), з 1994 г. на пасадзе прафесара кафедры метадаў і зместу выхавання. Да следуе праblems беларускай фальклорыстыкі, фальклору Вялікай Айчыннай вайны, дзіцячы, каляндарна-абрадавы і пазаабрадавы сучасны фальклор. Аўтар кніг «Вершаваныя жанры беларускага дзіцячага фальклору» (1976), «Беларуская народная паэзія веснавога цыкла і славянская фальклорная традыцыйя» (1985), «Магічнае слова» (1990), «Жанравая спецыфіка каляндарна-абрадавай паэзіі ўсходніх славян» (1993) і інш.

БАРЫСАВЕЦ Канстанцін Фёдаравіч, беларускі вучоны-эканаміст, доктар эканамічных навук (1977), прафесар (1982), заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларусі (1977). Нарадзіўся 11.3.1921 г. у в. Знамя. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1942 г. закончыў вепча-медицynskie вучылішча, у 1953 г. — Маскоўскі пушніна-футравы інстытут. Працаўаў у Ямала-Ненецкай аўтаномнай акрузе. У 1962—1989 гг. у Беларускім навукова-даследчым інстытуце жывёлагадоўлі. Асноўны накірунак навуковай дзейнасці — распрацоўка інтэпсіўных метадаў вытворчасці прадуктаў жывёлагадоўлі, у тым ліку ўдасканаленне тэхналагічных працэсаў і арганізацыя

вытворчасці малака на буйных фермах і комплексах. Падрыхтаваў і апублікаваў больш за 100 навуковых прац. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі.

БАШУРА Генадзь Сцяпанавіч, вучоны-фармаколаг. Доктар фармацэўтычных навук (1971), прафесар (1977), заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Украіны (1992). Нарадзіўся 29.3.1936 г. у в. Некрашы. Вучыўся ў Харкаўскім фармацэўтычным інстытуце (1954—1958) і па завочным фармацэўтычным аддзяленні 1-га Маскоўскага медыцынскага інстытуту імя І.М. Сечанава (закончыў у 1959 г.). З 1959 г. працуе ў Дзяржаўным навуковым цэнтры лекавых сродкаў у Харкове, праішоў шлях ад лабаранта да загадчыка (з 1968) першай у СССР лабараторыі медыцынскіх аэразолей. У 1978—1982 гг. па сумяшчальніцтве загадваў кафедрай заводскай тэхналогіі лекаў Харкаўскага фармацэўтычнага інстытуту. Арганізаваў практичныя навуковыя школы ў галіне тэарэтычных і эксперыментальных даследаванняў у галіне тэхналогіі дысперсных лекавых формаў — аэразолей, мазей, пастаў, эмульсій, суспензій; у распрацоўцы пытанняў выкарыстання дапаможных рэчываў у тэхналогіі лекавых формаў. Аўтар шматлікіх прац і публікаций, мае 15 аўтарскіх пасведчанняў і патэнтаў, пад яго кіраўніцтвам і пры яго кансультацыі абаронены 44 кандыдаткі і 25 доктарскіх дысертацый.

БІГЕЗА Валянціна Мінаўна, кандыдат філалагічных навук (1983). Нарадзілася 11.2.1944 г. у Слуцку. У 1966 г. закончыла Мінскі педагогічны інстытут імя М. Горкага, працевала ў бібліятэцы гэтага ж інстытута. З 1977 г. працуе ў Беларускім ўніверсітэце культуры. Займаецца даследаваннем развіцця беларускай дзіцячай літаратуры, беларускай навучальтай кнігі, пытаннямі сучаснага недзяржаўнага кнігавыдання для дзяцей у Беларусі.

БРАНАВЕЦ Іван Нічыпаравіч, беларускі гастроэнтэролаг і дыетолаг, доктар медыцынскіх навук, прафесар (1984). Нарадзіўся 1.3.1932 г. у пас. Камароўка. Закончыў Мінскі медыцынскі інстытут (1956). З 1959 г. у Беларускім інстытуце ўдасканалення ўрачоў. З 1989 г. галоўны дыетолаг Міністэрства аховы здароўя Беларусі. Аўтар навуковых прац па пытаннях кардыялогіі, гастроэнтэралогіі і дыеталогіі.

БРАНАВІЦКІ Аляксандр Юльянавіч, беларускі вучоны ў галіне патафізіялогіі і тэарэтычнай медыцыны, член-карэспандэнт АН БССР (1950), доктар медыцынскіх навук (1940), прафесар (1948), заслужаны дзеяч навукі (1971). Нарадзіўся 16.3.1914 г. у в. Танежыцы. У 1936 г. закончыў Ленінградскі медыцынскі інстытут, у 1950—1953 гг. дырэктар Інстытута тэарэтычнай медыцыны АН БССР, у 1953—1959 гг. загадчык аддзяления ўзроставай фізіялогіі Інстытута аховы мачярынства і дзяяцінства Міністэрства аховы БССР, з 1958 г. загадчык кафедры патафізіялогіі Мінскага медыцынскага інстытута. Аўтар звыш 70 навуковых прац. Узнагароджаны ордэнамі і медалямі. Памёр 21.7.1975 г.



А.Ю.Бранавіцкі.



А.С.Вечар.

доктар біялагічных навук (1950), прафесар (1951), член Саюза беларускіх пісьменнікаў, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі БССР (1975). Нарадзіўся 25.3.1905 г. у в. Машчыцы. У 1923 г. паступіў на першы курс Слуцкага сельгастэхнікума. У 1924—1925 гг. загадчык хаты-чытальні ў в. Паськові Горка Старадарожскага раёна. Пасля заканчэння агранамічнага факультета Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі (1929) быў зачленены аспірантам Навуковадаследчага інстытута сельскай і лясной гаспадаркі БССР. Быў адным з кіраўнікоў Аршанскае філіі «Маладняка», у 1928—1930 гг. узначальваў Мінскую філію БЕЛАПП. У 1930—1931 гг. працаўваў выкладчыкам у Гарадоцкім тэхпікуме механизациі сельскай гаспадаркі ў Віцебскай вобл. З 1933 г. загадваў аддзелам у Навуковадаследчым інстытуце харчовай прамысловасці БССР. У 1937—1959 гг. жыў у Краснадары, працаўваў загадчыкам кафедры ў Кубанскім сельскагаспадарчым інстытуце, дацэнтам, загадчыкам кафедры Краснадарскага інстытута харчовай прамысловасці. З 1959 г. загадчык аддзела біяхіміі раслін Інстытута біялогіі, з 1970 г. загадчык лабараторыі біяхіміі і малекулярнай біялогіі Інстытута эксперыментальнай батанікі імя В.Ф.Купрэвіча АН БССР. Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі. Аўтар зборнікаў вершаў «Кола дзён» (1930), «Зварот да слова» (1977), паэмы «Мая гімназія» (1979), навуковых прац па біяхіміі раслін і тэхнічнай біяхіміі «Фізіялогія і біяхімія бульбы» (у сааўтарстве з М.Ганчарыкам, 1979), «Водородные ионы в биосфере» (1986). Памёр 4.4.1985 г. Пахаваны на Усходніх могілках.

ВАЛАСОВІЧ Констанцін Адамавіч, прыродазнаўца, геолаг, географ, хімік, заснавальнік чацвярцічнай геалогіі і палеаграфіі Еўрапейскай Поўначы і Якуцкага Запаляр'я. Нарадзіўся 2.6.1869 г. у в. Старчыцы (цяпер в. Знамя). Закончыў Варшаўскі ўніверсітэт. За ўдзел у рэвалюцыйнай дзеяйнасці ў 1894 г. арыштаваны, сядзёў у Петрапаўлаўскай крэпасці і ў Варшаўскай цытадэлі, у 1896—1899 гг. адбываў ссылку ў Архангельскай губерні. Там вывучаў чацвярцічныя адклады на Паўночнай Дзвіне, узначальваў дапаможную санную партыю Рускай палярнай экспедыцыі (1900—1902) на Новасібірскія астравы. Пасля гібелі Э.В.Толя пралаўжальпік геалагічных работ Рускай палярнай экспедыцыі. Вывучаў постіліяцинальныя адклады каля Петразаводска. У 1908—1909 гг. удзельнічаў у геолага-географічных экспедыцыях па Паўночнай Якуціі. Да следаваў геалогію Хараўлахскіх гор нізоўяў Лены. Збярог навуцы шкілет і рэшткі Ляхаўскага маманта, унікальны экспанат Нацыянальнага музея гісторыі і прыроды ў Парыжы. Удзельнічаў у інжынерна-геалагічных даследаваннях для рэканструкцыі Архангельскага марскога порта, працаўваў над праблемамі чацвярцічнай геалогіі Паволжжа і Кубані. Апублікаваў 16 прац. Яго імем названы мыс па паўночна-ўсходнім узбярэжжы вострава Балышавік у архіпелагу Паўночная Зямля і выкапнёвыя расліны і жывёлы. Памёр 25.9.1919 г.

ВЕЧАР Аляксандр Сцяпанавіч, беларускі біяхімік, акадэмік АН БССР (1966),



В.Я.Гапоновіч.



А.П.Гладкі.

ГАПАНОВІЧ Віктар Якаўлевіч, беларускі вучоны ў галіне отарыналарынгологіі, доктар медыцынскіх навук (1970). Нарадзіўся 15.4.1921 г. у в. Сярэднікі. У 1951 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут. З 1970 г. дацэнт кафедры отарыналарынгологіі гэлага інстытута. Распрацаваў і ўкараніў у практыку новыя метад лячэння аўтагеннымі фібриннымі плеўкамі (біялагічны прэпарат крываі).

ГАЎЗЕ Файфель Ісакавіч, доктар юрыдычных навук (1965). Нарадзіўся 15.4.1897 г. у Слуцку. Закончыў Харкаўскі інстытут народнай гаспадаркі (1921). У 1921—1929 гг. працаў у Наркамаце юстыцыі і СНК БССР. З 1923 г. выкладаў у Беларускім дзяржаўным універсітэце, у Алма-ацінскім і Мінскім юрыдычных інстытутах. У 1966—1978 гг. прафесар у Беларускім дзяржаўным універсітэце. Да следаваў праблемы грамадзянскага і сямейнага права, гісторыю права БССР, кадыфікацыю права БССР.

ГАЎРЫЛАВЕЦ Клара Усеваладаўна, беларускі вучоны ў галіне педагогікі, доктар педагогічных навук, прафесар (1989). Нарадзілася 18.11.1935 г. у Слуцку. Закончыла Беларускі дзяржаўны універсітэт (1957). У 1986—1991 гг. працаўала ў Мінскім педагогічным інстытуце. Аўтар прац па праблемах гуманізацыі і гуманітарызацыі педагогічнага працэсу, гісторыі педагогікі, філософіі адукцыі, маральнага выхавання, у тым ліку манографіі «Выхавашне чалавечнасці» (1985).

ГЕРАСІМОВІЧ Аляксандр Ніканоравіч, беларускі вучоны ў галіне тэарэтычнай электратэхнікі, доктар тэхнічных навук (1994), прафесар (1995). Нарадзіўся 26.3.1939 г. у в. Танежкыцы. Закончыў

Беларускі політэхнічны інстытут (1961). З 1970 г. у Беларускай політэхнічнай акадэміі. Аўтар навуковых прац па краявых задачах технічнай электратэхнікі. Распрацаўваў метады разліку электрамагнітных характарыстык токавядучых частак і правадніковых канструкцый электраўстановак, што забяспечваюць іх эфектыўнае праектированне.

ГЛАДКІ Аляксандр Пятровіч, вучоны-гістолаг, доктар медыцынскіх навук (1951), прафесар (1959). Нарадзіўся ў 1909 г. у в. Раманаў (цяпер Леніна). У 1931 г. закончыў Слуцкае педвучылішча, у 1934—1939 гг. вучыўся ў Ленінградскім універсітэце. Удзельнік савецка-фінляндскай і Вялікай Айчыннай вайны. З 1959 г. загадчык кафедры гісталогіі Калінінскага медыцынскага інстытута, праэктор па вучэбна-навуковай работе. Аўтар звыш 40 навуковых прац, у тым ліку «О развитии и реактивности гладкой мышечной ткани» (1951), «Гистогенез чувствительных первых окончаний стенки тонкой кишки» (1958), «Реактивные изменения нервных элементов тонкого кишечника при повреждении» (1961).

ГОРЫН Генадзь Сцяпанавіч, доктар тэхнічных навук (1987), прафесар (1990). Нарадзіўся 7.9.1938 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1961). У 1964—1984 гг. працуе ў Цэнтральным НДІ механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, з 1988 г. у Беларускім аграрным тэхнічным універсітэце. Навуковыя працы па арганізацыі цягава-энергетычных параметраў мабільных энергетычных сродкаў для сельскагаспадарчай вытворчасці.

ГРУЗІНСКІ Віктар Уладзіміравіч, беларускі фізік, доктар фізіка-матэматычных навук (1983), прафесар (1985). Лаўрэат Ленінскай прэміі (1980). Нарадзіўся 21.8.1933 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт (1957). З 1957 г. працуе ў Інстытуце фізікі АН БССР, з 1983 г. у Беларускім дзяржаўным універсітэце. Навуковыя працы па спектраскопіі і люмінесценцыі складаных малекул, па фізіцы газавых лазераў і лазераў на складаных арганічных злучэннях. Памёр 7.7.1997 г.

ГУРСКАЯ Любоеў Іосіфаўна, кандыдат медыцынскіх навук (1960). Нарадзілася ў 1910 г. у Слуцку. У 1934 г. закончыла Мін-

скі медыцынскі інстытут. Працавала ўрачом-тэрапеўтам Слуцкай райбальніцы, выкладала на курсах медсясцёў. У 1937 г. завочна закончыла Маскоўскі інстытут замежных моў, курсы перакладчыкаў. У 1956—1958 гг. загадчыца паліклінікі, у 1962—1982 гг. выкладчыца Слуцкага медвучылішча і адначасова ўрач тэрапеўтычнага аддзялення бальніцы. У 1958—1983 гг. старшыня навуковага таварыства ўрачоў Слуцкага раёна. Аўтар шэрагу навуковых прац. Памерла ў 1990 г.

ГУТКОЎСКІ Мікалай Макаравіч, беларускі юрыст і грамадскі дзеяч. Нарадзіўся 2.8.1886 г. у в. Забельы. У 1907—1908 гг. настаўнічаў у мястэчку Багушэвічы Мінскай губерні. У Варшаве арганізаваў і ўзначаліў Беларускае студэнцкае зямляцтва. У 1911 г. разам з Л.К. Сержптуўскім у навуковай камандзіроўцы ў Нагорным Дагестане. У 1912 г. закончыў юрыдычны факультэт Варшаўскага універсітэта. У 1-ю сусветную вайну юрысконсульт штаба войскаў Румынскага фронту. У 1917—1918 гг. арганізатар Беларускага нацыянальнага бюро пры штабе фронту ў Ясах. У лістападзе 1918 г. — чэрвені 1919 г. адзін з кіраўнікоў Бярдзянскага бежанскаага камітэта. У 1921 г. як бежанец рээвакуіраваны ў Мінск, працаў вучоным сакратаром Акадэмцэнтра, кіраўніком спраў, юрысконсультам Наркамасветы БССР, адначасова з 1922 г. навуковы супрацоўнік Інбелкульта, выкладчык БДУ. У 1924—1925 гг. супрацоўнік Пастаяннага прадстаўніцтва БССР пры ўрадзе СССР, у апарце ЦВК СССР, пазней кансультант Камісіі закападаўчых праектаў пры СНК БССР. Вывучаў крыніцы заканадаўства БССР, праблемы яго сістэматызацыі, функцыянальныя асаблівасці цэнтральных органаў улады і кіравання. Удзельнічаў у распрацоўцы беларускай навуковай тэрміналогіі. Аўтар успамінаў і артыкулаў па гісторыі беларускай культуры начатку XX ст. У 1930 г. арыштаваны па справе «Саюза вызвалення Беларусі». Расстралены 8.2.1938 г. Рэабілітованы пасмяротна. Аўтар шэрагу навуковых прац.

ДАСАЕВА Таццяна Мікалаеўна, літаратуразнавец, крытык, кандыдат філалагічных навук (1989). Нарадзілася 27.7.1951 г. у в. Стараўчы (цяпер Знамя). У 1973 г. закончыла філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта і праца-



Л.І.Гурская.

вала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў Мінскім раёне. У 1977 г. закончыла аспірантуру пры Інстытуце літаратуры АН Беларусі і працуе ў гэтым інстытуце старшим навуковым супрацоўнікам. Аўтар манаграфій «Леташіс жыцця і творчасці Максіма Гарэцкага» і «Пошуки героя: З вопыту беларускай прозы 20-х гадоў».

ДУБРОЎШЧЫК Вольга Ільінічна, беларускі вучоны ў галіне хірургіі, доктар медыцынскіх навук (1993), прафесар (1995). Нарадзілася 27.3.1944 г. у в. Вялікая Сліва. Закончыла Гродзенскі медыцынскі інстытут (1972), дзе і працуе. Аўтар навуковых прац па пытаннях лячэння тромбааблітэрыруючых хвароб, рэканструкцыйна-адпаўленчай страўнікавай хірургіі і метадах зніжэння аперацыйнага стрэсу.

ЖАЎРЫД Эдвард Антонавіч, беларускі вучоны ў галіне анкалогіі, доктар медыцынскіх навук (1988), прафесар (1992), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1988 г. Нарадзіўся 8.10.1939 г. у Слуцку. Закончыў Мінскі медыцынскі інстытут (1962). З 1964 г. працуе ў Беларускім інстытуце ўдасканалення ўрачоў, з 1966 г. — у Беларускім НДІ анкалогіі і медыцынскай радыялогіі (з 1978 г. загадчык аддзялення хіміяпрамянёвай тэрапіі). Аўтар навуковых прац па камбінаваным лячэнні зляякасных пухлін з выкарыстаннем гіпертэрміі і гіперглікеміі, мадыфікацыі хімія- і радыеадчуvalьнасці зляякасных пухлін з дапамогай фізіка-хімічных уздзеянняў, фотадынамічнай тэрапіі, пошуку і апрабацыі новых супрацьпухлінных прэпаратаў.

ЖУК Іван Васільевіч, беларускі вучоны ў галіне мапынабудавання, доктар тэхніч-



Э.А. Забродски.



М.І. Касцюковіч.

ных навук (1996). Нарадзіўся 18.3.1954 г. у в. Паўстынь. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1976). З 1976 г. у Інстытуце надзеянасці машын АН Беларусі. Аўтар навуковых прац па праектаванні, вырабе і павышэнні даўгавечнасці зубчастых передач і передатачных механізмаў на іх аснове. Распрацаўваў тэарэтычныя асноўы вырабу і разліку геаметрыі зубчастых колаў нестандартнага зыходнага контуру.

ЗАБЕЛА Яўген Пятровіч, беларускі вучоны ў галіне электраэнергетыкі, доктар тэхнічных навук (1992). Нарадзіўся 12.1.1940 г. у в. Мерашыно. Закончыў Беларускі інстытут механизацыі сельскай гаспадаркі (1961). З 1965 г. працуе ў Беларускім філіяле Энергетыгнага НДІ (з 1992 г. Беларускі навукова-даследчы цеплаэнергетычны інстытут). Аўтар навуковых прац па надзеянасці энергазабеспячэння, стварэнні і ўкараненні шматканальных і шматузроўневых сістэм энергаўліку і кіравання энергаспажываннем.

ЗАБРОДСКІ Эдуард Андрэевіч, беларускі гісторык, доктар гістарычных навук (1987), прафесар (1995). Нарадзіўся 25.8.1939 г. у в. Рубеж. У 1966 г. закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт. З 1967 г. у Інстытуце гісторыі партый пры ЦК КПБ, з 1991 г. у Беларускім навукова-даследчым інстытуце дакументазнаўства і архіўнай справы, з 1993 г. у Беларускім універсітэце інфарматыкі і радыёэлектронікі. Даследуе гісторыю рабочага класа, яго ролю ў развіцці навукова-тэхнічнага прогрэсу, займаецца тэмай беларускага замежжа.

ІВАШКЕВІЧ Януш, гісторык, прафесар (1930). Нарадзіўся 16.2.1879 г. у маёнтку Гольчыцы. Вучыўся ў гімназіях Слуцка і Смаленска. У 1904 г. закончыў Варшаўскі

універсітэт. У 1902 г. у маёнтку Малева (цяпер Нясвіжскі раён) выявіў архіў Мацея Радзівіла. З 1906 г. па 1918 г. выкладаў у Варшаве ў польскіх прыватных школах, на настаўніцкіх курсах і ва ўніверсітэце. У 1918 г. працаўваў у Міністэрстве юстыцыі, а таксама ў Міністэрстве рэлігійных вераўyzнaniaj i асветы Польшчы. У 1918—1930 гг. архівіст і захавальнік у Галоўным архіве старожытных актаў, адначасова ў 1922—1925 гг. выкладаў гісторыю ў Віленскім універсітэце і школе палітычных навук у Варшаве. З 1930 г. прафесар Віленскага ўніверсітэта. У 1939 г. пасля закрыцця літоўскімі ўладамі ўніверсітэта ўзбрэльнічаў у тайным універсітэцкім навучанні. Вывучаў галоўным чынам палітычную гісторыю Польшчы, Беларусі і Літвы, грамадскія рухі, архівістыку. Даследаваў матэрыялы шляхецкіх архіваў Беларусі, многія з якіх не захаваліся да нашага часу. Галоўная праца — «Літва ў 1812 г.» (Варшава, 1912). Выдаў мемуары І.Лялевеля, І.Клімашэўскага, Э.Вайніловіча, Ю.Нямцэвіча. Пакінуў рукапісныя мемуары за 1899—1927 гг. Расстраляны фашистамі 6.8.1944 г. у Варшаве.

КАБУШКІН Мікалай Іванавіч, беларускі эканаміст, доктар эканамічных навук (1991), прафесар (1993). Нарадзіўся 13.12.1946 г. у в. Сярагі. Закончыў Беларускі інстытут народнай гаспадаркі (1967). З 1973 г. у Беларускім эканамічным універсітэце, з 1997 г. дырэктар Вышэйшай школы турызму Беларускага эканамічнага ўніверсітэта. Даследуе праблемы кіравання працоўнымі працэсамі. Аўтар падрычнікаў для ВНУ па асновах менеджменту.

КАРОЛЬ Michaіl Іосіфавіч, кандыдат гістарычных навук. Нарадзіўся ў 1896 г. у в. Лядна. У 1918 г. чырвонагвардзеец слуцкага атрада. У грамадзянскую вайну змагаўся на Туркестанскім фронце. У Вялікую Айчынную вайну камісар асобнага кулямётна-артылерыйскага батальёна. Працаўваў у Беларускім інстытуце народнай гаспадаркі. Памёр у 1970 г.

КАСЦЮКЕВІЧ Мікалай Іgnatavіch, беларускі вучоны ў галіне лясной метэаралогіі, доктар сельскагаспадарчых навук (1961), прафесар (1962). Нарадзіўся 9.5.1904 г. у в. Варкавічы. У 1928 г. закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію. Узбрэльнік Вялікай Айчынной вайны. У 1947—1956 гг. працаўваў у Інсты-

туце лесу АН БССР. З 1957 г. дацент кафедры метэаралогіі і кліматалогіі Беларускага лесагэхнічнага інстытута, з 1963 г. загадчык кафедры. Асноўныя працы па гідрагенчай ролі лясоў Палесся. Памёр 9.12.1978 г.

КІТУНОВІЧ Фёдар Рыгоравіч, педагог, член-карэспандэнт Беларускай акадэміі адукацыі (1995), кандыдат педагогічных навук (1954), прафесар (1978). Заслужаны настаўнік Беларусі (1982). Нарадзіўся 16.4.1917 г. у в. Агароднікі. У 1932 г. закончыў сямігодку ў Слуцку, потым Слуцкі педагогічны тэхнікум. У 1932—1938 гг. настаўнічаў на Гомельшчыне. У 1938 г. наступіў у Беларускі дзяржаўны юніверсітэт, закончыў у 1947 г. Удзельнік Вялікай Айчыпнай вайны. З 1954 г. працуе ў Мінскім педагогічным інстытуце (цэнтр Беларускі дзяржаўны педагогічны юніверсітэт). Аўтар навуковых прац у галіне выкарыстання тэхнічных сродкаў навучання, ЭВМ і праграміравашага навучання пры выкладанні фізікі і электратэхнікі, падручнікаў і навучальных данаможнікаў для школ і ВНУ. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі «За баявыя заслугі», «За вызваленне Варшавы», «За ўзяцце Берліна» і інш.

КЛЕБАНОВІЧ Васіль Фёдаравіч, беларускі вучоны ў галіне глебазнаўства, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1976 г. Нарадзіўся 7.1.1929 г. у в. Грэск. Закончыў Беларускі дзяржаўны юніверсітэт (1953). З 1958 г. працуе ў Беларускім НДІ глебазнаўства і аграхімії.

КЛІМЯНКОЎ Сцяпан Сцяпанавіч, беларускі вучоны ў галіне парашковай металургіі, доктар тэхнічных навук, прафесар (1992). Нарадзіўся 23.4.1945 г. у в. Вялікая Сліва. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1967), дзе працаў з 1971 г. З 1974 г. у Віцебскім тэхнолагічным юніверсітэце. Аўтар навуковых прац па пізкавым прасаванні парашкоў. Распрацаўваў тэхналогіі і абсталаванне для фармавання даўгамерных вырабаў з металапарашкоў.

КОБЕЦ Ларыса Уладзіміраўна, беларускі вучоны ў галіне неарганічнай хіміі, доктар хімічных навук (1991). Нарадзілася 7.4.1939 г. у в. Сярагі. Закончыла Беларускі дзяржаўны юніверсітэт (1961). З 1972 г. у НДІ прыкладных фізічных



Ф.Р.Кітуновіч.



С.А.Косберг.

проблем пры Беларускім дзяржаўным юніверсітэце. Аўтар навуковых прац па вывучэнні заканамернасцей комплексаўтварэння ў растворах і даследаванні комплексаў металаў з ацыда- і нейтральнымі кісларода- і азотазмяшчальнымі лігандамі.

КОСБЕРГ Сямён Арыевіч, кансруктар, спецыяліст у галіне авіяцыіных і ракетных рухавікоў, доктар тэхнічных навук (1959), лаўрэат Ленінскай прэміі 1960 г., Герой Сацыялістычнай Працы (1961). Нарадзіўся 14.10.1903 г. у Слуцку. Закончыў Слуцкую гімназію, потым камерцыйнае вучылішча, Маскоўскі авіяцыйны інстытут (1931). Працаваў у буйнейшых праектных установах авіяцыі і прамысловасці. З 1940 г. намеснік галоўнага кансруктора завода і начальнік кансруктарскага бюро № 2. З 1941 г. галоўны кансруктар кансруктарскага бюро. Унёс вялікі ўклад у стварэнне авіяцыіных рухавікоў для запішчальнікаў ЛА-5, ЛА-7 і іншых самалётаў ваенага часу. У 1946—1965 гг. пад яго кіраўніцтвам створана серыя вадкасціх ракетных рухавікоў, якія былі ўстаноўлены на апошніх ступенях ракет-носільцаў, што выводзілі ў космас пілатуемыя касмічныя караблі, пітччныя спадарожнікі Зямлі і аўтаматычныя міжпланетныя станцыі. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, «Знак Пашаны», медалямі. 3.1.1965 г. загінуў у аўтамабільнай катастрофе. Яго імем названы кратэр на адваротным баку Месяца і вуліца ў Слуцку.

Вялікі вучоны Сямён Косберг

Семен был четвертым ребенком в большой еврейской семье Косбергов, старшим

из сыновей. Дыхание огня мальчишка ощущал уже в детстве — отца знали в Слуцке как мастера-кузнеца. «Всегда с закатанными рукавами, мокрый от пота, черный от сажи», — вспоминала сестра Семена Фанни Ариевича. Подрастая, сыновья становились его помощниками. Поэтому Семен рано приобщился к профессии отца, научился быстро орудовать захваченным в клещи раскаленным железом, получил в наследство его любовь к технике, а главное — уже в детстве понял, что такая гордость человека, который честно выполнил свою работу.

Поступив в Ленинградский политехнический институт, он защищает диплом в знаменитом МАИ — Московском авиационном институте, куда его перевели как студента, обладающего способностями к творческой работе. В Центральном научно-исследовательском институте, куда Семен Ариевич пошел по распределению, быстро оценили не только его светлый ум, но и золотые руки. Случалось так, что молодые рабочие не могли освоить сложную деталь, и тогда он сам становился к станку. Причем одинаково виртуозно работал и на фрезерном, и на токарном. Казалось, он может делать все! Здесь у Семена Ариевича проявился и талант изобретателя. Его теоретические и практические исследования при создании двигателей для самолетов завершились важными конструкторскими разработками. Это позволило Косбергу в 38 лет стать главным конструктором опытного КБ.

В конце 41-го года, когда враг рвался к Москве, Семена Ариевича и тридцать сотрудников его конструкторского бюро эвакуировали на восток. Там, по существу на голом месте, за несколько месяцев Косберг сумел создать агрегаты непосредственного вскрыска для поршневых бензиновых авиационных двигателей Швецова. По тем временам это была принципиально новая разработка, которая значительно улучшила качество двигателей, установленных на истребителях Ла-5, которые получили неоспоримое преимущество перед однотипными немецкими «Фокс-Вульф-190». Новая машина С.А.Лавочкина успешно участвовала в воздушных боях одного из величайших сражений Великой Отечественной войны — битве на Орловско-Курской дуге. Двигатели, осна-

щенные системой Косберга, значительно улучшили и летно-технические параметры бомбардировщиков А.Н.Туполева. Не случайно на груди Семена Ариевича засияли два боевых ордена: Красной Звезды и Отечественной войны I степени.

В то время авиация уже вступала в реактивный век. Не отставало от времени и ОКБ Косберга. Первой пробой его в этом новом деле стало создание в середине 1950-х годов вспомогательных жидкостных реактивных двигателей на однокомпонентном топливе. Проба оказалась «золотой» — даже опытные образцы «огненных моторов» отлично работали на истребителях А.И.Микояна и А.С.Яковleva. Но уже тогда чутье настоящего конструктора подсказывало Косбергу, что не за горами полеты за атмосферу — в космос, решающую роль в которых должны сыграть реактивные ракетные двигатели.

...Они встретились впервые 10 февраля 1958 г. и долго говорили как старые знакомые. Главный конструктор Сергей Павлович Королев хорошо знал образцы авиационных двигателей, созданных Семеном Ариевичем. Ну а «шох» на талантливых людей, как утверждали современники, никогда не подводил Королева. Именно тогда Косберг получил предложение делать двигатели для космических ракет. Впрочем, «делать» — не то слово. Это было творчество двух великих ученых, инженеров, конструкторов, умноженное на безграничную преданность своему делу. Только так рождаются гениальные разработки. Уже через девять месяцев в ОКБ Косберга был создан не имевший аналогов в мире двигатель тягой в 5 тонн, который должен был работать в вакууме и разогнать аппарат до невиданной ранее второй (11,2 км/сек) космической скорости. С помощью таких двигателей в 1959—1962 годах были осуществлены первые в мире запуски автоматических межпланетных станций (АМС) в сторону Луны, Венеры и Марса. За эту работу Косбергу в 1959 г. была присуждена степень доктора технических наук, а в 1960-м — Ленинская премия.

Но главной разработкой Семена Ариевича и его соратников стало создание легендарной третьей ступени ракетоносителя «Восток», которая обеспечила выход на орбиту всех первых советских пилоти-

руемых космических кораблей. Не случайно в подписанном сразу после полета Юрия Гагарина секретном указе Президиума Верховного Совета СССР в числе удостоенных звания Героя Социалистического Труда был и Семен Ариевич Косберг.

Следующей приоритетной разработкой его ОКБ стало создание четырехкамерных жидкостных реактивных двигателей для запусков многоместных космических кораблей «Восход» и «Союз», высокопогодных искусственных спутников Земли, лунных и межпланетных станций.

Начиная с 1960-х годов, параллельно с С.П. Королевым С.А. Косберг сотрудничает с генеральным конструктором ракетно-космических систем В.И. Челомеем. Эта работа завершилась рождением однокамерных двигателей тягой 60 тонн для второй и третьей ступеней носителя «Протон», который до сих пор считается лучшим в мире для своего класса грузоподъемности (до 20 тонн) и самым надежным носителем вообще. С его помощью осуществляется запуск тяжелых спутников Земли, орбитальных станций и модулей для них, а также автоматических межпланетных станций к Луне и другим планетам Солнечной системы.

В.Ларионов.

*Друкунца са скарачэнням.
Рэспубліка. 1998. 21 ліст.*

КОЎЧУР Сяргей Рыгоравіч, беларускі вучопы ў галіпе хімічнай тэхналогіі, доктар тэхнічных навук, прафесар (1990). Нарадзіўся 7.7.1934 г. у в. Прыдзіркі. Закончыў Беларускі політэхнічны інстытут (1958). З 1970 г. у Віцебскім тэхнагічным універсітэце. Навуковыя працы па хіміі і тэхналогіі сілікатаў і прымесловай экалогіі. Адзін з аўтараў «Англа-рускага слоўніка па хіміі і тэхналогіі сілікатаў» (1986).

ЛАЗАРУК Міхаіл Арсеньевіч, беларускі літаратуразнаўц, педагог, акадэмік АПН СССР (1982), акадэмік НАН Беларусі (1995), член Расійскай акадэміі адукацыі (1995), доктар філалагічных навук (1970), прафесар (1971). Нарадзіўся 5.7.1926 г. у в. Ушаловічы. Закончыў Мінскі педагогічны інстытут (1951). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1954 г. працаваў у Мінскім педагогічным інсты-

М.А.Лазарук.



туце (з 1971 г. прарэктар), дырэктарам НДІ педагогікі (1978—1989). Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені і медалямі.

Выступае ў друку з крытычнымі і літаратуразнаўчымі артыкуламі з 1949 г. Аўтар даследаванняў і манаграфій, навучальных дапаможнікаў і падручнікаў для філалагічных факультэтатаў ВНУ і сярэдняй школы, у тым ліку: «Пімен Панчанка» (1959), «Станаўленне беларускай паэмы» (1968), «Уводзіны ў літаратуразнаўства» (1970), «Часу непадуладныя» (1981), «Слоўнік літаратуразнаўчых тэрмінаў» (1983), «Навучанне і выхаванне творчасцю: Педагагічныя роздумы і пошуки» (1994) і інш.

ЛЕМЕШ Уладзімір Піліпавіч, беларускі вучоны ў галіне заатэхніі, доктар сельскагаспадарчых навук (1952), прафесар (1954), заслужаны дзеяч навукі БССР (1967). Нарадзіўся 22.3.1908 г. у в. Падлессе. У 1929 г. закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію. Дэкан заатэхнічнага факультета (1933—1938), намеснік дырэктара па навучальнай і навуковай работе (1938—1944), рэктар (1944—1968) Віцебскага ветэрынарнага інстытута. Узнагароджаны 3 ордэнамі, медалямі. Памёр 14.8.1975 г.

ЛЕСНІКОВІЧ Анатоль Іванавіч, беларускі вучоны, член-карэспандэнт НАН Беларусі (1994), акадэмік НАН Беларусі (1996), доктар хімічных навук (1987), прафесар (1989). Нарадзіўся 3.4.1941 г. у в. Рачкавічы. Закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт (1965), дзе і працаваў. З 1978 г. у НДІ фізіка-хімічных праблем пры БДУ. З 1996 г. першы намеснік старшыні Вышэйшага атэстацыйнага камі-



В.А.Мохарт.

тэта Беларусі. Навуковыя працы па вывучэнні энерганасычаных і высокадысперсных рэчываў і матэрыялаў на іх аснове. Распрацаваў метад рашэння адваротнай задачы неізатэрмічнай кінетыкі для простых і некаторых складаных рэакцый, кандэнсаваных рэчываў. Даследаваў з'яву вадкапольнага гарэння і механізм тэрмакімічнага раскладанія тэтразолу і яго вытворных. Выявіў размерны ёфект у рэгуляванні скорасці гарэння каталізаторамі і інгібітарамі гарэння. Атрымаў новыя рэгулятары гарэння для розных гаручых сістэм, новыя матэрыялы на аснове ультрадысперсных металаў і аксідаў.

ЛУЦЭВІЧ Леанід Міхайлавіч, беларускі вучоны ў галіне ветэрынарыі, доктар ветэрынарных навук (1993), прафесар (1995). Нарадзіўся 29.2.1944 г. у в. Прапавічы. Закончыў Віцебскі ветэрынарны інстытут (1969). З 1976 г. у Гродзенскім сельскагаспадарчым інстытуце (у 1994—1999 гг. загадчык кафедры). Навуковыя працы па марфалогіі сельскагаспадарчых жывёл, ветэрынарнай медыцыні.

ЛУШЧЫЦКІ Іван Мікалаевіч, беларускі філосаф, член-карэспандэнт АН БССР (1969), доктар філософскіх навук (1952), прафесар (1953), заслужаны дзеяч навукі БССР (1971). Нарадзіўся 20.1.1907 г. у в. Агароднікі. У 1930 г. закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, аспірантуру АН БССР. Быў старшым навуковым супрацоўнікам і вучоным сакратаром Інстытута філософіі і права АН БССР. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1946—1953 гг. вучоны сакратар прэзідіума АН БССР, намеснік дырэктара, загадчык сектара гісторыі філософіі Інстытута філософіі і права АН БССР. У

1946—1948 гг. загадчык кафедры марксізму-ленізму Мінскага педагогічнага інстытута імя М.Горкага. З 1953 г. загадчык кафедры гісторыі філософіі, логікі і навуковага атэізму Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1964—1972 гг. член праўлення таварыства «Веды». Аўтар прац па гісторыі філософіі, сацыялогіі і грамадска-палітычнай думкі, гістарычным матэрыялізме і навуковым атэізмам. Узнагароджаны 5 орденамі, медалямі. Памёр 9.9.1973 г.

ЛЯЎКОВІЧ Алех Аляксандравіч, кандыдат экапамічных навук (1981). Нарадзіўся 21.2.1947 г. у Слуцку. Закончыў СШ № 10 Слуцка, Кіеўскі аўтадарожны інстытут (1970). Працаўнік у Беларускім навукова-даследчым тэхналагічным інстытуце аўтамабільнага транспарту, з 1971 г. у Беларускім політэхнічным інстытуце, дацэнт кафедры. З 1998 г. загадчык кафедры менеджменту Беларускай політэхнічнай акадэміі. Падрыхтаваў і апублікаваў звыш 200 навуковых прац, у тым ліку 12 вучэбных дапаможнікаў і манаграфій.

МОХАРТ Вячаслаў Андрэевіч, беларускі вучоны ў галіне уралогіі, доктар медыцынскіх навук, прафесар (1969), заслужаны дзеяч навукі БССР (1982). Нарадзіўся 28.3.1924 г. у в. Шулякі. У 1941 г. закончыў Грэскую сярэднюю школу. З 1944 г. на фронтах Вялікай Айчыннай вайны. У 1953 г. закончыў Мінскі медыцынскі інстытут. З 1969 г. галоўны уролаг Міністэрства аховы здароўя БССР і адначасова (з 1971) загадчык кафедры уралогіі Беларускага інстытута ўдасканалення ўрачоў. Распрацаваў прынцыпова новыя навуковыя падыходы у лячэнні нейрагенічнага мачавога пузыра, прашанаваў новую арыгінальную аперацыю-ілевезікапексію, за якую на ВДНГ СССР удастоены сярэбраўнага медаля (1973). Аўтар звыш 200 навуковых прац, прысвечаных праблемам уралогіі і нефралогіі, апублікаваных у айчынных і замежных выданнях.

МУРАШКА Анціней Рыгораўна, беларускі мовазнавец, кандыдат філалагічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР 1971 г. Нарадзілася 15.10.1924 г. у в. Кірава. У 1948 г. закончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1950 г. супрацоўнік Інстытута мовазнавства АН БССР, з 1963 г. дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Даследчык беларускай дыялекта-

логіі, пытанняў узаемадзеяння беларускай мовы са славянскімі і неславянскімі мовамі. Саўтар «Хрестаматыі па беларускай дыялекталогіі» (1962), «Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы» (ч. 1—2, 1963), «Нарысаў па беларускай дыялекталогіі» (1964), «Сучаснай рускай мовы» (ч. 1—2, 1979—1981).

МЯЦЕЛЬСКАЯ Еўдакія Сцяпанаўна, беларускі мовазнавец, кандыдат філалагічных навук. Нарадзілася 24.11.1928 г. у в. Грэск. У 1952 г. закончила Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, дзе працуе з 1955 г. Даследуе пытанні дыялекталогіі, гісторыі мовы, сучаснай беларускай мовы. З 1961 г. — дацэнт. Аўтар (з Я. М. Камароўскім) «Слоўніка беларускай народнай фразеалогіі» (1972), навуковых дапаможнікаў «Беларуская мова» (1974), «Беларуская дыялекталогія. Хрестаматыя» (1979), «Беларуская дыялекталогія» (з Э. Д. Блінавай, 1969, 2-е выд., 1980).

МЯЦЕЛЬСКІ Васіль Уладзіміравіч, доктар сельскагаспадарчых навук (1966), прафесар кафедры аграхіміі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі (1932). Нарадзіўся ў 1901 г. у в. Грэск. Актыўны ўдзельнік барацьбы з польскімі акупантамі на Случчыне ў 1919—1920 гг. У 1925 г. закончыў Мінскі політэхнічны інстытут, працеваў навуковым супрацоўнікам, з 1928 г. па 1930 г. асістэнт пры кафедры агранамічнай хіміі Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. З 1930 г. дацэнт, загадчык гэтай кафедры. У 1933 г. рэпрэсіраваны і высланы ў Сібір. Рэабілітованы ў 1956 г. Працеваў на Кемераўскай сельскагаспадарчай вошытнай станцыі. Падрыхтаваў і выдаў 12 кніг і брашур, надрукаваў каля 30 навуковых артыкуулаў. Сярод яго работ «Інтэнсіфікацыя земляробства ў Кемераўскай вобласці», «Бульба» (1965) і інш. З 1965 г. жыву ў г. Шчэрбінка Маскоўскай вобласці.

ПЛАТОНАЎ Расцілаў Пятровіч, беларускі гісторык, доктар гістарычных навук (1982), прафесар (1984). Нарадзіўся 15.4.1930 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1955). Працеваў першым сакратаром Клецкага райкома камсамола, загадчыкам кафедры Мінскага інстытута замежных моў, у 1973—1980 гг. сакратаром Мінскага абкома КПБ, у 1980—1991 гг. дырэктарам Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ, з 1992 г. навуковым супрацоўнікам Беларускага



Е.С.Мяцельская.



В.У.Мяцельски.



Р.П.Платонаў.

навукова-даследчага інстытута дакумента-знаўства і архіўнай справы. Даследуе праблемы дзяржаўнага будаўніцтва, гісторыю ідёолагі-палітычнай барацьбы на Беларусі ў 1920—1930-я гады, барацьбы беларускага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

ПРАТАСЕНЯ Пётр Фёдаравіч, беларускі філосаф, прафесар (1975). Нарадзіўся ў 1910 г. у в. Баслаўцы. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1931). З 1934 г. працеваў старшим навуковым супрацоўнікам АН БССР, у ВНУ Мінска, дацэнт, з 1938 г. у Беларускім інстытуце шароднай гаспадаркі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля вайны працеваў памеснікам дырэктара Мінскага педагогічнага інстытута, загадчыкам кафедры філософіі Беларускага політэхнічнага інстытута. З 1975 г. прафесар кафедры філософіі АН БССР. Надрукаваў звыш 60 навуковых прац. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі. Памёр 5.6.1987 г.

ПЯТРОЎСКІ Павел Якаўлевіч, беларускі вучоны-геабатанік, кандыдат сельска-



Я.Дз.Пятроўскі.

гаспадарчых навук (1963), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР. Нарадзіўся ў 1924 г. у в. Кулікі. Закончыў Вісейскую СШ. У гады Вялікай Айчынай вайны ў партызанскім атрадзе, пасля вызваленія Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў на фронце. У 1959 г. закончыў Беларускі лесатэхнічны інстытут, працаўваў навуковым супрацоўнікам аддзела геабатанікі ў АН БССР. З 1969 г. працаўваў у Цэнтральным батапічным садзе АН БССР вучоным сакратаром.

ПЯТРОЎСКІ Ян Дзям'янавіч, элініст, перакладчык, выдавец, доктар тэалогіі. Нарадзіўся 20.1.1905 г. у Слуцку. Закончыў курсы імя П. Скарлі ў Вільні (1929), адиагадовую тэалагічную біблейскую школу ў мястечку Кларысаў (пад Варшавай, 1930). Пасля працаўваў пастырам у Варшаве і Дзярэчыне. Выдаваў часопіс «Светач Хрыстовае навукі». У 1939 г. у ліку бежанцаў апынуўся ў Вільні. У 1941 г. на падставе рашэння Віленскай савецка-германскай камісіі быў пакіраваны ў Берлін, дзе займаўся лінгвістычнай працай. У 1945 г. пераехаў з сям'ёй у Аўстрію. З 1953 г. жыве ў ЗША, дзе заснаваў Беларускі лабрачыцны адукацыйны фонд. Апрача беларускай і рускай моў, добра валодае польскай, старожытнагрэчаскай, нямецкай, англійскай, украінскай, чэшскай, лацінскай. Аўтар «Ангельска-беларускага слоўніка», «Грэцка-беларускага слоўніка». Пераклаў на беларускую мову «Выбраныя дыялогі Платона».

РАЗЕНГАЎЗ Давід Яфімавіч, вучоны ў галіне ларынгалогіі, кандыдат медыцынскіх навук (1939). Нарадзіўся ў 1898 г. у Слуцку. У 1923 г. закончыў Харкаўскі ўніверсітэт. Працаўваў у адной з клінік Харкова, старшим навуковым супрацоўнікам Хар-

каўскага навукова-даследчага інстытута. У гады Вялікай Айчынай вайны на 2-м Украінскім фронце, начальнік алдзялення вуха, горла і носа палявога штаба. Пасля вайны дацэнт, у 1958—1967 гг. загадчык кафедры Харкаўскага ўніверсітета. Аўтар 83 навуковых прац. Пад яго кіраўніцтвам атрымалі развіццё слухаўзяўленчыя аперациі. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчынай вайны II ступені, медалямі. Памёр у 1981 г.

РУБАНАЎ Аляксандар Сяргеевіч, вучоны-фізік, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (1996 г., член-карэспандэнт з 1989 г.), доктар фізіка-матэматычных навук (1976), прафесар (1981), лаўрэат Дзяржаўных прэмій БССР 1976 г. і СССР 1982 г., заслужаны дзеяч навукі (1999). Нарадзіўся 12.9.1936 г. у Слуцку. Закончыў СШ № 10 Слуцка, у 1958 г. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. У 1958—1978 гг. малодшы навуковы супрацоўнік, старши інжынер-канструктар, галоўны інжынер лабаратарыі, старши навуковы супрацоўнік Інстытута фізікі Акадэміі навук Беларусі, з 1978 г. загадчык Лабаратарыі алтычнай галаграфіі гэтага інстытута. Адначасова з 1996 г. старшыня савета Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаваніяў. Даследаванні ў галіне оптыкі і лазернай фізікі. Распрацаўваў фізічныя асновы дынамічнай галаграфіі і оптыкі фазавага спалучэння, эффектыўныя методы пераўтварэння просторавай структуры лазерных пучкоў, аптрацоўкі алтычнай інфармацыі, вызначэння ўласцівасці рэчыва, узбуджэння гіпергуку. Разлічыў інфракраўвоне свячэнне паветра пры ўваходжанні галаўных частак ракет у ічыльныя слоі атмасфэры. Аўтар звыш 260 навуковых прац, у тым ліку 2 манаграфіі, 35 вынаходніцтваў. Узнагароджаны медалямі.

РУБАНАЎ Уладзімір Сяргеевіч, беларускі фізік, доктар фізіка-матэматычных навук (1976). Нарадзіўся 5.9.1938 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1960). З 1961 г. у Інстытуце фізікі АН Беларусі. Навуковыя працы па оптыцы і лазернай фізіцы. Пропанаваў і даследаваў некалькі новых тыпаў лазерных гіраскошаў і акселерометраў. Прадказаў і ўпершыню даказаў існаванне з'явы палярызацыйнай і палярызацыйна-частотнай неўзаемнасці. Даследаваў упłyў

палярызыцай святла на асаблівасці ўзнікнення жывой матэры ў Сусвеце. Памёр 5.12.1990 г.

САВІЦКІ Сцяпан Еўдакімавіч, беларускі вучоны-хімік, кандыдат хімічных навук (1954), прафесар (1988). Нарадзіўся 3.6.1923 г. у в. Вялікая Сліва. У гады Вялікай Айчыннай вайны сувязны партызанскаага атрада, па фронце. Пасля вайны працаўаў у Слуцкім райземаддзеле. У 1946 г. паступіў у Беларускі політэхнічны інстытут, вучыўся ў аспірантуры. З 1954 г. выкладаў у Беларускім політэхнічным інстытуце. У 1960 г. загадчык кафедры агульной хіміі Беларускага інстытута народнай гаспадаркі. З 1965 г. рэктар Віцебскага тэхналагічнага інстытута лёгкай прамысловасці. З 1988 г. прафесар кафедры хіміі. Выдаў звыш 70 навуковых прац па фізічнай хіміі, тэхналогіі шкла і сілікатаў. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», бронзавым медалём ВДНГ. Памёр 11.8.1996 г.

СЕРЖПУТОЎСКІ Аляксандр Казіміравіч, беларускі этнограф і фальклорыст. Нарадзіўся 21.6.1864 г. у в. Бялевічы. Закончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю (1884), Пецярбургскі археалагічны інстытут (1904). Працаўаў настаўнікам народных вучылішчаў у Мазырскім і Слуцкім паветах (1884—1893), у мінскім аддзяленні Сялянскага паземельнага банка і Мінскім паштоватэлеграфным ведамстве (1893—1896), на паштамце ў Пецярбургу (1896—1906), у этнографічным аддзеле Рускага музея ў Ленінградзе (1906—1930). Сабраў па Беларусі багаты этнографічны і фальклорны матэрыйял. У этнографічных нарысе «Беларусы — палешуки» апісаў побыт, заняткі і вераванні сялян Мазырскага і Слуцкага паветаў. Аўтар даследаванняў «Земляробчыя прылады Беларускага Палесся» (1910), «Бортніцтва на Беларусі» (1914). Выдаў зборнікі «Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў» (1911), «Казкі і апавяданні беларусаў з Слуцкага павета» (1926), «Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў» (1930). Вывучаў дыялекты беларускай мовы [«Граматычны нарыс беларускай гаворкі вёскі Чудзіна Слуцкага павета Мінскай губерні» (1911)]. Памёр 5.3.1940 г.

А.К.Сержпutoўскі.



Славуты вучоны

Пачатак XX стагоддзя. Менавіта ў гэты перыяд ажыццяўляеца краязнаўчая работа на Беларусі. Аспоўнае месца ў ёй займаюць вывучэнне побыту і вуснапаэтычнай творчасці народа. Ствараюцца краязнаўчыя таварысты і гурткі, робіцца спраба аднавіць працу Паўночна-Захаднія аддзела Рускага геаграфічнага таварыства. За вывучэнне роднага краю актыўна бяруцца студэнты беларускага зямляцтва Пецярбургскага універсітэта. Побач з вядомымі даследчыкамі побыту і культуры беларускага народа Е.Р.Раманавым, Я.Ф.Карскім, М.Я.Нікіфароўскім, М.В.Доўнар-Запольскім з'яўлююцца маладыя вучоныя і краязнаўцы — А.К.Сержпutoўскі, К.Ц.Анікевіч, У.А.Сербаў і інш.

Аляксандр Казіміравіч Сержпutoўскі працаўаў настаўнікам у глухіх вёсках Палесся і блізка сутыкаўся з народам. Спачатку як аматар, а потым як сур'ёзны даследчык ён зацісваў, сістэматызаваў, аналізаваў ўсё тое, што датычылася жыцця беларускага селяніна. У 1906 г. ім наладжаны этнографічны экспедыцый ў Слуцкі і Мазырскі паветы.

Рапнія работы А.К.Сержпutoўскага (1907—1909) былі прысвечаны даследаванню старожытных народных традыцый на Беларусі, у якіх каларытна адлюстраваны высокія маральныя якасці простага чалавска — узаемадапамога, сяброўства. Апісаў звычай «талаку». Гэта праца сялян (усімі мірам) пры будаванні хаты, гумна, капанні калодзежка, выкананні сельскагаспадарчых работ.

Некалькі прац А.К.Сержпutoўскі прысвяціў вывучэнню розных вераваній, прыкмет, забабонаў, а таксама старожытных звычаяў і абрадаў. Пры гэтым ён



А.М. Філіповіч.

лічыў, што, «каб ясна зразумець сучаснае жыццё, трэба азірнуцца назад, у глыбіню стагоддзяў, падгледзець і падслухаць, як раней жыў, думаў і верыў старожытны чалавек».

Вывучаў Аляксандр Казіміравіч і матэрыяльную культуру, і вытворчую дэйнісць беларусаў. Поўную хараўтарыстыку даў ён земляробчым прыладам працы, паказаў гісторыю іх узнікнення і развіція. Вывучаў і апісваў промыслы, якімі займаліся селяне.

Працы вучонага, яго актыўная дзейнісць па зборанні этнографічных калекцый выклікалі ў свой час шырокое адбранне з боку навуковай грамадскасці і друку.

Значны ўклад зрабіў А.К. Сержптуўскі ў развіццё беларускай фальклорыстыкі і мовазнаўства. Па крупінках збіраў ён народную мудрасць, вывучаў асаблівасці гаворкі роднага беларускага Палесся, запісваў казкі, прымаўкі і прыказкі.

У 1908 г. за рукапіс «Беларуская прыказкі» са слоўнікам па прадстаўленні Аддзялення этнографіі Рускага геаграфічнага таварыства Сержптуўскуму быў прысуджаны малы залаты медаль. У рукапіс увайшло 6225 прымавак і прыказак. А.К. Сержптуўскі зажыды падкрэсліваў, што ў прыказках і прымаўках адлюстроўваюцца самабытнасць народа, яго духоўная культура.

Вялікая навуковая дзейнісць, энергія, прагрэсіўныя погляды далі магчымасць А.К. Сержптуўскуму стаць у першыя рады лепіх прадстаўнікоў айчынай этнографічнай навукі.

B.C. Відлога.

ТРУХАН (ТОЎСЦІК) Таццяна Лукінічна, кандыдат педагогічных навук.

Нарадзілася 22.4.1921 г. у Слуцку. Закончыла СШ № 5 Слуцка, Беларускі дзяржаўны універсітэт (1950). Працавала ў Слуцкім педвучылішчы, Бабруйскім настаўніцкім, Віцебскім і Мінскім педагогічных інстытутах. Аўтар звыш 40 навуковых прац, у тым ліку вучэбных дапаможнікаў.

ФІЛІПОВІЧ Арцём Мікітавіч, вучоны ў галіне інфекцыйных хвароб, член-карэспандэнт АМН СССР (1960), доктар медыцынскіх навук, прафесар (1951). Нарадзіўся 6.4.1901 г. у в. Еўлічы ў сялянскай сям'і. У 1926 г. закончыў Ленінградскі медыцынскі інстытут, потым працаваў у Барысаве, Мінску, Валагодской вобласці. Быў загадчыкам кафедраў інфекцыйных хвароб Іжэўскага і Мінскага медыцынскіх інстытутаў. Аўтар навуковых прац па цытатах клінікі, дыягностыкі, лячэння вострага сезоннага менінгіту, бруцэллёзу і іншых інфекцыйных хвароб. Узнагароджаны 2 ордэнамі, медалямі. Памёр 28.12.1961 г.

ФЯДЗЮШЫН Анатоль Уладзіміравіч, вучоны ў галіне заалогіі, паразіталогіі і паляўніцтвазнаўства, прафесар (1927), доктар біялагічных навук (1938). Нарадзіўся 11.5.1891 у Слуцку. У 1913 г. закончыў фізіка-матэматычны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. У 1921—1933 гг. загадчык кафедры заалогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, адначасова чытаў курс па навуковых асновах паляўніцтвазнаўства ў Беларускім інстытуце сельскай і лясной гаспадаркі і ў Горашкай сельскагаспадарчай акадэміі. З 1933 г. загадчык кафедры заалогіі і дарвінізму Омскага сельскагаспадарчага інстытута. Асноўныя працы па арніталогії, пытаннях зберажэння і памнажэння рэсурсаў фауны паляўнічых жывёл. Паводле праекта вучонага ў 1925 г. створаны першы ў СССР бабровы запаведнік на р. Бярэзіна. Сярод выдадзеных твораў «Дынаміка і геаграфічнае распаўсюджванне паляўнічай фауны БССР» (1929), «Рачны бабёр, яго жыццё, гісторыя і вопыт па размнажэнні» (1935), «Птушкі Беларусі» (1967). Узнагароджаны ордэнам Леніна. Памёр 10.3.1972 г.

ШУБА Павел Паўлавіч, беларускі мовазнавец, доктар філалагічных навук (1972), прафесар (1973), заслужаны дзеяч навукі БССР (1982). Нарадзіўся 15.1.1926 г. у в. Танежыцы. У 1951 г. закончыў Мінскі

педагагічны інстытут. З 1955 г. у Інстытуце мовазнаўства АН БССР, з 1961 г. працуе ў Беларускім дзяржаўным універсітэце, з 1974 г. загадчык кафедры. Аўтар больш як 300 навуковых прац, самая значная з якіх прысвячана беларускай мове, яе граматыцы і словаўтварэнню: «Прыслоёсе ў беларускай мове» (1962), «Уводзіны ў граматыку беларускай мовы» (1969), «Лекцыі па беларускай марфалогіі» (1975), «Сучасная беларуская мова: Марфалогія. Марфалогія» (1987). Адзін са складальнікаў «Беларуска-рускага слоўніка» (1962), «Тлумачальнага слоўніка рускай мовы» (1975), «Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы» ў 5 тамах (1977–1984), «Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы» (1990). Памёр ў 2000 г.

ШУЛЯКОЎСКІ Яўхім Герцавіч, гісторыограф, археограф, краязнаўца, кандыдат гістарычных навук (1940). Нарадзіўся 11.1.1907 г. у Слуцку. У 1926 г. закончыў настаўніцкія курсы. Настаўнік, загадчык аддзела народнай асветы ў Старобіні. У 1928 г. накіраваны на вучобу ў гістарычны аддзел педагогічнага факультета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1937 г. у аспірантуры Ленінградскага ўніверсітэта. У 1940–1941 гг. дацэнт кафедры гісторыі СССР, дэкан гісторыка-філалагічнага факультета Свярдлоўскага ўніверсітэта. У гады Вялікай Айчыннай вайны на фронце. У 1946–1982 гг. у Варонежскім ўніверсітэце, загадчык кафедры гісторыі СССР, дэкан гісторыка-філалагічнага факультета. Па яго ініцыятыве для студэнтаў быў уведзены курс гісторыі Варонежскага краю. Аўтар каля 50 навуковых прац і дакументальных публікацый. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга (двойчы), Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалямі. Жыў у Варонежы. Памёр 27.2.1984 г.

ШЫЛОВІЧ Міхаіл Кузьміч, кандыдат тэхнічных навук (1937). Нарадзіўся ў 1900 г. у в. Варкаўчы. Удзельнік барацьбы з польскімі акупантамі на Случчыше ў 1919–1920 гг., Вялікай Айчыннай вайны. Працаў ў малочнай прамысловасці. Жыў у Москве. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

ШЭЙНМАН Міхаіл Маркавіч, доктар гістарычных навук. Нарадзіўся ў 1902 г. у Слуцку. Закончыў гімназію і ў 1919 г. быў

Я.Г.Шулякоўскі.



адным са стваральнікамі камсамольскай арганізацыі ў Слуцку. Дэлегат I Усебеларускага з'езда камсамола. У 1922 г. быў накіраваны на вучобу ў Москву ў Камуністычны ўніверсітэт імя Я.М.Свярдлова. Пасля заканчэння працаў на рэдактарскай і выкладчыцкай работе ў Чырвонай арміі, у Інстытуце філасофіі АН СССР. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У пасляваенны перыяд займаўся даследаваннем шэрагу праблем гісторыі сучаснага стану націвства, каталіцызму, клерыкалізму. Аўтар манаграфіі па гісторыі Ватыкана. Жыве ў Маскве.

ЯНОВІЧ Леанід Аляксандравіч, вучоны ў галіне матэматыкі, доктар фізіка-матэматычных навук (1987), член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (1989), прафесар (1992). Нарадзіўся 4.3.1934 г. у в. Кажушкі. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1957). У 1957–1967 гг. малодшы навуковы супрацоўнік, старши інжынер-кансруктар, галоўны інжынер, у 1967–1996 гг. загадчык лабараторыі, з 1996 г. галоўны навуковы супрацоўнік Інстытута матэматыкі НАН Беларусі. Навуковы даследаванні ў галіне набліжаных метадаў аналізу і вылічальнай матэматыкі. Прэмія НАН Беларусі 1993 г. за распрацоўку набліжаных метадаў функцыяналнага інтэргравання. Аўтар звыш 80 навуковых прац, у тым ліку 4 манаграфій. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» (1976), медалямі.

ЯРЭМІЧ Аляксандр Парфір'евіч, вучоны ў галіне хірургіі, доктар медыцынскіх навук. Нарадзіўся ў канцы першай палавіны XIX ст. у Слуцку. Закончыў Слуцкую гімназію (быў у ліку моладзі, якая гуртавалася вакол пісьменніка-дэман-



I.A. Инсараў.



V.A. Казлоў.



V.P. Харытановіч.

крага А.Абуховіча), медыцынскі факультэт адной з выпэйшых устаноў Пецярбурга. Дырэктар Елісеевскай бальніцы (Пецярбург). Іцкавіўся беларускай літаратурай, за асабістую сродкі выдаў зборнік Я.Купалы «Шляхам жыцця». Перад Каstryчніцкай рэвалюцыяй пераехаў у Томск. Памёр у 1923 г.

ДЗЯРЖАЙНЫЯ І ПАЛІТЫЧНЫЕ ДЗЕЯЧЫ

АСВЯЦІМСКІ Марк Аляксандравіч, беларускі палітычны дзеяч. Нарадзіўся 24.4.1886 г. у Слуцку. Да 1918 г. уваходзіў у Расійскую партыю эсэраў. У 1919—1920 гг. член ЦК Беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянараў, у 1919—1924 гг. старшыня яе Слуцкага камітэта, член культурна-асветніцкага таварыства «Папараць-кветка» ў Слуцку. У 1920 г. член Беларускай рады Случчыны, узнанчальваў вярбовачны пункт Беларускай вайсковай камісіі ў Слуцку. У 1919 г. і 1921 г. арыштоўваўся ВЧК. У 1924 г. адышоў ад палітычнай дзейнасці. У 1930-я гады працаў эканомістам Гомельскага тлушчакамбіната. У 1938 г. арыштаваны і прыгавораны да выпэйшай меры пака-

рання. Расстралены 10.11.1938 г. Рэабілітаваны 13.7.1960 г.

ИНСАРАЎ Іван Анісімавіч, дзяржаўны дзеяч БССР, прафесар (1964), заслужаны ўрач БССР (1964). Нарадзіўся 8.2.1903 г. у в. Селішча. У 1927 г. закончыў медыцынскі факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Перад вайной працаў на меснікам загадчыка аддзела аховы здароўя Мінскага аблвыканкома. З чэрвеня 1941 г. намеснік начальніка, начальнік эвакашпіталя ў Барысаве і Саранску. Сажніўся 1942 г. у аператывнай групе Наркамата аховы здароўя БССР па медыцынскім забеспечэнні партызан Беларусі. З верасня 1942 г. па лістапад 1944 г. у Беларускім штабе партызанска груху. З 1945 г. намеснік старшыні Мінскага аблвыканкома, з 1947 г. дырэктар НДІ неўрапагіі, нейрахірургіі, фізіятэрапіі. У 1948—1966 гг. міністр аховы здароўя БССР, у 1967—1979 гг. галоўны рэдактар часопіса «Здравоохранение Белоруссии», адначасова ў 1967—1971 гг. загадчык кафедры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Член ЦК КПБ у 1952—1956, 1960—1971. Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР у 1951—1967. Памёр 16.2.1983 г.

КАЗЛОЎ Віктар Аляксееўіч, беларускі дзяржаўны дзеяч. Нарадзіўся 23.7.1926 г. у Слуцку. Узделнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1950 г. закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію, працаў на загадчыкам аддзела ЦК ЛКСМБ; першы сакратар Бабруйскага абкома камсамола, з 1953 г. намеснік загадчыка аддзела ЦК ЛКСМБ. У 1955—1958 гг. старшыня калгаса «Гігант» Слуцкага раёна, з 1958 г. першы сакратар Слуцкага РК КПБ, з 1962 г. намеснік старшыні Мінскага аблвыканкома. У 1969—1972 гг. першы намеснік міністра, з 1972 г. міністр сельскай гаспадаркі БССР. У 1979—1990 гг. старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па ахове прыроды. Узнагароджаны ордэнамі Леніна, Каstryчніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга (двойчы), «Знак Пашаны», Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі. Памёр 10.1.1998 г.

ХАРЫТАНОВІЧ Валерый Пятровіч, дзяржаўны і прафсаюзны дзеяч. Нарадзіўся ў 1938 г. у Слуцку. У 1957—1959 гг. брыгадзір паляводчай брыгады калгаса імя М.Гастэлы Мінскага раёна, у 1959—

1962 гг. інструктар Мінскага раённага, потым абласнога камітэтаў ЛКСМБ. У 1962—1968 гг. намеснік старшыні, старшыня калгаса «Перамога», лырэктар саўгаса «Гарадзішча» Мінскага раёна. У 1968—1973 гг. слухач Мінскай вышэйшай партыйнай школы, інспектар Мінскага абласнога камітэта народнага кантролю, інструктар аблкома КПБ. У 1973—1986 гг. другі, першы сакратар Любанска га раёна КПБ. З 1986 г. сакратар Мінскага абласнога савета прафсаюзаў, старшыня аблкома прафсаюза работнікаў аграпрома. З 1996 г. загадчык аддзела Выкананія камітэта СНД. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі.

ТВОРЦЫ

АЛЕШКА Антон Антонавіч, беларускі пісменнік. Нарадзіўся 1.2.1913 г. у в. Балотчыцы. Закончыў у 1931 г. двухгадовыя педагогічныя курсы пры Слуцкім педагагічным тэхнікуме і да 1935 г. настаўнічай у м. Лапічы Асіповіцкага раёна. Закончыў Ваенна-медыцынскую акадэмію імя С.М.Кірава (1941). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны — на фронце, спачатку на Заходнім, а потым на 3-м Беларускім. Пасля вайны служыў васіпным урачом у вясніца-паветраных сілах. Дэмабілізаваўся ў 1963 г. Жыў у Мінску. Падпалкоўнік у адстаяўцы. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы), «Знак Пашаны» і медалямі.

Першыя апавяданні надрукаваў у 1932 г. Вышлі ўніверсітэцкімі апавесці і апавяданні ў «Раніца» (1949), «Іх першых вітае сонца» (1957), «Пяць сутак» (1959), «Над намі мільён вышыні» (1965), раман «Дарогі без слядоў» (1969), выбранае «Неба на замку» (1974). Памёр 13.9.1971 г.

АТАВА (КАНАНОВІЧ) Апанас Майсеевіч, літаратар. Нарадзіўся 8.5.1903 г. у в. Нявязцы. Закончыў Мінскі настаўніцкі інстытут (1939). З 1926 г. настаўнічай у Любанскаем, Слуцкім і Лунінецкім раёнах. У 1920—1930-я гады друкаваў вершы ў акурговых і рэспубліканскіх выданнях. Паэтызаваў сялянскую працу, пісаў пра духоўныя імкненія вясковой моладзі («Не шуміце, дубровы...», «Праводзілбы», «Ганя», «Ноч» і інш.). Аўтар шырокага выкарыстоўваў сродкі фальклорнай вобразнасці. Памёр 28.10.1962 г.



А.А.Алешка.

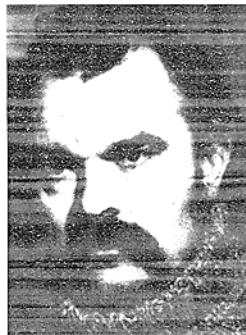
БАРКОЎСКІ Сцяпан Андрэевіч, крытык, літаратуразнавец, этнограф. Нарадзіўся ў Слуцку 10.4.1905 г. У 1926 г. закончыў Беларускі дзяржаўны універсітэт. У 1926—1937 гг. працаў у Інбелкультце, Інстытуце гісторыі АН БССР. У лістападзе 1936 г. быў незаконна арыштаваны і асуджаны на 10 гадоў пазбаўлення волі. У 1936—1946 гг. працаў у лагерах горна-металургічнага камбіната ў Краснаярскім краі, на Джыздзінскім вальфрамавым камбінаце. З канца 1946 г. працаў у Сярэдняй Азіі (г. Фрунзе) у аддзеле меліярацыі і арашэння Чуйской вопытнай станцыі лубяных культур. У 1950 г. быў накіраваны ў Казахстан на асвасніе цалінных зямель. У 1955 г. С.А.Баркоўскі быў рэабілітаваны і вярнуўся ў Мінск. Пралацаваў у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнографіі і фальклору АН БССР.

Першас літаратурна-крытычнае выступленне было прысвечана лірыцы В.Маракова (1926). Даследаваў таксама паэзію А.Дудара, прозу В.Каваля. Складаў альбом па беларускай народнай набіванцы, займаўся праблемамі этнографіі Беларусі XIX ст. Памёр 11.6.1966 г.

БАРХАТКОВА Алена Мікалаеўна, беларускі жывапісец. Нарадзілася 24.5.1965 г. у Слуцку. Закончила Мінскую мастацкую вучылішча імя А.Глебава (1984). Яе пейзажам і нацюрмортам уласцівы мяккасць і лірызм светаадчування, своеасаблівасць і непаўторнасць каліяровага бачання. Асноўныя работы: «Сакавік» (1985), «Яблыкі», «Пасля дажджу» (абс-дзве 1992), «Бэз», «Зімовы сад», «Пачатак лета» (усе 1993), «Нацюрморт з рабінай», «Кастрычнік», «Капліца ў Падневічах» (усе 1994), «Ранняя вясна», «Май цвіце», «Сонечны нацюрморт», «Вячэрнія промні»,



М.С.Басалыга.



У.С.Басалыга.

«Гарачы жнівень», «Сакавік», «Манастырскі сад», «Палявыя кветкі», «Апошні прамені» (усе 1995) і інш.

БАСАЛЫГА Міхail Самуілавіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 1.5.1942 г. у Слуцку. Закончыў СШ № 10 Слуцка, Мінськае мастацкае вучылішча (1963), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1970). З 1993 г. дырэктар Мінскага мастацкага вучылішча пры Беларускай акадэміі мастацтваў. Працуе ў кніжнай і станковай графіцы. Удзельнік мастацкіх выставак з 1963 г. Асноўныя творы: ілюстрацыі да кніг Я.Купалы «Вершы і памямы» (1982), «Курган» (1987), М.Танка «Кліч журару́ліны» (1972), «Хай будзе святло» (1972), «Ave Maria» (1980), А.Петрашкевіча «Напісаныя застаецца» (1982); серыя аўталаітаграфій «Айчыну сваю бароняты», літаграфіі «Леў Сапега», «Рагнеда», «Юрый Алеша», «Мірскі замак» і інш. Творы мастака знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Траццякоўскай галерэі ў Маскве і іншых музеях.

БАСАЛЫГА Уладзімір Самойлавіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 1.4.1940 г. у Слуцку. Закончыў СШ № 10 Слуцка, Мінськае мастацкае вучылішча (1960), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1967). Працуе ў станковай і кніжнай графіцы. У 1966—1970 гг. галоўны мастак упраўлення мастацкай прамысловасці Міністэрства мясцовай прымесловасці БССР. У 1971—1980 гг. галоўны мастак Мастацкага фонду БССР. З 1989 г. выкладчык Акадэміі мастацтваў, дацэнт кафедры графікі, старшыня графічнай секты Беларускага саюза мастакоў, з 1995 г. дэкан мастацкага факультета Акадэміі мастацтваў.

Асноўныя творы: серыі аўталаітаграфій «Помнікі дойлідства Беларусі», «Мова наша родная», «Радзіма мая дарагая»; цыкл афортаў «Пакутніцы духоўнага Чарнобыля», ілюстрацыі да твораў беларускіх пісьменнікаў М.Танка, Н.Гілевіча, П.Броўкі, У.Караткевіча. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Беларускім музеі гісторыі і культуры, музеях Я.Купалы і Я.Коласа, Музей рэлігіі і атеізму ў Пецярбургу і іншых музеях. Узнагароджаны медалём Ф.Скарыны (1990).

Вытокі творчасці З успамінаў Уладзіміра Басалыгі

Мая бацькаўшчына — Случчына — прыгожы куток маёй Радзімы — Беларусі. Там праішло дзяцінства і юнацтва, там спіаць адвечным спомінам мае продкі, там вытокі маіго жыцця, яго сэнсу. Каля вытокаў стаялі бацька Самусь і маці Марыя — сяляне вёсак Бокшыцы і Кухты, там, каля вытокаў, — вёска Забалоць і не-вялікае балотца з птушкамі, прыгожым рэчышчам ракі Случ. Там сялянская мудрасць у словах дзеда Якуба і пяшчота бабулі Аксеніі і першая таямніца іх прозвішча — Палазнікі. Дзіўнае гучанне гэтага прозвішча доўга ўтойвала ад мяне свой глыбіны сэнс, і толькі зусім нядайна яно, гэта прозвішча, адкрылася мне...

Працуючы сёння над стрыжнявымі творамі свайго жыцця — серыйя каліяровых літаграфій «Мова наша родная», я, малюючы тую ці іншую расліну ці лістоту таго ці іншага дрэва, зноў і зноў прыпадаю вачыма і душой да іх таямнічай прыгажосці і касмічнай велічы. Дзяцінства кожны раз вяртаецца да мяне ў такіх вышадках. Яно было апалена вайной і вялікай стратай — смерцю на вайне бацькі. А ўспамінающа чамусьці раслінкі і дрэвы, з якіх хацелася заглянуць аж за край зямлі, дзедава прыгожая бандарка і зробленыя ім прылады працы, посілкі і ручнікі цёткі, саламянай страха бацькавай хаты і казачны свет дышаноў народнай умеліцы Алены Кіш, пад якімі стаяў мой ложак. Мае сілы мелі працягт у яе маляваныхрайскіх кушчах. І міжволі ўзнікае думка, што толькі жыццё можа быць вытокам жыцця, з вайны, боек, разбуранія могуць выцякаць толькі жах і рабкі крызві.

Матуля час ад часу вадзіла нас з братам да прычасця ў Варварынскую

царкву ў Слуцку. І мне здавалася, што такай прыгажосці ў свеце больш няма нідзе і што наўрад ці калі будэс. А што рабілася каля царквы на Вялікдзень — цяжка нават уявіць.

Спалілі царкву за адну ноч, абарваўся цэлы пласт духоўлага жыцця людзей. Але ў маёй дзіцячай памяці вобраз пакутніцы Варварынскай царквы застаўся пазаўсёды. Калі надаралася пайсці з матуляй у горад, яна расказвала пам пра вельмі прыгожы храм — Мікалаеўскую царкву, якая раней стаяла тут. І яна паказвала па Дом культуры з калонамі — усё, што засталося ад храма. Не ведала маці, што гэта будзе адна з галоўных тэм маёй творчасці, яна нават не ведала ў тия часы, што яе сышам выпадзе быць мастакамі. І вось цішер, калі ўжо маці няма, я адчуў у яе расповаядах нейкі наказ і адказаў на яго графічным лістом «Мікалаеўскі сабор у Слуцку». Ужо тады, у цяжкія галодныя насляваенія гады, узнікла ў нас і цікавасць да кнігі. Але санраўднай, тым больш добрай беларускай кнігі побач не было. Малявалі зімовымі вечарамі, вельмі доўгімі, амаль бясконцымі, і, відаць, гэта ўратавала нас ад абыякавасці, бадзяння па вуліцы. Маляванне вымагала ведаў. Яны здабываліся з вялікімі цяжкасцямі.

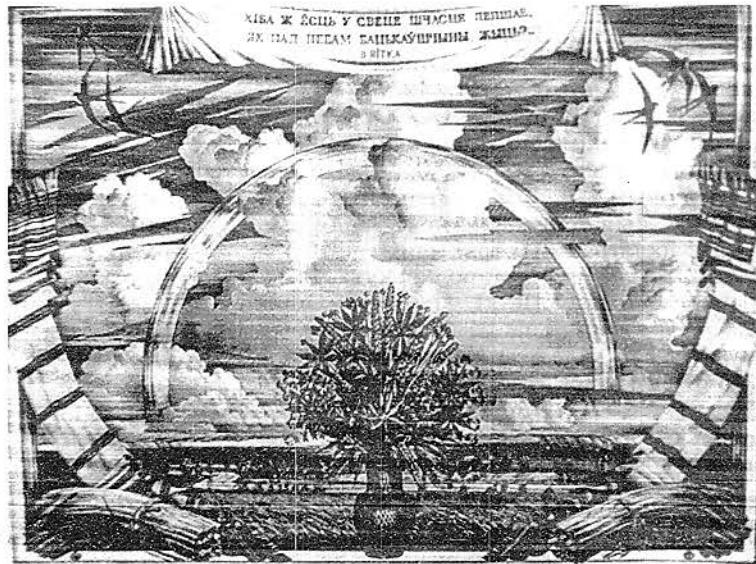
Гісторыя роднай Беларусі спасцігася памі значна пазней, тады, калі жыццё было непарыўна звязана з мастактвам. Памятаю,

як мы з братам Міхасём распачыналі вялікую працу — серыю графічных малюнкаў на гістарычную тэму. Гісторыя роднага Слуцка займае ў гэтай серыі, бадай, галоўнае месца. Брат маляваў партрэты слуцкіх князёў і княгінь, я — помнікі дойлідства Слуцка. Праца працягваецца і па сённяшні дзень. Трайчанскаму храму прысвячасцца наступная мая работа, цяпер шукаюць хоць бы якія матэрыялы пра згарэлую Варварынскую царкву. Сустракаючыся са сваякамі, адчуваю пейсажную віну перад імі. Не могу здзейсніць усе свае задумы, не маю часу сам, ды яны, відаць, таксама яго не маюць, каб несяк сесіі і грунтоўна выслушаваць адзін аднаго.

Працую адночы на Бакшанскіх могілках, замалёўваю сосны над магіламі сваіх продкаў, вычытваю іх імёны на зарослых мохам і лішайнікамі помніках, вылічваю гады жыцця і расстаўляю на малюнках сваіх дзядоў і прадзедаў у храналагічным парадку. Рантам чую пытаніе: «А навошта гэта Вам?» Пытаяўся мой зямляк, сталы мужчына з вёскі Бокшыцы. «Распушкаю імёны сваіх прадзедаў і прапрадзедаў», — адказваю. І зноў чую: «А навошта?». Душа замірае, нешта адбываецца ў яе глыбінях, і гамонка спыняеца.

На што спадзявацца, калі ўсё ў нейкай дрэмеце. Які звон можа разбудзіць свядомасць гэтых людзей? Што здарылася з памі,

У.Басалыга. Пад небам Бацькаўшчыны.



чаму мы зрабілі самы ганебны ўчынак — ацураўся матчынай мовы? Чаму напаткала гістарычна слепата і глухата большую частку майго народа? Адказ на гэтыя і дзесяткі іншых пытанняў шукаю сёння не толькі я. Але хто дасць адказы на іх? А можа, гэта і не трэба? Не, трэба! Я веру ў адраджэнне майго народа і працу для гэтага. Бо іначай жыщё губляе сэпс.

Беларускі гістарычны часопіс. 1996. № 1. С. 65—66.

БЕЛАВУСАЙ Алег Паўлавіч, беларускі мастацтвазнавец, дзеяч кіпамастацтва. Нарадзіўся 16.11.1945 г. у Слуцку. У 1966 г. закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Заснавальнік і мастацкі кіраўнік майстэрні мультфільмаў кінастудыі «Беларусьфільм» (1975—1989), анімацыйных студый (1989—1995), віцэ-прэзідэнт кінаўдэастуды «Кадр-2» (з 1995). З 1963 г. выступае ў друку па праблемах беларускага выяўленчага мастацтва. Аўтар сцэнарыяў хранікальна-документальных і публіцыстычных фільмаў «Прафесар прыгажосці» (1972, з У.Бойкам), «Загадка Ф.Скарэны» (1973), «Развітальны вальс» (1977), «Задума» (1979), «Нераскрыты» (1992) і інш. Стваральнік анімацыйных фільмаў «Казка пра вясёлага клоуна» (1980, рэжысёр), «Несцерка» (1978, аўтар сцэнарыя з В.Вольскім), аўтар сцэнарыяў і рэжысёраў стужак «Песня пра зубра» (1983), «Вельмі стары чалавек» (1989), «Дэкамерон» (1994).

БРАНАВЕЦ Надзея Гаўрылаўна, беларускі мастак. Нарадзілася 5.7.1938 г. у в. Маяк. Закончыла Беларускі тэатральна-мастакскі інстытут (1967). Працаўала ў Мастацкім фондзе БССР, дзіцячай мастацкай школе, студыі выяўленчага мастацтва. Жыве ў г. Баранавічы. Працуе ў станковым і манументальным дэкаратыўным жывапісе, графіцы. Асноўныя працы: палотны «Партрэт маці», «Мікола Гусоўскі», серыя «Мой родны кут», ілюстрацыі да твораў Цёткі, вітражы «Поры года» (прывакзальны рэстаран), «Музы» (музычнае вучылішча), «Алхімікі» (аптэка № 146), «Песня пра Беларусь» (магазін «Квесткі», усе ў г. Баранавічы).

ВАЛАТОВІЧ Антон Сцяпанавіч, мастак. Нарадзіўся ў 1940 г. у в. Ляспішча. Закончыў Мінскае мастацкае вучылішча, Беларускі тэатральна-мастакскі інстытут (1968). Працаўаў у станковым і манумен-

タルным жывапісе. Аўтар пэрагу вітра-жоў, а таксама карціны «Праца ў агародзе», «Провады навабранца». Памёр у 1971 г.

ВАЛЫНЕЦ Мікалай Іванавіч, беларускі жывапісец. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Нарадзіўся 3.4.1921 г. у в. Цалевічы. Закончыў Віцебскае мастацкае вучылішча (1940). Працуе ў жанры партрэта і пейзажа. Аўтар партрэтаў невядомага салдата (1946), франтавой медсястры (1949), мастакоў С.Андруховіча (1964) і Л.Лейтмана (1974), сыша Мікалая (1985), лётчыка В.І.Коўзана (1990) і інш.; пейзажаў «Залатая восень», «Рэчка ў Чамярах» (1950), «Млын на Банца-раўшчыне» (1955), «Універсітэцкі гарадок» (1995), «Рапіца ў Белавежскай пушчы» (1996) і інш. У шматпланавым творы «Касмічная паэма» (1986—1994) увасобіў свой погляд на мінулае, сучасць і будучыню чалавечства, на сусіданнине чалавека і прыроды.

ВАСІЛЕВІЧ Алена Сямёнаўна, беларуская пісьменніца, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР 1976 г. заслужаны работнік культуры БССР (1977). Нарадзілася 22.12.1922 г. у засценку Дамашчына (цяпер в. Лішкі). Закончыла Рагачоўскі настаўніцкі інстытут (1941), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1946). У гады Вялікай Айчыннай вайны працаўала ў Чакаўскай вобласці, была старшим пісарам у вайсковай часці (1942), насле загадчыцай бібліятэкі ў Харкаве, літкансультантам у Курскім абласным выдавецтве (1946—1950). З 1950 г. у часопісе «Работніца і сялянка», з 1972 г. у выдавецтве «Мастацкая літаратура», у 1981—1983 гг. у выдавецтве «Юнацтва». Узнагароджана орднам «Знак Пашаны» і медалямі.

Літаратурнай дзеяльніцтві почала займацца з 1947 г. Вышлі кнігі апавяданняў «Блізкія знаёмыя» (1954), «Заўтра ў школу» (1956), «Сябры» (1958), «Апавяданні» (1959), «Падслухала сэрца» (1960), «Калінавая рукавічка» (1963), «Я з вамі» (1964), «Пісар страйвой часці» (1969), «Адно імгненні» (1974), аповесць «Шляхі-дарогі» (1950), цыкл аповесцей «Расці, Ганька» (1966), «Доля цябе знайдзе» (1967), «Новы свет» (1968), «Пачакай, затрымайся...» (1970), якія склалі тэтралогію «Пачакай, затрымайся» (1972). Жыве ў Мінску.

У майм Слуцку

З пнататкаў Алены Васілевіч

«Міхал лічыў Нясвіж Парыжам». Майм «Парыжам» — з маленства — быў Слуцак...

...І вось трymаю ў руках спілную шэраглікіную кніжачку. Усяго на 110 старонак. Але якое залатое вагі яна мне здаецца!

Кніга І.Ціткоўскага «Помнікі архітэктуры Слуцка» выйшла ў 1998 у Слуцку.

Перагортваю і перачытаў старонкі, дзіўлюся — разглядаю ілюстрацыі, праглядаю змест.

Помнік!? Дзе яны ў Слуцку? Што я пра іх ведаю?

...Вялікая (Замкавая) горка. Царква св. Міхаіла Архангела. Царква Нараджэння Хрыстовага. Аансамбль св. Троіцкага (Трайчанская) манастыра. Царква Уваскрасення Хрыстовага. Аансамбль св. Ільіскага манастыра, св. Георгіеўская (Юр'еўская царква). Варварынская. Царква Праабражэння Гасподняя і Спаса-Праабражэнскі манастыр. Царква св. Мікалая. Царква Сімяона-Стоўпніка...

(Дык ён жа і ў самой Маскве і сёня стаіць, такі спіла-прыстойны Сімяон-Стоўпнік на Новым Арбаце. Я ж сама заходзіла да яго на цуда-выстаўку флярыстыкі...)

А змест «Помнікаў архітэктуры Слуцка» вядзес далей.

...Царквы Касьмы і Даміяна. Царква Узвіжання Крыжа. Царква св. Іаана Прадцечы. Благавешчанская (Дабравешчанская) царква. Царква Нараджэння Багародзіцы. Царква св. Архангела Гаўрыіла...

Спяняюся. Падобна на тое, што і ў нашым Слуцку «сорак саракоў» цэрквой было, як у белакаменнай?.. Не, вядома, не «сорак саракоў», але ж, як пісаў яшчэ ў 1909 г. даследчык А.Снітка: «Слуцк са сваімі драўлянымі цэрквамі — гэта сапраўдны музей».

...Не агледзішся, як пашаму Слуцку стукне 900 гадоў — не так ужо намнога маладзеішы ён за свайго столынага брата Менска...

Паслужлівае ўяўлешнне імкненца намаляваць той прадаўні драўляны горад, тых нязломных прашчураў прадаўніх, што найпершай будаўнічай тэхнікай у руках

мелі сякеру ды рыдлёўку... Але ж будаваліся! Забудоўвалі горад. І ўсю яго красу. І гарадское жыццё таксама.

...Уяўляецца, як будзіў пядэльную раніцу разам з першым касым промнем сонца і першы воз. Як тарахцеў ён па бруку з такім громам, цыбыта хацеў авбясціць канец не толькі цёпламу гарадскому сну ў гусіных пярынах, а і самому гораду і ўсяму свету... Прачыналіся царкоўныя званы: «Бом-бом-бом!.. Не праспіце, вернікі, царства цябеснае!»

Неўзабаве за першым возам грукаціць другі воз, трэці, чацвёрты... І не паспяваюць гараджанкі адбіць першых паклонаў перад абразамі, як вуліцы і ўесь горад да краёў патанаюць у калёсным грукаце, людской гамале і парасячым віску...

Акружныя сёлы едуць на кірмаш. Нельга прасашаць кірмаш і мешчаніну.

А на кірмашы: і вазы з задранымі аглоблямі, і выпражаныя коні, прывязаныя да задка воза цялушки, пад калёсамі жывы меж парасят, па возе кормнік, што ледзьвие дыхае, кашы яек, змяіныя шыі гусей,



А.С.Васілевіч.

чырвоны, як жар, грабянец пеўня, залатыя галоўкі масла ў капусным ліске, сыры ў палатняных клінках, кашы сліў, вазы антонавак і слуцкіх бэрэу... А на водшыбе — каб пе патаўчы на чарапы — цэляя гары гліняных місак, збанкоў, гарашкоў і глякоў. І паліваних — званчэйшых за царкоўны звон. І не паліваних — апляці дротам, і ён паслужыць табе болып за паліванага... А яшчэ збоку, — ведама, бедната — ідзе гандаль лазовым і ліпавым лыкам на лапці... А то яшчэ стаіць маладзіца і — не з добрага, відно, раю — трymае на руцэ посцілку-перрабіранку. Паверыць нават цяжка, што гэта сама яна гэтymі сваймі Ѹёмнымі агрубелымі рукамі падбірала гэтых колеры і выткала ў сябе ў хаце гэтых жывыя ружы, гэтых пеўняў і катоў!.. Слуцкая ткачыха.

...Крамы гарадскіх гандляроў адчыняюцца таксама са з'яўленнем першага воза... Газа, дзёгачь, селядцы, вёслы абаранкаў, вязкі тараноў, бочкі мелюсу, хусткі, мыла, соль, гузікі, цукар, запалкі... Усё гэта багацце раскладзена і расстаўлена на прылаўках — толькі выбірай-налятай!

І пакупнікі выбіраюць.

Гараджанкі прыдзірліва абмацаўваюць і ўзважваюць на руках курэй. Спрабуюць і таргуюць цяжкія, як пні, клінковыя сырэ, спытываюць — ад воза да воза — масла... Гандляры скупляюць свіней. Нейкі небарака — ірапала карова — тупае вакол пляушкі. Хаця ж бы пабегала, каб дзесяць кроплю малака дачакацца... Натоўп цыганоў прадае каня, і хітры дзядзьзька (ён сам якога хочаш цыгана абдурыць) таргуеца з цыганамі, дзесяць разоў глядзіць каню ў зубы, дзесяць разоў ляпае цыганоў па руках, а потым адыходзіць, а потым вяртаецца зноў...

На заходзе сонца вазы пусцеюць, гамана сціхае, кірмаш раз'язджаеца.

...Назаўтра, у панядзелак, Слуцак пачынае сваё жыццё, як і кожны дзень: кавалі куюць восі і коней, ганчары варожаць з глінай, півавары вараць піва (у колішнім Слуцку было аж чатыры піварні!).

...Такім уяўляеца, а, можа, яно было і зусім не такое жыццё старадаўняга-даўняга Слуцка. Апісваючы герайчныя



Алена Васілевіч (другая справа ў другім радзе) сярод навучэнцаў і педагогаў Слуцкага педвучылішча. 1938 г.

старонкі жыцця случакоў, леташесць расказвае, што яшчэ ў XVI стагоддзі «хотяху татаре взяти Случеск и не могоше, биша бо из града их крепко...»

Гартаю-перагортваю старонкі «Помнікаў...». Хто — нават случак — мае сёння рэальнае ўяўленне пра Саборную горку? Гэты помнік археалогіі меў япчэ назвы: першапачаткова «Дзядзінец», затым «Верхні замак», потым «Вялікая горка»... У 30-я гады XX стагоддзя яна атрымала назыву «Бязбожная горка» — вядома, пасля таго, як быў узарваны на ёй («Рэлігія — опіум народа...») Мікалаеўскі сабор.

(У нас дома яго звалі Зялённым саборам, бо купал быў зялёны.)

...Да прычасця і на споведзь наша Даманшчына хадзіла — за 7 вёрст — па Урэчча. Бліжэй ад нашага засценка царквы не было. А ўжо на самыя вялікія святы ці прынейкіх выключных трэбах — як гадавыя памінкі — ездзілі ў Слуцак, у Зялёны сабор. Адзін раз бралі туды і мяне, вясмігадовую. Калі блізкая наша радня памінала там маці маю ў год... Памятаю, як правіў службу архірэй — увесь у белых рзыях, як прыслужвалі яму — таксама ва ўсім белым, як анёлы, са свечкамі ў руках хлопчыкі, не большыя за мяне... А яшчэ, як на клірасе неабсяжнага сабора спявалі пеўчыя. І прасілі Бога за маю маму...

«Упокой, Господи, души усопших раб твоих!»

І як маліўся за ёе архірэй у белых рзыях...

«Господи помилуй! Господи помилуй!
Господи помилуй!»

Было горна і жаласна. І хацелася плакаць. І па маме... І плакаць ад крашальнага, крыштальнага таго спеву.

...У 1934 г. Зялёны сабор разбурылі. На яго месцы ў 1940 г. пачалі будаваць РДК... у 1985—1987 гг. РДК дабудавалі новым корпусам (па праекце архітэктара І. Зорына).

Што ж там яшчэ было, што ацаляла ў сэнсішнім Слуцку?

...Быў фарны касцёл і касцёл аўгустынцаў, ансамблі езуіцкіх кляштараў у Старым і Новым горадзе. Былі сінагогі, мячэці... І, вядома ж, вялося свецкае будаўніцтва: Камедыхаўз, Будынак Дваранскага сходу. Будынак прысутных месцаў. Комплекс будынкаў паштовай станцыі і чыгуначны вакзал. Духоўнае

вучылішча і Камерцыйнае («Фасад яго багата апрацаўваны лапаткамі, арнаментальнымі паяскамі і карнізамі, фігурамі аконымі ліштвамі і нішамі. У асиметрычным вырашэнні галоўнага фасаду прасочваюцца рысы стылю мадэрн. Помнік так званай цаглянай архітэктуры...»).

Помнікам архітэктуры класіцызму захаваўся цяперашні будынак былога мужчынскай гімназіі. Як навучальная ўстанова першапачаткова яна была заснаваная яшчэ ў 1617—1620 гг. (кальвіністская школа). У 1630 г. атрымала статус гімназіі. З 1868 г. — статус дзяржаўнай класічнай гімназіі... Яе канчаў вядомыя беларускі пісьменнік Язэп Дыла. Вучыўся там наш выдатнейшы перакладчык-паэт Гаўрук. Паспей яшчэ да рэвалюцыі скончыць яе і мой стрыечны брат Ждановіч Сцяпан Іванавіч. Да глыбокай старасці валодаў лацінай, грэцкай, нямецкай і французскай мовамі. І ганарыўся: «Класічная гімназія! Эта вам не цяперашнія вашы дзесяцігодкі ды інстытуты...». І было чаго ганарыцца: з самім «жэнэралем» дэ Голем вітаўся (вядома, па-французску) «от имени граждан геройческого Ленінграда», калі «жэнэраль» быў у Ленінградзе і сустракаўся з ленінградцамі, хто выжыў у блакаду і вайну...

...Ды і сама я павучылася ў Слуцкім «камерческім» (так у нас казалі) вучылішчы... Цяпер у яго ацалелых наслеўніццах марынуюць грыбы і агарукі, разліваюць па слоіках гарчыцу... А ў 1920—1940-я гады там каваліся педагогічныя кадры («раённага маштабу!»). Педтэхнікум і педвучылішча.

...Манументальныя парадныя дзвёры па цэнтральнай — Пралетарскую — вуліцы адчыніяў нам, студэнтам, величны, як храстовы кароль, пры форме і галунах (не хапала толькі булавы ў руках!) швейцар. Пад сотнямі маладых ног грымелі металічны ўсходы. Лётам узносялася на трэці паверх нястомнай маладая сіла!

«Мы все добудем, поймем и откроем — Холодный полюс и свод голубой!..»

...Мела я «адносіны» і да Дваранскага сходу. У «маю эру» ён быў Слуцкім райкомам камсамола. (Цяпер там размяшчаецца краязнаўчы музей.)

Час забудовы будынка Дваранскага сходу адносіцца — па адных крыніцах — да пачатку XIX ст., па іншых — да канца

XVIII ст. Узводзіўся будынак за мяжой Старога горада, акрэсленай старажытым абарончым валам, спачатку як панскі асабняк. А потым ён быў выкуплены горадам і стаў належаць Дваранскаму сходу.

Там у 1938 г. разам з усім майм 1-м курсам «Г» прымалі мяns ў камсамол... Дзе там было звяртаць нам увагу (і хто меў пра іх уяўленне?) на пейкія там класічныя прaporцы ці на парадны чатырохкалонны порцік, за якім адчыняліся нам дзвёры ў нашу камсамольскую будучыню? А за тымі дзвярыма чакаў нас найадказнейшы ідэйна-палітычны экзамен. З усіх пытанняў — мне асабіста — пайцяжэй за ўсё чамусыці было запомніць усё Палітбюро — прозвішчы ўсіх яго членаў, ды яшчэ пайменна і па бацьку...

Вядома ж, Іосіф Вісарыёнавіч Сталін быў першым. Другім ішоў ці не нарком Клім Варашылаў. Затым Будзённы. Лазар Маісеевіч Кагановіч. А япчэ былі Касіёр, Постышаў... Не было капца! Ні пераліку іх імёнаў, ні страху перад гэтым экзаменам... І ўсё ж, усе мы, усім нашым 1-м «Г» курсам, здалі яго! Не здаў толькі адзін наш аднакурснік Валія Дараліэвіч — у яго бацькі былі раскулачаны і саслаўся па Салаўкі. І хоць жыў ён тады ў свае юніткі — пра які камсамол магла ісці гаворка?

А мы ўсе астатнія, хоць і шкадуючы Івана, вярталіся позна ўжо вечарам у свой студэнцкі інтэрнат на «Калоніі» і, пабраўшыся за рукі, палохалі ўсіх, хто прыпазніўся дадому, сваім спевам на ўвесы горад:

*«Мы покоряем пространство и время,
Мы — молодые хозяева страны!..»*

...А то ўспамінаецца яшчэ, як недзе ў 80-я гады, у час адной з літаратурных наших паездак па Случчыне падахвоціў мяне пябожчык Янка Скрыган пахадзіць разам з ім па старых незабыўных мясцінах-вуліцах.

Паходзім, Алепачка, па Трайчанах. Там жа некалі, у 20-я гады, як я толькі прыехаў у Слуцак, Божачка, якое хараство было!

...Ансамбль св. Троіцкага (Трайчанскаага) манастыра, дакладна невядома, калі ён быў заснаваны. Першы напамінак пра яго ў сучаснай гістарычнай літаратуры адносіцца да 1445 г. Ёсьць звесткі, што ён неаднойчы гарэў, неаднойчы разбураўся. Што апекунамі яго да канца XVIII ст. былі слуцкія князі.

...Адкрыем том энцыклапедыі «Архітэктура Беларусі», падзівімся на малюнак Напалеона Орды. (Так зараз Москва набожна дзівіцца на адбудаваны Храм Хрыста Спасіцеля.) Божа, які ты быў прыгожы, Слуцак! Як светла і малітоўна ўзносяліся і гарэлі ў небе купалы храмаў... Як урачыста падавалі свой малінавы голас царкоўныя званы... На старой драўлянай двух'яруснай званіцы на пачатку XIX ст. вісела ўжо восем званоў! Больши з іх быў адліты мясцовымі майстрамі ў 1799 г. і меў 207 пудоў і 10 фунтаў вагі.

...У 30-я гады XX ст. Трайчанскі манастыр быў скасаваны. «Найбольш канчатковыя з яго рэчы забірающа ў музеі. Астатнія рабусіца. Канчатковое разбураўшэне манастырскага комплексу завяршаецца ў 50-я гады».

Цяпер на яго тэрыторыі размяшчаецца ваенны гарадок. Салдацкія казармы. Вучэбны плац, дзе муніпіруюць салдаты...

І доўгага-доўга не было ні знаку, ні водгуку, што некалі тут луналі анёлы... Толькі ў 1994 г. паломнікамі Менска і слуцкімі вернікамі ўстаноўлены памятны Крыж.

...Нядоўга хадзілі мы па тых Скрыганных Трайчанах. Добра біты, і трупчаны, і вучаны «інчалівым савецкім жыццём» (з турмамі і лесапавалам) Іван Аляксееўіч не надта гаваркі быў пасля тae нашас эккурсіі, калі мы, мінаючы знакаміты Чортай мосцік, вярталіся таксама па добра знаёмых нам вуліцах у гасцініцу.

— Дзякую Богу, што адбудаваўся, што будуецца наш Слуцак... Але ж нейкі надта ён, Аленачка, увесь як пляскаты... Коліні Слуцак меў свой твар. А сённяшні... — пікадаваў Скрыган...

— Ах, хіба пляскаты сёняшні адзін толькі Слуцак?

Як зайдзростила я ў Італіі, калі нас, турыстаў, прывозілі паказваць якую-небудзя базіліку яшчэ з XII ці XIII ст.! Захаваную з такім гонарам і любасцю! А мы, дзікуны, руйнавалі нават тое, што не адоловела, не зачапіла, пакінула нават апошняя сусветная вайна...

Але ж Жыццё няспынае. Як няспынны і сам час... Як падуладнае ім вельмі і вельмі многае! Калі яно належыць разумным, адданым, заклапочаным пра будучыню Радзімы і яе Гісторыю Волі і Рукам.

Друкунецца са скарачэннямі.

Літаратура і мастацтва. 1998. 22 мая.

ВІТКА Васіль (КРЫСЬКО Цімох Васільевіч), беларускі пісьменнік, заслужаны дзеяч культуры БССР (1970), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР 1972 г. Нарадзіўся 16.5.1911 г. у в. Еўлічы ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння Слуцкай прафтэхшколы (1928) працаваў слесарам на Бабруйскім дрэваапрацоўчым камбінаце, у заводскай шматтыражцы, у бабруйскай і жлобінскай райгазетах, у рэдакцыях «Чырвонай змены», «Літаратуры і мастацтва», часопісе «Полымя рэвалюцыі», сакратаром Беластоцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР. Пад час Вялікай Айчыннай вайны рэдактар масавых выдачіяў для акупіраваных раёнаў, супрапоўнік газеты «Савецкая Беларусь», сатырычных часопісаў «Партызанская дубінка», «Раздавім фашысцкую гадзіну». З дня ўтварэння часопіса «Беларусь» (1944) працаваў яго адказным сакратаром, з 1948 г. намеснікам галоўнага рэдактара, затым на працягу шасці гадоў галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва». У 1957—1974 гг. галоўны рэдактар часопіса «Вясёлка», у 1974—1987 гг. член сценарна-рэдакцыйнай калегіі кінастудыі «Беларусьфільм». Узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Працоўнага Чырвонага Сцяга (двойчы), «Знак Пашаны» (двойчы), медалямі.

Друкавацца пачаў у 1928 г. Першы зборнік вершаў выйшаў у 1944 г. Аўтар зборнікаў паэзіі «Поўдзень» (1946), «Вернасць» (1953), «Ружа і штык» (1958), «Паверка» (1961), «Вершы» (1968), «Беларуская калыханка» (1971), «Празводзіны лета» (1972), «Вышыші святла» (1977), «Случчына» (1981), «Трэція пеўні» (1988), а таксама шматлікіх кніжак для дзяцей. Памёр 5.7.1996 г.

Паэзія і жыццё

З аўтабіографіі Васіля Віткі

Вяртаючыся ў памяці да тых дзён, з якіх мне належала б установіць пачатак сваёй творчасці, я, аднак, нік не магу ўспомніць, калі напісаў свой першы верш на паперы. Затое добра памятаю свае першыя паэтычныя адкрыці і расчарованні, сваю дзіцячую бездапаможнасць перад незразумелай величнасцю зорнага неба, невыказным харством летняга



Васіль Вітка.

вечара. Як і ўсе хлапчуکі майго маленства, я вельмі ж хацеў хоць раз у жыцці з'ездзіць на начлег. З якім затоеным хваляваннем услухоўваўся я, калі познімі прыщемкамі на вясковую вуліцу з двароў выязджалі начлежнікі і як за вёскай заводзілі «Пад ракітою зялёнай рускі ранены ляжаў», самую прыгожую хлапечую песню, якую я ведаў тады. У кожухах, а поверх яшчэ ў доўгіх суконных халатах начлежнікі выглядалі ваяўнічымі волатамі. Яны ехалі на ўсю ночь, каб, абсёушы зыркае вогнішча, слухаць таемныя гукі і галасы лесу, густа зарослага лапушной папараці... Я не мог паехаць разам з імі не таму, што мяне не пускалі бацькі. Мне не было на чым ехаць. У нас не было каня. Бясконных двароў на ўсю невялікую тады вёску Еўлічы на Случчыне толькі і было, што наш. Так паэзія, якое прагла наіўная дзіцячая душа, разбівалася аб суроўасць жыццёвай несправядлівасці...

Памятаю дзедаву хату. Яе акенцы былі выпілаваны на шырыню роўна аднаго бервянца. І хоць мы жылі ў асяродку, наша хата была самай крайній пры забалочанай лугавіне, якая грэблія дзяліла вёсачку напал. За хатою адразу ж пачыналіся глінішчы, ямы, з якіх людзі капалі на свой абыходак гліну. Копанкі былі такія глыбокія, што рэдка калі высыхалі. Схілістыя ж яры, што зарасталі чаборам, звязульчынім лёнам і лугавой мятай, былі і нашай сенажацію, і пашай. У глінішчах я пасвіў карову...

Мой бацька, Васіль Максімавіч, быў адным з самых пісьменных мужчын у нашай вёсцы. Некалі аж тры зімы ён хадзіў у воласць, у школу. Узяўшы сабе жонку з трохі багацейшай сям'і, ён, аднак, не разжыўся і на пасагу. Як цяпер

успамінае мая маці, Мар'я Міхайлаўна, за ёй давалі жарабіцу, але бацька мой адмовіўся. Жарабіцы не было куды паставіць. У лазовым пляцініку пры хаце яна не магла змясціцца. Пасаг у суне сто рублёў выплатілі грашыма. Можа быць, што за гэтыя гроши бацька, не маючы дома за што рук заціць, рашыўся шукаць шчасця ў Сібіры. У 1912 годзе, калі мне споўніўся год ад роду, мы былі ўжо ў г. Омску. Тулячыся ў падсуседзях па чужых кутах, бацька карміў сям'ю тым, што, гнучы спіну на гарадскім рынку, падбіваў і латаў просты і трубы абудак людзей, якія наўрад ці калі ішлі да болей далікатных шаўцоў. Пара майго «залатога маленства» прыпала якраз на імперыялістычную вайну. Застаўшыся без гаспадара ў сям'і, якога забралі ў салдаты, карміць ужо нас, траіх дзяцей, вымушана была адна маці, наймаючыся на падзённыя работы. З мяне быў яшчэ слабы памочнік, хоць і даглядаў я меншых і бегаў з кацялком у казённую кухню, дзе бедным салдаткам давалі чарнік супу.

Вярнуліся мы ў родную вёску адразу ж пасля Каstryчніцкай рэвалюцыі. Прыйшоў з вайны бацька, да якога мы, дзеці, дойга ніяк не маглі прывыкнуць і ўсё жыццё называлі на «вы». А можа гэта ішло яшчэ і ад тae павагі, з якой мы заўсёды глядзелі па свайго бацьку. Нам здавалася, што ён усё ўмеў і ўсё ведаў. Рабіў ткацкія варштаты. Змайстраваў такарны станок і выточваў верацёны. Ну, а пра шавецтва і гаварыць не прыходзілася. Над нашага бацькі не было лепшага майстра. Цяпер ён шыў не адны ялавыя, а і самыя шчыгульныя хромавыя боты. І яшчэ адна спецыяльнасць была ў яго, патрэбная людзям: ён лячыў хворых. І хоць запас яго медыцынскіх ведаў абмяжоўваўся адной, адзінай кнігай, прынесенай з вайны, — «Пособие для военных фельдшеров», ён, як прызнавалі многія, ведаў, што да чаго, і нават мог лацінскім літарамі выпісаць рэцепт. Маю ж асаблівую пашану да бацькі выклікала тое, што ў нашай хаце, колькі я памятаю, ніколі не зводзіліся кнігі. Гэта былі не нашы ўласныя кнігі. І таму яны вабілі мяне яшчэ большай чароўнай сілай. Адкуль даставаў іх бацька? Адусяль, як толькі дачувалаўся, дзе яны ёсьць. Прыносіў нават з далёкіх вёсак. І калі выдарадалася вольная часіна, у хаце ў пас усю ноч

міргала газоўка. Пры яе сляпымі святле бацька чытаў уголас...

Друкуеца са скарачэннямі па кн.: Пяцьдзесят чатыры дарогі. Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн., 1963. С. 97—99.

З вершаў Васіля Віткі

ЁСЦЬ НА ЗЯМЛІ

Ёсць на зямлі такі куток,
З якім навек я злучаны,
Адкуль ступіў свой крок —
Мая радзіма — Случчына.
Не зводзіліся ўсе вякі
На Случчыне паэты,
Вянкі іх песень —
рушнікі,
Сурвэты — іх санеты.
Увекавечыў Слуцак нас
Свайм паясамі.
А пра цяперашні наш час
Вы ведаеце самі.

Пачуўшы ад старых людзей
На ўласны смак праверыў —
Німа нічога саладзей
Славутай слуцкай бэрэ.

А тыя,
хто памаладзей,
Перадаюць унукам —
Німа нічога саладзей,
Чым сладкі слуцкі цукар.

Сябры,
паверце земляку:
За век свой іскароткі
Я ўпэўшуся, што случаку
У весь напірай салодкі.

Над Случчынай салодкі звон,
Як рой наўкола маткі.
Люблю яшчэ з дзіцячых дзён
Салодкія загадкі.

ВІТКО Уладзімір Ільіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 10.5.1933 у в. Грэск. У 1960 г. закончыў Мінскае мастацкае вучылішча. З 1961 г. жыве і працуе ў Віцебску. У мастацкіх выстаўках удзельнічае з 1964 г. Працуе ў жанрах тэматычнай карціны, пейзажа, нацюрморта, партрэта. Аўтар работ «Марсава поле» (1964), «Маладзёжная брыгада» (1971), «Партызанскі курган» (1972), «Пара сенакосная», «Лён» (1974), «Гульня ў мяч» (1975), «Карагод» (1979), «Ефрасіння Зянькова. 1941 год» (1980), «Восень», «Стары Віцебск», «Бярозы над возерам»

(усе 1985), «Зіма» (1986), «Плошча Перамогі», «Апошні снег», «Цвіце лён», «Зямля беларуская» (усе 1987), «Крычаць чайкі», трэціх «Зямля з небам гаворыль» (1988), «Ідэя» (1990), «Распяты» (1995), «Хала-дэча», «Чорны снег» (1997), «Радуга» (1998).

Творы захоўваюцца ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі.

ВІШНЕЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 17.2.1955 г. у в. Балотчыцы. Закончыў Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве (1973), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1987). Працуе ў станковай і кніжнай графіцы, жывапісе і скульптуры. Асноўныя творы: графічныя лісты «Дзяды», «Піета», «Прысвячэнне У. Каракевічу», «Камепная ўсмешка»; серыі афортаў да кніг «Вянок беларускіх народных песень», «Палата кнігапісная». Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

ГАЎРУК Юрка (Юрый Паўлавіч), беларускі перакладчык і паэт. Нарадзіўся 6.5.1905 г. у Слуцку ў сям'і рабочага. Закончыў Слуцкую школу другой ступені (1921), Вышэйшы літаратурна-мастацкі інстытут імя Брусава ў Маскве (1925). Дацэнт кафедры беларускай мовы і літаратуры ў Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі (1925—1931), кафедры літаратуры Магілёўскага педагогічнага інстытута (1931—1935). 8.2.1935 г. рэпрэсіраваны.

Асуджаны на высылку з Беларусі. Больш за 20 гадоў працаў на розных работах у Карэліі, Усходняй Сібіры, Комі АССР. Рэабілітаваны ў 1956 г. У 1957—1967 гг. памочнік галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Працаў у галіне перакладу з французскай, англійскай, нямецкай, польскай, рускай, украінскай моў на беларускую. Першая публікацыя — у 1925 г. (верш Г. Гейнэ «Ткачы»). Пераклаў п'есы У. Шэкспіра «Сон у летнюю ночь» (1925, пастаўлена ў 1926), «Гамлет» (1935, пастаўлена ў 1946), «Атэла» (1954), «Канец — справе вянец» (пастаўлена ў 1964), «Кароль Лір» (1974), «Аntonій і Клеантара» (1982). У яго перакладзе ставіліся п'есы «Уніжаны і зняважаны» паводле Ф. Дастаўскага (1957), «Ліса і вінаград» Г. Фігейрэду (1957), «Забыты ўсімі» Назыма Хікмета (1958), «Тысяча франкаў узнагароды» В. Гюго (1962), «Мяцеліца» Л. Лявонава (1965), «Дзядзька Ваня» А. Чэхава (1965), «Мешчанін у дваранах» Мальера (1967), «Улада цемры» Л. Талстога (1969), «Залатая карэта» Л. Лявонава (1971), «Багна» А. Астроўскага (1972), «Доктар філасофіі» Б. Нушигча (1972) і іш. Памёр 18.2.1979 г.

ГЕРАСІМОВІЧ Пётр Мікалаевіч, беларускі мастацтвазнавец і графік. Нарадзіўся 12.3.1912 г. у в. Танежкыцы. Закончыў Віцебскі мастацкі тэхнікум (1933). Удзельнік Вялікай Айчышчай вайны. Працаў у Мазырскім педтэхнікуме



У.І.Вітко ў майстэрні.



Я.С.Гучок.

(1933—1941), загадчыкам аддзела рускага і беларускага мастацтва Дзяржаўнага мастацкага музея БССР (1945—1982). Аўтар прац пра беларускае выяўленае мастацтва, манаграфій пра беларускіх мастакоў Я.А.Зайцева (1958), А.М.Тычыну (1961), а таксама твораў станковай графікі «Год 1919», «Год 1930» (абодва 1968), «Пасля навальніцы» (1970), партрэтаў Я.Купалы, Я.Коласа, В.Бялыніцкага-Бірулі. Творы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Памёр 20.4.1990 г.

ГЛІКМАН Давід, рускі паэт-сатырык, драматург. Народзіўся ў 1874 г. у Слуцку. Закончыў Магілёўскую гімназію. Вучыўся ў Кіеўскім універсітэце, але не закончыў яго. У 1903 г. закончыў юрыдычны факультэт Новарасійскага ўніверсітэта (у Адэсе). Пачаў друкавацца з 1890 г. у пецярбургскіх часопісах «Руль», «Утро», «Судьбы народов», газете «Биржевые ведомости». У 1904 г. загадчык аддзела газеты «Новости и биржевая газета». Напісаў шэраг камедый, сатырычных п'ес. Многія з іх былі паставлены пецярбургскім тэатрам «Кривое зеркало». Апошняя гады жыцця невядомы.

ГОЛУБ Уладзімір Пятровіч, беларускі мастак. Народзіўся 7.11.1953 г. у Слуцку. Закончыў Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленаему мастацтве (1971), Беларускі тэатральна-мастакскі інстытут (1977). Працуе ў станковым жывапісе, у жанры пейзажа і партрэта. Аўтар работ «Пан», «Нядзеля», «Прыпыпак», «Ранні снег», «Ветразь на-дзея», «Бярозавы сок», «Веснавая птушка», «Свіцязянка» і інш. Творы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Музеі сучаснага выяўленае мастацтва. Жыве ў Гродне.

ГУТКОЎСКІ Павел Макаравіч, беларускі графік. Народзіўся 25.1.1893 г. у в. Забелы. Вучыўся ў ікашпіснай майстэрні П.Курбатава ў Мінску, Варшаўскай мастацкай школе, Вышэйшых мастацк-тэхнічных майстэрнях у Маскве. Працаўшоў у тэхніках ліпагравюры, кслаграфії, акварэлі, гуашы, малюнка алюкам і туши. У мастацкіх выстаўках удзельнічаў з 1921 г. Аўтар палітычных плакатаў, жанравых кампа-зіцый, ілюстрацый да кніг і часопісаў. Удзельнік 1-й Усебеларускай мастацкай выстаўкі (1925). Аўтар твораў: «Аўтапартрэт» (1921), партрэты У.І.Леніна (1924), Я.Купалы (1925), А.Сержптушскага (1929), «Націпморт» (1925), ілюстрацыі да кніг «Першыя крокі» Я.Коласа (1925), «Працаўная дзяячынка» А.Якімовіча (1959). Памёр 13.10.1962 г.

ГУЧОК Яўген Сяргеевіч, беларускі пісьменнік. Народзіўся 4.11.1940 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1968) і аспірантуру пры ім. Настаўнічаў. З 1971 г. працуе рэдактарам выдавецтва «Народная асвета». Аўтар зборнікаў вершаў «Белае чуда» (1976), «Сэрцам і думкай» (1994), «Формула травы», «Вытокі шляхаў» (абодва 1997), прозы «Блакітныя чмялі» (1983).

Мае карані

3 успамінаў Яўгена Гучка

Бацька мой, Гучок Сяргей Лук'яновіч, паходзіў з чэхаў, якія ў свой час рознымі шляхамі траплялі на Беларусь. Як апінуўся на беларускай зямлі продак майго бацькі, цяпер пэўна сказаць цяжка. Можа, гэта быў шлях гусіцкіх спевакоў, а можа, той далёкі продак наш у якасці якога-небудзь работніка (будаўніка, кухара, конюха, музыкі і г.д.) прыбыў на Беларусь у які-небудзь панскі маёнтак, каб паправіць сваё эканамічнае становішча.

Да гэтага дадам, што мой бацька і яго стрыечны брат Уладзімір у маладосці вельмі прыгожа спявалі. Мне і сёня чуюцца ў цудоўным, срабным бацькавым выкананні «Ой, пры лужку пры луне, пры знаёмым табуне...», «Будзеш ты, сыночак, жыць і людзей баяцца...». Янчэ бацька мой быў майстрап на ўсе руки. Так, ён мог узвесці пагляны дом ад падмурка і да коміна. Быў сабраным, дысцыплінаваным, акуратным чалавекам, ва ўсім любіў парадак, не піў

гарэлку, не цярпей пустыя, неканструктыўныя размовы. Яшчэ вылучалі яго сур'ёзасць, строгасць і пунктуальнасць. Быў назіральны. Меў здольнасць цвяроза думаць, а таксама трапна і дакладна называць рэчы сваімі імёнамі. Не фармальна, а па сутнасті ў пытаннях веры і жыцця быў пратэстантам. Праявы любой несправядлівасці, а сацыяльнай асабліва, у адносінах да чалавека прыносялі яму пакуты. Заўсёды абараняў сваю і ніколі не замахваўся на чужую годнасць. Вельмі любіў коней. Абураўся, калі коней білі. А такое ён бачыў падлеткам у кавалерыйскім палку, які стаяў у іх вёсцы. Жыццё заходу з усходам парашуноўваў не па карысць апошняга. Да сапраўды адукаваных асобаў ставіўся паважліва. Яго прозвішча пераважна вымаўлялі «Гучэк». У майі пасведчанні аб нараджэнні ў графе — бацька — запісана «Гучак». Так, відаць, адбылася трансфармацыя гэтага прозвішча: Гучэк — Гучак — Гучок.

Маці мая, Кацярына Ільінічна Амельковіч, паходзіць з бакавой, збяднелай, вымарачай лініі слуцкіх князёў Алелькавічаў — Амелікавічаў. Ці аднаго Алельку жыццё ператварыла, перайнашла ў Амеліку і дзесяць у тумане стагоддзяў звяло іх княжакасць у нябыт?

Адрознымі рысамі маёй маці былі выключная памяць, паэтычнасць, здольнасць лёгка і адначасова годна для ўсіх бакоў контактаваць з самымі рознымі людзьмі. Яшчэ ў большай меры ёй былі ўласцівы дабрыня, пчодрасць, вялікая любоў да чытання мастацкай літаратуры. Мама перачытала амаль усю заходнепеўрапейскую класіку. З яе вуснаў з дзяяцінства стаў мне знаёмы змест адной з галоўных кніг чалавецтва — Бібліі. З вялікай любоўю і захапленнем яна чытала на памяць вершы Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, спявала «Беларускую марсельезу», «Люблю наш край» і інш. Спяванць яна магла гадзінамі. Пераважна гэта былі беларускія народныя песні. Спявала вяснянкі, пяцроўскія, велікоднія і каляднія, зажынкавыя і дажынкавыя, рэкурція, сямейныя, бытавыя, жартоўныя і іншыя песні. Запісі за ёй у свой час рабілі краязнаўца Рыгор Віктаравіч Родчанка і мая сястра Мая. Запісана звыш 100 песен. Некаторыя з іх змешчаны ў зборніку фальклорна-



К.І.Гучок з дачкой Маяй.

этнаграфічных матэрыялаў Случчыны «З вечнага» (1984, 1990).

Часта ўспамінаецца матчына любімая песня:

Песе, лодзі, гарэліцу,
А вы, гусі, воду,
Ды ляцеце, шэры гусі,
Цераз быстру воду.
Не кажэце, шэры гусі,
Праўданькі нікому.
Не кажэце, шэры гусі,
Што я тут гарую,
А кажэце, шэры гусі,
Што я тут паную.
Не кажэце, шэры гусі,
Што хлеба не маю,
А кажэце, шэры гусі,
Што тры слугі маю.
Сарву, сарву ружу-кветку
Дай пушту на воду.
Плыі, плыі, ружа-кветка,
Хоць да майго роду.
Плыла, плыла ружа-кветка,
Ля беражку стала,
Выйшла маці воду браці,
Па кветцы пазнала.
«Знаці, знаці, маё дзіця
Сем гадоў ляжала,
Чаму ж гэта ружа-кветка
На вадзе саўяла?».
«Не ляжала, мая мамка,
Ой ні дня, ні ночы,
Высушылі, сакрушилі
Свякроўчыны вочы.
Не ляжала, мая мамка,
Ні дня, ні часіны,
Высушылі, сакрушилі
Ліхія гадзіны».



В.Б. Дайліда.

Без песень, якія выклікалі часам радасную ўсмешку, часам засмучэнне, а то і слёзы, а часам бадзёрылі дух, я не ўяўляю сваёй мамы.

Пісаць вершы начаў я пеяк стыхійна ў шостым класе. Падбіраў рыфмы, складаў радкі паўсюдна і заўсёды. Гэта была нейкая хвароба. Прачынаўся нават ноччу і запісваў свае пазытычныя трывезненні ў цемры. Раніцай тыя запісы ў выглядзе каракуляй, здавалася, пасмейваліся нада мной. Больш свядома да вершаскладання начаў ставіцца ў 9—10-х класах. Пісаў польsku і па-беларуску.

На з'яўление і фарміраванне мяне, як паэта, вялікі ўплыў зрабілі мая маці, школьнага настаўніка Ірына Мікалаеўна Кавалька і Паўла Антонаўна Стралкоўская. Апошняя яшчэ ў даваенныя гады ў Дзяржынску вучыла нашага славутага гісторыка Міколу Іванавіча Ермаловіча. Як творчую маладую асобу мяне падтрымліваў і натхняў сябра Сяргея Ясеніна паэт і празаік Рурык Іўнёў. Плённа ўпільвалі творы Максіма Багдановіча, Роберта Бёрнса, Сяргея Ясеніна, Генрыха Гейнэ і ўсе кнігі, якія я толькі чытаў.

Але больш, чым кнігі, я люблю павакольны свет з яго бясконцай разнастайнасцю. Mae самыя першыя ўражанні ў жыцці — гэта карціны прыроды. Там усё для мяне было і ёсць жывое: і трава, і дрэвы, і вецер, і зоркі... Так, у дзяцінстве я надоўгу назіраў за рознымі кузуркамі, да бясконцасці мог глядзець на ваду і аблокі. А падлеткам у летнюю месячную ноц, здаралася, залазіў на дах нашага дома і любаваўся срэбрымі святлом, што было разліта над садамі, над агародамі, над дарогай, над усім Слуцкам і над усёй Зямлёй. Тады я і сам адчуваў сябе часцін-

кай таго святла. Не менш чароўнымі былі зорныя ноцы за горадам.

Пад Слуцкам, над Случчу
На стозе духмянага сепа
Ляжу, сузираючи зорную ноц...
Мой Божа!
Якая наўкоала стаіць цішыя,
Што здаецца мне:
Чую я шэлт,
Шэлт пальмавых лісцяў чую
З Радзімы продкаў маіх далёкіх —
Арыяў высакародных...

ДАЙЛІДА Віктар Браніслававіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 28.9.1930 г. у в. Славінск. Закончыў Баранавіцкі настаўніцкі інстытут (1952), Мінскі педагогічны інстытут (1957). Працаў настаўнікам Пастарынскай сямігадовай, намеснікам дырэктара Іппкалдской (1957—1959), дырэкторам Войкавіцкай (1959—1962) восьмігадовых школ Баранавіцкага раёна, старшим рэдактарам на Брестскай студыі тэлебачання (1962), дырэктарам Чапліцкай сярэдняй школы Слуцкага раёна (1962—1973), намеснікам дырэктара Бюро пропаганды мастацкай літаратуры СП БССР (1973—1982). Аўтар зборнікаў аповесцей і апавяданняў «Вясна, хлошы, вясна» (1966), «Была вайна» (1969), «Пяро дзікай качкі» (1977), «Буслы над вёскай» (1979), «Сустречча з маленствам» (1980), «Пыжыкавая шапка» (гумарэскі, 1986), «Гняздыя коні», «Гарох пры дарозе» (абодва 1991).

А за ляском і мая вёска
З успамінаў Віктара Дайліды

Дзе б я ні быў, куды б ні закінуў мяне лёс, сэрца маё заўсёды рвецца дамоў, на родную Случчыну. І чытыра прызнаюся: няма для мяне щаслівейшых хвілін, як ехать дамоў, у сваю вёску, у сваю старэнкую хату. Як толькі збочыш з шашы, адразу пачынающа землі роднага калгаса. На небасхіле вырысоўваючыя вёскі Ульянаўка, Маргі, а за пневлікім ляском, вясёлым і светлым ад беланогіх бяроз, стаіць і мая вёска Славінск.

Успамінаеца перажытае, усё да драбніц, асабліва басанога маленства. Вось тут, у Дружбенскім лужку, калісьці пасвії калгасных коней, ля цагелыні ў бярозавым гаі збираў краснагаловікі, у Вілах — баравікі, а на Пратве і ў Грабарскай капаве лавіў таптухай уною.

Бацька мой быў у калгасе паляводам, конюхам, аўчаром, вартайшым, малакавозам і амаль трывала гадоў брыгадзірам. Памятаю, як яму было цяжка. Гэта цяпер брыгадзір жыве, як пан. Ездзіць у брычцы ці на «козліку», сівухі і чарніла не п'е, а толькі белую.

А раней было інакш. Брыгадзір раздасць нарад, а сам запрагае валоў і ідзе араць (коней пасля вайны было мала). А ў час касавіцы сам кладзе стагі, бо не было каму: шмат мужчын пе вярнуліся з вайны. А маці была ўдарніцай, ірвалася па працы з усіх сіл, каб хоць не сказаці, што брыгадзірша адлынівае ад работы.

Брыгадзіра тады ў вёсцы ніхто пе паважаў, бо ён цягаўся ад хаты да хаты, стукаў у вонкы, гнаў на работу, за якую ставілі працаадзені-палачку. А за «палачку» давалі грамы гірсу. Брыгадзіра толькі ўсе, годныя і нягодныя, лаялі і клялі. І ўсё за тое, чаму не даў каня. А дзе ён мог узяць таго каня, калі ў канюпні былі лічаныя салдацкія неўставакі, і з іх палова вісела на вяроўках.

Будучы брыгадзірам, бацька і мянэ прывычуаў да работы. Я тады крыўдзіўся, часам нават плакаў. Мне, аслабеламу ад бясхлебіцы, было цяжка хадзіць за плугам і кіраваць упартымі бірбатымі белыгіскімі коньмі, якіх пакінулі ў вёсцы салдаты. Але я араў... Я абланяў бульбу, тросся на коннай грабалцы, вазіў спапы, сена, працаўаў конюхам. Потым я быў вельмі ўдзячны бацьку. Ён прывычуў мяне да працы...

...Помніца холад. Дома ў хате вада ў вядры замярзала: не было дроў, а выйду раніцай на вуліцу — вецер працінае насекрэз. Да Ленінскай дзесяцігодкі шэсць кілеметраў. Прыйду ў школу, а там, здаецца, яшчэ халадней. Вонкы неакітаваныя, часам паразбіваныя, і я сяджу ў кажушку, у вушанцы з падвязанымі вушамі. І так шэсьць гадоў.

Мае сябры ўсе да аднаго пакінулі вучобу на паўдарозе, а я вытрымаў...

У школе я пачаў пісаць заметкі ў сваю слупкую раёнку.

Памятаю, як напісаў два артыкулы, якімі і па сёняшні дзень вельмі ганаруся. Справа ў тым, што ў нашым калгасе быў вялікі лес, які пачынаўся каля самай нашай хаты. Каля дарогі стаялі векавыя дубы, а далей стракацелі старыя бярозы, хісталіся гонкія сосны, шапацелі дрыготкім лісцем асіны.

Лес быў багаты на ягады і грыбы і цягнуўся ажно да Маргоў. У час вайны браканьецы, свае і чужія, спляжылі яго да щэнту. Ад маёй хаты вёска Маргі за чатыры кілометры была відаць, як па далоні. Пасля вайны лес пачаў крыху адрастыць, але яго зноў склі на дровы, аглоблі, пруты, жэрдкі. І тады я напісаў артыкул «Знішчаючы малады лес». Падпісаў сваім прозвышчам. Райком партыі мяне падтрымаў. Старшыню выклікалі на бюро, уклейлі строгую вымову «з занясеннем».

Назаўтра ў калгасе з'явіўся ляснік, які, трэба шчыра сказаць, абсрагаў маладняк сумлешна. Праз некалькі гадоў, калі лес падніўся і акрэп, я зноў напісаў артыкул пад назвай «Лес шуміць», у якім хваліў стражніка за шчырую працу.

Лес вырас... Я, дзякую Богу, яго абараніў і збярог! Праўда, цяпер многія браканьецы зноў яго пляжаць, а найбольш дык сам ляснік. Не выключана, што цяпер, ужо на старасці гадоў, прыйдзеца зноў абараніць свайго зялёнага друга.

...Са школьніх гадоў мне запомнілася настаўніца Ульяна Іванаўна Каравікова. Яна была майм класным кіраўніком. Я любіў яе ў школе. Потым сам працаўаў на ніве народнай асветы, дваццаць гадоў быў дырэктарам, выкопаваў ававязкі пазаштатнага інспектара аблана. Караеці какучы, шмат наведаў урокам розных настаўнікаў, многа разоў сустракаўся з рознымі педагогамі-маякамі. Але такой настаўніцы, як Ульяна Іванаўна, не сустракаў ніколі і підзе. Якая эрудыцыя, культура!

Дарэчы, Ульяна Іванаўна калісці ў маладыя гады працеваала завучам на Віцебшчыне, у той школе, дзе П.Машэраў быў настаўнікам.

І калі П.М.Машэраў узначальваў ЦК Кампартыі Беларусі, Ульяна Іванаўна звярнулася да яго з просьбай дапамагчы пабудаваць новую школу, бо тая старая — «мая» зусім дагніла. Новая школа вырасла за адзін год. Абжылася. Зараз прыемна глядзець, як вязе аўтобус вучняў у Леніна, у цэплы ўтульны школыны будынак, туды, куды я хадзіў пешкі напрасткі па цаліку ў марозы і завеі...

ДРОБЫШ Станіслаў Іосіфавіч, беларускі харавы дырыжор, педагог, заслужаны работнік культуры БССР (1975). Нарадзіўся 17.3.1939 г. у в. Заграддзе. Закончыў Бе-



В.Л.Дыла.

ларускую кансерваторию (1972). З 1977 г. выкладае ў Беларускім універсітэце культуры (з 1981 г. загадчык кафедры, з 1994 г. прафесар). Адначасова ў 1964—1993 гг. кіраўнік Мінскага народнага хору Палаца культуры вытворчага будаўніча-мантажнага аб'яднання «Мінскпрамбуд», арганізатар (1979) і кіраўнік фальклорнага вакальнага-харэграфічнага ансамбля «Валачобнікі», з 1993 г. — Мінскага народнага хору Палаца культуры прафсаюзаў.

ДУБІНКА Вячаслаў Андрэевіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 17.12.1941 г. у Слуцку. Закончыў Чарнавіцкі тэхнікум чыгуначнага транспарту (1961). Працаўаў брыгадзірам комплекснай брыгады, прарабам, начальнікам будаўнічага ўчастка ў Слуцку (1961—1964), фотакарэспандэнтам любанскай раённай газеты «Будаўнік камунізму» (1964—1965), салігорскай «Шахцёр» (1965—1966), рэспубліканскіх газет «Звязда» (1966—1971), «Чырвоная змена» (1972—1974), у студыі «Фота і жыццё» Саюза журналістаў Беларусі (1974—1976), фатографам рэстайлераўшай майстэрні Міністэрства культуры БССР (1979—1981). З 1981 г. у часопісе «Беларусь». Аўтар фотаальбомаў «Бабруйск» (1967), «Нясвіж» (1968), «Маріёў» (1971), «Брест» (1979), кніг публіцыстыкі і прозы «Паплач ля роднае крынічкі» (1981), «Не плач, душа мая», «Ой, зялёны дубочак» (абедзве 1983), «Браты святой ночы» (1986), «Развітальная песня» (1989).

ДЫЛА Язэп (Восіп Лявонавіч), беларускі пісьменнік і грамадскі дзеяч. Нарадзіўся 14.4.1880 г. у Слуцку. Вучыўся ў Слуцкай гімназіі (1890—1898), Юр'еўскім ветэрынарным інстытуце (г. Тарту, 1899—1903), але за ўдзел у студэнцкіх хваля-

ваниях быў выключаны. Пісаць пачаў будучы яшчэ на радзіме пад уплывам пісьменніка-дэмакрата Альгерда Абуховіча. У 1903—1906 гг. жыве ў Мінску, супрацоўнік газеты «Северо-Западны край», вядзе нелегальную работу сярод беларускіх сялян. У 1906—1918 гг. працаўаў у выдавецтвах Пецярбурга, Арэнбурга, Казані, Масквы, быў знаёмы з А.Купрыным, Л.Андрэевым і ішчымі рускімі пісьменнікамі. У студзені — лютым 1919 г. камісар працы ў Часовым рабоча-селянскім савецкім урадзе Беларусі. У 1921—1924 гг. на розных кіруючых пасадах у Мінску. З 1924 г. правадзейны член і вучоны сакратар Інбелкульту, дырэктар Беларускага тэатра імя Я.Купалы, памеснік загадчыка Белдзяржкіно. У 1930 г. разрэсіраваны і сасланы ў Сібір. З 1931 г. у Саратаве. Рэабілітаваны ў 1956 г. Як пісьменнік дэбютаваў абрэзком «Перад раніцай...» (1909). Аўтар п'ес «Панскі гайдук» (настаяўлена ў 1924 г., выдадзена ў 1926 г.), «Юнак з Крошыны» (1965), рамана «На шляху з варагаў у грэкі» (не закончаны), аповесці «У імя дзяцей» (1968), успамінаў пра Я.Купалу, Я.Коласа, Я.Райніса, прац аб тэатральным жыцці Беларусі ў канцы XIX — пачатку XX ст. Памёр 7.4.1973 г. Яго імем названа вуліца ў Слуцку.

ЖУК Алесь (Аляксандар Аляксандравіч), беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 1.4.1947 г. у в. Клешаў. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1970). Працаўаў рэдактарам выдавецтва «Мастацкая літаратура», памеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць», інструктарам ЦК КПБ, галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва», сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, памеснікам рэдактара часопіса «Полымя». З 1997 г. — галоўны рэдактар часопіса «Нёман».

Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны». Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі 1978 г., Літаратурнай прэміі імя І.Мележа 1982 г., Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я.Коласа 1992 г.

Першыя апавяданні апублікаваў у рэспубліканскім друку ў 1965 г. Выдаў кнігі прозы «Асення халады» (1972), «Паляванне на старых азёрах» (1975), «Зоркі над палігонам» (1977), «Не забывай мяне» (1978), «Па саннай дарозе» (1979), «Паўстанак вяртання» (1981), «Паляванне на Апошняга Жураўля»

(1982), «Чорны павой» (1986), «Праклятая любоў» (1991) і інш. Аўтар сцэнарыя тэлефільма «Паляванне па Апошняга Жураўля» (зняты ў 1986 г.). Па матывах аповесці «Зоркі над палігонам» зняты фільм «Палігон» (1983).

Лакнэя

З кнігі прозы Алеся Жука «На дарозе дадому»

З самага дзяцінства зайдросці ў і зайдрошчу tym, who нарадзіўся і вырас пры рацэ ці пры возеры. Рэчка была забрана ў нас па самым пачатку дзяцінства, і магу толькі ўспомніць, як яна памірала і яшчэ некалькі гадоў цешыла нас, дзяцей, сваёй ужо сыходзячай вадой.

Ад былое прыгажуні пятлянкі, якая трymала пойму амаль у два кіламетры з берагамі, парослымі ракітнікам, аерам, асакою, ад усёй гэтай прыгажосці засталася толькі глыбокая чорная канава ды па беразе яе кучы торфу, перамешанага з глеем. Пра былуу рачную прыгажосць нагадвалі толькі ацалелыя лукі-старыцы. Адна з іх, самая вялікая і глыбокая, — дзве звязаныя насілы не даставалі дна — яшчэ пры жыцці ракі мела сваю назну — Конскае, бо там купалі коней.

Але рэчка не хацела змірышца са смерцю. Пра гэта яна дала зразумець першою ж вясною. Зімы тады былі і доўгія, і марозныя, і снежныя. Нащу палявую вёсачку замятала амаль па стрэхі, а таму, калі прыгрывала сонца, ды яшчэ дружынае, моцнае, каб вада не затопівала шадворкі і пабудовы, па вуліцах ў гурах капалі траншэі амаль у чалавечы рост. Не толькі з напае вёскі, але і з палёў абапал даліны вада ведала адну сваю дарогу — да рэчкі. У гэтую пару нас, дзяцей, утрымаць дома было немагчыма.

Тут неабходна тлумачэнне, цераз рэчку ў свой час быў пабудаваны моцны драўляны мост, па якім праходзіла вузка-калейка ад Слуцка да Канюхоў, у якіх да вайны стаяў кавалерыйскі полк. Таму і падсыпку дарогі ў пойме зрабілі высокую, каб рух не перашкаджала нават самая высокая паводка. Ад вузка-калейкі пасля вайны застаўся толькі гэты высокі насып, па якім валяліся ржавыя кастылі. Рэйкі і шпалы надта ж добра ішлі ў наваколлі на перакрыцці паграбоў, якія ў нас рабілі глыбокія і дабротныя.

Дык вось па гэтым быlyм чыгуначным

А.А.Жук.



насыпе можна было дайсці да моста і адтуль назіраць, як пачынаўся крыгалом, як грувасціліся, паўставалі па дыбкі крыгі і рыхтаваліся ісці па прарыў на мост, бо пойма ўжо была заліта вадою і ёй патрэбен быў выхад.

Яшчэ адна акалічнасць: мост не меў цяпер тae даваеннае моцы і трываласці, каб вытрымаць ледаход, ды і ледаходы былі не такія паходныя, як цяпер, пры спрамленым рэчышчы. Сваі ў мосце падпілоўвалі ў пачатку вайны вайсковыя мужчыны для таго, каб не прайшлі пямецкія танкі і танкеткі, каб можна было праехаць толькі на падводзе. У палявую глухую вёсачку пі танкі, ні танкеткі ехаць не збіраліся, паліцыя наязджала на падводах і паставіць для вялікага рэйху збірала пунктуальна. Падпілаваныя вярхі свай пасля вайны давялося выкінуць, мост апусціць ніжэй. Пасля гэтай калгаснай рэканструкцыі мост перастаў вытрымліваць паводкі...

Для нас, хлапчукоў, было самае крываўшае і недараўальнае прапусціць галоўны момант — калі ў ледзяны затор, быццам таран, ударае вялікая крыга. Пасля гэтага ўся ледзяная грамада ўздрыгвала і паціху, амаль непрыкметна пачынала рухацца. І вось мост уздрыгваў, здавалася, лёгенька паднімаўся ўверх, сыходзіў з месца, нейкі час плыў панерадзе крыг, потым паволі саступаў дарогу і пачынаў дрэйфаваць па пойме, як царом з парэнчамі. Потым ён прыбываў да берага. Яго мужчыны па вяроўках прыводзілі да свайго месца, і там ён, прывязаны, чакаў, пакуль не спадзе вада. Раставаў тоўсты пачарнелы слой зімовага лёду, дрэва абсыхала. Потым мост разбіралі і клалі на сваё месца. На час паводкі вёска была адrezана ад цэнтра калгаса, а мы, вучні, на вялікую радасць, ад школы...

Рака яшчэ гады са трывабавала бунтаваць, падымала лёд, але паламаць яго і пусціць крыгамі не ставала сілы. Больш не было ледаходу, не залівалася талаю водога пойма. Вада спадала, і лёд, які не стаў крыгамі, доўга яшчэ канаў на берагах пад сонцем ціпер ужо і сапраўды не ракі, а меліярацыімагістральнага канала.

Першыя гады пасля меліярацыі людзі ўвіхаліся, быццам стараліся апраўдаць зпішчэнне рэчкі. Вялікімі балотнымі плутгамі рэзкалі канавы ў пойме, падымалі плугамі пойменныя лугі, секлі дзёран культыватарамі. На меліяраваных палях адпаведна разнарадцы з раёна сеялі і садзілі. Неабходна была дзяржаве гума — новая палі ўсцілаў нетутэйшы кок-сагыз, над якім пакутавалі, стоячы на каленках, вясковыя жанчыны, каб ён не зарос пустазеллем, якое любіла тарфянікі і раскашавала на іх, асабліва драсец і асот. Давалі ўстаноўку засышаць краіну «пшаном» — і проса густа мяцелілася па ўсёй пойме. Потым патрэбна была пянька, і ўся рачная даліна ператваралася ў канаплянную джууглі, ад чаду якіх пакутавалі навакольныя вёскі. Каноплі раслі густыя, высозныя, як лес, і ў іх хаваліся ваўкі.

Сярод усяе гэтая ўзарана чарната, як жывыя блакітныя вочы, на ўсёй пойме глядзелі ў чыстасць неба ацалельна рачныя старыцы. Выгнутыя сярпом, захінутыя аерам, кіашнікам, сітнягом, з кусцікамі жоўтасмяккае лазы старыцы пралягвалі жыць.

Імі на развітанне рэчка цешыла малечу ўсіх вёсак, якія на працягу дзесяткаў кіламетраў туціліся да рачнога даліны то з аднаго, то з другога боку. Па адной, а то і па дзве старыцы было насупрань кожнае вёскі. Наша дзяцінства ўлетку праходзіла каля іх.

Рэчку на сёняшні дзень не трывожаць. Спяць, дасынаюць свае сны абапал даліны прыпіхлы і заўхілыя вёскі, у якіх толькі летам, калі шара канікулаў, звініць дзіцячыя галасы. Тады зрэдку дабіраюцца дзеці і да Лакні, пабоўташча ў вадзе з кашамі, палавіць шустрых верхаводак і пячкурыкаў.

Чалавек, быццам замольваючы сваю віну, працягвае называць Лакнену рэчкаю, нават уключас яе ў разумныя кнігі — энцыклапедыі, і ў такую, якой назва «Блакітная кніга Беларусі».

«Лакненя, рака ў Капыльскім і Слуцкім раёнах, правы прыток р. Случы (бас. Пропяці). Даўжыня 36 км. Пл. вадазбору

274 км². Сярэднегадавы расход вады ў вусці 1,2 м³/с. Сярэдні нахіл воднай паверхні 0,5. Пачынаецца калі паўднёвай ускраіны в. Сунаі Капыльскага раёна, вусце за 3 км па Пд ад г. Слуцк. Асноўны прыток — р. Вужанка (справа). Цячэ ў межах Слуцкай раёніны. Даліна добра выражана, слабавілістая, пераважна трапецападобная, шырынёй 1—1,5 км. Рэчышча каналізавана, яго шырыня 4—7 м».

Вось і ўсё ад тae, чыё імя ўпертыню ўпамінаецца ў старадаўнім гісторычным запісе ў 1455 г.: «Купіти дворец... на Локнені».

Перш, чым стварыць чалавека, — уладыку над усімі створаным Богам светам, ён сам пакланаецца, каб счасткую была і суша, і вада, каб зямля падняла зеляніну і дрэвы, каб вада нарадзіла рыбін, жывёлін, птушак і каб яны запоўнілі зямлю і ваду. І каб ўсё гэта было чалавеку на ўцеху, каб жыў ён у гармоніі з нарадаваным яму Богам птасцем. Чаму ж тады чалавек ідзе насуперак Богу і нішчыць зямлю і ваду, птушку і звера? Да чаго ён прыйдзе? Зноў да пустыні? Хто ж тады выведзе чалавека з яе, які Бог пашле дапамогу?

Калі гляджу на блакітную карту свае зямлі, жахаецца душа. Усюды там, дзе цяклі, пяцлялі рэчкі, звіваліся і вывіваліся, прачэрчаны прамыя, як кінжалы, сінія лініі, якія злучаюцца ў такія ж самыя сінія краты меліярацыйных канаў. Як уявіць жывым чалавека, якому ліхі хіруг узяў і вышрастаў усе жыццяносныя сасудзікі і вены? Не выжыве чалавек. Як трывае і выжывае зямля?

Зусім пядайна быццам спатыкнуўся ў сталічным мэблевым магазіне. На шыльдачы над «мяккім кутком» вісела назва: «Лакнэя». Даўпрыла і слоды, ва урбаціацьло.

Стаяў здзіўлены і уражаны, і бачыў яе самую, якая цячэ праз ўсё маё жыццё і звязвае, зпітоўвае розныя жыццёвыя варункі ў адно, і думаў, што хутка буду ехаць дадому і калі невялікага бетоннага моста-шлюза кароткім аўтамабільным гудком прывітаю і памяну адну з многіх беларускіх рэчак з неразгаданай, ласкавай і такою назаўсёды роднаю назвай Лакненя.

ЖУК Валерый Иванович, беларускі мастацтвазнаўца, кандыдат мастацтвазнаўства (1985), лаурэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1996 г. Нарадзіўся 25.7.1949 г. у

в. Паўстынь. Закончыў Маскоўскі ўніверсітэт (1973). Выкладаў у Грозаўскай школе-інтэрнаце Мінскай вобласці (1973—1976). З 1976 г. працуе ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнографіі і фальклору НАН Беларусі. Даследуе дэкаратыўна-прыкладное і выяўленчае мастацтва Беларусі. Аўтар кніг «Сучасная беларуская кераміка. Тэндэнцыі развіцця» (1984), «Традыцыі і наватарства ў беларускім дэкаратыўна-прыкладным мастацтве» (1985). Адзін з аўтараў выдашня «Гісторыя беларускага мастацтва» (т. 1—6, 1987—1994).

ЖУК Мікалай Андрэевіч, літаратар, педагог. Нарадзіўся 24.10.1914 г. у в. Паўстынь. Закончыў Мінскі педагогічны інстытут імя Горкага. У гады Вялікай Айчыннай вайны змагаўся супраць ворага ў партызанскім атрадзе імя Катоўскага, што дзеянічаў на Любансчыне. Працаўаў настаўнікам Вясейскай (1944—1946), Старцаўцкай (1946—1959) сярэдніх школ Случкага раёна, Урэцкай СШ № 1 Любанскага раёна. Узпагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, восьмю медалямі, знакам «Выдатнік народнай асветы». Памёр 14.10.1995 г. Выйшла кніга вершаў «Ля падножжа маіх святынь» (1996).

З вершаў Міколы Жука

СЛУЧЧЫНА

Я помню яс такой:
Сонца ўзыходзіць над борам,
Туманы плывуць над ракой,
Мятаю пахне, чаборам.

Звон адкляпаных кос,
Рыканье кароў ля аселіц,
Галінкі ілакучых бяроз
Пад сонцам гарачым самлелі.

Да небакраю лугі
У кветках ружовых і сініх.
Буслы набіраюць кругі,
Знікаюць у небных вышынях.

На постацях спелых ніў
Першыя жніві спяваюць.
Гарачая летнія дні,
Чароўная свежасць начая.

Суніцы ў стазвонным бары,
Грыбы пад ігліцай і лістамі...
З дзіцяча светлай пары
Я помню цыбе прамяністай.

М.А.Жук.



Я помню ў агні бліскавіц
Твае пасмутнёўшыя далі.
О колькі было навальніц
У туле пагібелнай сталі.

А выжыць усё-ткі змаглі
З дзяцьмі, назаўжды дарагімі...
Хачу, каб мы ў шчасці жылі
З табой, дарагая Радзіма.

1947, Старцаўчы.

ЗАРЭЧНЫ Цімох, літаратар. Нара-
дзіўся ў 1910 г. Працаўаў у Нясвіжскай паствауніцкай семінарыі. Аўтар зборнікаў прозы «Маладосць», «Руднянскі паству-
шок», аповесцей «Эльбрусы чалавечага шчасця», «Матці і сын», «Андрэй Блажко»,
рамана «Белы камень». Відаць, загінуў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

**КАВЫЛЬ Міхась (ЛЕШЧАНКА Язэп
Казіміравіч)**, беларускі паэт. Нарадзіўся 1.11.1915 г. у в. Покрашава ў сялянскай сям'і. Закончыў Грэскую сямігодку. Вучыўся на пазапольным аддзяленні Беларускага педагогічнага тэхнікума ў Мінску (1930—1933). Быў членам «Маладняка». 23.2.1933 г. арыштаваны і асуджаны на 3 гады. Адбываў пакаранне на Далёкім Усходзе (4-е аддзяленне Далялага). У канцы каstryчніка 1935 г. датэрмінова вызвалены «за ўдарную працу і добрыя паводзіны». Жыў у Варонежы (1935—1938), вучыўся ў педагогічным інстытуце на літаратуразнайчым факультэце (1936—1938), працаўаў пастваунікам у пас. Ваўчок Варонежскай вобласці (1938—1941). З першых дзён вайны на фронце. Ваяваў на Украіне, у маі 1942 г. трапіў у акружэнне. З 1944 г. у Германіі. У 1950 г. выехаў у ЗША. Першы верш апублікаваў у 1929 г. у газеце «Беларуская вёска». Друкаваўся



А.А.Кіш.

ў «Піянеры Беларусі», «Вясне» (аддатак да бабруйскага «Камуніста»), у часопісе «Маладняк». У эміграцыі выдаў зборнікі паэзіі «Ростань» (Рэгенсбург, 1947), «Пад зоркамі белымі» (Нью-Йорк, 1954), «Першая рана» (Манчестэр, 1960), «Цяжкія думы» (ЗША, 1961), «Міжагнёуе» (Нью-Йорк, 1990). Перакладае творы рускіх, украінскіх, англійскіх, польскіх паэтаў на беларускую мову.

КАРЖАНЕЎСКАЯ Галіна Анатольевна, беларуская паэтэса. Нарадзілася 27.8.1950 г. у в. Ляшашча. Закончыла Беларускі дзяржаўны універсітэт (1973). Працавала ў Плепчаніцкай СШ Лагойскага раёна, рэдактарам Беларускага тэлебачання, з 1986 г. загадчык аддзела крытыкі газеты «Літаратура і мастацтва». Аўтар зборнікаў паэзіі «На мове пічастца» (1973), «Мой сад» (вершы і паэма, 1976), «Званы гадоў» (1980), «Жыла-была...» (1983), «Вечны

водгук» (вершы і паэма, 1988), кніжак вершаў для дзяцей «На што надобна аблачынка» (1983) і «Сінічка на балконе» (1989).

3 вершаў Галіны Каржанеўскай

Я пачуці хаваць

не прывучана.

Ты любоў мая, Случына!

Да тваіх сенажаціў спелых

Я руплівай пчалой ляцела.

Даўжышёю ў гады —

дарога.

Прыпазнілася: стог ля стога.

Пазнаюць мяне ледзьве-ледзьве.

Нават родныя. Нават суседзі.

Як марудна циплеюць вочы:

— То ж Марусіна,

аграномчына.

Абступілі, гамоняць цёткі...

Усё ж пазналі.

Прыышалі ўсё-ткі!

* * *

Як лён, як выснешупае зерне,
Любілі слова мужыкі.

Звініць, бы хвала, Заазер'е,

Гучыць ласказа Верабкі.

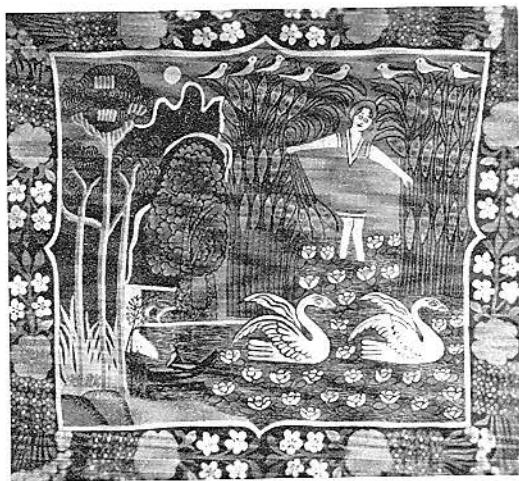
Чарніца пазвай ганарыца.
(Яна паблізу ад шапы).

...Не трэба, дружа мой, дзвініца
Пяпчоце простае душы!

Забыць і ўдалечы не зможаш
Ні родны дол, ні матчын стол.
Жыве далёкае Замошша,
Як сотні вёсачак і сёл.

Іх назвы песцілі сляяне
З сівых пакутлівых часоў.
І назвы — госьцю прывітанне,
Як хлеб і соль, як хлеб і соль...

КІШ Алена Андрэёўна, беларускі майстар дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Аўтар мастацкай размалёўкі на палатне. Нарадзілася ў 1896 г. у в. Леніна. Мастацкі росквіт яе творчасці прыпаў па 1930—1940-я гады. Вядомы яе маліяніны дываны з казачна-экзатычнымі сюжэтамі «Рай», «Ліст да каханага», «Дзева па водах», «У райскім садзе» і іншыя, у якіх яскрава выявіўся наўпіна-рэалістычны харектар творчасці мастачкі. Блізкасць да традыцый мясцовай народнай размалёўкі ў дэкаратыўнасці прапрацаваных дэталей, лакальнасці колераў, шырокім выкарыс-



А.Кіш. Дзева на водах (маліянны дыван).

танны раслінных элементаў. Творы былі сабраны і адрестаўрыраваны мастаком У.Басалыгам і прадстаўлены на выстаўцы народнага мастацтва ў Мінску (1978). Памерла ў 1949 г.

КЛЕБАНОВІЧ Міхась (Міхаіл Іванавіч), беларускі пісьменнік, заслужаны работнік культуры БССР (1985). Нарадзіўся 14.3.1934 г. у в. Грэск. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1957). Працаўнік рэдактарам на Беларускім тэлебачанні, з 1977 г. галоўны рэдактар сцэнарыя-рэдакцыйнай калегіі Беларускага тэлебачання. Аўтар кнігі прозы «Ранішніе сонца» (1981), аповесцей «Іван Аляксандровіч» (1980), «Манька» (1985), «Імярэк» (1992), п'ес «Аплявуха» (пастаўлена 1960), «Санітарны дзең» (пастаўлена на Беларускім радыё, 1994), «Збродныя души» (1997), сцэнарыяў тэлефільмаў: дакументальных «Вясёлка над полем» (1968), «Размова пра зямлю» (1971), «Салдаты перамогі» (1975), мастацкіх «Вера» (1993), «Варыяцыі» (1995).

КЛЯЗОВІЧ Анатоль Васільевіч, мастак. Нарадзіўся ў 1941 г. у в. Вялікая Сліва. Закончыў Мінскае мастацкае вучылішча (1962), Беларускі тэатральна-мастакі інстытут (1969). Працуе ў станковым жывапісе. Аўтар карцін «Вясковы падвячорак» (1975), «Стары млын» (1976), «Працоўны дзень скончыўся» (1977) і інш. Аформіў краязнаўчыя музеі ў Слуцку і Салігорску.

КОХАН Яўхім Іванавіч, літаратар. Нарадзіўся 3.2.1912 г. у в. Навадворцы.



А.В.Клязович.

Закончыў Маскоўскі гісторыка-архіўны інстытут (1969). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўнік у бабруйскай раёнай газете «Камуніст», жлобінскай шматтыражцы «Ударнік», рэспубліканскіх газетах «Рабочы», «Савецкая Беларусь». Жыў за межамі Беларусі. Друкаваў свае вершы ў беларускіх рэспубліканскіх часопісах. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені.

КОШАЛЬ Пётр Агееvіч, рускі пісьменнік, перакладчык. Нарадзіўся 20.4.1946 г. у Слуцку. Закончыў Літаратурны інстытут імя М.Горкага ў Маскве (1979). Аўтар зборнікаў паэзіі «Лістота» (1979), «Гарадская зорка» (1981), «Рака Жышцё» (1987), «Такі як ёсць» (1987), кніг дакументальнай прозы «Гісторыя пакаранняў у РССР. Гісторыя расійскага тэрарызму» (1995), «Гісторыя вышуку ў РССР» (т. 1—2, 1996). Пераклаў на рускую мову кнігі выбраных



А.Клязович. Рака Случ каля в. Нежаўка.



С.І.Ліхадзіеўскі.

вершаў Р.Баравіковай «Свестнік» (1982) і Цёткі «Выбранас» (1986), пераклаў і склаў антalogію беларускіх паэтаў 1920—1930-х гадоў, «Час ветравея» (1987) і беларускай дзіцячай літаратуры «Чарадзейная крынічка» (1997).

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Сцяпан Іванавіч, беларускі паэт і літаратуразнавец, доктар філалагічных навук (1967), прафесар (1968). Нарадзіўся 9.5.1911 г. у в. Барок у сялянскай сям'і. Вучыўся ў Беларускім педагогічным тэхнікуме (1926—1930), Беларускім дзяржаўным універсітэце (1930—1931), Беларускім вышэйшым педагагічным інстытуце (1931—1933). Працаў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». У 1933 г. быў рэпрэсіраваны і высланы на 3 гады на поўдзень Казахстана, настаўнічаў. У 1939 г. закончыў Томскі педагагічны інстытут. Працаў викладчыкам Ташкенцкага педінстытута, дэканам, загадчыкам кафедры зарубежнай літаратуры.

Першы верш надрукаваў у 1925 г. Пісаў на беларускай, рускай і узбекскай мовах. Вышлі зборнікі паэзіі «Чырванеюць вішні», «Рокаты дальний прыстані» (абодва 1931), «Крывавыя зінчкі на снезе» (1932), кніжкі вершаў і перакладаў «Мы — маладая гвардья» (1932), «Берасцянка жывых трывог» (1962), «Пошуки сердаліку» (1973), «Вянкі камунарам» (1974), «Чырвоныя макі» (1981). Аўтар кніг «Анатоль Франс» (1954), «Радасць сустреч» (1977). Памёр 13.2.1979 г.

З вершаў Сцяпана Ліхадзіеўскага

Шум, безжалостный шум,
оглушил, в ушах бушует.
Перед этой бедой
вянет мелочь обычных забот.

В бiографии больше
уж не напишу я,
Что в колхозе на Случчине
мама моя живет.
Покидала ты землю.
А с улицы — аиста клекот,
И вокруг был апрель,
шелком стлалась трава...
Ну, а я в этот миг
от тебя далско-далеко.
Может даже смеялся
и весело напевал!
Горе мне! Промолчала луна,
промолчали и звезды о маме...
Даже горсти земли
не бросил тебе я на гроб!
Беспошадные борозды
густо изрезали память.
Строки брата горьки
и бросают в озnob.
Представляю апрель,
шёлк травы на полянке.
Вижу аистов... Неба
украшенный радугой край...
Работящей страдалице,
белорусской крестьянке
Боги с теплым радушием
дверь открывают в рай.

ЛОБАН Мікалай Паўлавіч, беларускі пiсьменнiк, мовазнавец, кандыдат фiлалагічных навук (1953), заслужаны работнiк культуры БССР (1974). Нарадзiўся 27.10.1911 г. у в. Чаплiцы. У 1945 г. закончыў Беларускі дзяржаўны унiверсiтэц. Удзельнiк Вялiкай Айчыннай вайны. З 1944 г. працаў у Інстытуце мовазнaўства АН БССР. Друкаваща пачаў у 1930 г. Аўтар аповесцi «Іркуцянка» (1953), раманаў «На парозе будучынi» (1961—1963), «Гарадок Устронь» (1967—1968), «Шэмэты» (1981), апавяданняў, эсэ, мовазнaўчых даследаванняў і крытычных артыкулаў. Адзiн з укладальнiкаў «Правiл беларускай арфаграфiі і пунктуацыi» (1959), «Арфаграфiчнага слоўнiка» (1948, 1961, 1990), «Руска-беларускага слоўнiка» (1953). Кіраваў падрыхтоўкай «Тлумачальнага слоўнiка беларускай мовы» у 5 тапах (1977—1984). Памёр 28.12.1984 г.

Пакуль памятаюць — жывеш З успамінаў Сяргея Грахоўскага

Вось і надышла нагода ўспомнiць аднаго з таленавітых празаікаў і маўклівага пакутніка — Міколу Лобана ў пару яго

85-годдзя. Я хачу расказаць у межах магчымасці пра адметнага, непаўторнага Колю Лобана, успомніць сумленнейшую і настомшую працаўітасць і амаль вясковую спілласць яго людскога непадабенства.

Аж у 1930 г. з бабруйскай «Вясны» запомнілася толькі імя — Мікола Лобан. Апавяданне не ўразіла і не запомнілася, а прозвішча не забылася. Тады ж не было столькі выданняў і аўтараў. Можа, запомнілася таму, што пагадвала Коласавага Лабановіча. Праз шмат гадоў, калі мы пазнаёмліся і пасябравалі, Мікола расказваў, што колісъ яго род і зваўся Лабановічамі, а канчатак страціўся, калі упершыню яго дзед Васіль прыйшоў у школу. Настаўнік спытаў прозвішча і здзівіўся: «Як? Як? Мужык і шляхецкае прозвішча носіш? Лобан ты. Запомні!» Так і запісаў. Ад таго дзеда і пайшоў род Лобанаў. Ён ужо вучыўся ў Слуцку на педагогічных курсах і саромеўся прызнацца аднакурснікам, што яго твор надрукаваны.

«Літаратураю захварэў, — прызнаваўся Лобан, — у раннім дзяцінстве ў родных Чапліцах на багатай талентамі сваёй Случчыне. Гадоў у 10 напісаў некалькі апавяданняў і выдаў зборнік, перапісаны ад рукі друкаванымі літарамі».

На пачатку 1920-х гадоў для ўсіх пачалося агульнае захапленне беларускай мовай, гісторыяй, літаратурай і мастацтвам. У «Маладняку» аб'ядналася больш за 500 літаратарапаў, у акругах ствараліся філіі, выдаваліся альманахі, літаратурныя дадаткі да газет. У самыя глухія куткі прыходзілі Багушэвіч, Купала, Колас, Гарун, Багдановіч, Бядуля, Гарні, «Сокамі цаліпі» якога зачытваліся маладыя і людзі сталаага веку, у вёсках адкрываліся хаты-чытальні, самая папулярная «Беларуская вёска» друкавала байкі і «Біблію» Крапівы. Чапліцкую хату-чытальнлю ўзначаліў Мікола Лобан. Да яго па свежыя кілікі і навіны бегаў з суседніх Еўлічаў захоплены літаратураю Цімох Крысько (Васіль Вітка). З тae пары яны пасябравалі на ўсё жыццё.

Часцей за ўсё мы сустракаліся зімою ў Караблічавіцкім Доме творчасці. У нас склалася трою лыжнікаў — Гілевіч, Лобан і я. Пасля доўгіх прабежак па лясных сцежках і ўзгорках стомленаць, але шчаслівия, завальваліся ў чый-небудзь

М.П.Лобан.



пакой. І пачыналіся гаворкі, чытанне яшчэ не астылых старонак і ўспаміны, успаміны. Асабліва захапляла пярэстае жыццё Міколы Лобана. Ён ніколі не выхваляўся сваім ветэрантствам, не насытіў ордэнамі і медалёў, не расказваў пра подзвігі. Гаварыў, як пра самае звычайнае і будзёншае.

У гаворцы, як і ў паводзішах ён быў петаропкі і дасціны. Высокі, статны, у цукатых акулярах з прысоленым сівізной густым вожыкам над высокім ілбом. Сапраўдны Лобан. У тую пару ён працаваў у Інстытуце мовазнаўства Акадэміі науک БССР над складаннем слоўнікаў нашай мовы — дасведчаны і багаты знаўца роднага слова.

У аўтабіографіі Мікола Паўлавіч расказваў, як у 1925 г. у Слуцкай сямігодцы «нам абвясцілі, што з наступнага панядзелка ўсе ўрокі будуть выкладацца пабеларуску. Не здзівіла нас і тое, як закаранелыя старарэжымныя інтэлігенты, выкладчыкі былой класічнай гімназіі, змогуць адразу перайсці на беларускую мову. Мы пранікліся яшчэ большай павагай да нашага любімага выкладчыка матэматыкі, праслушаўшы першую на беларускай мове лекцыю. Нам паказалася, што ён ніколі так прыгожа не гаварыў, як на гэтай лекцыі».

Пасля педагогічных курсаў Лобан сам падаўся на пастаўніцкі хлеб у палескія вёскі Пласток і Таль.

«Настаўнічай і не кідаў пісаць. Пасылаў вершы і апавяданні ў «Беларускую вёску» і дадатак «Чырвоны сейбіт». Вершаў не ўхваліў Пятро Глебка, а прозу настойліва раіў пісаць Кузьма Чорны. Мабыць, тады пачынаўся свядомы ўваход у мастацтва таленавітага Міколы Лобана.

Пасля лыжкаў у зацяжным чаяванні мы з Нілам Сымонавічам захоплена слухалі павольныя, без зневінных эмоцый успаміны Міколы Паўлавіча, як лёс ударыў па ім і надоўга адараў ад літаратуры: у 1939 г. неадольная хвароба забрала самую дарагую і каханую Любоў Іванаўну. «Гора прымусіла мяне з'ехаць у Кіеў на філфак універсітэта, а потым вярнуцца ў Мінск, у БДУ». Потым была напісаны пачатковая хвароба аповесць «Любка», але яна так і не пабачыла свету.

На другі дзень вайны з пылаючага, парушанага Мінска зняты па хваробах з вайсковага ўліку студэнт Лобан у натоўпе бежанцаў падаўся па ўсход. Пакутніцкая сцежкі галодных, знясіленых вялі праз Маріліё, Клімавічы, Рослаў на Арол і Ліпецк. У раёным гардку адна жанчына выйшла на сярэдзіну вуліцы, расставіла руکі: «Куды ж вы, мужчыны? На каго вы нас пакідаце?». Крыўда, боль і сорам прывялі белабелетніка Лобана па Волхавскі фронт. У каstryчніку 1941 г. каля станцыі Мга быў паранены ручной гранатаю. Адзін з асколкаў застаўся назаўсёды сядзець у шыйным пазванку, прылашччыўшыся да сардэчнага перва, а другі выйшаў праз правую шчаку і на ўсё жыццё пакінуў глыбокі след.

У санітарны цягнік па дарозе ў Валагодскі шпіталь трапіла авіяцыйная бомба, і адзін з нямногіх жывым застаўся Мікола Лобан. Відаць, лёс збярог яго дзеля нашай мовы, літаратуры і культуры. Пасля Іркуцкага шпітalia прыклыпаў з кіёчкам у абсмеленым шыпілі на станцыю Сходня ў прытулены там Беларускі універсітэт Мікола Лобан. Разам з такім жа параненым іванам Мележкам хадзілі па лекцыі і аднакурснікам выкладалі васеннюю навуку. Там жа Пятро Глебка разгледзеў лінгвістычны талент студэнта-франтавіка і запрасіў Міколу Паўлавіча ў Камісію па складанні руска-беларускага слоўніка пры Акадэміі навук, хоць яшчэ і грымела вайна.

Пасля універсітэта Мікола Паўлавіч стаў адным з вядучых лінгвістаў нашай акадэміі, кандыдатам навук, заслужаным работнікам культуры, настомнім і да жорсткасці патрабавальным да сябе празаікам.

У 1953 г. выйшла яго аповесць «Іркуцянка». Параіўся са сваім эсмляком Янкам Скрыганам. «Дык у цябе ўсё ёсць, — сказаў вонкі пісьменнік, — трэба

пісаць». У 1964 г. з'явілася першая кніга задуманай трывогі «На парозе будучыні». Яе заўважылі, чыталі, хвалілі, захапляліся жывою, багатаю моваю. Падзеі развіваліся ў фарватэрі тагачаснай ідэалагічнай пльні. «Гарадок Устронь» дапісваў у Караблішчавіцкім Доме творчасці. Асабліва шчыраваў Лобан зімою. Свято ў яго пакой не выключалася з цёмнай раніцы да глыбокай поўначы. Нарэшце стомлены, але шчаслівы, між іштым, прызнаўся, што ў «Гарадку Устронь» паставіў апошнюю кропку. Сябры віншавалі.

Асабліва пакутаваў Мікола з апошняю кнігаю трывогі — «Шэмэтамі». Ён набраўся адлагі сказаць ту праўду, якая не давала яму спакою ўсе гады: Андрэй Шэмет прайшоў высокія партыйныя пасады, вайну, партызаншчыну, сталінскія рэпрэсіі, пакутлівае і горкае каханне. А гэта не ўкладвалася ў пракрустава ложа ідэалагічных стандарттаў. Ён абіваў парогі, далікатна, хітра пасаваў твор. І нарэшце ў 1981 г. «Шэметы» завяршылі трывогію.

Блуканіе па пакутах і хвароба дабівалі пісьменніка. Ён вельмі любіў пах і смак клубніц. Іх прадавалі ў вялікіх плеценых з дранкі кашах. Мы часам бралі найбольшы і ласаваліся са смакам. Як ні трэслала хвароба, а ён не здаваўся — пісаў і пісаў, думаў, разважаў, асуджаў несправядлівасць і сваю апошнюю кнігу назваў «Пяць раніц тыдня». Яе спагадліва і хутка выдалі ў 1984 г. У кожнай раніцы столькі раздуму, назірання, пярэчашня ѹлжывым ісціцам.

Зусім хворы, дрыготкімі рукамі ён сам даводзіў да ладу трэці том сваіх выбраных твораў. Але пабачыць іх не паспей. Я ведаў пра цяжкі становішча свайго друга, хоць ён і не надга скардзіўся.

19 снежня з Васілем Віткам мы пасхалі да яго ў водведкі. Ён быў увесе у клопатах і працы. Перасільваючы боль і ўсе нязручнасці, падараваў нам толькі што выдадзеная «Пяць раніц тыдня», аформленая яго дачкою мастачкай Ірынай Лобан. Кароткія аўтографы напісаны дрыготкім почыркам... А 28 снежня яго не стала..

Друкунца са скарачэннямі.

Літаратура і мастацтва. 1996. 1 ліст.

МАЙХРОВІЧ Сцяпан Казіміравіч, беларускі літаратуразнавец і крытык, кандыдат філалагічных навук (1959). Нарадзіўся 21.6.1908 г. у в. Старэва. Закон-

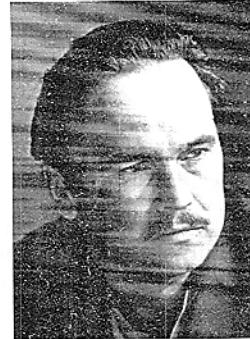
чыў Мінскі педагогічны інстытут (1941). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўаў інструктарам Бабруйскага акруговага камітэта камсамола, рэдактарам раённай газеты (г. Камарын), загадчыкам сектара Беларускага дзяржаўнага выдавецтва, рэдактарам газет «Орка» і «Штандар вальносці» (на польскай мове), «Белостокская правда». У 1944—1948 гг. дырэктар Дзяржаўнага выдавецтва БССР, журналіст, у 1952—1954 гг. галоўны рэдактар Вычэбна-педагагічнага выдавецтва БССР, у 1959—1970 гг. навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнографіі і фальклору АН БССР. Літаратурнай дзеянасцю пачаў займацца ў 1939 г. Аўтар манаграфічных прац і нарысаў па гісторыі савецкай і дакастрычніцкай беларускай літаратуры «Янка Лучына: Жыццё і творчасць» (1952), «В.І.Дунін-Марцінкевіч» (1955), «Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя» (1957), «Максім Багдановіч: Жыццё і творчасць» (1958), «Жыццё і творчасць Ф.Багушэвіча» (1961), «Янка Брыль: Жыццё і творчасць» (1961), «Георгій Скарына» (1966), «Слова аб палку Ігаравым» (1968), «Прыказкі і прымаўкі: Гістарычны нарыс» (1976), «Іван Шамякін: Нарыс жыцця і творчасці» (1978), «Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст.» (1980). Узнагароджаны двумя ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі і польскім ордэнам «Віртуці мілітары». Памёр 2.7.1981 г.

МАРЦІНОВІЧ Аляксандр Андрэевіч, беларускі крытык, літаратуразнаўц, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя К.Каліноўскага 1998 г. Нарадзіўся 18.8.1946 г. у в. Казловічы. Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1968). Працаўаў у драгічынскай, капыльскай і слуцкай раённых газетах, з 1972 г. у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва». Аўтар кніг «Далучанаць», «Пад небам вечнасці» (абедзве 1990), «Дарога ў запаветнае» (1992), «Сувязь», «Шляхам праўды» (абедзве 1994), «Дзе ж ты, храм праўды?», «Зерне да зерця» (абедзве 1996), «Свяцло чароўнага ліхтарыка» (у 2 кнігах, 1997—1998).

МІСЬКО Павел Андрэевіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 14.3.1931 г. у в. Старцавічы (цяпер Знамя). Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1955).



С.К.Майхровіч.



П.А.Місько.

Працаўаў у давыд-гарадоцкай раённай газете «Сцяг Леніна», газетах «Звязда», «Сельская газета», «Літаратура і мастацтва», часопісе «Полымя», у 1972—1980 гг. у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Першае апавяданне апублікаваў у 1958 г. Выйшлі кнігі нарысаў «Адмаўленне ад крыжка» (1964), «Гаспады свайго лёсу» (1968), «Дрэва жыцця» (1973), зборнікі апавяданняў і аповесцей «Калодзеж» (1967), «Калічае лісце» (1974), зборнікі гумару «Дзівак-чалавек» (1972), «Чэрці ў комінে» (1978), «Вясельны марафон» (1984), «Лекцыя з падывівам» (1988) і інш., раманы «Мора Герадота» (1976), «Градабой» (1980), «Хлопцы, чые вы будзеце...» (у 2 кнігах, 1990, 1994). Выдаў кнігі прозы для дзяцей «Зямля ў нас такая» (1971), «Прыгоды Бульбобаў» (1977), «Грот афаліны» (1985), «Эрпіды на планете Зямля» (1987), «Прыядзі, дзень-залаценъ!» (1993) і інш. Пераклаў на беларускую мову паэму-раман М.В.Гоголя «Мёртвія душы» (1990), казку П.Яршова «Канёк-Гарбунок» (1997).

На покліч душы

З аўтабіографіі Паўла Місько

Першыя біяграфічныя запісы я зрабіў, калі мне было чатырнаццаць гадоў, у красавіку сорак пятага. Наши войскі ўжо штурмавалі Берлін, усе жылі ў чаканні блізкай перамогі. Збылося! Дачакаліся таго, што фашист кане ў сваёй уласнай бярлозе... І перапоўненая ўражаннямі і перажываннямі душа паклікала ўзяцца за аловак.

Я памятаю той малюсенькі блакнот, сашчэплены суравымі ніткамі і зроблены з лісткоў нейкага вялікага блакнота. Яны ўсе былі спісаны рабочымі бацькавымі

запісамі пакшталт: «Маталыцкая Любка, трапала лён...» (бацька падмнянёу некаторы час брыгадзіра). Я пісаў паміж бацькавых радкоў або па лапіках, якія заставаліся ў капцы карацейших радкоў. Пачыналіся запісы «з таго, што памятаеца», з апісання пажару 1936 г. Далей я мерыўся, калі ўсё апішацца да самай вясны сорак пятага, весці запісы кожны дзень, весці дзённік. Кожны дзень новага жыцця здаваўся мне тады падзвычай шматзначным і хвалюючым, і мне ўжо тады хацелася пакінуць пра гэта сведчанне. І як зараз пшкада, што ў мяне, падлетка, не хапіла тады з-за работы ні часу, ні настойлівасці, дый блакноцік той скончыўся вельмі хутка.

Дык — «з таго, што памятаеца».

Памятаю спалоханую сумятню і крыкі ў калгасным дзіцячым садзе, палавую, на ўсё неба, падсвечаную агнём хмару. Я рантам адчуў, як у гэтай сумятні ўсе кідаюць на мяне спачувальныя позіркі, уздыхаюць, частуюць цукеркамі-«падушачкамі»: «Беднае дзіця...» Сярэдні брат Іван прывёў мяне вечарам дадому. Замест хаты стаялі абарэлыя, без страхі, сцены-рэшаты, вечер пахістваў створкі вокнаў без шыб. Там, дзе павінны былі быць сенцы, трувесцілася кучка велізарных галавепак, дзе хлеў — зеўрала напялішча. На месцы суседскай хаты, з якой пачаўся пажар, чарнеў велізарны чорны прагал. І яшчэ адна хата згарэла, па другі бок ад нас. Па пажарышы сноўдаліся ўчарнелыя, як тыя галавешкі, бацька і маці, старэйшы брат Коля, залівалі з вёдраў там, дзе яшчэ сачыліся з-пад каstryцы ў попелу сіняватыя дымкі. Едка-кіслы пах расквшанага пажарышча забіваў дых. Раўла, як дурная, падціскаючы бакі, прывязаная да абарэлага шула карова: яна толькі што прыйшла з пашы, яе ледзь перанялі.

Прытуліў нас часова дзед. Хата яго была малая, памнога меншая, чым напа. Спалі ўпяцёх уноперак драўлянага ложка — маці і чацвёра дзяцей. Бацька — на лаве. І без таго маўклівы, ён зусім замоўк, замкнуўся ў горы. Як жыць? Адзін падсіпак, абарэлы, здох, другога паспелі дарэзаць. Пагарэла, пагоркла ў засеку збожжа, з яго нельга было нічога спячы. Застудзілася, стоячы ў гразі ў нейкім скіданым з агарку будане, «пала на ногі» карова. Падымалі яе, падымалі — і вымушаны былі дарэзаць.

Маці, як толькі направілі размяклую ад вылітай вады печ, напаўразбураны ў час пажару комін, пачала хадзіць варыць якую сілаву ў бытую хату.

Калгас даў нарабіць кулявое саломы, выдзеліў жэрдак на кроквы, лесу, каб паднавіць сцены. Накрылі хату, перасяліліся ў яе. З тыдзені ўжылі, пазавешваўшы посцілкамі вокны. У хаце было страшна холадна і цёмна — чорыя ад вугалю сцены паглыналі амаль усё свято лямпты. «Згарэлі дык і згалелі», — не раз паўтарала маці. Памагаючы бацьку на будаўніцтве, яна адбіла сабе незнарок руکі і больш за месяц не магла нават хустку сабе завязаць, узяць пакарміць дзіця.

Сталі на ногі толькі перад самаю вайною. Наш калгас «Прамень камуны» набраў тады ўжо моц і сілу, багата плаціў на працадзень. Памятаю, як тады па дварах урачыста развозілі вазамі збожжа, бульбу, салому, сена. Давалі на працадзін і грэчку, і гарох, і мёд. Бацьку за стаханаўскую працу прэміявалі перад самаю вайною веласіпедам. Па tym часе гэта была не абы-якая прэмія. Успамінаеца тагачасны старшыня Рухавец, які, здавалася, ніколі не спаў, не адпачываў, чыкільгаў і чыкільгаў па калгасе. Пешкі, толькі пешкі, мы ніколі не бачылі яго ў вазку, і ад пільнага і строгага вока старшыні не мог ухавацца нават і малы непарарадак (а пасля вайны паставілі былі яго на аб'яднаны калгас — не пацягнуў: не той маштаб). Працавіта, у добрым ладзе з эзодзе жылі перад вайною калгаснікі, шумна і дружна, цэльмы брыгадамі адразу спраўлялі «май», дажынкі, Каstryчнік. У час нямецкай акупацыі і ў першыя цяжкія паслявасенныя гады людзі ўспаміналі пра даваеннае жыццё як пра «залаты век».

«А чаму ў дзеда такая абырызеная хата? Чаму дзед не ходзіць на работу ў калгас?» — не раз я даймаў пытаннямі маці, калі яна, узяўшы яшчэ цёплы бохан, толькі што адціспуты сырчыкі ці збан малака, несла дзеду. «Будзеш ведаць усё да канца, састарышся, як аўца... Мы ў трынціць першым годзе ўступілі ў калгас, у той год і ты нарадзіўся, 14 сакавіка. А дзеда пакрыўдзілі. Не хаче ён яшчэ ўступаць, марудзіў... Ну, а тут былі такія акцівісты, працэнты ўсё гналі, каб скарэй калектывізаваць... Свае ж! Крычалі, каб пават курэй абаргульвалі... То яны і зрабілі

кенства дзеду, разбурылі і хлеў, і сснцы. Не мелі такога права, але дзед запяўся, не пайшоў нікуды скардзіцца...» Другім разам маці дабаўляла: «А які гаспадар быў з дзеда, які багач ці кулак? Стрэльбу на плечы — і гайда з хаты, хай хоць гарыць якая работа...» «У дзеда і стрэльба была?!» — ад такое цікавае навіны ў мяне ажно перахоплівала дыханне. «Была некалі, прадаў потым... Бацькава яшчэ...»

Што дзед цэлымі днімі мог прападаць у лесе ці на рэчы, гэта і я ведаў. Калі я крыйху падрос і мог ужо вытрымліваць доўгія пераходы, стаў браць дзед з сабою і мяне. Чаго ён толькі не ведаў пра лес і яго жыхароў, пра рэчку і луг! «А ведаеш, як воўк вые?» — дзед смыняўся, прыстаўляў далоні да рота, задзіраў сівы кліночак барады. Сумнае, жудаснае вышчё разляглалася па наваколлі. Пачыналася з вельмі высокіх нот і канчалася нізка і раскаціста...

З лесу дзед прыносіў грыбы, а болып за ўсё дубцы на кашы, вязаў мётлы і венікі. Забяспечваў сваімі вырабамі мо паўбескі. Ніколі за іх плату не называў: калі дасць хто што — дзякую, не дасць — хай і так спажывае на здароўе.

Дзед умеў чытаць па-стараславянску, «пад ціламі». Праўда, я ніколі не бачыў, каб ён чытаў што свецкае ці пісаў: у хвіліны меланхоліі або калі вельмі надакучыць звяглівая Палашка (другая жонка), заўсёды разгортваў евангелле. Старэнкае, вокладкі крышыліся ад старасці. Чытаў голасна, хоць быў хто за слухача, хоць не. Ён, мабыць, мала разумеў прачытанас, але самі звонкія, нязвыклія гукі ўлагоджвалі яго душу. Гэтас евангелле дзед падараў мне гадоў за пяць да смерці (практыкую ён 84 гады).

Я з вялікай цеплынёй успамінаю Лукаша Аляксандравіча Нядзельку, «Алесевых дзеда», як звалі яго павулічнаму. Я і цяпер магу цэлымі днімі хадзіць па лесе, і мне не будзе сумна, а толькі светла, лёгка і ўцешліва на душы. Мусіць, гэтая мая любоў да прыроды перайшла ад яго, дзеда Лукаша. І якіх бы старых я потым ні выводзіў у сваіх творах (Лукаш у «Калодзежы», Стакей у аповесці «Зямля ў нас такая», Парахенська ў аповесці «Поезд ішоў на заход», нават бабка Вера з цыкла «Ласіныя пашеркі»), некаторыя рысачкі дзеда Лукаша я перадаваў ім.

А дзеда з бацькавага боку, Верамея, я не ведаў. Ці пад той час, калі я пачынаў сёёто разумець, яго ўжо не было жывога, ці таму, што жыў ён не ў нашай вёсцы. Бацька быў не тыбулец, а прымак, ірыйшоў у Старцавічы (цяпер Знамя) з Дзюдзева (пад Грэскам) у дваццатым ці дваццацым першым годзе. Пра свайго бацьку і свой род мала чаго расказваў. Нават пра сябе — кіне слова, другое, і ўсё. Ведаю толькі, што перад жаніцьбай служыў у Чапаеўскай дызвізіі, ваяваў пад Бузулукам і Уфой. «Але ж і жылі буржуі!.. Во, з галаву булка, а сцінеш — у жмені змесціцца. Зоймем буржуйскі дом, зіхаціць усё — карціны, піяніны. А мы ў ірваных абмотках, у лапіцах плюхаем. Эх, як пачнуць іграць хлопцы прыкладамі па зубах гэтых піянінаў, па белых костачках!...».

Не ведаю, ці «іграў» па гэтых «зубах» бацька. А вось па гармоніку іграў, нават яшчэ ў прымы прыйшоў з гармонікам. Але потым, як трэба было будавацца, ладзіць самастойную гаспадарку, прадаў «музыку», не да яе было. Неяк потым зрабіў быў балалайку, думаў, мо хто са старэйшых хлопцаў вывучыцца іграць. Але такіх талентаў не знайшлося, і хутка цацка паламалася. Увогуле бацька быў майстар па ўсіх рукі, не мог пасядзець без працы і гадзіны і лічыў самай большай чалавечай заганай тультайства і нядбайшасць. Акрамя таго, што спраўна, па-гаспадарску рабіў усю сялянскую работу, ён быў бондарам і стэльмахам, цесляром, сам мог змайстраваць любое хатнє начынне, мог пачыніць вупраж, наспускаць для калгаса яровак і г. д. Я адсылаю чытачоў да аповесці «Гусі мае, лебедзі», найбольш аўтабіографічнай з маіх твораў. У ёй я спрабаваў перадаць многія рысы бацькі і маці.

Руплівцай і працаўніцай была і маці. Нарадзіла яна восьмёра дзяцей, выжыла з іх чацвёра (на першым і другім дзесятку гадоў савецкай улады не было яшчэ столькі лякарстваў і ўрачоў, як цяпер). Я дагэтуль дзіву даюся, дзе маці знаходзіла сілы, каб управіцца з такой сям'ёй, дагледзець усіх, а заадно і гаспадарку, агарод ды яшчэ схадзіць на работу ў калгас, прапалоць, згрэбці сена, выцерабіць ільну ці эжаць сярпом столькі, каб не быць ззаду, а нават панерадзе. Яна была ўзнагароджана медалём «За працоўную адзнаку» — за заслугі ў першыя насля-

ваенныя гады, калі адраджалася сельская гаспадарка. Маці і ў дзяцінстве была непаседлівай. «Спляце бацька новенськія лапці... Як пойдзе на коўзанку — вечарам адны вушкі з аборамі целяпающа на нагах», — згадвала яна з усмешкай.

Не ведаю, ці співала яна ў маладосці з дзячутатамі. Але жанчынай, у гуртах, ілучы з поля, толькі зредку падцягвала. Мо саромелася ці лічыла, што, пахаваўшы столкі дзяцці, гэта проста грэх. Але голас, хоць і нямоцны, і слых у яе былі, і калі трэба было па ходу казкі праспіваць нешта за коціка ці за пейніка, яна гэта вельмі хораша праснеўвала. Казак маці ведала многа, расказвала ўнейкай лагоднай, мінорнай манеры, і гэта захапляла, заварожвала, я ўвесь пераносіўся ў дзівосны казачны свет, шчыра верыў, што недзе ўсё гэтак і было, як гаворыцца ў казках...

Да вайны я закончыў усяго два класы — з пахвалнай граматай. Пасля вызвалення прыйшоў у чацвёрты і палахліва чакаў — што будзе? Адсадзяць у трэці? У весь верасень сорак чацвёртага паставілі гадалі, што рабіць з пераросткамі, у прыватнасці са мной. У задачках быў не вельмі порсткі, хоць па астатніх предметах ішоў добра і выдатна. Але хтосьці сказаў на педсавеце рашучае слова, і мяне перасадзілі... у пяты клас: «Падцяг-нецца...».

Зараз, праз дзесяткі гадоў, мушу скажаць, што мяя барацьба з гэтымі задачкамі ішла з пераменным поспехам: складаная арыфметыка была ў пятым класе. Часта здаралася так, што не я адольваў задачкі, а яны мяне. Гэтае «пераскокваше» ажно цераз два класы так і пакінула ірабел у мяёй матэматычнай падрыхтоўцы, і з задачамі па алгебры, фізіцы, хіміі, трэгаметрыі я не ладзіў, пакуль і школу не закончыў. А мо не з-за гэтага? Мо проста я не быў народжаны матэматыкам?

Пакуль вучыўся ў Старцавіцкай сямігодцы і ў Слуцкай СШ № 10, кожнае лета працаваў: то з братамі рэзаў, сушыў-перакладаў торф для калгаса (яго тады давалі па працадні як апал), то памагаў маці жаць, то паводзіў коней, калі абганялі бульбу, а то і сам абганяў. Трэба было зарабляць, цяжка ў тыя гады жылося ў калгасе. З восені сорак сёмага миে наймалі ўжо ў Слуцку кватэру, кожны тыдзень давалі чаго ў торбу. Плацілі тады яшчэ і

за вучобу ў школе, плацілі падаткі, падпісваліся па пазыкі. Але як ні цяжка было сям'і, бацька паўтараў мне адно: «Не ляйуйся, вучыся, хоць адзін вывучыўся...». Калі ж я прасіў што купіць лепшае з адзення, бо Слуцк усё-такі горад, дома доўга рахавалі і меркавалі, што яшчэ можна занесці за шынапцаць кіламетраў на базар, каб утаргаваць якую капейчышу, а потым патаўчыся на «барахолаўцы», падшукаць якую аддэжынку. Але нават потым, калі я ўжо быў студэнтам першага курса аддзялення журніалістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, ніякага паліто ці кажушка не меў. І бачачы, як я сінею і курчуся ад холаду, адзін са студэнтаў прынёс мне свой стары шынелак, перашыты з бацькавага, з сівым баранчыкам на каўніры: «Во, яго яшчэ можна наасіць...». Дзіва што можна было! Я і хадзіў у гэтым шынілі, братавых веніных галіфэ, ботах, паўваеннага крою чорнай фуражцы, з кірзавай ваеннай сумкай, папакаванай капспектамі і книгамі. Канчаўся ўсяго толькі шэты паслявясны год, многія так хадзілі. Яшчэ не ўсе руіны былі прыбрани пават з цэнтральных вуліц Мінска, яшчэ толькі начынаў забудоўвачца Ленінскі праспект...

Чытаць я любіў страшэнна. Да вайны ў Старцавіцкай школе было ўсяго дзве шафы книг. Я іх усе перачытаў, не мог толькі выпрасіць тых, што былі яўна не па ўзросту. А ў час вайны, пры немцах, чытаць хацелася пакутліва і чыталася ўсё без разбору, што толькі можна было дастаць у сваёй ці ў суседніх вёсках. Пры газоўцы, пры лучыні, пры смаляках, якія гарэлі на прыщечку, пры месяцавым святле. Аднаго месяца не халала, але калі яшчэ і люстэркам злавіць яго свято, скіраваць на старапонку книг, то можна было чытаць. Хоць часам і адбіралі книгі, каб не аслеп, хоць крычалі, каб клаўся спаць, бо заўтра трэба рана ўставаць, брацца за работу. Часам я чытаў што-небудзь уголос з гогалеўскіх «Вечароў на хутары паблізу Дзіканаўкі», з Купалы ці Коласа. Найбольш блізка, як свайго, бацькі ўспрымалі Я. Коласа. Ну якраз як пра нас напісана, пра дні акупацыі: «Ярка на камінку смольны корч палае, бацька на калодцы лапці падплятае...». Калі бацьку асабліва нешта падабалася, ён не вытрымліваў: «От трасца яго мацеры... Гэта ж трэба так скласці!».

На гэтую складанасць і лёгкасць верша ўжо тады звяртаў увагу і я. Коласава «Між алемшы, кустоў, дзе пле салавей, і шуміць, і грыміць срэбразвонны ручэй» ці Купалава «І лягла ж цішина ў бары за гарой, каб дравінка адна хоць кіўнула сабой» я круціў так і гэтак, глядзеў нават старонкі падранай хрэстаматый на свято: як праста ўсё, як яспа-празрыста і гэтак лагодзіць душу харастром!..

Друкунца са скарачэннямі.

Маладосць. 1981. № 3. С. 142—148.

МУРАШКА Вячаслаў Пятровіч, мастак. Нарадзіўся 31.7.1955 г. у в. Бязверхавічы. Закончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1978). Удзельнік мастацкіх выставак з 1976 г. Працуе ў галіне плаката. Аспірантская творы: плакаты «Працоўная хвіліна — народнае багацце», «Першадрукар Ф. Скарыну — 500 гадоў», «Курацаты», «Слава партызанам — героям барацьбы ў тыле ворага», «Кааперацыя», «Паскарэнне» і інш.

МУРАШКА Рыгор Данілавіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 16.2.1902 г. у в. Бязверхавічы. Вучыўся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі (1917—1918). У 1919—1920 гг. удзельнік барацьбы супраць польскіх акупантаў на Случчыне, басец слуцкага атрада асобага назначэння. Працаўваў у часопісе «Бальшавік Беларусі» (1926—1929), у Дзяржаўным выдавецтве БССР (1930—1933). У гады Вялікай Айчынай вайны ўдзельнік Мінскага патрыятычнага падполля і партызанская руху на Лагойшчыне. Аўтар зборнікаў апавяданняў «Стрэл начны ў лесе» (1926), «Прыграничны манастыр» (1930), «Званкі» (1931), «Рузкі» (1932), «Мюдаўская ноч» (1934), аповесці «У іхнім доме» (1929), раманаў «Сын» (1929), «Салаўі святога Палікарпа» (1940). Загінуў у красавіку 1944 г.

ПАЎЛАВА Ніна Мікалаеўна, майстар мастацкага ткацтва. Нарадзілася 10.5.1930 г. у в. Паўстынь. Працавала на Слуцкай фабрыцы мастацкіх вырабаў (1954—1994). Работы экспанаваліся ў многіх краінах свету, захоўваючыся ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Этнаграфічным музеі Расіі (Санкт-Пецярбург) і інш. Узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны».

ПАШКЕВІЧ Алесь (Аляксандр Аляксандравіч), беларускі паэт, празаік,



Р.Д.Мурашка.



Н.М.Паўлава.



А.А.Пашкевіч.

літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1998). Член Саюза беларускіх пісьменнікаў (1995) і Беларускага саюза журналістаў (1997). Нарадзіўся 11.9.1972 г. у в. Набушава. Закончыў Вялейскую сярэднюю школу (1989), Беларускі дзяржаўны універсітэт (1994). Працаўваў намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Першапачаток». З 1998 г. выкладчык Беларускага дзяржаўнага універсітэта, адначасова загадчык аддзела пазэці часопіса «Неман». Аўтар зборнікаў вершаў «Нябесная сірвента» (1994), дакументальная рамана «І дам табе вянок жыцця» (2000), прысвячанага падзеям Слуцкага паўстання 1920 г.

З дакументальнага рамана

Алеся Пашкевіча

«І дам табе вянок жыцця»

СЛУЦКАЯ ХРОНІКА
СТАРЦА ВЯРХОЎСКАГА

«На замкавай выснє, падперазапай стужкою Бычка, дзе царква Святога Міколы, колісі іншая царква стаяла. Казалі, што ад перуна загарэлася была... Ураз гарадчукі малака кіслага кадкі цэлыя панавозілі —

верылі ў нас, што пажар ад перуна толькі ім стушыць можна. І такі адваявалі ў вогнішча іконы і дзве сцяны царкоўныя. Дзе-нідзе іконы агнём параніліся...

Пры Радзівілах Замак слуцкі моцным быў. Татары так і не змаглі скарыць яго. Усім горадам абаранялі Замак. Усе гарадчукі-месцічы на цэхі падзяляліся, кожны цэх меў свой абарончы бастыён і свой штандар. Усе як адзін, калі пебяспека надыходзіла, на памосце Замка станавіліся. На ўздапамогу трывалі бліжэйшыя вёскі прызначаліся: Бранавічы, Варкавічы і Лучнікі (ад ваяроў-лучнікоў назуву апошняя і атрымала). Жыхароў тых вёсак выбранцамі звалі — бо выбіралі дужэйшых, вышэйшых, — яны вызываляліся ад усіх падаткаў...

А ў 1655 року войскі маскоўскага цара пад кіраўніцтвам князя Трубяцкага атакавалі цвержу Замка, ды зубы свае абје і паламалі. У шале прадмесці спалілі і адышлі. Сейм затым месца на пяць гадоў ад падаткаў вызваліў, каб яно зноў у сілу ўбіралася.

Апошнім з Радзівілаў у Слуцку Дамінік, сыннівіч Пане Каханку, княжыў. Сабраў, было, полк з мяшчанаў і выбранцоў і на чале яго ў кампаніі 1812 року ўдзельнічаў, за Напалеона выступаў. Ад кантузіі за мяжой памёр. Полк ягоны спрабаваў яшчэ Нясвіж ад рускіх бараніць... Тамтэйшыя жыды дапеслі генералу Тучкову, што падчас вайны ў замак нясвіжскі шмат падводаў скарбу французы з Масквы прывезлі — золата, срэбра...

Генерал пячаткі на замках загадаў зламаць і аддаў пясвіжскія сховы на рабунак. Два тыдні цягалі скарбы — не маскоўскія, а радзівілаўскія, — каму не ляяноўша было. Маскоўскага ж добра не знайшлі ды і не маглі зпайсці... Не было яго там! Генерала Тучкова пад суд аддадлі, але той яшчэ да суда, на дзіўным збегу абставінаў, памёр... У 1812-м іпраз Слуцак прайшоў пяты корнус Напалеона — з Гародні на Магілёў і Смаленск кіраваўся. 22 ліпеня ў Слуцку стаяў...

А тады, як Случчыну маскоўцы падпарадковалі, гэта пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай у 1793 г., Замак спустошылі. Йшчэ пры мне яго драўлянія вежы даруйноўвалі. У 1820-м разабралі большую — з боку касцёла бернардынцаў, дзе Случ цякла. Ацалела толькі некалькі пабудоў, у

адной з якіх жыў некаторы час пан Гендэрзон, брат тайнай ложы масонаў..."»

Прадмесце Трайчаны атрымала сваю назну ад кляштару Святой Тройцы. Шчэ там рачулка Тройча коліс цякла ў Случ...

Пасярод вялікага пляцу, агароджанага разложыстымі дрэвамі, узышалася мураваная царква Святога архідышкана Сцяпана. Купалы зіхоткія мела... Дзве вежы. У царкве — золатам абрэмлены іканастас. Праваруч — труна княжны Сафіі Радзівілавай, апошніяй з дому Алелькавічаў. На вечку надпіс па-беларуску быў: «Сафія, княгіня Слуцкая і Капыльская, Альгердава племені, прыстасілася 1612 року». Бліжэй да іканастасу, у неглыбокай мармуровай нішы — трумэнка Габруэла, закатаваная праз жыдоў у мясцічку Заблудаве. Ягонае цела, сколатае і праўбітае, выслалі ў Слуцак... Народ наш ушаноўваў памяць княжы Сафіі і дзіцяці-мучаніка. У часы лютых хваробаў случакі святымі мошчамі-парэшткамі абносілі горад, молячы нябёсы аб заступніцтве...

Злева ад царквы стаяў драўляны палац для рэзідэнцыі біскупа. Пры мне біскупства перанеслі ў Менск, а ў палацы тым месціліся кіраўніцтва рускай семінарыі і бібліятэка. А за царквой, над ракою, — старажытная званіца з адным вялікім і некалькімі малымі званамі. Набажэнствы ў Святой Тройцы праходзілі вельмі святочна. Голос вялікага Трайчанскага звону разліваўся далёка па рэчцы, і ягонае дабравесце дапаўнялі ўсе храмы места! А на свята Тройцы туды збираўся люд з усяго горада і ваколіц...

Праз Трайчаны адзінай вулка ішла. Крыху наўзбоч ад яе праваслаўная семінарыя была. Яе навучэнцы ў местачкоўцаў кватараўвалі. А як семінарыю ў Менск перанеслі, дык і Трайчаны абязлюднелі. У 1655 року ў вайну Расіі з Польшчай князь Трубяцкі, выціснуты са Слуцку, спаліў і Трайчаны, і другое прадмесце — Востраў...

У горад жа дарогі вялі праз чатыры брамы: Віленскую (ці Нясвіжскую), Капыльскую, Астроўскую і Навамісцавую. Апроч апошній, усе мураванымі былі. З вежамі, адкіднымі мастані, якія ланцугамі на ноч падымаліся. Астроўская брама ацалела аж да 1835 року, астатнія раней паразбралі... Сам жа горад коліс авальную форму меў. Доўгім ровам абынесены

быў. Валамі землянымі ўзмоцнены, бакштамі. Пасярод жа, на ўзвышку, — драўляны замак ганарліва застываў, рэзідэнцыя Алелькавічаў...

Дык вото ж увойдзем у горад праз Віленскую браму. Злева — дзвіночы каталіцкі кляштар Святога Іллі Прарока. За ягонаі агароджай — дзве драўляныя царквы: летняя, большая, і зімняя... Званіца... Я часта хадзіў да цэркви тых. З клюпатаў пані Кахановічавай летнюю царкву новым іканастасам уаздобілі. На набажэнствах з дзесятак чарніц прысутнічала. Ох, багатым коліс кляштар іхні быў...

Алелькавічы нічога не шкадавалі для яго! Затым жа ўрад расійскі ўсё багацце ў казну свою забраў... У 1852 року большую царкву аддалі ўлацам. А ў кляштар пазвозілі мапашак-уніятак, якія па скаванні уніі не схацелі прыняць права-слая. Тут яны і паміралі...

Далей на Віленскай вуліцы раскінулася дворыкі гарадцовых мяшчанаў, пры маіх часах дужа збяднелых. А было, распавядалі, гандаль з Вільнай ды Кіевам вялі. Цяпсрака ж справу іхнюю габрэі працягвалі. Раней, пры Рэчы Паспалітай, ім забарацялася купляць шлязы ў некаторых частках горада. Калі ж край пад Москву забралі, скасавалі той «црызвіль». Паволі лепшыя иляцы, двары, рамёствы, цэхі, крамы ў рукі габрэяў пераходзіць началі. Прадаваў мешчанін цішком свой дворык, а сам падалей выязджаў, зямлЁй пачынаў займацца, за плуг браўся, а то і за чарку... Яшчэ за маёй памяццю жылі нашчадкі Якімовічаў, заможных наших мяшчан. На Каляды малым бачыў іх у доўгіх лісіных футрах з брандэбурамі, слуцкімі пасамі падперазаных, у высокіх каўпаках на галаве. Як пройдзе — аж зямля, здаецца, дрыжыць!.. Каля кляштару, на Віленской, знаць, Якімовічы жылі і гандаль добра вялі. А праз дзесяць рокаў па свецце ледзь не пайшли, і дом прадалі свой, і маёмасць...

Па той жа Віленскай у партыкулярных доме быў тэатр. Выступала там, на маіх вачах яшчэ, вандроўная трупа пана Клаконкага. У адзін з сезонаў далучылася да трупы акторка адна... Стэфанія, здэцца, звалі. Дужа ж пекнай была! А як слічна танчыла!.. У яе закахалася было не толькі вучиёўства старэйшае, але і некаторыя гімназічныя настаўнікі. Вершы ёй пісалі...

І вось нарэшце мы ў рынак упіраемся. Помню яго застаўленым драўлянымі габрэйскімі крамкамі. Мяшчане ж прадавалі толькі абаранкі, пернікі, макоўнікі, талкачыкі грэчныя, гуркі ды іншую драбноціну. Шчэ ў 1441 року кароль Казімір Ягелонъчык дараваў гораду Магдэбургскае права, а праз 200 рокаў кароль Ян Казімір яго пашвердзіў і падаў прывілей торгу на два дні ў тыдзень ды два кірмашы ў год. Пры міне на рынку былі два багатыя гандлёвые дамы Еўпы і Таўбэ. Пазней шчэ адзін адкрыўся — яго выйграўші па варшаўскай лагарэ, і праз гэта называлі яго Скорабагатым... Во! Пра Ваньку ледзьве не забыў! Рускі купец Ванька наймаў на слуцкім рынке краму. Ён першы пазнаёміў случакоў з чаэм і самаварамі! Дынапы прывозіў, балыкі з асятрыны, футра вёз... На рынке і аптэка была...

А далей, калі па той жа Віленскай трывацца, да старога Замка і дойдзэм... Таенным, валадарным нечым ад яго праменіла... А на ўзвышку, бліжэй да цытадэлі, — праваслаўны сабор. Яго візантыйскі стыль не можа не зачарараваць, сам сабор не можа не ўразіць. Паглядзіце на яго здалёк — чым не старадаўні рыцар... па грудзі ў зямлі... магутныя плечы-дах сталёвай цвержай абцягнуты... зіхоткі шлем-купал на галаве... аркавыя вокны-прыліцы... Як затрапеча вецер ліпі вакол яго — то і прымроўца, што вось-вось сабор-рыцар узварухненца, закрэхча — і на ногі ўстане!

Самуэль Аскерка, пісар, а затым суддзя земскі, які за Яна Казіміра шведаў біў, збудаваў над Случчу, насупраць Замку, драўляны касцёл для бернардынцаў і кляштар. У 1815 року касцёл згарэў, і тады з добраахвотных складак набудавалі ўжо мураваны касцёл... На tym жа месцы. А каля кляштару студня з чысцюгkай вадою была. Агарод вялікі, сад, што славіўся грушамі бэрэмі. Іх яничэ бернардынкамі звалі, бёры ж — у скароце... Духмяння, сакавітня, ого! У Пецярбурзе ўдвая даражэй крымскіх пі іншых якіх каштавалі! А вывозілі садавіны са Случчыны коліс безліч — у год, бывала, на дваццаць пяць тысячай залатых рублёў...

Пазней кляштар па казарму перарабілі... А ўшчэ крыху вышэй ад рэчкі, к Замку, дзве царквы красаваліся...

Уваскрасення Хрыстова і Святой Велікамучаніцы Варвары. Шчэ далей — фара, ці рымска-катацікі касцёл парагіфіяльны... Ад храмаў тых вуліца да Астроўскай брамы вяла. Наўзбоч яе ліплі дамы гарадчукоў. Справа па ёй ацалела царква Раства Хрыстовага стаяла. За ёй — драўляны касцёл Святога Духу. Калі мне рокаў з дваццаць пяць было... ужо пры новых маскоўскіх уладах... касцёл разабралі. І Астроўская брама пры мне існавала. Малымі на яе высокую вежу лазіць любілі... А з паўянтарсты за брамай той могілкі начыналіся. Праваслаўныя з цэркаўкай, каталіцкія з каплічкай, і кальвінска-логатранскія... На ваколіцах, па капыльскіх і нясвіжскіх дарогах, і цяперака курганы высыщана. Лесам толькі паўrostалі. Татарчукоў хавалі там. Казалі, што і пракаветнія курганішчы былі сядріх іх... А за брамай прадмесце Востраў раскідалася. Люднае колісі, вяслеае. Яго як удзельнае слуцкаму княжычу Аляксандру перадалі. Пры мне там ужо габрэйскія дамы і корчмы былі. Там і царква драўляная, яшчэ старых часоў, стаяла — Святых Канстанціна і Алены. Паблізу — дом мураваны, колісі ложа франка-масонаў. Там яны па сходкі свае тайна збираліся... А яшчэ я не ўзгадаў пра Саборную царкву Святога Міколы Цудатворца, калі рыпку... А за ёй, бліжэй да Капыльскай брамы, — лютаранская кірха...

Мураваную сінагогу збудаваў у Слуцку багаты купец Еўна. Апроч яе ў кварталах меснінія ціснуліся...

Калі ж край да Масквы забралі, на паўднёвай частцы горада імператар Павел I загадаў будаваць казармы для вайсковага гарнізону і астрог. Новыя пабудоўцы панаехалі... Калі ж пазней утрымліваць войска ў горадзе перасталі, у гмінах тых месціліся паліцыя, магістрат, кагал, павятовы і ніжні земскія суды, казначэйства... Астрог жа застаўся астрогам. Частка казармы да дому інвалідаў адышла, што ў войнах 1800—1815 рокаў пакалечыліся... Апекаваў іх капитан Шахуневіч, з літоўскіх татараў, пачціві чалавек...

Татары аселі калі Слуцку тады, як і па ўсёй Літве-Беларусі. Слуцкія паўсталі з татараў-палане́нцаў. Дзецеi іхнія вернымі новай Бацькаўшчыне сталі. З іх, татараў, і першыя палкі ўланаў збиралі. Слова «ўлан» — ад татарскага паходзіць... ох'лам, што значыць малагодак... І былі

яны адважнымі, як выпадала, то і супраць аднаверцаў татараў біліся. За вернасць і мужнасць князі нашы іх шляхецтвам адкорвалі. У часіны ж мірных яны займаліся земляробствам, коней, авечак разводзілі, скуры выраблялі.

У 1825 року Аляксандр I іпраз Слуцак праезджаў. Месяц да сустрэчы той горад рыхтаваўся, усе дамы выбелілі... У ліпні было гэта. Даў начаваў, знаць, цар у доне начальніка палку ўланскага. Раніцай па літургіі ў Трайчанах быў. За расійскім часам кіраваць Слуцкам прысланы быў першы гараднічы капітан Тычына... У 1827-м упярэдзін у слуцкіх школах уяўлі мову расійскую і ў пікейшых класах...

Да Навамейсцавай брамы іспці трэба было паўз млыны па мосце: вуліца тая прамой, як страла, была. Драўляны той мост і назыву вуліцы даў — Мастовая. Абапал яе — пынкі і дамкі габрэйскія... Вуліца часта калёсмі з'ядалася, і каляіны пяском наноў засыпаць даводзілася.

Камянёу жа ў ваколіцах нашых не было, то вазілі іх здалёк. Таму і брукаванак у Слуцку толькі дзве зрабілі напачатку — Віленскую і Капыльскую вуліцы, а яшчэ і рышак уклалі... Ад Мастовай жа разліваліся Сенатарская, ці Шырокая, — на ёй гімназія стаіць, Юр'еўская — на ёй царква Святога Юр'я ды Іванаўская. Юр'еўская вуліца ішла раўнагла Шырокай. На ёй і была знакамітая Пярсярня. Так звалі ў горадзе вядомую па ўсім былым княстве і за ягонымі межамі фабрыку слуцкіх паясоў...

А якія людзі з краёў напыхоўшіся! Па напісанаму ў Слуцку падручніку рыторыкі Ламаносаў вучыўся! Ян Каменскі цаніў высока педагогаў слуцкіх, запазычыў у іх шмат чаго... А Адам Плуг! Сыракомля! А Хадакоўскі! А Янушкевіч Адольф, у Сыбір выгнаны і ў «Дзідах» міцкевічаўскіх увекавечаны! У Слуцкай друхойнай семінаріі вучыўся Павел Шпілеўскі — як на другім курсе быў, даслаў ён у Расійскую акадэмію складзены слоўнік беларускай мовы. Даследаванні затым па нашай народнай творчасці пісаў, і апавяданні таксама... А граф Бандынэлі, ён жа пісьменнік наш Альгерд Абуховіч! Які чалавек быў! Золата ў ягонай далоні мутнела! І дзесяткі іншых!..

Друкуецца са скарачэннямі.

Маладосць. 2000. № 2. С. 123—132.

ПРАТАСЕНЯ Іван Міхайлавіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 1.2.1931 г. у в. Зна-
мя. Закончыў Мінскае мастацкае вучылішча (1957), Маскоўскі паліграфічны інстытут (1965). Працаў мастаком Дзяржтэлерадыё БССР (1958—1965), мастацкім рэдактарам выдавецтваў «Ураджай» (1965—1972), «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя» (1972—1984), часопіса «Работніца і сялянка» (з 1985). Аўтар пейзажаў «Лагойшчына» (1969), «Бацькоўскі дом» (1972), «Зіма на Случчыне» (1979), «Сцяжынка да бацькоўскай хаты» (1980), «Адліга» (1981), партрэтаў П. Броўкі, Кірыла Тураўскага, «Думы Цёткі» (1976), «Развітанне ў Ляўках Я. Коласа і Я. Купалы» (1982) і інш. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Музее сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску і інш.

САНЬКО Валерый Аляксееўіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 29.8.1939 г. у в. Вялікая Сліва. Закончыў Баранавіцкае медвучылішча (1958), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1967), Вышэйшую партыйную школу (1978). Працаў фельчарам, у газетах «Чырвоная змена», «Звязда», у выдавецтвах «Беларусь», «Народная асвета», «Полымя». З 1992 г. дырэктар Беларускага выдавецтва таварыства «Хата». Аўтар кніг «Жыватворныя крыніцы» (1979), «Усё скончана: мы праішлі па Маскве» (1993), «Не плач, маці» (1995), «Дахаты пойдуць усе» (1999). Адзін з аўтараў навукова-папулярных кніг «З вудай і стрэльбай» (1975), «Размова з прыродай» (1990), «Прыроды шчодрыя дары» (1992), «Дары лугоў, палёў, лясоў» (1994).

Жыватворныя крыніцы

З апавядання Валерыя Санько

Сліўка — адна з тых рэк, якіх няма ні на адной карце. Хіба мо на картах Случчыны, ды і то будзе віща гэтая нітачка на паперы, вядома, без подпісу.

Але гэтая рабчка ёсць, яна цячэ праз вёску Вялікая Сліва і сэрцы тамашніх людзей, што не ўяўляюць сваёго маленства і старасці без яе, вузенькай, віхлястай, рыбаводнай.

— Адкуль яна цячэ, дзеду? — аднойчы спытаў Аляксей Бялько Кузьму Міхайлавіча Лысага, славутага на ўсю Вялікую Сліву працаўніка, патомнага хлебароба,



I.M. Пратасеня.



V.A. Сан'ко.

садавода, пчалаля, фельчара, бацьку вялікай зладжанай сям'і.

Высокі сагнены стары, які ведаў гэтую рабчу і прывелікасліўскія лясы і гайкі, бы свае рукі, удумна паглядзеў на падшывальца-дапікольніка, хітнуў галавою.

— Здаля, з-за Слеві, аж з-пад Бандароў.

Валаты, Бацдары, Некрашы, Працаўчы, Замошиша, Каты — гэтыя вёскі дзесяць за сінімі марамі, зялёнымі барамі і гаямі. Туды, у такую далеч, ходзяць толькі дарослыя і не ходзяць, а ездзяць — на нарыхтоўку лесу ўзімку ці на фэст альбо на кірмаш.



I. Пратасеня. Бацькоўскі дом.

Ездзяць і тыя, каму не пашэнціць, — тамашні хлопець выгледзіць нашую дзеўку або нашаму хлопцу ўкінецца ў вока іхня красунька, — хто мас там сваякоў. Гэтыя вёскі страшна далёка...

Беглі дні, месяцы. Аляксею Бялько ёсё карцела бачыць крыніцу, выток сваёй Сліўкі. Аднойчы, на другі год, ён рашыўся. Збіраўся як у Дубілаўку — месца, дзе мужчыны зімою нарыйтоўваюць лес. Меркаваў нават пры патрэбе заначаваць дзе-небудзь у лесе ці ў стозе на сенажаці.

Якое ж было здзіўленне і радасць хлопца, калі находит скончыўся гадзін праз шэсць. Сліўка, яго речачка-золатка, якая дзеліць вёску траха не напал і за сваю даўнюю гісторыю нават разы чатыры ўвесну ў крыгаход крышыла драўляныя сліўскія масткі, зачыналася кіламетраў з ичча за вёскаю.

Крыніцы пі хоць якой пездальчай крынічакі ў яе вытоку не было. Дарэмна шукаў Аляксей. Было сенакоснае балотца, з яго, невялікага і неглыбокага, і зачыналася яна, Сліўка, адзін са шматлікіх прытокаў Случы, тых прытокаў, якіх няма на картах, якія памятныя і дарагія жыхарам усяго адной вёскі на зямлі.

Было расчараўаше. Начытаны кніжкамі Аляксей ведаў, што рэкі і рэчкі пачынаюцца з крыніц. А тут балота, і не балота нават, а так, сенакосны лагчак. Праўда, рыбны. Таго разу Аляксей на tym месцы натаптаў-такі карасёў і мянеў, юноў і сомікаў.

— Наша Сліўка бескрыніцовая, — паведаміў вечарам у хаце дзесяцікласнік.

Рыба была, урокі ён паспей падрыхтаваць, балазе так паведаміў маці, і яна спакойна высляхала аповяд «сцяганца» пра пошуки крыніц у вытоках Сліўкі.

— Бо так ты глядзеў, — сказала маці...

— Я рыбу лавіў, не мог не бачыць.

— Во-во, лавіў, а не глядзеў. — Дадала:

— Калі і глядзеў, не бачыў. Халодныя мясціны вады траплялі?

— Трапляліся, — наўзгодна кіёнуў хлопец.

— Там і бруяцца крынічки. Узімку сходзі паглядзі, убачыш, а цяпер бескарысна, калі галавы няма, самастойна даўмецца не мажеш.

Узімку Аляксей Бялько на лёдзе ў вытоках сапраўды бачыў сляды крыніц, слабых, маленъкіх, але крыніц. Вада з іх

выбівала на лёд, кругамі намярзала на лёдзе, зноў выбівала. Амаль уся снекспаледзянная роўнядзь была на такіх высакаваценъкіх ледзяных горках-купіпах.

Ужо зміраны з тым, што ёсць, — іхнюю рэчку не пераменіш, — Аляксей Бялько адчуў цяпер не жаль да яе, маленькай, піцай, а гордасць. Штосыці жыватворнае, цёплае працінала істоту. Было радасна. Крыніцы ёсць і тут, іх багата, толькі іх бачыць той, хто можа бачыць.

Аляксей Бялько тады не ведаў, што з адных крыніц пачынаюцца лічаныя напералік рэкі, адзінкі, піто большасць з іх, вялікіх і малых, бярэ жыццё ў балотцах, пізінах, лагчаках. Уніз, на дне лагчакаў і балотцаў, ёсць і крышчікі, але не з адных іх пачынаюцца рэкі.

Высокое чыстае пачуццё роднасці з усім жывым, усеагульнасці ўпершыню захліснула Аляксея. Ён радаваўся, што іхняя маленькая рэчка мае свае крыніцы, што яна блізкая, сходная вялізарым рэкам, што ў іх усё, як і ўсёды.

Ішлі дні, месяцы, пачуццё единасці са сваёю мілаю зямлёю паступова мінулася ў Аляксея, прайшло. Усё зноў было прывычна, шэра. Нібы была якая ўспышка, што хутка пагасла.

Неўзабаве, аднак, усё ўваскрэслася, завіравала ў душы чалавеска зноў, і так, каб ужо не згаснуць апіколі.

Пяць гадоў не быў Аляксей Бялько на радзімай Случчыне. Так ужо сталася. І вось ён едзе дамоў. Цягнік мінае Урэчча, Паўстынь, Казловічы. Відаць Слуцак. Здавалася б, што асаблівага. У гэтых Казловічах ён амаль нікога не ведаў, праста быў колькі разоў на вяселлях. Тоэ ж і са Слуцкам. Наездам калі-нікалі прыязджаў — у краму ці па базар. Або да сваякоў. Дамы, хаты — не лепшыя, чым у другіх месцах краіны, рэспублікі, а часам і горшыя. Тым не меней раптам запічымела ў грудзяx. Першы раз у жыцці балела сэрца. Стала горка і радаспа. Замружыліся вочы, слёзы самі накаціліся на пшокі. Было гэтак жа высока і чыста на душы, як некалі даўно ля вытоку Сліўкі, калі пераканаўся, што і яна бяжыць з крыніц.

Са Слуцка транспарту да Вялікай Сліўве шмат. Тым не меней усхваліваны блізкімі, вядомымі краявідамі Аляксей Бялько пайшоў пешкі, на Лясішча. Штосыці бессвядома так распараціліся.

І тое ж вострае адчуванне радасці і шчымліва-журботнай цеплыні перажыў зноў, набліжаючыся да Вялікай Слівы, сваёй мітай хаты. Ён сустрэў сваіх родных людзей, роднымі былі не толькі родзічы.

Аляксей Бялько сустрэў не свой раён, вёску, ён сустрэў сваё дзяцінства, людзей, якія заўжды былі і будуць у памяці і сэрцы, як будзе ў памяці пражыты час, былое, успаміны аб працаўніцы-маші, дзецах.

Калісці Аляксей Бялько перажыў высокое пачуццё роднасці з усім існым. Цяпер было тое і не тое, цяпер было складаней, глыбей, чысцей. Пачуццё адметнасці яго краю ад усіх іншых, блізоты менавіта да гэтай вёскі валодала чалавекам. Яго драўляная хата была бліжэй за высокія мураванкі, яго ціхая мелкая Сліўка была радней за Дняпро, Ішым, Волгу, Рэйн. Ягоная зямля яму бліжэй за іншыя землі.

Аб'ехаўшы столькі гарадоў неабсяжнай роднай краіны, чалавек адчуў сапраўдны спакой і цішыню на душы толькі тут. Лагоднасць, шіхамінасць; ён быў сярод сваіх, ён быў у сябе дома. Пачуццё роднасці з усімі павінна жыць у душы чалавека, але павінна жыць і такое ж вялікае і святое пачуццё асобнасці.

Было горна, вусцішна і спакойна.

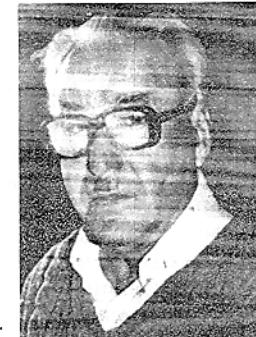
Яму цяпер не трэба было шукаць вытокаў Сліўкі. Вытокамі гэтymі, куды большай, глыбейшай ракі, была сама вёска, яе людзі, іх побыт, уся слуцкая зямля.

У прыродзе ёсць цудоўна, жыватворных крыніц шмат, і шчасце Аляксея Бялько, што ў мітусні будзён яму ёсць што ўспамінаць, у яго ёсць свае вытокі-крыніцы. Яму ёсць дзе прыхіліца галаву, ёсць куды прыехаць, сказаць знаёмай вадзе і запаёмаму лесу, як і сябрам, таварышам:

— Дабрадзень, родныя, дабрадзень, жыватворныя мае крыпніцы. Я люблю вас.

І ўжо цішэй, у думках, каб не пачуў зламыснік, папрасіць: «Плаціце мне тым жа». *Друкуецца са скарачэннямі.*

СЛУЧАНІН Лявон (ШПАКОЎСКІ Лявон Раманавіч), беларускі паэт. Нарадзіўся 15.10.1914 г. у в. Лучнікі. Вучыўся ў Слуцкім педтэхнікуме, Мінскім тэатральным вучылішчы. Закончыў Мінскі педінстытут (1936). Быў рэпрэсіраваны ў 1937 г. Вызвалены ў 1939 г. Працаўваў настаўнікам у Слуцку ў СШ № 3 і педтэхнікуме. У час акупацыі працаўваў



Л.Случанін.

дырэктарам Лучнікоўскай школы, школьнім інспектарам, а таксама супрацоўнічай у пямяцкай акруговай газете. Пры адступленні немцаў выехаў з сям'ёй у Германію. Пасля вайны вярнуўся па радзіму. Быў асуджаны да 15 гадоў зняволення. Пасля вызвалення жыў у Варкуце. У 1973 г. вярнуўся на Беларусь. Жыў у г. Салігорск. Аўтар зборніка вершаў «Церні», паэм «Рагнеда», «Пагоня», «Ісус Хрыстос», рамана ў вершах «Алесь Няміра». Памёр 25.10.1995 г.

СТАСЕВІЧ Галіна Харытонаўна, мастачка. Нарадзілася 3.8.1948 г. у Слуцку. Закончыла Мінскі тэхнікум лёгкай працьмысловасці (1967), Беларускі тэатральна-мастакскі інстытут (1975). Удзельніца мастакскіх выставак з 1976 г. Працуе ў дэкаратыўна-прыкладным мастацтве (ручное ткацтва). Асноўныя творы: габелены «Рапіца», «Купалле», «Квітней, зямля», «Іней», «Восень», «Музычныя рытмы», «Лілея», серыя габеленаў «Букеты» для кафэ гасцініцы «Кастрычніцкая» ў Мінску, дэкаратыўная тканіна для гандлёва-працьмысловай выстаўкі ў г. Бары (Італія).

СЯМАШКА Валяніца Антонаўна, беларуская піяністка, педагог. Нарадзілася ў 1868 г. у Слуцку. Закончыла Маскоўскую кансерваторыю (1889). Вучылася разам з С. Рахманіным і А. Скрабіным. Выступала як піяністка. У 1920—1924 гг. працавала выкладчыцай у музычнай студыі і школе ў Мінску, з 1924 г. у Мінскім музычным тэхнікуме, з 1932 г. дацент Беларускай кансерваторыі. На Беларусі развівала традыцыі Маскоўскай фартэ-піянінай школы. Памерла ў 1938 г.

ТРАЯНОЎСКІ Аляксандр Пятровіч, беларускі перакладчык. Нарадзіўся 22.9.1925 г. у леснічоўцы Уздымач.

Закончыў Маскоўскі гісторыка-архіўны інстытут (1959). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Працаўаў у газеце «Звязда», часопісе «Мастацтва Беларусі». Перакладае з чэшскай, кашубскай, сербабалганска-польскай і ўкраінскай мов.

ТЭРАЎСКІ Уладзімір Васільевіч, беларускі дырыжор, кампазітар, фалькларыст. Нарадзіўся 23.11.1871 г. у в. Раманава (цяпер в. Леніна). У 1914 г. стварыў у Мінску адзін з першых беларускіх харальных калектываў, рэарганізаваны ў 1917 г. у Беларускі народны хор. У 1917—1920 гг. узначальваў музычную частку Першага беларускага таварыства драмы і камедыі, у 1920—1935 гг. хормайстар БДТ-1 (тэатр імя Я. Купалы). Напісаў музыку да спектакляў «Бязвінная кроў» У. Галубка (1918), «На Купалле» М. Чарота (1921), «Каваль-ваявода» Е. Міровіча (1925), «Паўлінка» Я. Купалы. Аўтар рамансаў і песень на слова Я. Купалы, З. Бядулі, М. Чарота і інш. Памёр 10.11.1938 г.

ХАДАРОВІЧ Уладзімір Паўлавіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 27.8.1947 г. у Слуцку. Закончыў Мінскэ майстэрню вучылішча (1967), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1977). Працуе ў станковым жывапісе ў жанры нацюрморта. Кіраўнік студыі выяўленчага мастацтва СШ № 75 Мінска (1985—1989), выкладчык Беларускай акадэміі мастацтваў (1996—1997). Асноўныя работы: «Хлеб», «Лён», «Нацюрморт з яблыкамі», «З думай пра Бацькаўшчыну», «Сакавік», «Памяці Францыска Скарыны» і інш. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску і іншых музеях.

ЦЕСЛЕР Уладзімір Якаўлевіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 30.4.1951 г. у Слуцку. Закончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1980). Працуе ў станковым жывапісе, графіцы, плакаце. Член Беларускага саюза мастакоў з 1987 г.

Звязаны лёсам са Случчынай

АГІЕВІЧ Уладзімір Іванавіч, беларускі крытык. Нарадзіўся 26.9.1910 г. у в. Пухавічы Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Аўтар шматлікіх артыкулаў пра творчасць Я. Купалы і Я. Коласа, наслідваенню беларускую паэзію, а таксама падручнікаў для школ рабочай моладзі. У

Беларускага саюза дызайнераў. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Уладальнік Гран-пры XI Міжнароднага біенале плаката (1986). Узнагароджаны спецыяльнай прэміяй ААН, а таксама шматлікімі дыпломамі і прэміямі міжнародных конкурсаў плаката.

ШАНТЫР Фабіян Гіляравіч, беларускі пісьменнік, публіцыст, грамадскі дзеяч. Нарадзіўся 4.2.1887 г. у Слуцку. Закончыў Слуцкую гімназію. У 1905—1907 гг. за рэвалюцыйную дзеянасць зняволены ў слуцкую турму. Працаўаў хатнім настаўнікам, мулярам, прыватным адвакатам. З 1914 г. у арміі, наглядчык палізвога шпіталя ў Бабруйску. У 1917 г. арганізатар і кіраўнік культурна-асветніцкага таварыства «Папараць-кветка» ў Слуцку, адзін з лідэраў левага крыла Беларускай сацыялістычнай грамады. У 1918 г. загадчык Смаленскага аддзялення Беларускага нацыянальнага камісарыята, супрацоўнік Слуцкага павятовага васішлага камісарыята, у 1919 г. камісар па нацыянальных спраўах Часовага рабоча-сялянскага савецкага ўрада Беларусі. Удзельнічаў у выданні газеты «Савецкая Беларусь». Друкавацца пачаў у 1909 г. у газеце «Наша ніва». Пісаў апавяданні, вершы, публіцыстычныя артыкулы. Аўтар працы «Беларускае пытанне» (1918). Арыштаваны 17.4.1920 г. і расстрэляны 25.5.1920 г.

ШЫРЫН Леанід Іванавіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 1.1.1930 г. у в. Працавічы. Закончыў Мінскэ майстэрню вучылішча (1954), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1962). Працаўаў настаўнікам у школах Любанскае раёна, дырэктарам Жабінскай і Мяцявіцкай сярэдніх школ Салігорскага раёна. Аўтар зборнікаў вершаў для дзяцей «Мы дзеци шахцёраў» (1978), «Песні ручая» (1980), «Ясь, жалейка і вясна» (1989). Памёр у 1996 г.

Падрыхтавалі М.З.Башлакоў, В.С.Відлога.

1937—1939 гг. працаўаў у Слуцкім педагогічным вучылішчы. Памёр 5.10.1952 г.

БАБАРЭКА Адам Антонавіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 14.10.1899 г. у в. Слабада-Кучынка Капыльскага раёна Мінскай вобласці. Адзін з заснавальнікаў літаратурнага аб'яднання «Маладняк».

Працаў настаўнікам па Случчыне. У час польскай акупацыі ўдзельнічаў у падпольнай барацьбе, быў пасаджаны ў астрог (1920). У 1930 г. рэпрэсіраваны. Памёр 10.10.1938 г.

БАРАНОЎСКІ Яўген Іванавіч, беларускі гісторык. Кандыдат гістарычных навук (1973). Нарадзіўся 3.9.1938 г. у г. Бабруйск. У 1942 г. разам з бацькамі пераехаў на радзіму маці — в. Бранава. Закончыў Слуцкае педагогічнае вучылішча (1956), Беларускі дзяржаўны універсітэт (1966). Працаў настаўнікам пачатковых класаў у Слуцку, навуковым супрацоўнікам, вучоным сакратаром Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ, інструктарам аддзела навукі і навучальных установ ЦК КПБ, дырэктарам Цэнтральнага партыйнага архіва Кампартыі Беларусі, дырэктарам Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. З 1996 г. вучоны сакратар Нацыянальнага архіва, старшыня грамадскага аб'яднання Беларускага таварыства архівістаў. Даследуе нацыянальнае пытанне, падпольныя і партызанскае рух у Беларусі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар шасці манографій.

БАРТАШЭВІЧ Людміла Мікалаеўна, беларуская актрыса. Нарадзілася 3.4.1938 г. у г.п. Беразіно Мінскай вобласці. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны сям'я эвакуіравалася на радзіму бацькі — г. Слуцк, дзе і праішлі дзіцячыя і школьнія гады Л.М.Барташэвіч. У 1955 г. закончыла СШ № 1 Слуцка, у 1959 г. Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут. Працаўала ў Беларускім рэспубліканскім тэатры юнага гледача (1959—1985). Выканаўца галоўных роляў у спектаклях «Рэпартаж з пятлі на шыі» Ю.Фучыка, «Маладая гвардия» А.Фадзееўа, «Мядовы месяц» К.Губарэвіча, «Дама-невідзімка» П.Кальдэрона, «Дванаццатая нач» У.Шэкспіра і інш.

БАСАЛЫГА Дэмітрый Мікалаеўч, рэвалюцыянер, дзеяч тэатра і кіно. Нарадзіўся 27.11.1884 г. у в. Дудзічы Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці. З маленства жыў у в. Варкавічы Слуцкага раёна. У 1904—1908 гг. вучыўся ў Харкаўскім тэхналагічным інстытуце. Член РСДРП з 1904 г. У рэвалюцыю 1905—1907 гг. кіраваў баявой дружынай у Харкаве. Дэлегат V (Лонданскага) з'езда РСДРП. У 1910—1914 гг. працаў на кіна-



Я.І.Бараноўскі.



Л.М.Барташэвіч.

фабрыцы ў Маскве, адначасова вучыўся на юрыдычным факультэце Маскоўскага ўніверсітэта, у школе-студыі МХАТ. Удзельнік Каstryчніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. У 1917—1918 гг. кіраунік Саратаўскага тэатра, у 1919 г. камісар брыгады Чырвонай арміі. З 1920 г. у Маскве працаў у дзяржаўных і грамадскіх тэатральных і кінаўстановах, рэжысёр і сцэнарыст кінафільмаў: «Барацьба за ультыматум» (1923), «Чырвоныя тыл» (1924), «З іскры полымя», «Мусульманка» (абодва 1925; залатыя медалі на Парыжскай выстаўцы) і інш. У 1924 г. па даручэнні ЦК РКП(б) зняў па кінастужку пахаваніе У.Леніна. У 1938—1941 гг. працаў у Траццякоўскай галерэі. З верасня 1941 г. у Чырвонай арміі. У 1944—1945 гг. выкладчык Вышэйшай дыпламатычнай школы пры МЗС СССР. Узнагароджаны 2 ордэнамі Леніна, медалямі. Памёр 15.4.1969.

БАСАЛЫГА Канстанцін Мікалаеўч, рэвалюцыянер. Нарадзіўся 30.5.1887 г. у в. Дудзічы Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці. З маленства жыў у в. Варкавічы Слуцкага раёна. У 1904—1908 гг. вучыўся ў Харкаўскім тэхналагічным інстытуце. Член РСДРП з 1904 г. У рэвалюцыю 1905—1907 гг. член ваенна-баявога штаба ў Харкаве, Севастопальскага камітэта РСДРП і рэдакцыі яго органа «Солдат». Вёў партыйную работу ў Харкаве, Адэсе, Екацярынграды, Севастопалі. Дэлегат V (Лонданскага) з'езда РСДРП. Даставіў У.Леніну мандат дэлегата ад бальшавікоў Усольля. Удзельнік Каstryчніцкай рэвалюцыі. Потым працаў у Омску, Краснадары, Севастопалі, на Стойраполлі. У Вялікую Айчынную вайну ў Севастопальскім пародным апалчэнні.



А.П.Грыцкевіч.



В.П.Грыцкевіч.

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Памёр 9.9.1963 г.

ГРЫЦКЕВІЧ Анатоль Пятровіч, беларускі гісторык, доктар гістарычных навук (1986), прафесар (1987). Нарадзіўся 31.1.1929 г. у Мінску. Закончыў Мінскі медыцынскі інстытут (1950), Мінскі педагогічны інстытут замежных моў (1955), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1958). Працаўваў урачом. З 1959 г. у Інстытуце гісторыі АН БССР, з 1975 г. загадчык кафедры Беларускага ўніверсітэта культуры. Даследуе гісторыю Беларусі перыяду феадалізму. Аўтар шматлікіх прац, у тым ліку па гісторыі Слуцка і Слуцкага паўстання: «Слуцк: Гісторыка-эканамічны нарыс» (1970), «Старажытны горад на Случы» (1985), «Вакол «слуцкага паўстання» (1987). Даследуе таксама гісторыю праваслаўнай царквы і каталіцкага касцёла на Беларусі, шляхецкага саслоўя, генеалогіі шляхты і выбранцаў, прыватнаўласніцкія гарады («Прыватнаўласніцкая гарады Беларусі ў XVI—XVIII ст.», 1979) і інш.

ГРЫЦКЕВІЧ Валянцін Пятровіч, беларускі гісторык. Брат А.П.Грыцкевіча. Нарадзіўся 30.3.1933 г. у Мінску. Кандыдат медыцынскіх навук (1963). Закончыў Мінскі педагогічны інстытут замежных моў (1955), Мінскі медыцынскі інстытут (1956), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (1957). Працаўваў урачом у Беларусі і Ленінградзе (1956—1971), з 1971 г. у Ваенна-медыцынскім музее Міністэрства абароны СССР, з 1988 г. на кафедре музеяспаўства Санкт-Пецярбургскага інстытута культуры. Адзін з арганізатараў і старшыня (з 1988) Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Пецяр-

бургу, член Саюза беларускіх пісьменнікаў, ганаровы член Міжнароднай асацыяцыі беларусістуў. Даследуе гісторыю медыцыны і геаграфіі Беларусі, міграцыі беларускай інтэлігенцыі, гісторыю музеязначаўства і інш. Аўтар такіх прац, як «Шляхі вялі праз Беларусь» (1980, разам з А.Мальдзісам), «Наши славутыя землякі» (1984), «Ад Нёмана да берагоў Ціхага акіяна» (1986), «З факелам Гіпакрата: З гісторыі беларускай медыцыны» (1987) і інш. Бацька братоў Грыцкевічаў родам са Случчыны, з в. Варкавічы. Удзельнік падпольнага і партызанска групу у 1919—1920 гг. у час польскай акупацыі, у 1920-я гады працаўваў у Слуцку. Яго біяграфія і ўспаміны «У баражбе супраць захопнікаў» змешчаны ў 1-й кнізе хронікі «Памяць. Слуцкі раён. Слуцк».

КЛЕБАНОВІЧ Вольга Міхайлаўна, заслужаная артыстка БССР (1982), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1986), народная артыстка Беларусі (1995). Нарадзілася 25.2.1945 г. у г. Ячартау (Югаславія). Дзіцячыя гады праішлі на Случчыне. Закончыла 8 класаў Грэскай сярэдняй школы і пераехала ў Мінск. У 1966 г. закончыла Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Працаўала ў Гродзенскім драматычным тэатры. З 1967 г. у Дзяржаўным рускім драматычным тэатры Беларусі. Найбольш значныя ролі: Сцяпаніда («Знак бяды» В.Быкава), Вольга («Тры сястры» А.Чэхава), Ніла Сніжко («Барабаншчыца» А.Салынскага), Вара («Разгром» А.Фадзееўа), Вікторыя («Казкі старога Арбата» А.Арбузава), Лушка («Узнятая цаліна» М.Шолахава), Люся («Апошні тэрмін» В.Распушціна) і інш. Уладальніца прызёў Гран-пры на фестывалях: «Прыбалтыйская вясна» (1983), маладзёжнага ў Тблісі (1986), тэатральнага ў Віцебску (1986).

КЛІШЭВІЧ Уладзімір Сідаравіч, беларускі паэт. Нарадзіўся 12.3.1914 г. у в. Краснадворцы Старобінскага раёна Мінскай вобласці. Пасля заканчэння педагогічных курсаў у Слуцку працаўваў настаўнікам. У 1933 г. паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педагогічнага інстытута. У 1936 г. быў рэпрэсіраваны і сасланы на Калыму. У жніўні 1940 г. вернуты на даследаванне ў Мінск, дзе і застала яго вайна. У час акупацыі жыў у Слуцку, рэдагаваў «Газэту Случчыны». У

1944 г. выехаў у Германію. З 1948 г. жыў у ЗША, рэдагаваў ратапрынтны часопіс «Беларусь» (1949), працаў вёкладчыкам у каледжы ў штаце Індіяна. Некалькі разоў прыезджаў у БССР.

Друкаваць вершы пачаў у 1931 г. Выступаў у акруговай і раённай першыёдышы, у час вайны друкаваўся ў акупцыйных газетах. Удзельнічаў у калектывных зборніках «Песняры Случчыны» (Слуцк, 1943) і «Ля чужых берагоў» (Мюнхен — Нью-Йорк, 1955). У 1964 г. выдаў зборнік паэзіі «Далячынъ» (Саут-Рывер, ЗША), у 1965 г. — паэму «Васіль Каліца» (Лондан), у 1973 г. — зборнік «Сняцца дні мне залатыя» (бібліятэка газеты «Голас Радзімы», Мінск). У 1970—1975 гг. шмат вершаў апубліковаў у газете «Голас Радзімы». Памёр 14.11.1978 г.

КОРЗУН Мікалай Паўлавіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 1.5.1934 г. у в. Заўшыцы Салігорскага раёна Мінскай вобласці. Выхоўваўся ў Слуцкім дзіцячым доме. Аўтар кніг для дзяцей «Жывы куточ» (1962), «Віця Сітніца» (1964), «Тры сонцы» (1971), «Чырвоная зоркі на танках» (1974), «Навальнічная паласа» (1979), «Свято чароўнай зоркі» (1989) і інш.

КУДРАВЕЦь Анатоль Паўлавіч, беларускі пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа 1986 г. Нарадзіўся 1.1.1936 г. у в. Аколіца Клічаўскага раёна Магілёўскай вобласці. Вучыўся ў Слуцкім педвучылішчы, якое закончыў у 1955 г. Аўтар кніг прозы «На зялёнай дарозе» (1968), «Раданіца» (1971), «Дзень перад святам» (1975), «Зімы і вёсны» (1976), «На балоце скрыпелі драчы» (1979), «Сачыненне на вольную тэму» (1984) і інш.

ЛІНГ Сяргей Сцяпанавіч, дзяржаўны дзеяч Беларусі. Нарадзіўся 7.5.1937 г. у Мінску. Закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію (1960), Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС (1976). З 1960 г. працаў агрономам у саўгасе, на кіруючых пасадах у сельскагаспадарчых органах у Любанску і Салігорскім раёнах. У 1971—1972 гг. старшыня Слуцкага райвыканкома, потым першы сакратар Смалявіцкага райкома КПБ, загадчык аддзела, сакратар Мінскага абкома КПБ. У 1982—1986 гг. — першы намеснік старшыні, старшыня Мінскага аблвыканкома. З 1986 г.

старшыня Дзяржкамітэта БССР па цэнах, намеснік старшыні Дзяржаўнага планавага камітэта БССР. З 1990 г. загадчык аграпнага аддзела, сакратар ЦК КПБ. У 1991—1994 гг. намеснік старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, міністр экапомікі. З ліпеня 1994 г. намеснік, з лістапада 1996 г. в.а. прэм'ер-міністра, у 1997—2000 гг. прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь. З 2000 г. пастаянны прадстаўнік Рэспублікі Беларусь пры ААН.

ЛУЖАНІН Максім (КАРАТАЙ Аляксандар Амвросьевіч), беларускі пісьменнік, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР (1969), лаўрэат Літаратурнай прэміі БССР імя Якуба Коласа 1965 г. Нарадзіўся 2.11.1909 г. у в. Прусы Салігорскага раёна Мінскай вобласці. У 1919—1921 гг. вучыўся ў Слуцкай гімназіі, школе першай ступені. Закончыў Мінскі педагогічны тэхнікум (1928). Вучыўся ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. Быў членам літаратурных аб'яднанняў «Маладняк», «Узвышша». Працаўшы у газете «Звязда», часопісе «Вожык», Акадэміі навук БССР, на кінастудыі «Беларусьфільм». Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», Дружбы народаў, Айчыннай вайны II ступені, медалём Францыска Скарыны. Аўтар шматлікіх кніг паэзіі, прозы, эсэ, у тым ліку знакамітай кнігі «Колас расказвае пра сябе» (1964). Выступае таксама як крытык, кінасацыярист, перакладчык.

У горадзе юнацтва

З эсэ Максіма Лужаніна

Быў у Слуцку, патупаў крыху па ўскраінах, паўспамінаў іхнія іменні.

Выгода, Трайчаны, Востраў.

Выгода — адна даволі шырокая брукаваная вуліца з мостам цераз раку і завулкамі, уся ў садах з добрымі агародамі. Сюды траплялі мы, едучы з Цароўцаў, проста ў абдымкі перакупак і перакупшчыкаў, якія стаялі паабапал вуліцы і церабілі прыкрытыя гунькамі прыпасы на вазах.

— Што ёсьць на продаж?

А прадаць везлі певуноў, масла, яйкі, падсвінкай, сиры, віпні, яблыкі. Усё гэта дабро і стараліся перахапіць у свае рукі дробныя гандляры, каб потым узяць на колькі капеек даражкай на гарадскім рынку.

На Выгодзе я спыняўся, прыязджаочы з Мінска на вакацыі, у свае страечнае сястры, пакуль яна з мужам не пабудавала сабе ламок у раёне чыгуначнай стацый. А ўлетку прыходзіў з Пруса, напрасцяк, паплавамі, пабачыць адно смяшлівае дзеўчане з носікам у буйнаватым рабаценні. Жыла яна з бацькамі насупраць майго выгодзінскага прышынку, у завулку, здаецца, Іванаўскім. Гэтыя вандроўкі пачаліся праз гадоў пяць-шэсць пасля таго, як кінулася на вока яна ў слуцкай сямігодцы...

Першая сустрэча былых слуцкіх школьнікаў у тэхнікуме адбылася пасля першага вераснёвага званка: сутыкнуліся ў калідоры і адразу пазналі адно аднаго... Дружба аднавілася, калі выпадкам селі ў адзін вагон, выбраліся ў Слуцак на зімовыя вакацыі.

Напісалася немаведама колькі. А пісаў бы яшчэ і яшчэ — каб жа вы ведалі, як хороша бывае зазірнуць пад хусцінку юнацтву...

Юнацтва хадзіла і зараз са мною, сягонняшнім, па сягонняшнім Слуцку ды ўсё нагадвала пра той даўнейшы, незваротны час.

...Дык вось яшчэ адна ўспомнілася — Востраў. У амаль бязводным зараз горадзе гэта назва гучыць дзіўнавата. Аднак рака Случ яшчэ на маёй дзіцячай памяці плыла ўпоравань з берагамі і аднойчы ледзь не ўтаніла мяне, малога разяваку...

Востраў чуцён з даўнага-даўна. Тры браты Алелькавічы добрых чатыраста год назад подзялілі Слуцак. Аднаму прыпаў Стары горад, другому — Трайчаны, трэціму — Востраў. Князі гэтых, казалі, дбалі, каб горад рос, мацаваў свае здабыткі і асвету, а ўдава аднаго з князёў, не помню каторага, Анастасія, даволі ўдала ваявала, адбівалася ад татарскіх навалаў.

Са Старога горада на Трайчаны жыхароў пераводзіў некалі драўляны пешаходны масток з парэнчамі, другі гэтакі самы, з прошлелага боку служыў сродкам зносін з Востравам.

На пачатку дванаццатых гадоў гэта было драўлянае паселішча, амаль мястэчка, як Вызна. Вясковая з выгляду, але поруч з зарослымі травой вулачкамі ішла большаньская, як і Выгода, брукаваная. Калі дамоў ляпіліся тратуарчыкі, нязбітны дошкі якіх угіналіся пад нагою і, падняўшыся, маглі ўгрэць канцом па патыліцы.

Мы, тады малыя хлопцы, хадзілі сюды гуляць пасля заняткаў. Чамусьці гэтая мясціца здавалася самай зялёнай у горадзе. Да нас часамі далучаліся і дзяўчаткі. Дужыя мешчанчуки з Вострава дражнілі «панічамі са школішча» хлопцаў-школьнікаў са Старога горада. Там, на вузкіх вуліцах, ціснуліся адна да адной дробныя крамкі, можна сказаць, своеасаблівия універмагі, дзе можна было купіць усё: ад газы, каламазі і ваксы да халвы, селядца, вяровак і гужоў. Уроскідзь паміж імі месціліся мануфактурныя, больш прасторныя, і мясцяныя крамы, якія цінілі не надта прыемнымі пахамі вантраб і не вельмі свежага мяса, якое іспрараблялі на кілбасы.

Над дзвярыма ўсіх гэтых гандлёвых устаноў былі навешаны чорныя шыльдачки: «Дробны гандаль» буйнейшымі літарамі і прозвішча ўласніка — драбнейшымі...

Школішчам гэту частку горада афіцыйна не пісалі, а называлі хутчэй за ўсё таму, што там стаялі два яўрэйскія малітоўныя дамы, сінагогі, а па-мясцоваму — школы.

У Трайчанах па высокім беразе ракі людскаваўся Траецкі манастыр, адсюль, відаць, і назва ўскраіны. Яна славілася працмошчы святое Софіі і мучаніка Гаўрыіла...

Многа яшчэ ўспамінаеца з майго кароткага навучання ў Слуцку. Красавіцкім днём 1920 г. цішыня Шырокай (Гагалёўскай) вуліцы была парушана спевам. Спявалі «Інтэрнацыянал». Акрываўленыя, з заструпелымі галовамі людзі ў рызманах, яны ўвайшлі ў гісторыю пад іменем «14 слуцкіх». Іх гналі за Калонію, на польскія могілкі, там расстралілі. Хто гэта быў, я вычытаў потым з аўтавы, употай здзёртай з вулічнага слупа. Падпісаў чорнае паведамленне нейкі Шэмэт, «начальнік этапу і камандзэр».

У школе на Калоніі вучыліся вяскоўцы. Там узniкла першая беларуская школа. Наш будынак акупацыйныя ўлады аддалі пад польскую гімназію. Неўзабаве яна спыніла існаванне. Аднак гімназісты, слуцакі-католікі ды шляхцюкі з навакольных засценкаў, таксама католікі, што лічылі сябе палякамі, за легіёнамі не пабеглі, підзе не дзеліся. Давучвацца давялося разам з намі. Чамусьці ў пераважнай большасці гараджане і былыя выхаванцы польскай гімназіі засталіся ў даўнейшым школьным двухпавярховіку.

Хадзілі яны рылатыя, ухарчованыя, даношвалі шэрыя гімнасцёрскія паліто, франтавітыя гімнасцёрскі і нават канфедэраткі, знесавіджаць беларускай вёскай праз бясконцыя пажары, якія чынілі пры адступленні легіёны ў такіх самых галаўных уборах...

Другуецца са скарачэннем па кн.: Л. ж. а. н. М. Трое: Аповесці, апавяданні, эсэ. Мн., 1989. С. 263—266.

МАЛІНОЎСКІ Уладзімір Міхайлавіч, беларускі вучоны-эканаміст, кандыдат эканамічных навук (1997). Нарадзіўся 7.12.1940 г. у г. п. Акцябрскі Гомельскай вобласці. Дзіцячыя і юнацкія гады праўшлі на Случчыне, адкуль была родам яго маці. Жылі ў в. Круглае Сорагскага сельсавета. Вучыўся ў СШ № 5 Слуцка. Закончыў Мінскі фінансавы тэхнікум, Беларускі інстытут народнай гаспадаркі, аспірантуру пры кафедры ўпраўлення народнай гаспадаркай. Працоўную дзеянасць пачаў у 1956 г. у Слуцку рабочым маслабазы. Потым працаўшы інспектарам па бюджэце, эканамістам Гомельскага піўзавода, кантралёрам-рэвізорам Міністэрства фінансаў, выкладчыкам у Беларускім інстытуце народнай гаспадаркі, дэканам, старшим выкладчыкам, дацэнтам Рэспубліканскага інстытута павышэння кваліфікацыі работнікаў прафтэхадукацыі. У 1990—1996 гг. рэферэнт, галоўны спецыяліст сектара па абслугоўванні Камісіі па эканамічнай рэформе, дасягненні эканамічнай самастойнасці і суверэнітэту рэспублікі Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. З 1997 г. галоўны спецыяліст аддзела па забеспячэнні работы Пастаяннай камісіі па эканоміцы, бюджэце і фінансах Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

РОДЧАНКА Рыгор Віктаравіч, беларускі краязнавец. Нарадзіўся 15.7.1929 г. у с. Няхаева Луганскай вобласці, Украіна. У 1932 г. сям'я пераехала на радзіму маці ў Капыльскі раён. У час Вялікай Айчыннай вайны ваяваў у партызанскім атрадзе (з 1942). Закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1959 г. жыў у Слуцку, працаўшы настаўнікам у школе. Аўтар кніг «Альгерд Абуховіч-Бандынэлі. Нарыс жыцця і творчасці» (1984), «Старэйшая школа Беларусі» (1985), «Слуцкая старасветчына» (1991). Памёр у 1994 г.



У.М.Маліноўскі.



Р.В.Родчанка.

З вершаў Рыгора Родчанкі СЛУЧЧЫНЕ

Табе кляліся ў любві паэты.
Ты вершамі апетая не раз.
Паэмы доўгія і сціслыя санеты,
Як снег цярусьць на цябе Парнас.
Я рады, што завуся твайм сынам,
Пра большае не стану гаварыць,
Але адно я ўсё ж сказаць павінен:
«Хто любіць, той маўчыць...»

РУДЗЬКО Юрый Герасімавіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 27.6.1913 г. у г. Бабруйск. Закончыў Беларускі педагогічны інстытут (1933). Працаўшы у газете «Літаратура і мастацтва». Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны ІІ ступені, Чырвонай Зоркі (двойчы). Памёр 4.2.1948 г.

РЭЙЗІН Рува Шоламавіч, яўрэйскі пісьменнік. Нарадзіўся ў 1911 г. у Англіі. Выхоўваўся ў дзіцячым доме ў Слуцку. Закончыў Мінскі педагогічны інстытут (1937). Аўтар кніг «Вершы і апавяданні» (1929), «Нялёгкай працай» (1934), «Вялікая хартыя» (1935, паэма), «Вершы» (1940). Загінуў у 1942 г. на фронце.

РЭЛС Рыгор Львовіч, яўрэйскі і рускі пісьменнік. Нарадзіўся 23.4.1913 г. у г. Чашнікі Віцебскай вобласці. Закончыў Віцебскі педагогічны тэхнікум (1933). Працаўшы настаўнікам рускай мовы і літаратуры ў Слуцку. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Аўтар кніг паэзіі і прозы «Пачатак» (1939), «Вершы» (1941), «Запіскі майго калегі» (1960), «Сябры і знаёмія» (1963), «За цеснымі партамі» (1966) і інш.



У.С. Садзін.

САДЗІН Уладзімір Сцяпанавіч, беларускі мастак, заслужаны работнік культуры БССР (1985). Нарадзіўся 19.3.1924 г. у с. Чыркава Лунінскага раёна Пензенскай вобласці. Закончыў студыю выяўленчага мастацтва Усесаюзнага Дома народнай творчасці ў Маскве (1953). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. З 1945 г. жыве ў Слуцку. Працуе ў станковай графіцы і жывапісе. Кіраўнік Слуцкай народнай студыі выяўленчага мастацтва (з 1953). Аўтар серыі лінагравюр «Поры года», «Паўночныя матывы», «Нафта Палесся», «Белавежская пушча», серыі жывапісных палотнаў «Крым», «Закарпацце», «Беларускія пейзажы», «Случчына». Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, музеях Радзімы, Казахстана, ЗША, В'етнама, Японіі.

СКРЫГАН Янка (Іван Аляксеевіч), беларускі пісьменнік, заслужаны работнік культуры БССР (1985), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР 1976 г. Нарадзіўся 16.11.1905 г. у в. Труханавічы Капыльскага раёна Мінскай вобласці ў сялянскай сям'і. Пасля парадіяльна-царкоўнай школы (1918) вучыўся ў Слуцкім духоўным вучылішчы, школах першай і другой ступеней, у рэальным вучылішчы, мяшанай гімназіі, парэшце, у Слуцкім сельскагаспадарчым тэхпікуме (пакінуў з чацвёртага курса, у 1924 г.). З 1924 г. працеваў у слуцкай акруговай газете «Вясковы будаўнік». У канцы 1936 г. быў арыштаваны і 5.10.1937 г. асуджаны на 10 гадоў зняволення ў лагерах і на 10 гадоў ссылкі. Рэабілітаваны ў 1954 г. З 1955 г. рэдактар у Дзяржаўным выдавецтве БССР, з 1959 г. рэдактар аддзела прозы, потым намеснік

галоўнага рэдактара часопіса «Полымя». З 1967 г. загадчык літаратурна-кантрольнай рэдакцыі Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, у 1975—1985 гг. адказны сакратар Камітэта па дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры. Член Саюза пісьменнікаў СССР з 1934 г. Узнагароджаны медалямі.

Аўтар кніг, апавяданняў, аповесцей «Затока ў бурах» (1929), «Каця Лапянкова» (1932), «Сустрэчы» (1935), «Апавяданні» (1956), «Наталя» (1957), «Няпрощаная слязая» (1958), «Скакы адно слова» (1961), «Свяя аповесць» (1964), «Кругі» (выбранае, 1969). Выйшлі выбраныя творы ў 2 томах (1975, 1985). Памёр 18.9.1992 г.

СКРЫПНІЧЭНКА Георгій Сяргеевіч, беларускі мастак. Нарадзіўся 12.11.1940 г. у г. Нікалаеў, Украіна. Дацічны і юнацкія гады праціпілі ў Слуцку. Закончыў СШ № 10 Слуцка, Мінскае мастацкае вучылішча (1966). Працуе ў розных жанрах станковага жывапісу, станковай і кніжнай графікі. Асноўныя творы: карціны «Францыск Скаріна па радзіме», «Святы», «Восень патрыярха», «Страчаныя мары»; серыі «Мастак і Айчына», «Выдатныя дзеячы беларускай культуры»; трэціхі «Мірная зямля», «Гармонія стагоддзяў»; цыклы «Мара», «Палессе»; графічныя лісты «Стары горад», «Вечар»; ілюстрацыі да кніг беларускіх пісьменнікаў. Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі і іншых музеях Беларусі і Расіі.

ТРУХАН Генадзь Лукіч, кандыдат тэхнічных наук (1954), прафесар, заслужаны работнік вышэйшай школы УССР. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Нарадзіўся 4.7.1916 г. у г. Мінск Арлоўскай губерні, куды балькі выехалі са Слуцка пад час 1-й сусветнай вайны. Закончыў у Слуцку сямігодку і прафтэхшколу, Маскоўскі тэхналагічны інстытут. З 1954 г. працеваў у Кіеўскім тэхналагічным інстытуце лёгкай прамысловасці. Аўтар звыш 100 навуковых прац.

ХВЕДАРОВІЧ Мікола (ЧАРНУШЭВІЧ) Мікалай Фёдаравіч, беларускі пісьменнік. Нарадзіўся 6.4.1904 г. у г.п. Капыль Мінскай вобласці. Адзін з арганізатораў камсамольскіх ячэек на Случчыне, у 1924 г. камісар ваенкамата. Аўтар шматлікіх кніг паэзіі, а таксама кніг успамінаў «Памятныя сустрэчы» (1960), «Незабытое» (1976). Памёр 20.8.1982 г.